

СИГРИД УНСЕТ КРЪСТЪТ

Част 3 от „Кристин, дъщерята на Лавранс“

Превод от норвежки: Ева Кънева, 2011

chitanka.info

I РОДНИНСКА ОБИЧ

1.

На втората година откакто Ерлен Никулаусьон и Кристин Лаврансдатер се преместиха да живеят в „Йорун“, стопанката пожела да прекара сама лятото в планинската им хижа.

Още през зимата започна да го обмисля. В областта Шене, където се намираще „Хюсабю“, имаше отколешен обичай стопанката да отсяда сама в планинската хижа, защото някога в района отвлекли момиченце и оттогава майка ѝ искала да прекарва всяко лято в планината. Но в Шене традициите се различаваха доста от общоприетите норми и тамошните жители бяха свикнали чужденците да смятат обичаите им за странни.

В останалата част от Норвегия нравите не допускаха стопанките от големите имения да заминават сами за планинските си къщи. Кристин знаеше, че ако го направи, хората ще започнат да одумват семейството ѝ.

Боже мой, нека говорят, и без това положително сплетничеха.

Аудюн Турбергсьон беше гол като пушка, когато се ожени за Ингебьорг Никулаусьон от „Лопт“. Работеше като иконом при епископа в Хамар. Господарят му замина да освещава новата църква на север и нещастieto застигна Ингебьорг. Баща ѝ, Никулаус Сигюршон, отначало прие новината много тежко и се закле в името Божие и във всичките си близки, че няма да се съгласи да даде дъщеря си на коняр. После обаче Ингебьорг роди близнаци и Никулаус, явно притеснен от многото грижи, които се налагаше да полага за потомството на дъщеря си, се съгласи да приеме Аудюн за зет, смееха се хората.

Това се случи две години след сватбата на Кристин и Ерлен. Хората не забравила тази история. Още припомнях, че Аудюн не е тукашен. Дошъл от областта Хаделан и произлизал от порядъчен, но обеднял род. В Сил Аудюн не се ползваше с добро име. Смятаха го за опърничав, дебелокож, злопаметен, но не можеха да отрекат колко е работлив и вещ в законите. Аудюн Турбергсьон успя някак да си спечели хорското уважение и се превърна в човек, в чието лице никой не желал да си създава враг.

Кристин се замисли за широкото, смугло лице на селянина, за гъстата му къдрава рижа коса и брада, за проницателните му малки сини очи. Стопанката откриваше известна прилика между него и някои мъже от прислугата в „Хюсабю“ — ратаи и гребци на Ерлен.

От гърдите ѝ се изтръгна въздишка. За мъж като Аудюн сигурно не представлява сериозна трудност да свикне да се разпорежда спокойно с наследствената земя на съпругата си, защото той никога не бе притежавал друга...

През зимата и пролетта Кристин непрестанно обясняваше на Фрида Стюкоршдатер — нейната най-лична слугиня от „Хюсабю“ — какви са обичаите в долината през лятото. Не спираше да ѝ напомня как са свикнали да работят косачите и какво се приготвя за жътвата. Надяваше се Фрида да е запомнила всичко от миналата година, защото държеше в имението да се запази традицията, останала от Рагнфрид Иваршдатер.

Стопанката не смееше открито да признае намерението си да прекара лятото в планинската хижа. Отговаряше за реда в „Йорун“ от две зими и едно лято и много добре осъзнаваше, че заминаването ѝ за пасищата е равносилно на бягство.

Кристин виждаше колко трудно Ерлен се приспособява към сегашното си положение. Още от съвсем малък той беше свикнал с мисълта, че е роден да се разпорежда и да заповядва на останалите. Малкото пъти, когато приемаше и изпълняваше чужди нареждания, не го правеше съзнателно.

Невъзможно е да се чувства добре. Сигурно се преструва. Самата тя... Бащиното ѝ имение се намирало в най-ниската част на затулената долина. Равните поля, лъкатушешката като лъскава змия река през елховата гора, стопанствата в обработваемите земи в подножието на планината, надвисналите над тях стръмни скали, сивите клисури във височините, свличащите се сипеи, пълзящите по полегатите склонове гори от борове и широколистни дървета — не, за нея това вече не беше най-хубавият и спокоен дом на света. Вероятно и Ерлен смята, че тук е грозно, задушно и неприветливо.

Но по нищо не личеше Ерлен да се чувства зле...

В деня, когато пуснаха животните от кошарите, докато вечеряха, Кристин най-после успя да сподели с Ерлен решението си. Той тъкмо ровеше из паницата с риба, за да си намери тлъста хапка. От изненада

зпна съпругата си и съвсем забрави да си извади пръстите от гозбата. Кристин се оправда с епидемията от възпалено гърло, която плъпна из долината и покосяваше малки деца. Мюнан бил много болнав и щяла да го заведе заедно с Лавранс в планината, та да не се заразят.

Ерлен се съгласи. Най-добре да вземела и Ивар и Скуюле.

Близнаците скочиха от пейката и не млъкнаха до края на вечерята. Искали да отидат с баща си в планината, където станала онази случка с овцата. Преди три години овчарите от Сил хванали и убили крадец на домашни животни до каменната му къща между Глиганските върхове. Крадецът бил поставен извън закона заради престъпления в областта Йостердалене. Веднага щом хората станаха от трапезата, Ивар и Скуюле донесоха всичките си оръжия и започнаха да си играят с тях.

Малко по-късно Кристин тръгна на юг с дъщерите на Симон Андресьон, с Гауте и Лавранс. Арнерд Симонсдатер остана в „Йорун“ почти цяла зима. Девојката вече навърши петнайсет години и на Коледа, когато Ерлен, Кристин и децата им гостуваха във „Формо“, Симон изрази желание дъщеря му да усвои повече знания и умения за къщната работа, отколкото има възможност у дома. Похвали Арнерд: по трудолюбие се мерела със слугините в имението. Кристин предложи да вземе девојката в „Йорун“ и да я научи на каквото може. Симон явно много обичаше детето си и се безпокоеше за бъдещето ѝ, а на Арнерд сигурно щеше да ѝ се наложи да свикне с по-беден живот от живота във „Формо“. След смъртта на тъста и тъщата си Симон Андресьон се превърна в най-богатия стопанин в околността. Управляваше имуществото си изключително благоразумно. Грижеше се за реда и работата във „Формо“ с желание и трудолюбие. Домакинството беше поверил в ръцете на опитните слугини, а когато забележеше прояви на прекомерно прахосничество и груба немарливост, привикваше провинилите се слугини и ги мъмреше, но не обсъждаше действията си с Рамборг. Нито искаше, нито очакваше от съпругата си да поеме повече отговорност за домакинството. Като че ли все още я смяташе за дете, но винаги се отнасяше мило към нея и се стараеше да ѝ угажда. И нея, и децата обсипваше с подаръци с повод и без повод.

Кристин обикна Арнерд, след като я опозна. Девојката не блестеше с красота, но притежаваше остър ум, мекота, добро сърце,

сръчни ръце и проявяваше усърдие в домакинската работа. Докато Арнерд следваше Кристин из къщата и вечер двете седяха рамо до рамо в тъкачницата, стопанката често си мечтаеше едно от децата ѝ да се бе родило момиче. Дъщерите повече се вслушват в съветите на майките си...

Тази вечер Кристин наблюдаваше Гауте и Арнерд, докато вървяха пред нея, и отново я осени мисълта за дъщеря. Юлвхил тичаше наляво-надясно, а крехката ледена покривка на локвите се трошеше под краката ѝ. Момичето си представяше, че е някакво животно, и дори бе обърнала червеното си палто наопаки, та да се вижда бялата му подплата от заешка кожа.

В падината сенките се сгъстяваха и над голите, кафяви поля падаше сумрак. И въпреки това пролетният въздух сякаш беше напоен със светлина. Воднистата зеленина на небосвода преминаваше в синя нощна тъмнина, а първите звезди вече блещукаха с влажна белота. Но над черния ръб на планината отвъд долината все още дремеше светла лента, а в отражението ѝ блестеше сипеят на стръмната отвесна скала, под която минаваха. Най-горе, където преспите покриваха планинския гребен, снегът блещукаше, а ледените висулки, които раждаха шумящите, бликащи потоци по сипея, хвърляха светли отблясъци. Шум на течаща вода изпълваше въздуха над околността. Най-долу клокочеше придошлата река. А от дърветата, храсталаците и горите се разнасяха птичи песни.

Юлвхил се спря, взе камък и го запрати по посока на птиците. Но така ѝ не ѝ позволи да го направи пак. Известно време малката вървя кротко, ала отново се отскубна и се втурна надолу по склона. Гауте я извика.

Стигнаха до мястото, където пътят навлизаше в борова гора. От гъстите дървета се чу звукът на стоманен лък. В гората още имаше сняг и се разнасяше хладен и свеж мирис. Намериха Ерлен и близнаците на малка поляна.

Ивар се бе прицелил в катерица, ала стрелата заседнала на високо в дървото. Малкият искаше да я свали. Хвърляше камъни, а те се удряха със звън в могъщия ствол на дървото.

— Почакай, ще се опитам да ти помогна. Ще я сваля с друга стрела — успокой го бащата.

Ерлен отметна връхната си дреха на раменете, сложи стрела в лъка и се прицели доста небрежно в мамещата светлина между дърветата. Отпусна тетивата, стрелата изсвистя във въздуха и се заби в ствола на бора точно до стрелата на момчето. Ерлен направи втори опит. Едната от двете забити стрели започна да се смъква надолу от клон на клон. Ерлен успя да събори и перата на другата, но върхът ѝ остана в дървото.

Скюле се втурна по снега да вдигне двете стрели. Ивар остана вторачен във върха на бора:

— Татко, моята е още горе! Забита е до половина. Много силен изстрел направих, татко!

После момчето започна да разказва на Гауте защо не е улучило катерицата.

— Ще се връщаш ли, Кристин? Аз поемам към къщи. Утре рано сутринта двамата с Нокве тръгваме за лов на фазани...

— Не, ще изпратя момичетата до „Формо“. Имам да питам нещо Рамборг — побърза да отговори Кристин.

— Може ли Ивар и Скюле да придружат мама до сваковото имение, а аз да дойда с теб, татко? — попита Гауте.

На сбогуване Ерлен вдигна на ръце Юлвхил Симонсдатер. Малката беше толкова красива, с румени и пращящи от здраве бузи, а под бялата ѝ кожена шапка се подаваха кестеняви къдрици. Ерлен не се стърпя и я целуна, преди да я пусне на земята. После двамата с Гауте тръгнаха към „Йорун“.

Сега Ерлен не пътуваше както преди и имаше свободно време, затова постоянно се занимаваше с момчетата. Юлвхил хвана леля си за ръка и повървя с нея, но после пак започна да тича. Втурна се между Ивар и Скюле. Да, детето беше очарователно, ала палаво и буйно. Ако имаха дъщеря, Ерлен щеше да я взема навсякъде със себе си и да си играят...

Когато влязоха в стаята във „Формо“, намериха Симон сам с малкия си син. Стопанинът седеше на почетното място по средата на продълговатата маса, а Андрес, коленичил на външната пейка, си играеше с няколко стари болта. Мъчеше се да ги нареди изправени върху плота. Щом го зърна, Юлвхил забрави дори да поздрави баща си. Качи се на пейката при брат си, хвана го за тила и започна да удря

главата му в масата. Това били нейните болтове, баща ѝ ги дал на нея, не на Андрес, пищеше тя.

Симон стана да разтърве хлапетата и по невнимание бутна с лакът малка глинена паница. Тя падна на пода и се строши.

Арнерд събра парчетата под масата. Симон ги взе и ги огледа силно притеснен:

— Колко ли ще се ядоса майка ти!

Андрес Гюдмюнсъон донесъл тази красиво украсена с цветя паница от лъскава бяла глина от Франция. Завещал я на Хелга, а тя я подарила на Рамборг. Жените смятали съда за рядка скъпоценност. Симон чу гласа на съпругата си в преддверието и инстинктивно скри парчетата над гърба си.

Рамборг влезе, поздрави сестра си и племенниците си, помогна на Юлвхил да си съблече палтото, а малката изтича при баща си и се притисна към него.

— Много си хубава днес, дъще. Пременена си със сребърния си колан в делничен ден — похвали я Симон, но не можеше да прегърне детето, защото ръцете му бяха заети.

— Ходих при леля Кристин в „Йорун“, затова мама ме натъкми така — отвърна Юлвхил.

— Да, майка ти се грижи винаги да си спретната и красива. Каквато си ми нагиздена, може направо да те поставим в ковчезето в църквата — пошегува се бащата.

Рамборг не се занимаваше с домакинска работа. Само шиеше дрехи за дъщеря си и Юлвхил винаги беше облечена много гиздаво.

— Защо стоиш с ръце на гърба? — попита мъжа си Рамборг.

— Не знаех какво ще кажеш за това — колебливо показа той счупената паница.

— Това не е причина да се държиш нелепо — пое парчетата тя.

Кристин изпита неприязнено усещане. Симон наистина изглеждаше глуповато, докато криеше ръце зад гърба си като гузен хлапак, но язвителната забележка на Рамборг ѝ се стори напълно неуместна.

— Очаквах да се разгневиш, задето строших паницата.

— Ти постоянно се преструваш, че се страхуваш да не ме ядосаш с нещо; и то все с дреболии — отвърна Рамборг, а гласът ѝ се разтрепери от напирещите сълзи.

— Не се преструвам. Наистина се притеснявам да не те разгневя. И не става дума само за дреболии...

— Не съм убедена — задавено възрази стопанката. — Ти никога не обсъждаш с мен важни въпроси, Симон...

Рамборг им обърна гръб и тръгна към вратата. Симон я проследи с поглед. После седна, а Андрес протегна ръце да го вземе на коленете си. Бащата го вдигна и подпря брадичка на темето му, но изобщо не слушаше какво бърби малкият.

Не след дълго Кристин подхвана предпазливо:

— Рамборг вече не е толкова млада, Симон. Най-голямото ви дете навърши седем години...

— Какво искаш да кажеш? — сопна се той с ненужна според Кристин острота.

— Нищо лошо. Просто ми се струва, че сестра ми негодува, задето не ѝ гласуваш повече доверие. Защо не ѝ позволиш да участва в управлението на имението редом с теб?

— Моята съпруга има властта да се разпорежда в дома си, както пожелае — кипна Симон. — Никога не съм настоявал тя да работи повече, отколкото иска, но не съм ѝ забранявал да взема решения във „Формо“. Ако си на друго мнение, значи нямаш представа как живеем...

— Не се обиждай — помоли Кристин. — Просто понякога имам чувството, че не гледаш на Рамборг като на зряла жена. Не забравяй, Симон...

— Не! Ти недей да забравяш — скочи от мястото си той и пусна детето, — че двамата с Рамборг живеем в разбирателство, каквото с теб не успяхме да постигнем.

Стопанката донесе бира за гостите. Симон се приближи към нея и сложи ръка на рамото ѝ:

— Рамборг, чуй само какви ги говори сестра ти. Въобразява си, че не си доволна от живота си с мен — засмя се той.

— Как така? — вдигна глава съпругата му, а в големите ѝ тъмни очи проблесна странен пламък. — Омъжих се за моя избраник, както и ти, Кристин. Аз съм доволна от живота си, не зная за теб — засмя се тя.

Кристин пламна от възмущение. Отказа да поеме купата с бира:

— Стана късно. Време е да се прибираме — и тя се огледа за синовете си.

— О, стига де, Кристин! — Симон взе купата от ръцете на жена си и пи за здравето на гостенката. — Не се сърди. Не бива да се засягаме толкова бързо от думите на най-близките си хора. Постой да си отдъхнеш. Моля те да забравиш, ако съм ти казал нещо нередно. Толкова съм изморен — той се протегна и прозина.

Поинтересува се докъде да стигнали в „Йорун“ с полската работа. Тук, във „Формо“ вече разорали всички ниви на север от двора.

От благоприличие Кристин постоя още малко и реши да си тръгва. Симон взе връхната си дреха и брадвата, но тя не пожела да я изпращат. Нали големите ѝ синове я придружавали. Симон обаче настоя и дори Рамборг, която никога не изявяваше желание да върви с тях, излезе да ги изпрати до пътя.

Из тъмата блестяха ярки звезди. Приятен пролетен аромат на наторени ниви изпълваше мразовитата нощ. В обгръщация ги мрак ясно се чуваше звукът на течаща вода.

Симон и Кристин се отправиха на север, а трите момчета подтичваха напред. Тя усещаше желанието на зет си да ѝ каже нещо, но не възнамеряваше да го предразполага, защото още му беше ядосана. Обичаше Симон, ала никак не ѝ допадаше, че той не си мери приказките с оправданието „нали сме роднини“. Именно защото Симон неизменно ги подкрепяше — нея и Ерлен — по време на неволите им, ѝ ставаше още по-трудно да му прости гневните и груби изблици. Спомни си как още през зима, когато пристигнаха в „Йорун“, Рамборг изпрати да я доведат във „Формо“, защото Симон лежал с подути сливици и бил много зле. От време на време му се случвало да го събори тази стара болестка. Кристин веднага отиде в имението, но зет ѝ нито позволи да опипа врата му, нито дори да го види. Беше силно раздразнителен и Рамборг отчаяно помоли сестра си за прошка, задето я е извикала. Той не се държал по-различно и с нея първия път, когато се разболял след сватбата им, и тя пожела да се погрижи за него. Получел ли оток на врата, имал навика да се крие в старата къща — колибата на Семюн, както я наричаха — и отказвал да приеме когото и да било, освен един отвратителен, мръсен и пълен с въшки старец на име Гюнстайн, който слугувал в „Дюфрин“ още преди да се роди Симон. След като пристъпите му преминаха, Симон се постара да

се сдобри с балдъзата си. Обясни, че не понасял хората да го виждат в такова състояние, защото му се струвало срамота възрастен мъж да боледува от подут врат. В отговор Кристин доста сприхаво отбеляза, че не вижда нито позорно или осъдително в страданието му.

Симон я изпрати чак до моста. Пътьом размениха само няколко думи за времето и полската работа. Повториха вече казаните неща. Симон ѝ пожела лека нощ, но внезапно се сети:

— Кристин, да знаеш с какво съм обидил Гауте, та ми се сърди?

— Нима ти е сърдит? — изненада се тя.

— Да, не си ли забелязала? Гледа да не се срещаме, а когато няма как да ме избегне, едва отронва някоя дума, ако го заговоря.

— Не ми е направило впечатление — поклати глава Кристин. — Може просто да си се пошегувал, а той да е приел думите ти на сериозно, нали е дете.

По гласа ѝ личеше, че се усмихва. Симон също се засмя:

— Не се сецам за такова нещо.

После отново се сбогува и пое към „Формо“.

В „Йорун“ цареше пълна тишина. В тъмната стая огънят вече беше заровен в пепелта. Бьоргюлф, още буден в леглото, обясни, че баща му и братята му излезли преди доста време.

В съпружеското легло спеше Мюнан. Майката си легна при него и го прегърна.

Не ѝ беше никак лесно да напомня на Ерлен онова, за което той не се досещаше сам: не бива да води големите си синове из гората при положение, че в имението има толкова много работа за вършене.

Кристин не очакваше Ерлен да оре с ралото. Той нямаше изобщо да издържи да се труди на полето. А и на Юлв никак не би му харесало стопанинът да се намесва в селскостопанската работа. Ала синовете на Кристин нямаше да имат възможността да растат като рицарски чеда: да ги учат как да използват оръжие, да пасат животни, да се глезят с конете си, да играят на настолни игри със свещеник, който се мъчи да им налее в главите малко знания по латински, правопис, песни и струнни инструменти. Стопанката не държеше много слуги именно защото искаше да научи синовете си от малки на селски труд. Налагаше се да свикнат с тази мисъл, понеже не се очертаваха големи изгледи да станат рицари.

Единствено Гауте проявяваше усет към тези неща. Беше работлив, но все още малък — едва на тринайсет — и нямаше нищо чудно в желанието му да се присъедини към баща си и братята си, когато Ерлен предложи да тръгнат из гората.

Кристин не знаеше как да повдигне този въпрос пред Ерлен, защото спазваше твърдото си намерение съпругът ѝ никога да не чуе и една дума, която би сметнал за упрек или оплакване от поведението му, предизвикало нерадостната съдба на семейството им. Кристин не искаше да напомня на съпруга си, че синовете му са принудени да свикнат със селската работа. Само Юлв би се наел да поговори с Ерлен, помисли си тя.

Когато слугите тръгнаха да водят добитъка в планината, Кристин замина с тях. Не пожела да заведе близнаците в хижата. Вече почти единайсетгодишни, двете момчета бяха най-буйните и непослушни от децата им. Майката, трудно намираще правилния подход към тях, защото Ивар и Скуюле бяха задружни във всичко. Кристин успяваше да контролира Ивар, мек и послушен по характер в отсъствието на брат му, но появеше ли се сприхавият, непокорен Скуюле, Ивар започваше да му подражава и се включваше във всичките му приумици.

2.

В началото на есента Кристин излезе да се поразходи към три следобед. Според пастира щяла да стигне до сечище с много лопен малко по-надолу по склона, по течението на реката.

Кристин намери въпросното място — стръмнина, огрявана равномерно от слънцето. Моментът беше идеален да си набере от цветята. Те растяха нагъсто сред купчините камъни и около сивите дънери. Цветове като малки звезди покриваха високите им светложълти стъбла. Кристин остави Мюнан да бере малини в един храсталак, откъдето малкият не можеше да се измъкне сам, и заръча на кучето да го пази. Извади ножа си и започна да реже стъблата на цветята, като непрекъснато наглеждаше детето. Лавранс се включи в брането на лопен.

Докато се намираха в планината, Кристин се боеше за малките си деца. Не хората я притесняваха. Повечето хижи вече бяха опустели, но Кристин реши да остане до Рождество на Пресвета Богородица. Нощем ставаше тъмно и духаше силен вятър. А тук времето се задържа хубаво, докато долу настъпи суша и липсваше хубава паша за добитъка. На мъжете им се налагаше да останат тук и в края на есента, и през зимата. Според Лавранс в хижата им нямало признаци някой да ношува там...

Кристин се спря под самотна ела насред склона, преплела ръце около тежкия букет от цветя. Оттук се откриваше гледка на север, към планината Довре. На много места по нивите зърното беше събрано на снопи.

И тук нивите бяха жълти и облъхнати от дъха на палещото слънце, но растителността в долината не придобиваше онзи наситено зелен нюанс на земите в Тронхайм.

Тя тъгуваше по дома им в „Хюсабю“. Виждаше как имението се извисява величествено върху широката гръд на хълма, а безбрежните ниви и поля наоколо продължаваха надолу към широколистната гора по полегатия склон, който стигаше до езерото в най-ниската част на долината. Липсваше ѝ и необятната гледка към покритите с гори ниски

планини, нагънати една зад друга в южното подножие на Довре; липсваше ѝ и тучната ливада, почервеняла от цветя под алените лъчи на вечерното слънце през лятото, и покрита със сочна трева през есента.

Случваше се да закопнее и за самия фиорд; за наносите в Биргси, за пристаните с лодки и кораби, за хангарите, за миризмата на смола, рибни такъми и море. Сега се сецаше с умиление за всичко онова, което при първия досег със севера не ѝ допадна.

Нима Ерлен не тъгува за мириса на солена вода и морски бриз?

Липсваха ѝ голямото имение, многобройната прислуга, тупурдията, когато хората на Ерлен пристигаха с коне в двора, дрънченето на оръжията и шпорите им — всичко това, което някога я дразнеше. Кристин мечтаеше за гостите, пристигащи в „Хюсабю“ с важни вести от страната и дребни клюки за хората от околността. След преместването в живота ѝ настъпи затишие и глъчката замлъкна.

Изгуби се градът с църквите, манастирите, пиршествата в домовете на богатите... Искаше ѝ се отново да тръгне по улиците със слугата и слугинята си, да влиза в дюкяните на търговците, да разглежда и да избира стоки, да се качва в платноходките по реката и да пазарува: английски ленени шапки, фини воали, дървени коне с ездачи, които удряха пики в земята, ако дръпнеш въженцето. Сети се за ливадите извън града, където водеше децата си да гледат звероукротителите с дресираните им кучета и мечки, да купуват меден хляб и орехи.

Толкова ѝ се искаше пак да се премени с копринена риза и тънка, фина забрадка. Или с елечето от светлосиньо кадифе, което Ерлен ѝ подари зимата, преди да се случи нещастieto. Дълбокото деколте на елечето беше поръбено с хермелинова кожа, а ръкавите — обточени със същата кожа — стигаха до хълбоците ѝ и откриваха колана.

Понякога я обземаше и друг копнеж... Не, трябва да разсъждава трезво и да се радва, а не да скърби, заедто няма бебе. След колитбата през есента се разболя. Добре че стана така. Но тя плака няколко ноци...

Струваше ѝ се, че от цяла вечност не е държала пеленаче в обятията си. Мюнан беше само на четири години, но още преди да навърши една, се принуди да го повери на чужди хора. Когато ѝ го върнаха, той вече беше проходил и проговорил и не я позна...

Ерлен, Ерлен. Дълбоко в себе си знаеше, че той не е толкова равнодушен, колкото си дава вид. Но напоследък вечно неспокойният ѝ съпруг проявяваше нехарактерно за него смирение. Приличаше на буен поток, който накрая се удря в отвесна скала и отстъпва омаломощен; после потича по тревата бавно и тихо, превърнал се в слаб ручей, а земите наоколо потъват в тресавище. Ерлен се мотаеше из „Йорун“, обзет от пълно безделие, и вземаше ту един, ту друг от синовете им да му прави компания в лентяйството му или ги водеше на лов. Случваше се стопанинът да се заеме с насмоляването и боядисването на някоя от риболовните им лодки. Понякога обяздваше млади жребчета в имението. Но с каквото и да се заемеше, късметът не го спохождаше, защото му липсваше търпение.

Ерлен живееше затворено и поне на пръв поглед не му личеше да страда, задето никой не търси компанията му. Синовете следваха примера му. Местните гледаха на новодошлите като на пришълци, които неволята е довела в долината, и не ги харесваха. Ерлен и синовете му продължаваха да затвърждават името си на високомерни чужденци, които не се интересуват от обичаите в тази част на страната и от тукашните хора. Юлв Халдуршон си навлече омразата на местните, защото открито демонстрираше пренебрежението си към тях, наричаше ги глупави и заклеймяваше разбиранията им като остарели. Ако човек не е израснал до морския бряг, не ми го хвали, повтаряше той.

Самата Кристин вече нямаше приятели в родното си място.

Кристин изправи гръб в блатисто-кафявата си туника, заслони очи с ръка, заслепена от щедрите златисти лъчи на следобедното слънце.

На север, по течението на бяло-зелената лента на реката, тя видя наблъсканите един зад друг планинския масиви, обагрени в сивкаво-жълти нюанси заради сипеите и тресавищата. Погледът ѝ се плъзгаше все по-нататък и по-нататък, докато снежните преспи и облаците се сляха в едно между процепите и пукнатините в скалите. Срещу Кристин планинският път Рустен навлизаше смело в долината и се разширяваше. Логен се виждаше принудена да криволичи. До Кристин долиташе глух тътнеж от клокочещата река, която прорязваше с коритото си околните скали и се спускаше стремглаво надолу от тераса на тераса, разпенена и кипяща. Над покритата с мъх земя на върха

изпъкваха двете грамадни Сини била. Някога баща ѝ ги сравняваше с женски гърди.

На Ерлен тук сигурно му се струва тясно и грозно, дори задушно.

Малко по на юг по същия склон, в подножието на родните хълмове, някога Кристин видя самодивата.

Нежно, крехко и красиво дете с гъста сребриста коса около кръглото бяло лице с румени бузи... Затвори очи и подложи почернялото си от слънцето лице под ярките слънчеви лъчи. Млада майка с натезали от мляко гърди и сърце, обновено за нов живот след раждането като току-що разорана нива, би могла да изкуши планинските духове. Но за жена като нея не съществуваше опасност. Нея никой не би се опитал да отвлече. Планинският крал сигурно няма да иска такава изпосталяла и изтощена жена да носи златото му, а горската фея едва ли копнее да сложи детето си върху изсушеното тяло на Кристин. Чувстваше се жилава и суха като корена на бора под крака си. Той се гърчеше над камъка, заравяйки нокти в него. Кристин заби пета в корена.

Малчуганите се приближиха и веднага направиха като майка си. Започнаха да натискат с крака корена, а после нетърпеливо се обърнаха към нея.

— Защо правиш така, майко?

Кристин седна, остави лопена в скута си и се зае да къса цветовете и да ги пуска в кошницата си.

— Защото обувката ми стиска — поясни тя след известно време, но момчетата вече бяха забравили въпроса си.

Малките не обърнаха никакво внимание на закъснелия ѝ отговор. Бяха свикнали майка им да не чува въпросите им или внезапно да се пробужда от унеса си и да им отговаря, когато вече не помнеха какво са я питали.

Лавранс помагаше на майка си да отдели цветовете от стръковете. И Мюнан изяви желание да се включи, но само разкъсваше цветовете. Затова майка му взе цветята от ръцете му, без да му направи забележка, без капка гняв, потънала в мислите си. След малко момчетата започнаха да си играят и да се замерват с откъснатите стръкове, които майката хвърляше настрани.

Двамата се боричкаха пред нея. Кристин се загледа в малките кръгли кестеняви детски глави. Момчетата си приличаха много — имаха почти еднакъв цвят коси, но по редица едва доловими признаци и прозиращи за миг особености майката съдеше, че с възрастта приликата ще изчезне. Мюнан се беше метнал на баща си: воднисто сини очи, копринено мека коса, падаща над тесния му череп на меки, гъсти вълни и къдрици. С времето косата му щеше да потъмнее до въгленовочерна. Малкият все още имаше закръглена брадичка и пълни бузки, та всеки се изкушаваше да погали мекото му свежо лице, което с времето щеше да се стесни и чертите да се издължат. И Мюнан като Нокве щеше да се сдобие с високо тясно чело и вдлъбнати слепоочия, с правилен остър триъгълен нос с тънки, неспокойно потрепващи ноздри. Близнаците също вече напомняха на баща си.

Като малък Лавранс имаше ленено жълта, копринено мека чуплива коса. Сега кожата му придоби цвета на лешник, а на слънцето блестеше като златна. Косата му беше права, но не притежаваше такава мекота като на братята му, а беше някак по-гъста и буйна, примамваща да заровиш пръсти в нея. Лавранс приличаше на майка си. Беше наследил сивите ѝ очи и кръглото лице с широко чело и приятно заоблена брадичка. По всичко личеше, че малкият ще запази бялата си кожа с румени бузи и през зрелите си години.

И Гауте се отличаваше със свеж тен. Приличаше изумително на баща ѝ с издълженото си пълно лице, стоманено сиви очи и буйна, светлоруса коса.

Единствено Бьоргюлф като че ли не приличаше на никого. Най-висок от синовете ѝ, широкоплещест, едър и мускулест, той имаше буйна, къдрава, гарвановочерна коса, спускаща се над широкото му бяло чело. Синкаво-черните му очи бяха напълно лишени от блясък и той ги присвиваше срещу светлината. Кристин нямаше представа откога съществува този проблем, защото Бьоргюлф беше детето, за което се бе грижила най-малко. Още след раждането му ѝ го взеха и го дадоха на бавачка. Единайсет месеца по-късно тя роди Гауте, а той боледува почти непрекъснато до четиригодишна възраст. След като близнаците се появиха на бял свят, майката се възстановяваше бавно, но въпреки слабостта си и болките в гърба отново пое грижите за Гауте. Носеше го на ръце навсякъде и го гледаше като пеленаче. Не ѝ оставаше време да види новородените си деца. Фрида ги носеше само

когато Ивар пицеше от глад. А докато Кристин кърмеше бебето, Гауте плачеше. Пресвета Богородице, ти знаеш, нямах сили да се грижа по-добре за Бьоргюлф. А и той винаги предпочиташе уединението и се справяше сам. Открай време беше своенравен и мълчалив. Майчините ѝ ласки не му допадаха. Кристин го смяташе за най-силния измежду синовете си. Оприличаваше го на инатливо биче.

С времето забеляза, че Бьоргюлф има проблеми със зрението. Монасите на остров Таутра се опитаха да му помогнат, но не постигнаха успех.

И момчето все повече се вглъбяваше в себе си. Колкото и да се опитваше да се сближи със сина си, Кристин не успяваше да намери път към него. Баща му също се затрудняваше да общува с момчето. Единствен Бьоргюлф от синовете им не попиваше жадно бащиното внимание. Останалите момчета поглъщаха обичта му както ливада — слънчевите лъчи. Бьоргюлф се държеше по-открито само с Нокве, но когато майката се опита да попита най-големия си син какво му тежи на Бьоргюлф, Нокве отговаряше много уклончиво. Кристин се чудеше дали Ерлен не би имал по-голям успех да се поразговори с Нокве, защото момчето обожаваше баща си.

Децата на Ерлен наследяваха неговите особености. Личеше, че са негова кръв. Последния път, когато ходи в Нидарус, Кристин видя новороденото от „Ленсвикен“. Срещна Борд в двора на катедралата с мощите на свети Улав. Мъжът вървеше, следван от неколцина свои другари, жени и слуги. Една от прислужниците носеше бебето на ръце. Борд Осюлфсън кимна на Кристин за поздрав мълчаливо и вежливо. Съпругата му я нямаше...

Кристин зърна само за миг детското лице, но и толкова се оказа достатъчно. Приличаше на бебетата, които бе изхранила с гърдата си...

Придружаваше я Арне Явалсън. Какъвто си беше приказлив по характер, не се стърпя да не изкоментира срещата. Наследниците на Борд — деца на негови роднини, защото досега нямал свои — приели много враждебно раждането на детето миналата зима. Борд обаче дори го кръстил на баща си — Осюлф. Арне си даваше вид на убеден, че между Ерлен Никулаусън и госпожа Сюнива не е имало нищо повече от краткотрайното увлечение, за което вече всички узнали. С присъщата си невъздържаност и непредпазливост Ерлен явно е издал тайната си, докато се е задявал с нея, а неин дълг било да уведоми

кралските заместници за подозренията си. Но очевидно Ерлен и Сюнива не били достатъчно близки: в противен случай тя щяла да знае, че и брат ѝ е замесен в начинанието на Ерлен. Сюнива едва не полудяла от мъка, след като Хафтур Граут посегнал на живота си в затвора и за душата му вече нямало спасение. Според Борд жена му изпитвала неописуеми угризения на съвестта след самоубийството на брат си. Арне разказа, че докато говорел за това, Борд държал ръката си върху меча и не спирал да оглежда хората наоколо.

Арне съобщи и на Ерлен за срещата в Нидарус. Кристин се бе качила на втория етаж на една от къщите, а двамата мъже стояха долу, под чардака. Нямаха представа, че тя чува разговора им.

— Рицарят от „Ленсвикен“ е на седмото небе от щастие след раждането на детето — изкоментира Арне. — Не се съмнява изобщо дали той му е баща.

— Борд си знае най-добре — отвърна Ерлен. По гласа му Кристин разбра, че мъжът ѝ стои със сведени клепки, а в едното ъгълче на устата му се спотайва самодоволна усмивка.

— Борд таи силна ненавист към роднините, които щяха да го наследят, ако беше починал бездетен. Но сега хората се възмущават. Било несправедливо...

— Борд си знае работата — повтори Ерлен.

— Така е. Това момче ще наследи повече от седмината ти синове, взети заедно.

— Остави ме аз да се грижа за синовете си, Арне...

Кристин слезе при двамата мъже. Нямаше да понесе разговорът им да продължи. Ерлен се смути, когато я видя. Приблужи се, хвана я за ръка и застана зад нея, а рамото ѝ докосваше неговото. Тя усети, че Ерлен отново повтаря наум последните си думи, сякаш за да я увери в намеренията си и да ѝ вдъхне смелост...

Кристин се сепна. Мюнан се взираше в лицето ѝ. Сигурно се бе усмихнала леко пренебрежително при спомена за Ерлен и Арне. Майката погледна сина си, а той се засмя колебливо и нерешително.

Кристин го притегли отривисто в прегръдките си. Мюнан беше още мъничък, най-малкото ѝ дете. Още не беше пораснал достатъчно, че да избягва майчините целувки и милувки. Кристин му намигна, а той се помъчи да отговори на закачката ѝ, но, както винаги, и двете му очи се затвориха. Майката избухна в силен смях, а малкият се

разкикоти със звънливия си гласец, докато тя го притискаше и милваше в обятията си.

Лавранс, седнал с кучето в скута си, се ослушваше напрегнато. Животното също наостри уши.

— Татко идва насам!

Първо кучето, а след него и момчето се втурнаха надолу по стръмния склон.

Кристин не стана веднага. Изчака малко, преди да се изправи. Стъпи на скалната издатина и ги видя: Ерлен, Нокве, Ивар и Скюле. Четиримата извикаха за поздрав към Кристин, весели и радостни.

Тя ги попита при конете ли отиват.

— Не — отвърна Ерлен, — довечера Юлв сигурно ще изпрати Свайнбьорн да ги нагледа. С Нокве отиваме на лов за северни елени, а на близнаците им се прииска да дойдат да те видят.

Кристин кимна мълчаливо. Стана ѝ ясно още преди да попита. Нокве водеше куче на каишка. Двамата с Ерлен бяха облечени в сиви вълнени жилетки, напръскани с черни петна, за да не се открояват на фона на сипеите. И четиримата носеха арбалети.

Кристин се поинтересува какво ново има в имението и докато се качваха, Ерлен ѝ разказа. Жътвата кипяла с пълна сила под вещото ръководство на Юлв. Намирал за много добра реколтата, но след овършаване на зърното оставало малко слама, а в най-горните ниви житото узряло и вече се ронело от класовете. Овесът бил готов да го прибират и се налагало да работят здраво, казал Юлв. Кристин кимаше безмълвно.

Отиде да дои кравите в обора. Чувстваше се добре в тъмнината, докато се опираше о набъбналите хълбоци на добичетата и усещаше сладкия мирис на млякото в ноздрите си. Чуваше се как краварката и пастирът също доят в мрака. Стопанката се успокояваше от силната топла миризма на обор, от скърцането на върбовите панти, от рогата, удрящи се в дървото, от звука на крава, която стъпва по мокрия пръстен под в клетката си, докато се опитва да изпъди мухите с опашка. Стърчиопашките, свили през лятото гнездо в обора, бяха отлетели...

Тази вечер кравите бяха неспокойни. Сивушка стъпи във ведрото с млякото. Кристин я плесна и ѝ се скара. Следващата крава пък се мъчеше да се отдръпне, когато тя се приближи. Вимето ѝ се оказа разранено. Стопанката свали годежния пръстен от ръката си и издои първата струя през него.

Кристин чуваше гласовете на Ивар и Скюле до портата. Двамата надаваха оживени възгласи и замеряха с камъни чуждия бик, който всяка вечер идваше със стадото. Близнаците обещаха на фин да му помогнат да издои козите в кошарата, но сигурно им беше омръзнало и го бяха оставили.

Когато малко по-късно Кристин излезе навън, близнаците тормозеха бялото биче, подарък за Лавранс. Майката сложи ведрата на земята, хвана двамата за раменете и ги изблъска настрана.

— Оставете на мира телето на брат си, щом той ви казва.

Ерлен и Нокве седяха на прага с чиния прясно сирене. Ядяха лакомо и тъпчеха Мюнан, разположил се в краката на брат си. Нокве покри главата на малкия си брат с мрежата за коса на Кристин и му каза, че вече бил невидим, защото това не било мрежа, а вълшебна шапка. Тримата се смееха, но щом зърна майка си, Нокве ѝ подаде мрежата, изправи се и пое ведрата от ръцете ѝ.

Кристин се позабави в килера, където държаха млякото. Най-горната врата стоеше открената към външната стая. Там накладоха огън в огнището. Ерлен, децата, слугинята и тримата пастири вечеряха на трепкащата светлина, насядали около огъня.

Когато Кристин влезе при тях, вече се бяха нахранили. Двете най-малки деца спяха на пейката, а Ерлен се бе мушнал в леглото. Тя се препъна в горната му дреха и в ботушите му, наведе се да ги вдигне и пак излезе.

Небето още светлееше, а над билата на планините на запад се образуваше ален ръб. В ясният въздух се носеха тъмни влакнести облаци. Явно и утрешният ден се очертаваше да бъде хубав. Времето беше тихо, но с настъпването на нощта студът стегна. Не духаше вятър, ала от северозапад долиташе вледеняващ полъх — постоянен повей от голите сиви планини. Над ниските скали на югоизток изплува луната, почти пълна, голяма и бледочервена заради леката мъгла, която неизменно се стелеше над блатата.

Чуждият бик мучеше някъде по поляната. Иначе цареше пълна тишина, направо болезнено непоносима. Чуваше се само шумът на реката, спускаща се по ливадата, ромонът на потока, който течеше през поляната, и глухото шумолене на гората. През иглолистните дървета преминаваше тревожен трепет, после утихваше, после пак нещо разклащаше клоните им...

Кристин тъкмо подреждаше няколко ведра и паници до стената на хижата, когато Нокве и близнаците излязоха.

— Къде отивате? — попита майката.

Искали да си легнат в плевнята. В килера се разнасяла неприятна миризма от сиренето, маслото и пастирите.

Нокве обаче не влезе направо в плевнята. Майката зърна светлата му сива фигура в зеленикавия мрак на ливадата в началото на гората. След малко на вратата се появи слугинята и подскочи от уплаха, като видя стопанката до стената.

— Няма ли да си лягаш, Астрид? Става късно...

Девојката едва смънка под носа си, че отивала зад обора. Кристин я изчака да се прибере в къщата. Нокве вече караше шестнайсетата си година. От известно време майката държеше под око слугините, когато се шегуваха с красивия, жизнерадостен младеж.

Кристин слезе до реката и коленичи на скалата, надвиснала над водата. Водата, почти черна на цвят, течеше в широкото корито и по повърхността се образуваха едва забележими пръстени, но малко понагоре се пенеше в бяло, клокочеше и от нея лъхаше хлад. Луната се изкачи високо на небосвода и разпръсна нощния мрак. Някъде лъсна запотен лист. При едно леко кривване на реката припламна искра.

Зад гърба ѝ Ерлен я извика по име. Не го беше чула да се приближава. Кристин бръкна в леденостудената вода и извади няколко ведра за мляко, спуснати с камъни на дъното, за да ги изплакне реката, изправи се и заедно с мъжа си пое към хижата, понесла товара в ръце. Двамата крачеха мълчаливо.

Вътре Ерлен съблече дрехите си и се мушна в постелята.

— Няма ли да си лягаш, Кристин?

— Първо ще хапна малко.

Тя седна на дървеното столче пред огнището с филия хляб и парче сирене на коленете. Започна да дъвче бавно, зареяла поглед в

жаравата, която потъмняваше постепенно в облепената с камък дупка на пода.

— Спиш ли, Ерлен? — прошепна тя, стана и изтупа трохите от полата си.

— Не.

Кристин си сипа черпак кисело мляко от кацата в ъгъла, върна се до огнището, взе камък и покри с него жаравата. Изсипа цветовете от лопена да съхнат върху камъка.

После вече нямаше какво да прави. Съблече се в тъмното и легна до Ерлен. Той я прегърна и тя усети как умората залива тялото ѝ като студена вълна. Главата ѝ се изпразни и натежа, все едно цялото ѝ съдържание се свлече като болезнена буца в тила ѝ. Той ѝ зашепна, а тя послушно обгърна врата му с ръце.

Кристин се събуди. Нямаше представа кое време е, но през отвора на тавана, покрит с телешко шкембе, видя, че луната грее отвисоко.

Двамата съпрузи лежаха плътно един до друг, защото леглото беше тясно и късо. Ерлен спеше. Дишаше тихо и равномерно, а гръдният му кош се повдигаше леко. Някога Кристин имаше навика да се сгушва до топлото му здраво тяло, когато се събуждаше през нощта, и я обземаше страх, задето не чува дишането му. Притисната към него, тя изпитваше сладостно щастие, усещайки как гърдите му се повдигат и отпускат насън.

След малко тя стана тихо от леглото, облече се в тъмното и се промъкна на пръсти към вратата.

Изкачила се високо на небосклона, луната огряваше целия свят. Блатата проблясваха в нощта, а капките вода, посипали се върху скалите през деня, бяха замръзнали и хвърляха светли отблясъци. Месечината осветяваше широколистните и иглолистните гори. По поляната блещукаше скреж. Кристин скръсти ръце пред гърдите си: дърво и камък се пукаше от студ.

Тръгна по поречието на потока. Водата бълбукаше и гъргореше. Чуваше се и слабият звук от трошаци се ледени шушулки.

В горната част на ливадата се намираще грамаден камък, вкопан дълбоко в земята. Хората го доближаваха само при крайна

необходимост и се кръстеха. На идване и на заминаване наливаха сметана под камъка. Не че някой бе усетил присъствието на духове или горски самодиви, но от стари времена се беше наложил такъв обичай.

Кристин сама не разбираше какво я прихвана да излезе от къщи посред нощ. Спря се до камъка и заби крак в една вдлъбнатина. Стомахът ѝ се сви болезнено, а утробата ѝ се вкочани и направо опустя от страх. И все пак тя не искаше да се прекръсти. Покатери се на камъка и седна.

Оттам се откриваше гледка към далечината, чак до грозните сиви скали, осветени от луната. Голямото възвишение в полите на Довре се издигаше с внушителния си ръст, бледо на мъждивата светлина; в пукнатините на Сивото било се белееха снежни преспи, а в сините клисури на Глиганските върхове блестеше наскоро паднал сняг. На лунната светлина планината изглеждаше по-отблъскваща, отколкото си бе представяла Кристин. По необятното ледено небе едва проблясваше някоя самотна звезда. Студът я прониза до мозъка на костите. От страх и мраз я побиха тръпки, но тя продължи да стои напук на всичко.

Не искаше да се прибере и да легне в мрака до топлото тяло на спящия си съпруг. Тази нощ нямаше да я споходи сън, тя го предчувстваше.

С непоколебимостта, с която се зовеше дъщеря на баща си, Кристин твърдо взе решение Ерлен да не чуе упрек от устата ѝ. Помнеше отлично какво обеща, когато заклеваше Всемогъщия Бог и всички светци в Царството небесно да пощадят живота на мъжа ѝ...

Затова сега, когато навън се носеха какви ли не нечисти сили, тя обикаляше в нощта и дишате, за да се отърси от усещането, че се задушаваша.

Кристин допусна старите, горчиви мисли да нахлуят в съзнанието ѝ като стари познайници. Срећна ги с други стари терзания, за да оправдае поне привидно Ерлен.

Той не искаше от нея да върши всичко това. Не ѝ възложи да поеме на плещите си цялата тази отговорност. Единствено зачена с нея седмина синове.

— Остави ме аз да се грижа за синовете си, Арне...

Един Господ знае какво искаше да каже Ерлен с тези си думи. Вероятно нищо. Изрекъл ги бе, без да влага особен смисъл.

Ерлен никога не я бе молил да въдворява ред в имението „Хюсабю“ и в имотите му, нито с всички сили да се бори за спасението му. Той понесе с гордо вдигната глава опропастяването на имуществото си, опасността, на която бе подложен животът му, загубата на цялата си собственост. Оголял и обосял, Ерлен прие с мъжество и спокойствие сполетялото го нещастие. А сега, макар и чужд, гост в имението на баща ѝ, той продължаваше да понася участието си гордо и невъзмутимо.

Но всичко, което притежаваше Кристин, ставаше законно достояние и на синовете ѝ. Те имаха право да изцеждат потта, кръвта и силите на майка си. Би следвало тя също да има правото да се разпорежда с техния труд в полза на имението.

Никой не я принуждаваше да отиде сама в планинската хижа като някоя селянка, но у дома се чувстваше притисната и приклепана от всички страни и накрая направо започна да се задушава. Изпитваше необходимост да докаже на себе си, че е способна да работи селската работа. Откакто пристъпи прага на „Хюсабю“, Кристин се трудеше неуморно и упорито, защото съзнаваше, че се налага все някой да се бори и да спаси наследството в името на поредното отроче, което носи под сърцето си. Щом бащата нехаеше, трябваше да го направи тя. Вече ставаше наложително да се чувства уверена в уменията си. Кристин можеше да върши със собствените си ръце всички задължения, които някога възлагаше на слугините си. Радва се много в деня, когато забеляза, че след като би маслото, кръстът вече не я боли. Сутринта сама пусна добитъка. Животните бяха охранени и хубави и от сърцето ѝ падна камък. На залез-слънце ги примамваше да се приберат. Гледаше с доволство как благата се множат изпод ръцете ѝ. Сякаш така полагаше основите, върху които децата ѝ щяха да изградят бъдещето си.

„Йорун“ беше добро имение, но не оправда очакванията ѝ. Юлв не познаваше долината и сигурно щеше да допусне грешки, а и търпението му се изчерпваше бързо. Понеже хората в околността бяха доста предвидливи, сеното в „Йорун“ винаги стигаше: по поречието на реката и по островчетата имаше тресавища, обрасли с трева. Това сено обаче не беше достатъчно добро, а Юлв беше свикнал да храни

животните с хубав фураж. За него представляваше новост необходимостта да събират мърх и шума, пирен и съчки.

Баща ѝ познаваше всяко кърче от земята си. Притежаваше нужния опит в селската работа и беше запознат с капризите на житните култури и предпочитанията на отделните ниви по отношение на влага, суша, ветровити и горещи лета; с породите на животните, които поколения наред сам чифтосваше, отглеждаше, развъждаше и продаваше. Лавранс знаеше всичко, необходимо за стопанството, докато на Кристин все още ѝ липсваше опит. Беше обаче решена да се научи да се грижи за имението и да предаде знанията си на своите синове.

Ерлен никога не бе искал от нея подобно нещо. Ожени се за нея не за да превърне живота ѝ в постоянен труд и мърка, а за да я държи в обятията си. Но непрекъснато се появяваше дете, което искаше своето място и в обятията, и в ежедневието ѝ.

Кристин простена през зърби. Разтрепери се от студ и гняв:

— Запази си вярата!

Арне Явалсън и брат Лейф от манастира Нидархолм дойдоха в „Хюсабю“, когато стана време да пренесат вещите на Кристин и децата в Нидарус. Ерлен остана в обителта и повери на жена си да уреди преместването. Кристин се намираще в градската къща, вече владение на монасите. Арне Явалсън ѝ помагаше със съвети и дела. Симон му изпрати писмо с молбата да съдейства на Кристин.

Арне прояви похвално усърдие в самоотвержения си стремеж да спаси възможно най-голяма част от имуществото на семейството. Вечерта, когато пристигна в града, Арне накара Кристин и госпожа Гюна от „Росвол“, пристигнала с двете най-малки деца, да го последват в конюшната. Арне бе успял да отърве седем отбрани коня. Призовал новите собственици да бъдат справедливи и да не ощетяват Ерлен Никулаусън, а те се съгласили с молбата му да оставят пет коня за големите му синове, един за стопанката и един за слугата ѝ. Арне спасил и андалуския жребец на Ерлен, защото обяснил, че стопанинът го подарил на сина си Никулаус — това, естествено, било на шега.

Но Арне подсиллил ефекта от думите си: разполагам и със свидетел, готов да потвърди думите ми, рекъл им той. Не че Арне имаше високо мнение за дългокракото животно, но знаеше колко го обича Ерлен.

Арне съжаляваше много, задето нямало как да вземе големия шлем и позлатения меч. Неизползваеми в ежедневието, ставаха само за рицарски турнири, но струваха цяло състояние. Все пак спасил от ръцете на кредиторите черната копринена риза с бродиран червен лъв. Поискал да му оставят и английското бойно снаряжение заради Никулаус. Според Арне в Норвегия никъде нямало толкова внушителни доспехи за ценителите. Но не били съвсем непокътнати... Оръжията на Ерлен били изтъркани повече отколкото оръжията на неговите връстници от благороден произход. Арне галеше с любов всяка част от снаряжението: шлема, защитната яка, стоманените ръкави, набедрениците, рицарските ръкавици от фини плочки, бронята и ризницата. Изглеждаха съвсем леки и удобни, а същевременно и много здрави. А мечът беше изработен от най-обикновена стомана с изтъркана кожена дръжка, но такова острие не се виждаше всеки ден...

Кристин остави меча напреки върху коленете си. Знаеше, че Ерлен ще посрещне оръжието като обичана годеница: това беше любимият му меч и не бе използвал нито един от другите, които притежаваше. Оръжието получил съвсем млад като подарък от Сигмюн Турулфсън — негов другар по стая по време на службата му в кралската свита. Ерлен спомена името на приятеля си само веднъж пред Кристин:

— Ако Бог не беше избързал толкова да прибере Сигмюн, животът ми щеше да се развие по съвсем друг начин. След смъртта му вече не се чувствах добре в кралския двор и измолих от крал Хокон позволение да тръгна на север с Гисюр Гале. Но пък срещнах теб, хубавице моя.

Иначе сигурно щях да се задомя много преди ти да станеш мома за женене.

От Мюнан Бордшон Кристин научи, че Ерлен бдял неотлъчно над приятеля си, както майка се грижи за болното си дете. През зимата, когато Сигмюн Турулфсън храчел кръв и парчета от дробовете си, Ерлен не мигвал, седнал до леглото му. След като погребали Сигмюн в църквата „Свети Халвар“, Ерлен ходел там по всяко време, просвал се пред паметната плоча и изливал мъката си. Но пред нея спомена за приятеля си един-единствен път. През зимата на отчаянието двамата си уреждаха срещи в църквата „Свети Халвар“ в Осло, но Ерлен премълча, че там е погребан най-скъпия му другар. Той скърбеше и за

майка си по същия начин — безмълвно. Смъртта на Орм го сломи до лудост, ала той пак не споделяше болката си. От време на време ходеше на посети Маргрет в града, криеше обаче от Кристин и не отваряше дума за дъщеря си.

В долната част на острието Кристин забеляза писмени знаци, повечето руни. Нито тя, нито Арне можеха да ги разчетат, но монахът, след като разгледа внимателно меча, разясни надписа:

— Запази си вярата!

Арне и брат Лейф съобщиха на стопанката, че по-голямата част от земите ѝ на север — сватбеният ѝ подарък от Ерлен — били ипотекирани и изгубени. Питаха я дали да се помолят на кредиторите да оставят част от тях. Кристин ги разубеди. Човек първо трябвало да спаси честта си. Не искала да слуша как хората одумват мъжа ѝ и незаконните му сделки. Арне ѝ обясняваше положението съвсем добронамерено, но на нея ѝ се струваше, че забива нож в сърцето ѝ. Вечерта след този разговор всички си легнаха, а Кристин се хвърли в краката на госпожа Гюна и зарови лице в скута ѝ.

Старицата повдигна брадичката ѝ. Кристин се вгледа в тежкото ѝ жълтеникаво, тлъсто лице. Три дълбоки бръчки набраздяваха челото на Гюна и образуващите се гънки приличаха на восъчни. Кожата ѝ беше осеяна с лунички, сините ѝ очи — пронизателни и добродушни, над стиснатите изтънели устни на беззъбата ѝ уста бяха надвиснали дълги, сиви косми. Кристин бе виждала това лице в не един тежък миг. Гюна ѝ помогна да роди всичките си деца, с изключение на Лавранс: той се появи на бял свят, докато Кристин гледеше болния си баща в „Йорун“.

— Няма нищо, дъще — успокой я старицата и погали челото ѝ. — Давала съм ти кураж, когато си раждала на колене. Но в тази битка е нужно да паднеш в краката на Божията Майка и да помолиш нея за помощ, Кристин.

О, нима не го беше правила? Всяка събота четеше молитвите си и части от псалтира, спазваше постите, които отец Айлив ѝ наложи, когато ѝ опрости греховете, раздаваше милостиня на бедните, даваше подслон и прислужваше лично на пътници, замръкнали до дома ѝ, независимо колко са мръсни или дрипави. Но добрите ѝ дела не ѝ носеха просветление. С разума си съзнаваше, че Божията светлина я осенява, ала мъглата в душата ѝ само се сгъстяваше. Сигурно страда от душевна пустота, както се бе изразил Гюнюлф. Затова човек не бива

никога да губи надежда, казваше отец Айлив, а да продължава да се уповава на Бог в молитвите си и да върши добрини с упоритостта на работлив селянин, който оре, тори и сее. Когато Бог прецени, труженикът ще пожъне богата реколта. Но какво разбираше свещеникът на селскостопанска работа...

Тогава Кристин не видя Гюнюлф. Намирал се в Хелгелан да проповядва и да събира пожертвования за манастира си. Да, ето колко си приличаха двамата братя, синове на рицаря от „Хюсабю“...

Маргрет Ерленсдатер посети мащехата си няколко пъти в града. Дойде, следвана от две слугини и пременена в хубави дрехи. Цялата беше накичена със скъпоценности — свекърът ѝ бил златар, шушукаха из имението. Маргрет изглеждаше весела и доволна от живота си, макар че нямаше деца. Младата жена бе получила своя дял от бащиното наследство, докато той имаше какво да ѝ даде. Един Бог знае дали понякога мислите ѝ отлитат към Хокон от „Гимсар“, осакатения завинаги клетник. Според слуховете едва се мъкнел из двора на две патерици.

Кристин и тогава не затаи горчивина срещу мъжа си. Разбираше го; за него най-лошото остана в миналото и след като го освободиха, той се скри при абат Улав. Ерлен Никулаусън нямаше да издържи да се занимава с пренасянето на багажа и да се показва из града...

Дойде и денят, когато отплаваха от фиорда при Тронхайм на кораба „Лауренсиус“ — същия, с който Ерлен пренесе чеиза на Кристин на север, след като получиха разрешение да се венчаят.

В този тих ден в края на есента над водата във фиорда трептеше бледо оловносиво сияние. От околността лъхаше студ, а пейзажът беше набразден с бели ленти и внушаваше тревога. Първият сняг навяваше бели ивици по замръзналите поля, студеносините планини бяха побелели. И облаците, носещи се из висините, където небето синееше, изглеждаха тънки като от брашно, разпръснати от вятър, който духа високо в небесата. Корабът се поклащаше тромаво и мудро към сушата. Кристин се взираше в белите пръски пяна от разбиващите се под скалите вълни и се питаше дали и този път ще ѝ прилошее, когато навлязат във вътрешността на фиорда.

Застанал на перилата на борда в предната част на кораба, Ерлен гледаше към фиорда заедно с двамата си най-големи синове. Вятърът рошеше косите им и подмяташе връхните им дрехи.

Тримата се взираха в ръкавите на фиорда, в устието на река Гаула и пясъчните наноси в залива Биргси. По брега, осеян с кафяви и бели петна, лъщеше огряна от слънцето част.

Ерлен каза нещо на момчетата. Бьоргюлф рязко се обърна и закричи по палубата. Подпираше се с копие, което използваше като тояга, докато си проправяше път между празните пейки за гребци. Подмина майка си. Наведе ниско къдравата си чернокоса глава, очите му бяха присвити, почти затворени, а устните — здраво стиснати. Бьоргюлф слезе под палубата.

Майката насочи погледа си към Ерлен и Никулаус. Най-големият им син се подпря на коляно, както паж поздравява господаря си, взе ръката на баща си и я целуна.

Ерлен отдръпна ръката си. Кристин зърна за миг бледото му разтреперано лице, когато той се обърна с гръб към момчето и се скри зад платното.

През нощта спряха на открито пристанище в Мьоре. Вълнението на морето се усили. Корабът опъваше въжетата, с които го завързаха за сушата, издигаше се и се хвърляше напред. Кристин слезе в каютата, където спяха двамата с Ерлен заедно с двете най-малки деца. Гадеше й се. Нямаше почва под краката си. Дъските на пода се издигаха и падаха, фенерът от телешко шкембе се люлееше над главата й, а мъждивият му пламък трепереше. Тя се мъчеше да накара Мюнан да се изака между гредите. Когато се събуди, малкият искаше да се облекчи в леглото им. Започна да пищи, да се гневи и да се мъчи да се отскубне от ръцете на тази непозната жена — неговата майка, докато тя се опитваше да му помогне и да го държи. Ерлен слезе в каютата.

Кристин не виждаше лицето му.

— Видя ли как ме погледна Нокве? — глухо попита той. — Така ме гледаше и ти, Кристин — той си пое дъх тежко, пресежливо. — Онази утрин до оградата на манастирската градина очите ти бяха същите. Тогава беше научила за най-тъмните страни от миналото ми, но реши да ми повярваш...

За пръв път, откакто се случи нещастieto с мъжа й, Кристин усети как в сърцето й се надигна горчилка. Бог да пощади Нокве, та дано не преживее разочарованието, когато осъзнае, че е положил доверието си в разтворена шепа, от която всичко изтича като студена вода и сух пясък.

Преди малко ѝ се стори, че чува тропот от копита някъде от юг. Ето го отново, сега по-близо. Конете не бяха диви. Приближаваше ездач. Препускаше над скалите някъде под възвишението.

Полазиха я ледени тръпки: кой ли минава оттук по това време? Мъртъвците яздят на север, когато луната се смалва. Не се ли чува цяла конница след ездача? И все пак Кристин не помръдна от мястото си. Сама не знаеше дали изгуби сила да предприеме нещо, или просто тази нощ бе решила да прояви вироглавството си...

Ездачът се насочи към нея. Конят прегازی мочурището в долната част на поляната. Над ракиката проблесна връх на копие. Кристин слезе от камъка и понечи да хукне обратно към хижата, но ездачът скочи от коня, завърза го за един кол и го покри с връхната си дреха. Пое нагоре по поляната. В сумрака Кристин различи едрата му широкоплещеста фигура и го позна: Симон.

Когато я забеляза на лунната светлина, Симон също се изплаши:

— Исусе Христе! Ти ли си, Кристин? Какво правиш навън през нощта? Мен ли чакаш? — побърза да попита той, силно разтревожен. — Да не те е навестила поличба за идването ми?

— Не, не можах да заспя — поклати глава тя. — Зетко, какво има?

— Андрес е тежко болен, Кристин. Боим се за живота му. Сетихме се, че си най-опитната лечителка на детски болести. А и Андрес е твой племенник. Ще ни направиш ли тази добрина да дойдеш с мен във „Формо“? Не бих молил, ако не ставаше въпрос за живота на детето ми — жалостиво промълви той.

Симон обясни същото и на Ерлен, който се надигна от постелята, замаян от съня и онемял от изненада. Ерлен се опита да утеши Симон и заговори с тон на преживял много родител: малките деца бързо вдигат температура и започват да бълнуват, ако се простудят леко. Вероятно състоянието на Андрес не е толкова опасно.

— Ерлен, познаваш ме добре. Нямахте да дойда през нощта да ви будя и да взема Кристин, ако не виждах, че детето ми се бори със смъртта.

Кристин раздуха жарта и сложи още дърва в огъня. Вторачен в пламъците, Симон изпи жадно млякото, което стопанката му поднесе,

но отказа да хапне. Искаше веднага да тръгнат, щом слугите му пристигнат в хижата.

— Съгласна ли си, Кристин?

Слугите му водели вдовица на име Асбьорг, която им прислужвала във „Формо“. Тази работлива и чевръста жена можела да замести Кристин, докато стопанката отсъства.

Симон помогна на Кристин да се качи на седлото и предложи:

— Хайде да минем по прекия път на юг. Какво ще кажеш?

Макар и да не бе пътувала в тази част на планината, Кристин знаеше, че през долината минава пътека и се спуска стремглаво по склона над „Формо“. Съгласи се да минат оттам, но поиска слугата на Симон да поеме по по-дългия път, да се отбие в „Йорун“, за да вземе оттам сандъчето и торбичките с лековити треви и лук. Поръча на слугата да събуди Гауте, защото момчето щяло да му обясни къде да ги намери.

Пътят край едно блато позволяваше да яздят рамо до рамо и Кристин разпита Симон за болестта на Андрес. В навечерието на празника на свети Улав децата в имението се заразили от болестта, която върлувала из околността, ала я прекарали леко. После Андрес се разболял съвсем неочаквано, но отначало му нямало почти нищо. Преди три дни, на обяд, Симон го взел, качил го на шейната за зърно и го повозил до нивата. Андрес се оплакал, че замръзва, и започнал неудържимо да трепери от студ, а зъбите му тракали. После детето пламнало от огнена треска и започнало да кашля. Храчело гадна кафява слуз и го болели гърдите, клетото мъниче обаче не можело да обясни какво му е.

Кристин се помъчи да го успокои. Наложил се отново да яздят един зад друг. Симон се обърна да я пита дали ѝ е студено. Настоя да наметне връхната му дреха над палтото си.

Пак заговори за сина си. Малкият бил доста болнав по природа, но през лятото и есента организмът му укрепнал. И бавачката му го потвърдила. През последните дни преди да се разболее, Андрес се държал малко необичайно и се плашел от най-различни дребни неща. От всичко се страхувал. Боял се от кучетата, когато скачали върху него да си играят. В деня, когато треската повалила малкия, Симон се прибрал по изгрев-слънце с няколко диви патици. В такива случаи момчето винаги вземало птиците и започвало да си играе с тях, но сега

се разпищяло, когато бащата се престорил, че хвърля вързаните една за друга патици към него. После Андрес все пак се приближил до птиците и ги пипнал, но си изцапал ръцете с кръв и избягал, изгубил ума и дума от уплаха. А тази вечер стенел от болка, не можел да си намери място и да заспи. По едно време започнал да крещи, че го гони сокол.

— Кристин, помниш ли деня, когато в Осло ми донесоха радостната вест за раждането на сина ми? Явно родът ти ще продължи да стопанисва „Формо“, каза ми ти тогава...

— Симон, не говори, все едно ще умреш, без да имаш син. Господ и милостивата Му майчица ще ти помогнат. Зетко, ти никога не губиш надежда.

— Халфрид, първата ми съпруга, ми каза същото, когато роди сина ни. Знаеше ли, че с нея имахме син, Кристин?

— Да. Но Андрес вече навърши три години. Най-опасни са първите две.

Думите ѝ обаче не уталожиха тревогата на бащата. Двамата продължиха да яздят. Конете се изкачваха по възвишението, отметнаха глави назад и юздите им издрънчаха. В мразовитата нощ не се чуваше звук, освен шума от копитата на конете, а от време на време и от плискащата се вода в потока. Луната осветяваше цялата околност. Докато язدهа под хълмовете, в лицата им се хилеха зловещи сипеи и сиви скали.

Най-сетне пред тях в ниското се показа селото. Долината се къпеше в лунна светлина, а реката, блатата и езерото в далечината блестяха като сребърни. Полята и ливадите бледнееха.

— През нощта всичко ще замръзне — отбеляза Симон.

Слезе от коня и поведе нейния по полегатия склон.

Пътеката се спускаше толкова стръмно надолу, че Кристин не смееше да гледа напред. Симон подпираше коляното ѝ с гръб, а тя се държеше за хълбоците на коня. Под копитата му се откъртиха няколко камъчета, изтърколиха се надолу, поспряха, но продължиха да се търкалят, като завличаха нови и нови...

Все пак слязоха благополучно. Поеха през ечемичените ниви на север от имението. Минаха между заскрежените снопи. В тихата светла лунна нощ над главите им се разнасяше злокобното пращане и пукане на трепетликите.

— Наистина ли не те е споходило предчувствие за болния ми син? — попита Симон и си избърса лицето.

Кристин отговори утвърдително.

— Нали хората казват, че когато много искаш да видиш някого, той получава знамение. С Рамборг неведнъж си мислехме: ако ти дойдеш у дома, ще намериш лек за Андрес...

— Напоследък не съм се сещала за вас — успокои го Кристин.
— Вярвай ми, Симон.

Но думите ѝ не го утешиха.

На двора към тях се спуснаха неколцина слуги и отведоха конете.

— Няма нищо ново, Симон. Състоянието му не се е влошило, откакто тръгна — побърза да го осведоми единият слуга и се вгледа в лицето му.

Симон кимна и поведе Кристин към стаята на стопанката.

Кристин веднага разбра, че състоянието на Андрес е много критично. Малкият лежеше сам в голямото хубаво легло, стенеше, дишаше тежко и непрекъснато мятеше глава върху възглавниците. Лицето му гореше от треската, а полуотворените му очи блестяха. Болното дете си поемаше въздух с мъка. Симон държеше Рамборг за ръка; жените от имението се събраха в стаята и наобиколиха Кристин, докато тя преглеждаше племенника си.

Гостенката се стараеше да говори възможно най-спокойно, та дано утеши родителите. Според Кристин малкият имал белодробна треска. Но за щастие състоянието му не се влошило. Особеното на тази болест била склонността ѝ да поразява най-тежко организма на болния на третия, шестия или деветия ден преди първи петли. Кристин посъветва Рамборг да остави две слугини да се грижат за детето, а другите да изпрати да спят. Така щяла винаги да има на разположение отпочинали гледачки. Слугата на Симон донесе билките от „Йорун“ и Кристин свари отвара, която да предизвика обилно потене у болното дете. Пусна му кръв, та течностите в тялото му да се отдръпнат от гърдите.

При вида на кръвта от детето си Рамборг пребледня като платно. Симон я прегърна, но тя го отблъсна и седна на стол до леглото. Майката наблюдаваше с широко отворени, потъмнели очи как сестра ѝ лекува сина ѝ.

По-късно, когато момчето се почувства малко по-добре, Кристин накара Рамборг да легне на пейката. Нареди възглавници, та на младата жена да ѝ е по-удобно, и седна до главата ѝ. Помилва я по челото. Рамборг хвана ръката ѝ:

— Мислиш ни само доброто, нали? — простена тя.

— Че как иначе, сестричке? Само ние двете останахме от семейството ни.

От гърдите на Рамборг се изтръгнаха слаби, задавени ридания, процедени през здраво стиснатите ѝ устни. Кристин бе виждала сестра си да плаче един-единствен път — до смъртния одър на баща им. Сега в очите на Рамборг бликнаха няколко сълзи и се търколиха по бузите ѝ. Тя вдигна ръката на Кристин и я разгледа: дълга, тясна, червеникаво кафява и груба.

— И пак е по-хубава от моята — отбеляза Рамборг.

Нейните ръце бяха бели и малки, а пръстите — къси, с четвъртити нокти.

— По-хубава е — настоя тя почти ядосано, когато Кристин поклати отрицателно глава и се засмя. — А ти си по-красива, отколкото съм била аз някога. Татко и мама винаги са те обичали повече от мен. Ти ги посрами и опозори, а аз се вслушвах във всичките им съвети и им се подчинявах; харесах мъжа, когото искаха за зет. И въпреки това те обичаха повече теб...

— Не е така, сестро. Обичаха ни еднакво. Рамборг, радвай се, задето си им доставяла само радост, защото нямаш представа колко, тежко бреме нося аз. А и мама, и татко бяха по-млади, когато бях малка. Сигурно затова ми обръщаха повече внимание.

— Не само те са били по-млади, когато си била малка — въздъхна Рамборг.

Не след дълго заспа. Кристин остана да я съзерцава. Така и не успя да опознае добре сестра си. Когато Кристин се омъжи, Рамборг беше още дете. Струваше ѝ се, че оттогава сестра ѝ изобщо не се е променила. Надвесена над болния си син, приличаше на преbledняло, изплашено момиче, което се мъчи да устои на ужаса от грозящото я нещастие.

Животните често спират да растат, ако родят твърде рано. Рамборг нямаше шестнайсет, когато стана майка за пръв път. После сякаш престана да се развива. Остана слаба и дребна, лишена от

женственост и плодовитост. Родил само още едно дете — Андрес — а и то се оказало много болнаво. Малкият имал хубаво лице, светли коси и нежни черти, но изглеждал притеснително крехък и дребен. Проходи късно, а говорът му оставал неразбираем за всички, освен за родителите и бавачките. Андрес се държел доста плахо и недружелюбно с чужди хора и Кристин едва сега успяла да го докосне. Дано Господ и свети Улав ѝ позволят да спаси живота на клетото създание. О, тогава цял живот ще им бъде благодарна! Майката му, самата тя още дете, нямала да понесе смъртта на момченцето си. Кристин виждала, че и Симон Андресън ще преживее много тежко загубата на единствения си син.

Даде си сметка колко дълбока привързаност изпитва към зет си, когато усети непоносимото му страдание, тревога и мъка. Разбирала защо баща ѝ обичал Симон Андресън. И все пак Кристин се питала дали Лавранс не сгрешил спрямо Рамборг, като избързал да я омъжи твърде млада. Докато гледала малката си сестра, Кристин имала чувството, че Симон е прекалено стар, пълен и уравновесен съпруг за жизнената ѝ сестра.

3.

Дните минаваха, а Андрес продължаваше да лежи. Не се наблюдаваше особена промяна в състоянието му. Нито се влошаваше, нито се подобряваше. За голямо нещастие детето не можеше да заспи. Лежеше с полуотворени очи и като че ли не познаваше никого. Пристъпи на силна кашлица измъчваха измършавялото му телце и малкият едва си поемаше дъх. Температурата му се покачваше непрекъснато. Една вечер Кристин му даде да изпие успокоителна отвара и Андрес се унесе, но след малко леля му забеляза, че по лицето му плъзна синкава бледност, а кожата му стана лепкава и студена на допир. Кристин веднага го накара да изпие чаша горещо мляко и стопли петите му с нагорещени камъни. Повече не посмя да му дава приспивателно. Явно Андрес беше твърде малък и отварата не му понасяше.

Отец Сулмюн донесе на момчето свещени реликви от църквата. Симон и Рамборг се зарекоха да се молят редовно, да спазват чинно всички пости и да раздават милостиня на бедните, ако Господ чуе молбите им и пощади живота на рожбата им.

Ерлен също се отби веднъж във „Формо“. Не пожела да слезе от коня и да влезе в къщата, затова Кристин и Симон излязоха на двора да говорят с него. Той ги гледаше с очи, пълни с печал. И все пак тази негова физиономия предизвика смътно, едва осъзнато раздражение у Кристин. Съпругът ѝ наистина изпитваше страдание, когато навестеше болен или тъжен човек, но у него като че ли надделяваше смущението и объркването от ситуацията. По лицето на Ерлен се изписваше неподправена безпомощност, понечеше ли да изрази съчувствието си към хорското нещастие.

След неговото посещение във „Формо“ Нокве и близнаците започнаха да идват всеки ден и да питат как е Андрес.

До шестата нощ не настъпи промяна, но на следващия ден малкият живна. Температурата му спадна. По обяд Симон и Кристин седяха сами до леглото му.

Бащата извади изпод дрехата си позлатен амулет, закачен на верижка около врата му. Наведе се над момчето и размърда амулета пред очите му. После го мушна в шепата му и я стисна, но Андрес не усети нищо.

Бащата на Симон донесе амулета от Франция и го подари на сина си, когато Симон беше още малък. Върху амулета, осветен в манастир на име „Планината на свети Архангел Михаил“, беше изобразен светецът с големи криле. Симон разказа тихо на Кристин, че малкият много обичал да разглежда реликвата. Ала клетото дете оприличавало предводителя на ангелите на петел. Постепенно Симон успял да научи Андрес да казва „ангел“. И един ден, докато стояли на двора, Андрес видял как петелът наказва с бой една от кокошките си.

— Ангелът много ядосан, татко — отронило детето.

Кристин погледна мъжа умолително. Сърцето ѝ се късаше да го слуша, макар че Симон говореше спокойно. Кристин се чувстваше изтощена от безсънните нощи и се мъчеше да не плаче, за да не влоши състоянието си.

Симон мушна амулета под дрехата си.

— Всяка година, докато съм жив, на Архангеловден ще давам на църквата тригодишен вол, ако Бог се смили и пожали живота на детето ми. Каквото е слабичък, сигурно на везната тежи колкото оскубано пиле — опита се да се засмее той, но гласът му потрепери от отчаяние.

— Недей така, Симон! — помоли Кристин.

— Ще стане, каквото му е писано, Кристин. Бог решава. Той знае най-добре.

Симон млъкна и се загледа в детето.

На осмата нощ Симон бдеше над леглото на Андрес заедно с една слугиня, а Кристин легна да подремне на пейката. Когато се събуди, слугинята спеше. Симон седеше на пейката до главата на болното дете, както през повечето нощи, наведен над постелята му.

— Спи ли? — прошепна Кристин и се приближи.

Симон вдигна глава. Прокара ръка по лицето си. Кристин забеляза, че бузите му са мокри. Той отговори с тих и сдържан глас:

— Кристин, Андрес едва ли ще заспи, преди да го положим в осветена земя.

Кристин сякаш се вцепени. Слънчевият загар на лицето ѝ избледня, а устните ѝ побеляха.

Отиде в ъгъла да си вземе връхните дрехи.

— Направи така, че като се върна, да те заваря сам — поръча тя с пресъхнало гърло. — Стой при него, а когато ме видиш да влизам, запази мълчание. После недей да говориш за случилото се нито с мен, нито с когото и да било. Не го изповядвай дори на духовния си пастир...

Симон се изправи и тръгна към нея с бавни крачки, целият пребледнял.

— Не, Кристин! — едва доловимо прошепна той. — Няма да ти позволя да го направиш...

Тя си облече палтото, извади ленена кърпа от сандъка в ъгъла, сгъна я и я мушна в пазвата си.

— Аз се осмелявам да го сторя. Нали разбра, никой не бива да се приближава до нас или да говори с нас, преди малкият да се събуди и да каже нещо.

— Кристин, замисли се как би реагирал баща ти на това — прошепна Симон. — Не го прави...

— И преди съм правила неща, които бяха грешни според баща ми. Тогава исках просто да наложа собствените си прищевки. Сега случаят е друг. Андрес е негова кръв и плът. Той е и моя кръв, Симон, той е син на родната ми сестра.

Симон дишаше с мъка, целият разтреперан, забил поглед в земята.

— Но ако ти не желаеш да изпробвам тази последна възможност...

Симон стоеше с наведена глава. Не отговори. Кристин повтори въпроса си и на бледите ѝ устни неволно се изписа почти подигравателна усмивчица:

— Искаш ли да се откажа?

Симон извърна глава; тя мина край него, излезе на пръсти и безшумно затвори вратата след себе си.

В гъстия мрак се усещаха леките повеи на южняка. Звездите трепкаха неспокойно на небосвода. Едва стигнала до улицата между оградите, Кристин изпита усещането, че се е потопила във вечността. Зад гърба си имаше безконечно пътуване, а същото я очакваше и занапред. Нямахте измъкване от онова, в което се озова, като прекрачи прага на къщата и излезе в нощта...

Тъмнината наподобяваше сила, през която Кристин си проправяше път. Стъпваше по хлъзгавата земя: пътят беше разрохкан след извозването на зърното и снегът започваше да се топи. С всяка крачка тя се откъсваше от нощта, от суровия студ, който попиваше в стъпалата ѝ, просмукваше се нагоре, натрупваше се по полите на дрехите ѝ и натежаваше. Покрай нея се стелеха листа от дърветата и подобно на живи същества в мрака я докосваха, спокойни и уверени в надмощието си:

— Връщай се — сякаш ѝ нашепваха те.

На главния път се вървеше по-леко. Беше обрасъл с трева и краката ѝ вече не газеха в калта. Усети как лицето ѝ се вкамени, а тялото се изопна и стегна. Всяка крачка я водеше неумолимо към горичката, през която се налагаше да мине. Не, невъзможно е да прекоси горичката в този мрак! В душата ѝ се надигна нежелание и скова цялото ѝ тяло, ала Кристин нямаше намерение да се отказва. От страх тялото ѝ стана неузнаваемо за самата нея, но тя продължи да върви напред като в сън, стъпваше уверено по камъни, корени, локви и несъзнателно внимаваше да не се спъне, да не изгуби темпото, да не се подаде на страха.

Шумоленето на боровете се чуваше все по-ясно. Вървеше между дърветата със спокойствието на сомнамбул. Не смееше да мигне в мрака и долавяше и най-слабия звук наред с грохота на реката, тежките въздишки на игличките, ромоленето на потока над камъните. Подмина го и продължи. Веднъж се чу как по сипея се търкулна камък. Като че ли се размърда нещо живо. По цялото ѝ тяло изби пот, но не посмя нито да забави, нито да ускори ход.

Излезе от гората. Очите ѝ, вече свикнали с тъмнината, различаха леките отблясъци по криволичещата лента на реката и по повърхността на блатата. Заснежените поля се открояваха в мрака и контрастът придаваше на тъмните скупчени къщи вид на черни сърцевини. Небето над нея започна да изсветлява. Кристин го усещаше, но не се осмеляваше да погледне нагоре към главозамайващо високите черни скали. Съвсем скоро щеше да изгрее луната...

Опита се да си напомни, че след четири часа ще се развидели и хората ще плъзнат из стопанствата в околността, увлечени в ежедневните си занимания. Зорницата ще изгрее над планините. Тогава ще се прибере по-бързо. На светло пътят от „Формо“ до

църквата не е никак дълъг. Беше ходила там неведнъж. Само дето ѝ се струваше, че оттогава се е променила.

Ако се беше разболяло някое от нейните деца, нямаше да прибегне до това крайно средство — да извие Божиата ръка, посегнала да прибере човешка душа. Когато като млада бдеше над болните си синове с болезнено свито сърце и ѝ се струваше, че няма да издържи тревогата и мъката, намираше утеха в следните думи:

— Господи, Ти ги обичаш повече от мен. Да бъде Твоята воля.

Но тази нощ Кристин тръгна и обърна гръб на страха си. Това дете не беше нейно, но тя искаше да го спаси, каквото и да го чака.

Защото и ти, Симон Андресън, се жертва за мен в труден час. Отзова се на молбите ми по-всеотдайно, отколкото можеше да се очаква.

„Искаш ли да се откажа?“ Той не намери мъжката сила да ѝ отговори. Дълбоко в себе си Кристин знаеше, че дори и детето да умре, Симон ще преживее смъртта му. Но тя реши да го атакува в единствения миг, когато го завари на ръба на душевен срыв. Веднага се възползва от слабостта му и тръгна, окрилена от превъзходството си. Това ще си остане тяхната тайна: веднъж и Кристин да го види уязвим.

Той вече бе узнал твърде много неща за нея. Всеки път, когато опасността надвисваше над избраница ѝ, на помощ се притичваше онзи, когото бе отхвърлила. Пренебрегнатият претендент за ръката ѝ се превърна в мъжа, чиято помощ Кристин търсеше всеки път, когато имаше нужда някой да брани любовта ѝ. Симон винаги откликваше на молбите ѝ и вече няколко пъти се застъпваше за нея и я предпазваше с добротата и силата си.

Тази нощ тя се реши на постъпката си, за да отхвърли част от бремето на дълга, тегнещо върху плещите ѝ. Едва сега осъзна колко непоносима тежест е носила досега.

В крайна сметка Симон я принуди да признае, че той е по-силен от нея и от мъжа, на когото се отдаде. Кристин го знаеше от мига, когато тримата се озоваха лице в лице в пропадналия хан на Брюнхил Флюга, но тогава някак си не искаше да си даде ясна сметка, че това бузесто момче със зяпнала от почуда уста притежава по-голяма сила от...

И ето, сега Кристин върви в тъмната нощ и не смее да призове на помощ християнски светии. Нагърби се с този грях, за да получи — и

тя не знаеше какво — възмездие, задето се видя принудена да признае духовното превъзходство на Симон.

Сега и ти разбираш, Симон: когато е застрашен животът на най-любимото ти същество, си готов на всичко.

Луната изплува над ръба на планинските била и тя се заизкачва по склона към църквата. Отново я обля вълна на ужас. Лунната светлина покриваше насмолената постройка с тънката си паяжина. Под финия воал църквата чернееше страшна и зловеща. Когато зърна кръста сред поляната, не посмя да се приближи и да отдаде почитта си на осветеното дърво. Изкачи се до мястото, където оградата на гробището, направена от трева, корени и камък, беше най-ниска и я прескочи.

Във високата роена трева проблясваха надгробните камъни, сякаш облени с вода. Тя тръгна през гробището и се отправи към гробовете на бедняците до южната ограда.

Намери мястото, където почиваше безимотен чуждоземец, умрял от студ в планината. Двете му дъщери, останали кръгли сираци, били давани за отглеждане в разни чужди домове, докато Лавранс Бьоргюлфсън не реши да ги отгледа в „Йорун“ в името на Господа Бога и да ги възпита. Момичетата пораснаха и се превърнаха в добродетелни девойки. Лавранс ги омъжи за почтени, работливи съпрузи. Осигури им зестра от крави, телета и овце, а Рагнфрид ги дари с легла и метални тенджери. Сега двете живееха с мъжете си, доволни и в добри условия за произхода си. Едната беше прислужница на Рамборг, а стопанката стана кръстница на детето ѝ.

Сега ще ми дадеш да взема малко пръст от покрива над главата ти, Бярне. Трябва ми за сина на Рамборг. Кристин коленичи и извади ножа си.

По челото и горната ѝ устна избиха капки леденостудена пот, когато зарови пръсти във влажната пръст. Преряза корените, които ѝ пречеха.

В замяна трябваше да даде на мъртвеца злато или сребро, наследено от три поколения. Свали от ръката си малкия златен пръстен с рубините — годежната халка на баба ѝ по бащина линия, защото болното дете беше потомък на баща ѝ. Зарови пръстена дълбоко в пръстта, зави тревите и почвата, които изкопа, в ленената кърпа, и покри разровеното място с мъх и лишеи.

Изправи се, но краката ѝ се разтрепериха и се наложи да постои, преди да тръгне. Ако надникнеше под лакътя си, щеше да ги види.

През тялото ѝ премина ужасяваща тръпка, сякаш мъртъвците — нейни роднини и приятели — се мъчеха да я принудят да погледне към тях. Ти ли си, Кристин Лаврансдатер, за какво си дошла... Арне Юрдшон лежеше в гроба пред левия вход. Сигурно си изненадан, Арне, и то с пълно право: когато двамата с теб бяхме близки, не бях такава...

Кристин прескочи оградата и се спусна по склона.

Луната огряваше околността. В равното се намираше „Йорун“. Тревата върху покривите на къщите блестеше, покрита с роса. Кристин се загледа нататък с притъпени сетива. Чувстваше се мъртва за този дом и за хората там. Вратата вече беше затворена за нея — бродещата посред нощ.

На връщане възвишенията хвърляха сенките си по целия път. Духаше по-силно. Вятърът брулеше лицето ѝ безспир, пращаше поехнали листа срещу нея, сякаш за да я накарат да се върне обратно...

Кристин не си въобразяваше, че върви сама. Зад гърба си чуваше тихи стъпки. Ти ли си, Арне? Обърни се, Кристин, погледни под лакътя си, осмели се...

Но тя вече не се боеше. Само зъзнеше от студ, изтръпнала и изпълнена с болезнено силен копнеж да се отпусне и да заспи. След тази нощ нищо не беше в състояние да я изплаши.

Отвори вратата да влезе и завари Симон на мястото, където го бе оставила: надвесен над главата на детето. Той вдигна очи за миг. Кристин се запита дали наистина изглежда толкова изтощена, съсипана и остаряла, колкото прочете в очите му. После Симон наведе глава и я скри в ръката си.

Изправи се, но се олюля. Отвърна лице от нея и пое към вратата, с клюмнала глава и прегърбени рамене.

Кристин запали две свещи и ги постави върху масата. Андрес отвори леко очи, погледна нагоре, сякаш още в несвят, изсумтя тихо и се опита да отмести глава от светлината. Кристин намести телцето му,

както се наглася мъртвец — малкият не се възпротиви. Слабостта явно му пречеше да се движи.

Жената покри лицето и гърдите му с ленената кърпа и сложи напреки донесената от гробището ивица пръст.

Ужасът я връхлетя отново като обливаща я бурна морска вълна.

Седна до леглото. Прозорецът се намираше точно над облегалката на пейката. Не смееше да седне с гръб. По-добре да ги гледа в очите, ако се появи някой. Придърпа стола до леглото и седна с лице към прозореца. Нощният мрак напираше отвън, а в стъклото се отразяваше пламъкът на свещта. Кристин се вторачи в прозореца с неподвижен поглед и така се вкопчи в ръкохватките, че чак кокалчетата на пръстите ѝ побеляха. Ръцете ѝ потреперваха. Не си усещаше краката — целите мокри и вкочанени. Зъбите ѝ тракаха от ужас и студ, а потта шуртеше по лицето и гърба ѝ като леденостудената вода. Седеше неподвижно. Само от време на време хвърляше бърз поглед към ленената кърпа, която се повдигаше леко при дишането на детето.

Най-сетне навън се развидели. Пропяха първи петли. На двора затрополиха мъже, поели към конюшните.

Омаломощена, Кристин се отпусна на облегалката, а тялото ѝ се разтресе конвулсивно. Помъчи се да седне удобно, та краката ѝ да не ритат и да не подскачат, докато треморът премине.

Андрес се раздвижи под кърпата. Отметна я от лицето си и изхленчи недоволно. Явно осъзнаваше къде се намира, защото изсумтя раздражено срещу леля си, когато тя скочи от стола и се надвеси над него.

Кристин махна кърпата с пръстта, бързо сложи съчки и цепеници в огнището и я хвърли в лумналия огън. Подпря се на стената. От очите ѝ рукнаха сълзи.

Наля мляко от малкия съд до огнището и го занесе на детето, но то вече беше заспало. Сега се беше унесло в здрав сън...

Кристин изпи млякото. Услади ѝ се и си наля още два-три черпака.

Все пак не смееше да говори, защото момчето още не бе произнесло разбираема дума. Просна се на колене в долния край на леглото и започна да повтаря наум:

— Обърни се, Господи! Докога? Смили се над Твоите раби. Недей се гневи безмерно, Господи, и недей вечно помни беззаконието.

Погледни прочее: ние всички сме Твой народ.^[1]

Наистина извърши ужасно дело.

Но Симон и Рамборг имаха един-единствен син. Тя имаше седмина! Как да не опита всичко, за да спаси живота на единствената мъжка рожба на сестра си!

Нападналите я през нощта мисли не бяха нищо друго, освен плод на отчаянието. Реши се на тази дързост единствено защото нямаше да понесе това дете да издъхне в ръцете ѝ...

Симон винаги бе оправдавал доверието ѝ. Цял живот се бе държал добронамерено и предано към хората. А най-всеотдаен се показва към нея и близките ѝ. Той обичаше сина си повече от зеницата на окото си. Нима Кристин би могла да пожали някое средство, ако то би спасило живота на Андрес, пък било и с цената на грях?

Да, сторих грях. Накажи ме, Господи. Направих го заради невръстното, красиво, невинно дете на Симон и Рамборг. Само не наказвай Андрес...

Приблужи се и се наведе над постелята. Хвана малката восьчнобяла ръка на детето и я стопли с дъха си. Не посмя да я целуне. Не биваше да го събужда...

Светло, невинно дете. Осхил ѝ разказа за това, когато двете стояха сами в „Хауген“ през онези страховити нощи. Тогава старицата ѝ сподели, че някога посетила гробището на Конунгахела:

— Кристин, тази моя постъпка е най-тежкото, с което съм се нагърбвала.

Но Бьорн — причината за нейната саможертва — не е бил беззащитно дете като Андрес. Братовчедите на Осхил Гаутесдатер го ранили близо до сърцето с мечовете си. Бьорн посякъл единия, преди да се свлече на пода, а другият така и не успял да се възстанови след схватката.

Кристин гледаше през прозореца как хората сноват между къщите, всеки по някаква работа. На двора се разхождаха няколко хубави телета.

В мрака избуяват какви ли не тъмни мисли. Точно като онези ефирни растения, които виреят по брега на езерото. Поклащат се и люлеят примамливо дяволски красивите си, плашещи стъбла. Зловещото им очарование притежава особена, тъмна притегателна сила, докато растат в живата, влажна почва. Но когато децата ги

откъснат и ги положат в лодките, заприличват на кафява слuzеста топка. Нощем в човешкото съзнание поникват едновременно страшни и примамливи мисли. Брат Едвин веднъж ѝ обърна внимание, че прокълнатите в преизподнята не искат да се разделят със страданията си, защото намират сладост в омразата и мъката. Затова Христос не може да ги избави. Тогава на Кристин думите му ѝ се сториха налудничави. Но сега започна да проумява какво е искал да каже монахът и по гърба ѝ полазиха леденостудени тръпки.

Отново се наведе над леглото. Вдиша жадно мириса на детето. Симон и Рамборг няма да го изгубят. Кристин се чувстваше длъжна да спечели отново уважението на Симон, да му покаже, че и тя е способна да му помага. Набра смелост за постъпката си от желанието да му се отплати за добрината.

Пак коленичи и безмълвно започна да реди псалми.

Тази сутрин Симон излезе да сее зимна ръж на разораната нива южно от горичката. Беше си наумил да си придаде вид на стопанин, който държи работите в имението да следват естествения си ход. Слугините се изумиха, когато Симон им заръча да не безпокоят Кристин и болното момче, докато тя не ги повика. Стопанинът предупреди и съпругата си, че Кристин не желае никой да припарва до стаята на Андрес.

— И на теб ли не позволява? — побърза да попита Рамборг.

— И на мен — отвърна Симон и излезе да вземе сандъка със семената.

Следобед обаче се върна от нивата. Не можеше да си наложи да стои далеч от къщата: не му харесваше погледът на Рамборг. След обедния отдих нервите ѝ не издържаха. От хамбара Симон я видя да тича през двора. Спусна се след нея. Рамборг се нахвърли върху вратата и я заблъска с юмруци. Крещеше пронизително на Кристин да ѝ отвори.

Симон я хвана и започна да я успокоява. Тя се наведе чевръсто и захапа ръката му. Приличаше на разярен звяр:

— Детето е мое! Какво сте направили със сина ми?

— Много добре знаеш, че сестра ти не би му навредила — Симон отново я хвана, но тя се дърпаше и крещеше. — Хайде, ела —

настоя той и добави малко по-остро: — Рамборг, не те ли е срам от слугите?

— Искам да видя детето си — продължаваше да пищи тя. — Ти не беше при нас, когато Андрес се роди, Симон. Тогава не ти бяхме толкова скъпи...

— Едва ли има нужда да ти припомням с какво се занимавах по онова време — изморено отвърна той.

Симон завлече жена си към стаята ѝ. Наложил му се да използва сила.

После не посмя да я остави сама. Рамборг се поуспокои, а вечерта позволи на слугините да я съблекат.

Симон остана да будува. Дъщерите му спяха в леглото си. Господарят отпрати слугините. Веднъж, когато се изправи и се поразтърпка из стаята, Рамборг го попита с глас на напълно разбудена къде отива.

— Ще си легна малко при теб.

Съблече връхната си дреха и обувките и се мушна между кожата и вълнената завивка. Прегърна съпругата си:

— Мила Рамборг, зная, че денят беше дълъг и тежък за теб...

— Сърцето ти бие много силно, Симон.

— И аз се боя за момчето, но трябва да бъдем търпеливи, докато ни повика Кристин.

Надигна се рязко от постелята, подпря се на лакът и напълно объркан се вгледа в бледото лице на Кристин. Тя се бе надвесила над него и на мъждивия пламък от свещта страните ѝ лъщяха, облени в сълзи. Сложи ръка върху гърдите му. За миг го осени надеждата това да не е сън. Симон се отпусна в леглото, закри лицето си със сподавен жален стон. Прилоша му, сърцето му заблъска като лудо.

— Симон, събуди се! — разтърси го Кристин. — Андрес те вика, чуваш ли. Първата му дума беше „татко“.

По лицето ѝ грееше усмивка, а сълзите се стичаха безспир по бузите ѝ.

Симон се надигна и разтърка лице. Дано не е блънгувал на глас... Погледна Кристин, застанала пред леглото с фенер в ръка.

Симон се измъкна от постелята бавно, за да не събуди Рамборг. Двамата излязоха на пръсти. Той все още усещаше болезнена тежест върху гърдите си. Сякаш нещо в него щеше да се пръсне. Защо не

можеше да се отърве от тези ужасни сънища? Найаве се мъчеше непрекъснато да пропъди мислите за нея. Но на сън, докато беше напълно безсилен и безпомощен, сякаш дяволът му нашепваше да сънува такива неща. Дори сега, когато тя бдеше над смъртно болния му син, му се присънваха животински сънища.

Валеше дъжд и Кристин нямаше представа кое време е. Вечерта момчето дойде в съзнание, но още замаяно, не говореше. През нощта Андрес се унесе в здрав и спокоен сън и тя легна при него, взе го в обятията си, за да усети, ако малкият се размърда, и заспа.

Сега детето изглеждаше съвсем дребничко в голямото легло. Независимо от плашещо бледите му бузи очите искряха и устните се разтеглиха в усмивка, когато Андрес видя баща си. Симон коленичи пред леглото, но когато понечи да вземе сина си на ръце, Кристин го спря:

— Не, недей, Симон. Малкият е потен, ще се простуди — зави тя грижливо Андрес. — По-добре легни при него, а аз ще повикам бавачка и ще отида да си почина в стаята на Рамборг.

Симон се мушна под завивките. От тялото на Кристин беше останала топла вдлъбнатина, а възглавницата ухаеше нежно и сладостно на косите ѝ. Той простена едва доловимо, притисна детето към гърдите си и долепи лице до влажната му мека косица. Андрес направо се бе стопил от болестта, но се усмихваше доволно и каза две-три думи на баща си.

Малкият мушна влажната си ръка в отвора на ризата на баща си, докосна гърдите му и извади амулета:

— Петелът. Ето къде бил...

В деня, когато Кристин се канеше да си тръгва, Симон влезе при нея в гостната на стопанката и ѝ подаде малка дървена кутия:

— Сигурно ще ѝ се зарадваш...

По дърворезбата Кристин позна, че кутията е изработена от Лавранс. Вътре, завита в парче плат за ръкавици, намери съвсем малка златна щипка за коса, украсена с пет смарагда. Сети се веднага: Лавранс я носеше на ризата си, когато отиваше на тържество.

Кристин благодари на Симон, но лицето ѝ се обля в гъста червенина. Откакто се прибра от манастира, не беше виждала баща си

с това украшение.

— Кога ти я даде? — попита тя и веднага съжали за въпроса си.

— Един път си тръгнах от „Йорун“ и той ми я подари на изпроводяк.

— Това е много скъп подарък — промълви тя и сведе клепки.

— Ще са ти нужни още такива украшения Кристин — засмя се Симон, — като дойде време да жениш челядта си...

— Симон, вече си разбрал колко много държеше баща ми на теб. А аз те обичам като негов роден син.

— Наистина ли? — погали я нежно по бузата с лека, едва доловима усмивка, и продължи да ѝ говори като на дете: — Да, Кристин, зная, зная...

[1] Обърни се, Господи! Докога? Смили се над Твоите раби. (Псалм 89). Недей се гневи безмерно, Господи, и недей вечно помни беззаконието. Погледни прочее: ние всички сме Твой народ. (Исаия 64). — Бел.авт. ↑

4.

Малко по-късно през есента Симон Андресьон навести брат си в „Дюфрин“ по работа. Там намери и годеник за дъщеря си Арнерд.

Все пак не постигнаха окончателна договорка и Симон се чувстваше разтревожен и притеснен, докато пътуваше на север. Май трябваше да прояви повече настойчивост, та детето му да се сдобие със заможен съпруг, а самият той да се избави от опасенията за бъдещето ѝ. Вероятно Юрд и Хелга имаха право: Симон постъпи неразумно, като не се възползва веднага от изгодното предложение на жениха. „Айкен“ беше по-голямо имение от „Формо“, а Осмюн притежаваше над една трета от него и не би му хрумнало и за миг да задоми сина си с девойка с потеклото на Арнерд — извънбрачно дете, останала без роднини по майчина линия — ако не беше задлъжнял на Симон. На Осмюн му се наложи да вземе пари на заем от монахините в Осло и от „Дюфрин“, когато осъдиха Грюне Осмюнсън за втори път да плати глоба за убийство.

— Грюне подивява, когато се напие, но иначе е справедлив и добронамерен мъж — подчерта Юрд. — Ще се вслушва в съветите на разумна и нежна жена като Арнерд.

Грюне обаче беше почти връстник на Симон. А Арнерд беше съвсем млада. Освен това хората от „Айкен“ бързаха да отпразнуват сватбата още през пролетта.

В паметта на Симон се бе загнездил болезнен спомен. Стараеше се да не мисли за него, но откакто се заговори за женитбата на Арнерд, споменът непрекъснато изплуваше в съзнанието му. След първата си брачна нощ с Рамборг Симон се чувстваше зле. Не прояви повече нетърпение и страст, отколкото подобава на младоженец, макар и да се замая, когато видя Кристин, застанала сред шаферките, а Ерлен — новия си баджанак — сред мъжете, които се качиха в стаята на младоженците. Ала когато се събуди на следващата сутрин и се загледа в спящата Рамборг, болезнен, дълбок срам прониза сърцето му. Като че ли бе оскърбил дете...

В действителност нямаше причина да се тревожи, защото младоженката отвори очи и по лицето ѝ се изписа радостна усмивка.

— Сега си мой, Симон — погали тя гърдите му. — Моят баща е и твой, моята сестра е и твоя.

Симон изтръпна от страх да не би Рамборг да усети как след думите ѝ сърцето му спря за миг.

Иначе Симон беше доволен от брака си. Никога не забравяше това. Съпругата му беше богата, от заможен род, млада и здрава, красива и мила. Роди му дъщеря и син. Човек се учи да оценява такава благодат, след като е живял охолно, но е нямал деца, които да наследят имотите му. Симон бе подсигурил благополучието на двете си законородени деца, а богатството му позволяваше да намери добър съпруг и на Арнерд.

Искаше му се, разбира се, да има и още един син. Не би възразил челядта му във „Формо“ да се увеличи.

Но Рамборг приемаше със задоволство, че не забременява толкова често. И това си имаше своите добри страни, защото безспорно решаващо за домашния уют беше доброто настроение на стопанката. Щеше му се тя да е малко по-уравновесена. Понякога направо не знаеше какво да очаква от нея. Имаше какво още да се желае и по отношение на домакинството. Но човек не бива да очаква всички блага наведнъж, както казват хората. Симон си го повтаряше, докато се прибираше към къщи.

Седмицата преди празника на свети Климент Рамборг възнамеряваше да гостува в „Крюке“. Тя винаги се радваше на пътуванията.

Един Бог знае какво ще завари там този път. Сигрид беше бременна с осмото си дете. На отиване към „Дюфрин“ Симон се отби при сестра си и се изплаши от онова, което видя. Силите вече напускаха бедната Сигрид.

Симон поднесе четири дебели восъчни свещи като пожертвования пред прочутата чудотворна икона на Дева Мария в селището Еябю. Обеща богати дарове, ако Сигрид преживее раждането. Не му се мислеше какво ще стане с Гайрмюн и децата им, ако майката се спомине.

Сигрид и Гайрмюн живееха добре заедно. Тя никога не бе чула груба дума от мъжа си. Гайрмюн винаги се стараеше да ѝ доставя

радост. Когато разбра колко се измъчва Сигрид, задето не вижда детето си от Явал Арнесън, Гайрмюн накара Симон да доведе момчето в „Крюке“. Но присъствието на разглезеното в богаташкия дом дете само натъжи и разочарова майката и тя се вкопчи в съпруга си и в другите си деца, както безнадеждно болният търси утеха в думите на свещеника и в изповедта.

Сега Сигрид се чувстваше доволна от живота си. Симон я разбираше. Малко са мъжете като Гайрмюн. Ако не говореше за коня с твърде тесни копита, който му пробутали, думите се лееха от устата му като музика от арфа.

Гайрмюн Херщесън открай време си беше грозноват и неугледен, но преди имаше силно и красиво телосложение. Славеше се като най-умелия стрелец с лък, най-опитния ловец и първенец във всички състезания. Ала преди три години осакатя. По време на лов си счупил единия крак и се довялякъл до вкъщи на ръце и на едно коляно, а другия си крак тътрел. Сега се движеше само с помощта на тояга, нито можеше да възседне кон, нито да обикаля из стръмните си земи без чужда помощ. Непрекъснато го преследваше лош късмет. Превърна се в самотник, в особняк. Не го биваше да се грижи за стопанството и благополучието си. Всеки, комуто съвестта позволяваше, можеше да го измами. Иначе Гайрмюн имаше сръчни ръце и майстореше предмети от дърво и желязо. Говореше умно и увлекателно. А вземеше ли арфата в ръце, размиваше или разплакваше хората с веселите си и прочувствени песни. А когато запееше за рицаря, който „като никой друг от липово листо и от рога на вол изтръгвал мелодичен звук“, по нищо не отстъпваше на лирическият герой.

По-големите деца припяваха заедно с баща си. Звукът галеше ухото по-приятно от камбаните в епископското седалище в град Хамар. Най-малкото чедо на Гайрмюн и Сигрид, Инга, едва проходила, още се държеше за пейката. Не можеше да говори, но по цял ден тананикаше и пееше, а слабият ѝ гласец се разнасяше звънко като сребърно звънче.

И господарите, и прислугата бяха натъпкани в малка, черна, стара стая с огнище. Преди Гайрмюн постоянно говореше за намеренията си да построи втория етаж, но така и не осъществи плановете си. Едва успя да вдигне нова плевня на мястото на старата, която изгоря. Въпреки несгодите си Гайрмюн и Сигрид отказваха да се разделят с някое дете от многобройната си челяд. При всяко идване в

„Крюке“ Симон предлагаше да вземе при себе си във „Формо“ неколцина от племенниците си и да ги отгледа, а родителите благодаряха, но отказваха.

Вероятно все пак Сигрид живее най-щастливо от всичките деца на Андрес Гюдмюнсъон, мислеше си понякога Симон. Е, по думите на Юрд и Астрид била много доволна от новия си съпруг. Те живееха на юг, в областта Рю, а Симон не ги беше виждал от сватбата. Но Юрд спомена, че синовете на Тургрим никак не се спогаждали с пастрока си.

Гюдмюн пък се чувстваше напълно щастлив и доволен от живота. Но ако това се наричаше щастие, Симон благодареше на Господ без угризения на съвестта, защото баща му не доживя да го види с очите си... След смъртта на Андрес Гюдмюн изчака да мине малко време от благоприличие и се ожени за вдовицата, за която баща му не искаше и да чуе. Рицарят от „Дюфрин“ избра за двамата си поголеми синове млади, богати и красиви невести с високо потекло и безупречна репутация, но и Юрд, и Симон се радваха на доста посредствено щастие в семейния си живот. Кой знае какво нещастие очаква Гюдмюн, ако се съглася на подобно безумие, смяташе бащата. Съпругата на Гюдмюн, Турдис Бергсдатер, беше много по-възрастна от него, със скромно имущество и без деца от първия си брак. След смъртта на съпруга си обаче родила дъщеря от свещеник в църквата „Света Дева Мария“ в Осло, а и хората я одумваха, че била доста благосклонна и към други мъже, сред които Гюдмюн Андресъон. Отдала му се още след първата им среща. Според Симон Турдис имаше отблъскваща външност, лоши обноски и говореше прекалено грубо за жена, но притежаваше остър ум, съобразителност и добро сърце. Той не би имал нищо против нея, ако не бяха станали роднини. Гюдмюн обаче се чувстваше щастлив с нея, колкото и неразбираемо да бе това за околните. Той напълня доста и заприлича на Симон, но Гюдмюн поначало не беше предразположен към затлъстяване като брат си. Всеки път, когато се срещнеха и Симон забелязваше колко отпуснат и ленив е станал брат му, го обземаше желание. Да го натупа. Гюдмюн открай време си беше глуповат, ала децата му наследиха ума на майка си и неговата хубост, та в цялата несполука имаше и нещо положително. При това Гюдмюн беше щастлив...

Беше излишно Симон да се ядосва заради съдбата на брат си. Нямахме смисъл и да страда заради Юрд. Но всеки път, когато се прибереше в бащиното си имение и видеше как стоят нещата, Симон се измъчваше ужасно и си тръгваше с болезнено свито сърце.

Благосъстоянието в „Дюфрин“ се увеличаваше. Шурейт на Юрд, Юлв Саксесън, понастоящем се ползваше с безрезервната подкрепа и покровителството на краля. Юлв привлече Юрд Андресън в кръга на най-влиятелните и привилегированите мъже в страната. И все пак Симон не харесваше този човек, а доколкото виждаше, и Юрд не му симпатизираше особено, при все че преглъщаше нежеланието си и вървеше по пътя, отреден му от съпругата му и нейния брат, само и само да има мир у дома.

Не само Хелга Сакседатер — същински дявол — тормозеше Юрд. Принос имаха и двамата му синове. Саксе, най-големият, вече навърши шестнайсет. Кажиречи всяка вечер слугата му се виждаше принуден да го носи в леглото мъртвопиян. Сигурно Саксе вече приличаше на развалина. Очакваше се алкохолът да го погуби, преди да е достигнал зряла възраст. Нямахме да е голяма загуба: из околността му се носеше лоша слава на самохвалко и грубиян. Саксе беше любимец на майка си, а Юрд обичаше най-много изтърсака в семейството, Юн. По характер малкият имаше заложби да се превърне в гордост за бащиния си род, но само да не беше... Така де, в него имаше нещо уродливо, раменете му бяха твърде високи, вървеше прегърбен. Освен това страдаше от вътрешна болест: стомахът му не понасяше друга храна, освен чорба от булгур и хляб...

В чувството за принадлежност към роднините си Симон Андресън винаги намираще тайно убежище, когато собственият му живот му се струваше... нерадостен, да речем. Несгодите му като че ли ставаха по-незначителни, стига да можеше да се утеши с успехите и късмета на братята и сестрите си. Ако в „Дюфрин“ се беше запазила атмосферата отпреди смъртта на баща му — пропита със спокойствие, задоволство и благополучие — Симон смяташе, че това би облекчило спотаеното му безпокойство. Сякаш някъде дълбоко в пръстта и мрака жизнените корени на децата на Андрес Гюдмюнсън бяха неразривно

преплетени. Ако удареха един от тях, всички усещаха болката, разпространяваща се по тялото му.

Преди Симон и Юрд винаги бяха здраво свързани. Сега Симон се питаше дали брат му все още се чувства така.

Симон изпитваше най-силна обич към най-големия си брат и към Сигрид. Помнеше как като дете се захласваше по сестра си и му се струваше, че непременно трябва да направи нещо, за да ѝ покаже любовта си. Затова започваше да я дразни, да я подкача и ядосва. Дърпаше ѝ плитките и щипеше ръцете ѝ, защото се стесняваше да изрази по друг начин братската си обич. Така, като я дразнеше, Симон си осигуряваше начин без свян да ѝ подари всичките си скрити лакомства, да я взема със себе си, когато строи мелници в потока, да ѝ прави имения и да дялка за нея флейти от върба през пролетта.

В съзнанието му като дамга се запечата мъчителният спомен за деня, в който научи за сполетялото я нещастие. Цяла зима я гледаше как скърби и е на път да се поболее от мъка за починалия си годеник, но не се досети какво друго се случва с нея. Една неделя в началото на пролетта той стоеше на чардака в „Манвик“ и се ядосваше на жените, задето се бавят. На двора конете вече бяха оседлани за църква, а слугите отдавна ги чакаха. Накрая Симон се разгневи и влезе в къщата. Сигрид още не беше станала. Изненадан, я попита болна ли е. Халфрид, седнала на края на леглото, вдигна очи, а по благото ѝ бледо лице премина трепет:

— Да, не ѝ е добре. Бедничката! Но според мен се бои повече от теб и от роднините ви. Пита се как ли ще го приемете....

Сигрид нададе пронизителен вик и се хвърли в прегръдките на Халфрид. Обгърна раменете ѝ с тънките си голи ръце и се вкопчи в нея. Симон изтръпна. Викът на сестра му го прониза до мозъка на костите, сякаш кръвта се отдръпна от сърцето му и то посърна. По вените му се разля нейната болка и срам от постъпката ѝ и Симон изгуби присъствие на духа. После го връхлетя страхът, обляха го потни вълни... Как ще постъпи баща им с грешницата?

Обзет от неописуем ужас каква ще бъде реакцията на Андрес, Симон пътуваше през труднопроходимите пътища към областта на река Раума. По едно време слугата му — в пълно неведение каква е причината за тревогата на господаря му — започна да го взема на подбив, задето слиза от коня толкова често. Макар отдавна зрял мъж,

Симон толкова се боеше от срещата с баща си, че получи стомашно разстройство.

Андрес не пророни дума, но видимо грохна като отсечен. Все още се случваше в просъница Симон да се сети за лицето на баща си в онзи миг и страшният спомен да го изтръгне от леката дрямка. Баща му се люлееше на стола с клюмнала глава, а Юрд стоеше до него с ръка върху ръкохватката, леко пребледнял, със сведен поглед.

— Слава богу, че Сигрид няма да е тук, когато се разчуче. Най-добре наистина да стои при вас двамата с Халфрид — отбеляза Юрд, след като останаха сами.

Само тогава Юрд се стърпя да не изтъкне превъзходството на съпругата си над другите жени.

Симон забеляза как Юрд сякаш повехна и залиня, откакто се ожени за Хелга Сакседатер.

Когато двамата бяха сгодени, Юрд не споделяше много, но след всяка среща с годеницата си сияеше от красотата ѝ и Симон направо не можеше да се начуди на брат си.

— И преди я бях виждал — призна Юрд, — но не съм разговарял с нея. И през ум не ми е минавало, че роднините на толкова богата и красива жена ще я дадат на мъж като мен.

Като млад Симон се гордееше с удивителната хубост на Юрд. Големият му брат притежаваше особен, подкупващ чар. От външността на нежния и мълчалив млад мъж лъхаше доброта, изтънчена душевност, смело и благородно сърце. След като се ожени за Хелга Сакседатер, той вече не беше същият...

Юрд поначало не беше по приказките, но двамата братя бяха непрекъснато заедно, а Симон говореше и за двамата. Беше словоохотлив, съобразителен, дружелюбен, винаги готов за разпивка и шеги, за лов и надбягване с коне. Симон имаше куп другари за всякакви младежки лудории, и то до един, мили и скъпи. По-големият му брат винаги го следваше. Говореше малко, но придружаваше думите си с очарователната си сдържана усмивка и така оскъдните му слова придобиваха още по-притегателна сила.

Сега Юрд мълчеше като заключен сандък...

През онова лято, когато Симон се прибра във „Формо“ и събщи решението си да развали годежа си с Кристин Лаврансдатер с нейно съгласие, видя в очите на Юрд, че брат му се е досетил какво се е

случило. Симон обича годеницата си, но някакво събитие, което го е попарило и разгневило, го е принудило да се откаже от правото си да се ожени за нея, съобрази Юрд. Полугласно посъветва баща си да зачете желанието на двамата млади, ала не загатна и с дума пред Симон какво си е помислил. В онзи миг Симон имаше чувството, че любовта към брат му достигна връхната си точка, и от цялото си сърце изпита благодарност за проявената деликатност.

Симон искаше да се радва, задето се прибира у дома си. По пътя се отби при приятели в долината, погостува им, повесели се с тях, а те оседлаваха конете си и поемаха с него към следващото имение с общи приятели. Нямаше сняг и се яздеше много леко и приятно...

Последната отсечка изминаха в сумрак. Смелостта, която Симон набра от бирата, се изпари. Слугите му разговаряха весело на висок глас, но запасът на господаря откъм смях и шеги явно се бе изчерпил. Симон изглеждаше изморен.

Когато пристигна във „Формо“, Андрес тръгна по петите му, а Юлвхил обикаляше около дисагите му. Чудеше се дали ѝ е донесъл подаръци. Арнерд сложи бира и храна на масата, а стопанката седна до Симон, докато вечеряше, и го разпита за новини. После децата си легнаха, Симон взе Рамборг на коленете си и ѝ предаде поздравии от роднини и познати.

Струваше му се срамота и липса на мъжество да недоволства от живота си...

На следващия ден Арнерд влезе в колибата на Семюн, за да донесе на баща си храна. Симон прецени, че му се удава подходяща възможност да обсъди с дъщеря си женитбата ѝ. Съобщи ѝ за разговора си с хората от „Айкен“.

Не, Арнерд не е красавица, помисли си бащата. Погледна младото момиче. Дъщеря му беше ниска, набита, с дребно, грубовато бледо лице. Сивкаворусата ѝ коса, доста рунтава, се спускаше по гърба ѝ на две дебели плитки, но над челото изглеждаше разрошена и в очите ѝ падаха сплъстени кичури. При това Арнерд имаше навика непрекъснато да я приглажда назад.

— Ще стане, както кажеш, татко — отвърна тя, след като Симон ѝ обясни.

— Зная, че си послушно дете, но искам да чуя какво мислиш ти по въпроса.

— Нищо, нищо. Ти ще решиш, татко.

— Арнерд, нищо не ми пречи да почакам още няколко години, та да поживееш на спокойствие, без отговорност за деца, без грижи и домакинство, каквито имат омъжените жени. Но може ти да искаш да имаш собствен дом и да станеш самостоятелна стопанка.

— Не бързам толкова — усмихна се момичето.

— Когато се омъжиш за мъжа от „Айкен“, богатите ти роднини ще ти бъдат съседни. А нали знаеш какво казват хората: гол е задникът на онзи, дето няма брат — той забеляза слабото пламъче в очите на дъщеря си и прикритата ѝ усмивка. — Говорех за чичо ти Юрд — поясни малко смутен бащата.

— Досетих се, че става въпрос за Хелга.

Двамата се засмяха.

В душата на бащата се надигна гореща благодарност към Господ, Светата Дева и Халфрид, която го убеди да припознае Арнерд като свое дете. Когато двамата започнеха да се смеят, Симон нямаше нужда от друго доказателство за бащинството си.

Изправи се, изтупа полепналото по ръкава на Арнерд брашно и попита:

— А как ти се струва кандидатът за ръката ти?

— Ами харесва ми, макар че съм го виждала само няколко пъти. Човек не бива да се води по приказките на хората. Но решението зависи от теб, татко.

— Тогава ще направим така: ако държат на предложението си, Осмюн и Грюне ще почакаат да поотраснеш. Арнерд, ти си умно момиче. Сама ще прецениш дали искаш да се омъжиш за Грюне и кое би било най-добре за теб.

Симон прегърна дъщеря си. Тя се изчерви, когато баща ѝ я целуна. Симон се сети, че не го е правил отдавна. Общо взето не се стесняваше да се държи мило с жена си пред хората или да се закача с децата си. Но всичко винаги беше на шега, а с Арнерд беше различно. Във „Формо“ единствено с нея Симон можеше да разговаря сериозно.

Той се приближи до южната стена и свали затулката на процепа. През малкия отвор се откриваше изглед към долината. Във въздуха се носеше южен полъх, а там, където възвишенията се срещаха и закриваха гледката отвъд планината, се издигаха грамадни сиви облаци. На моменти през облачната покривка преминаваше слънчев

лъч и тогава цветовете навсякъде ставаха наситени и плътни. Мекото време бе отмило болезнено бледата слана. Полята покафеняха, боровата гора стана синкавочерна, а светлината обливаше със златист блясък обезлесените склонове на планината, покрити с мъхове и лишей.

На Симон му се струваше, че от есенния вятър и от неспокойното потрепване на светлината навън може да се извлече удивителна сила. Ако за деня на Все Светии завали, в потоците ще има вода за мелниците поне до Коледа. Обмисляше да изпрати неколцина слуги да съберат мъх от планината. Досега имаше само суша. Река Логен, силно намаляла, едва течеше между натрупалите се по бреговете ѝ наноси от жълтеникав чакъл и бледи камъни.

В околността мелници имаше само в „Йорун“ и в имението на свещеника. На Симон никак не му се щеше да дава зърното си да го мелят при Ерлен и Кристин: всички стопани от района щяха да се втурнат към тяхната мелница, защото отец Айрик вземаше пари за меленето. Освен това хората смятаха, че така свещеникът разбира кой колко зърно има, а после им иска по-голям десетък заради алчната си природа. Лавранс обаче никога не искаше да му плащат за меленето на чуждо зърно и Кристин държеше тази традиция да се запази.

Само при беглата мисъл за нея сърцето му се сви от болка и напрежение.

Всяка година в деня преди празника на светите апостоли Симон Зилот и Юда Тадей Симон ходеше на изповед. Затова днес не отиде с ратаите да вършее зърното, а остана в колибата на Семюн, за да си направи равносметка, да пости и да се моли.

Бързо си спомни греховете си: случваше се да проклина и да лъже, когато хората разпитваха за неща, които не ги засягат; веднъж застреля елен, въпреки че много преди това забеляза по слънцето настъпването на съботния ден, и ловува в неделя, когато хората бяха на литургия.

Симон не смееше да спомене за греха, свързан с изцелението на Андрес. За пръв път през живота си възнамеряваше нарочно да премълчи такова провинение пред духовния си пастир.

Често мислеше за случилото се през онази нощ и се измъчваше. Сигурно се смята за голям грях, все едно дали той е прибягнал до

магия за излекуването на сина си, или е подмамил друг човек да го направи.

Не се разкайваше за това. Ако не бяха постъпили така, синът му вече щеше да лежи в пръстта. Но го терзаеха страх и тревога. Внимателно наблюдаваше дали детето се е променило след онази нощ, ала не забелязваше нищо особено.

Някои породи птици и диви зверове се отдръпват от поколението си и престават да се грижат за потомството си, след като човешка ръка се докосне до яйцата или малките им. Подобно поведение е немислимо за хората, дарени със светлината на разума по Божията милост. Когато вземеше Андрес в обятията си, Симон направо не можеше да го пусне, толкова много се боеше за него. Същевременно обаче разбираше защо безбожните, неразумни животни изпитват отвращение от малките си, след като са били докоснати. Самият той имаше усещането, че детето му е заразено с нещо.

И въпреки това нито се разкайваше, нито съжаляваше за случилото се. Просто му се щеше грехът да тегнеше върху другиго, не върху Кристин. И без това се чувстваше крайно неловко, задето семейството ѝ живее в съседство с неговото.

Влезе Арнерд да пита за някакъв ключ. Рамборг ѝ каза, че Симон не ѝ го е върнал.

В този дом настава все по-голяма бъркотия, помисли си стопанинът. Спомни си, че върна ключа на жена си, преди да замине на юг.

— Ще го намеря — увери го Арнерд.

Усмивката ѝ излъчваше доброта. Очите ѝ гледаха умно.

Не е толкова грозновата, помисли си бащата. А когато разпуснеше красивите си руси тежки коси над раменете, ставаше дори миловидна.

Незаконната дъщеря на Ерлен беше красавица, но хубостта ѝ донесе само нещастия.

Майката на Маргрет, любовницата на Ерлен, беше жена с впечатляваща външност и произход. Ерлен никога не би се загледал в жена като майката на Арнерд. Ерлен се носеше по света надменен и горд, а зад него се редяха на опашка красиви и достойни жени и девойки, готови да му предложат любовта и авантюристичните си пориви.

Единственият грях на Симон — без да броим момчешките му лудории в кралския двор — беше с майката на Арнерд, но можеше да прояви поне повече вкус, след като така или иначе реши да оскърби добродетелната си съпруга. Симон изобщо не се бе загледал колко привлекателна е Юрун, слугинята. Дори не помнеше как се случи така, че се сближи с нея. Онази зима Симон постоянно ходеше на гуляи при приятели и познати и когато се прибираше вечер, слугинята го държеше под око и се грижеше стопанинът да си легне, без да направи някоя беля с огъня...

Увлечението с нея не му достави никакво удоволствие.

Симон не заслужаваше детето му от Юрун да стане толкова добро и така да радва душата му. Не бива да мисли за това точно сега, когато мисли за изповедта си.

Излезе от „Румюн“ по мръкнало и пое към дома си. Валеше ситен дъждец. Тръгна направо през полето. Бледите остатъци от дневната светлина хвърляха слаби отблясъци по мокрото стърнище. На земята, до стената на старата сауна се белееше нещо лъскаво. Приблужи и го огледа: парчетата от строшената през пролетта френска паница. Децата си играеха с тях, като нареждаха трапеза върху дъска, подпряна на два камъка. Симон я бутна с брадвата си и я събори.

Ядоса се на себе си, но не искаше нищо да му напомня за онази вечер.

За да изкупи поне част от вината си, задето премълча греха да използва магия, Симон разказа на отец Айрик какви сънища го измъчват. Имаше нужда и да си излее душата пред някого, разбира се. Тъкмо когато се канеше да си тръгва, го връхлетя споменът за сънищата и изпита потребност да говори за тях. А и старият, полусляп свещеник беше негов духовен баща повече от дванайсет години.

Симон се върна и отново коленичи в нозете на отец Айрик.

Свещеникът го изслуша неподвижно. После от вечния непрогледен мрак се разнесе гласът му — някога мощен, но сега прозвуча слаб по старчески:

— Това не е грях. Всеки, влязъл в лоното на Църквата, е подложен на изпитания чрез битки с дявола. Затова Господ позволява на нечестивия да обсипва хората с безброй изкушения. Докато не се

предаваш и не захвърлиш оръжията си, докато оставаш предан на Господа, докато не се поддаваш на виденията, с които нечистият дух те подлъгва, с отворени очи и с ясното съзнание какво вършиш, дотогава греховните помисли не се смятат за грях.

— Няма да се предам! — изкрещя Симон и се засрами от гласа си.

Не, той никога не се бе поддал на греховните си сънища. Те го съсипваха и измъчваха. Когато след това се събудеше, имаше чувството, че са го насилили на сън.

Симон влезе в двора на „Формо“ и видя два коня, вързани за оградата: Черньо на Ерлен Никулаусьон и жребеца на Кристин. Господарят извика коняря и го попита защо не е прибрал животните в конюшните.

— Защото гостите казаха, че нямало нужда да го правя — сопна се ратаят.

Симон доведе младото момче от „Дюфрин“. Там Хелга бе наложила всичко да се върши по рицарски маниери. Но ако този глупак Сигюр си въобразява, че може да възразява на господаря си само защото Симон предпочита да общува весело и шеговито с хората си и рядко се обижда от по-невъздържаните отговори на слугите си, явно е сбъркал. Прииска му се да постави на място момчето, но се въздържа. Та нали току-що се върна от изповед. Ще възложи на Юн Долк да се погрижи за новия слуга и да го научи, че селските обичаи във „Формо“ се спазват строго, колкото и благородническите порядки в „Дюфрин“.

Вместо да смъмри Сигюр, стопанинът само го попита да не би чак тази година да е слязъл от планината и го накара да прибере конете. И все пак Симон се ядоса на коняря...

Още щом прекрачи прага, в стаята го посрещна засмяното лице на Ерлен. Осветяваше го пламъкът на восъчната свещ, поставена върху масата. Ерлен се бранеше от Юлвхил, която, коленичила до него, се мъчеше да го одраска или нещо подобно. Малката протягаше ръце към лицето на свако си и хълцаше от смях.

Ерлен скочи от мястото си и понечи да отмести детето, но Юлвхил се вкопчи в него и увисна на ръката му, докато той с леки

стъпки и грациозна походка се приближаваше към Симон да го поздрави. Детето продължи да хленчи и двамата мъже не си чуваха приказката.

С малко груб тон Симон я накара да последва слугините в готварницата. Тъкмо щели да слагат масата. Момичето понечи да му възрази, но той я хвана здраво за ръката и я отскубна от Ерлен.

— Ето! — Ерлен извади от устата си парче смола и го мушна в устата на детето. — Вземи го, Юлвхил с цъфтящи от здраве бузи! Тази твоя дъщеря няма да стане послушна като Арнерд — обърна се той през смях към Симон, докато малката излизаше от стаята.

Симон не се стърпя и разказа на съпругата си колко зряло е приела Арнерд въпроса с женитбата си. Но той нямаше намерение да разпространяват новината в „Йорун“. Не го очакваше и от нея, а и нали Рамборг не харесваше Ерлен. Освен че никак не му се нравеше, дето тя е проявила безотговорност, като е казала на сестра си и зет си за годежа на Арнерд, на Симон му стана неприятно, когато забеляза как малката Юлвхил е луда по Ерлен, и тя като повечето жени...

Стопанинът поздрави и Кристин с добре дошла. Тя седеше в ъгъла до стената с огнището, сложила Андрес в скута си. Малкият се привърза към леля си много силно, защото тя се грижеше за него, докато той се възстановяваше от болестта си през есента.

Симон се досети, че двамата са дошли по работа. Ерлен не идваше често във „Формо“. Той безспорно се справяше отлично с неловката ситуация след скарването им в странноприемницата в Осло. Ерлен се стараяше да избягва Симон, но двамата все пак се срещаха, за да не тръгнат слухове, че са се скарали. Затова се отнасяха един към друг като първи приятели. Ерлен не говореше много и проявяваше сдържаност в компанията на Симон, но по своя не принуден и естествен начин.

Когато отнесоха храната и сервираха бира, Ерлен отвори дума за причината да дойде във „Формо“:

— Сигурно ще те изненадам, Симон, като ти кажа, че сме тук да те поканим на сватба.

— Шегуваш ли се? В дома ти няма хора на възраст за женене.

— Зависи от гледната точка. Ще женим Юлв Халдуршон...

Симон се плесна по бедрата:

— Не може да бъде! Сега остава воловете ми да се отелят по Коледа!

— Само не сравнявай Юлв с вол — засмя се Ерлен. — Вече достатъчно беди му се струпана на главата, след като се разбра, че е поизбързал...

Симон подсвирна.

— Направо не повярвах на ушите си, когато вчера синовете на Хербранд от „Медалхайм“ се изправиха пред мен с настояването Юлв да се ожени за сестра им.

— Децата на Хербранд Рембас? Трябва да са съвсем млади момчета, а сестра им едва ли е подходяща за Юлв...

— На двацет години е. А Юлв приближава петдесет — сериозно отвърна Ерлен. — Симон, и сам се досещаш, че семейството на Рембас възприема брака с Юлв за доста неблагоприятна сделка. Но избират по-малката от двете злини. Юлв все пак е рицарски син и заможен мъж. Не му се налага да се прехранва като слуга в чужда къща. Дойде с нас в „Йорун“, защото предпочете да живее сред роднините си, вместо да остане в имението си в Скаун след всичко случило се в „Хюсабю“.

Ерлен помълча. Лицето му, макар и колебливо, си остана красиво. После подхвана:

— Сега двамата с Кристин имаме намерение да отпразнуваме сватбата на Юлв като на роден брат. С Юлв се разбрахме следващата седмица да тръгнем на юг и да предложим брак на девойката от „Медалхайм“. Нужно е все пак да спазим някакво благоприличие. Затова ми се ще да те помоля нещо, Симон. Зная колко много ти дължа. Хората от околността не харесват Юлв, а теб те величат. Малцина биха могли да се мерят с теб, а аз... — Ерлен вдигна рамене и се позасмя. — Ще ни направиш ли тази услуга да дойдеш с нас като сватовник на Юлв? Двамата с него се знаем от деца — умолително поясни Ерлен.

— Разбира се! — възкликна Симон, поруменял от смущение и разнежен от откровенията на Ерлен. — С радост ще направя всичко по силите си, за да помогна на Юлв Халдуршон.

Досега Кристин седеше с Андрес в ъгъла. Малкият искаше най-после да го съблекат и тя се доближи до двамата мъже на светло с детето на ръце. Андрес беше увиснал на врата й.

— Много мило от твоя страна, Симон — промълви тя и му протегна ръка. — Всички сме ти благодарни за добрината.

Симон пое за миг ръката ѝ, без да я стиска.

— Няма защо, Кристин. Винаги съм харесвал Юлв и ще му помогна с удоволствие.

Симон посегна към детето, но Андрес реши да си придаде важност, ритна баща си с малките си боси крачка, засмя се и се сгуши в Кристин.

Симон слушаше как двамата си говорят, докато с Ерлен обсъждаха паричното състояние на Юлв. Андрес не спираше да се смее доволно, защото Кристин го забавляваше с всякакви детски песни и залъгалки. Тя също се смееше с дълбок, гърлен, нежен и ласкав глас. Веднъж Симон погледна към тях: Кристин беше направила стълба от пръсти, а пръстчетата на малкия лазеха нагоре по нея. После Кристин сложи детето в люлката и седна до Рамборг. Двете сестри започнаха да разговарят шепнешком.

След като си легнаха, Симон се замисли. Наистина харесваше Юлв Халдуршон. А от онази зима, която двамата прекараха в Осло, мъчейки се да помогнат на Кристин, Симон чувстваше, че помежду им се е изградила приятелска връзка. Възприемаше Юлв като равен, син на знатен мъж. Фактът, че Юлв несправедливо беше лишен от всички права в бащиния си род, защото е заченат в прелюбодеяние, подтикваше Симон да се отнася още по-внимателно към него. Като баща на момиче със съдбата на Юлв Симон таеше надежда Арнерд да се омъжи и да живее добре. Но иначе на Симон не му се щеше да се забърква в уреждане на брак между възрастен мъж и съвсем младо момиче. Е, какво го засяга всичко това, щом Яртрюд Хербрандсдатер се е поддала на плътската съблазън по време на летния тинг. Симон нямаше кръвна връзка със семейството ѝ, а Юлв се падаше близък роднина на баджанака му.

Рамборг сама предложи на Кристин да ѝ помогне в подготовката за сватбата и при поднасянето на храната. Този неин жест зарадва Симон. Щом се появише случай, Рамборг не посрамваше знатния си род. Да, беше много добра жена...

5.

В „Йорун“ отпразнуваха сватбата на Юлв Халдуршон богато и пищно в деня след празника на света Екатерина, някъде в края на ноември. Симон Андресьон се погрижи да присъстват много гости. Двамата с Рамборг имаха много приятели в околността. На тържеството дойдоха двамата свещеници от църквата „Свети Улав“, а отец Айрик освети къщата и постелята на младоженците. Това се смяташе за голяма чест, защото старецът пееше само на големи празници в храма и посещаваше домовете единствено на най-любимите си духовни чеда, над които е бдял години наред. Симон прочете писмото за сватбения подарък на Юлв към невестата, а на трапезата Ерлен се обърна към роднината си с хубави думи. Рамборг заедно със сестра си надзираваше лично кога поднасят ястията на гостите и присъства на ритуалното разсъбличане на булката на втория етаж.

И въпреки всички усилия на тържеството не настана веселие. Младоженката произлизаше от стар и уважаван род в долината. Нямаше как роднините ѝ да са доволни от този брак. Тя беше принудена да се примири с женитбата за другоселец, който служи в чуждо имение, пък било то на негов роднина. Синовете на Хербранд гледаха пренебрежително и на произхода на Юлв — син на богат рицар и неговата слугиня, — и на роднинството му с Ерлен Никулаусьон.

И младоженката показала недоволството си. Съвсем плахо Кристин разказа на Симон — той дойде по работа в „Йорун“ няколко седмици след сватбата — впечатленията си от Яртрюд. Младата невеста непрекъснато натяквала на съпруга си да се преместят в стопанството му в Скаун. През сълзи обяснявала на Юлв колко ужасно ѝ се струва някой ден да наричат сина ѝ отроче на слуга. Юлв я изслушал мълчаливо. Младоженците разполагаха с къщата, известна като дома на иконома, защото Юн Айнаршон някога бе живял там, преди Лавранс да купи цялото имение „Лаугарбрю“ и Юн да се премести. Но на Яртрюд това название на новия ѝ дом никак, не ѝ

допаднало, сподели Кристин. Освен това се ядосвала, задето се налагало да държи добитъка си в обора на стопанката, защото се опасявала да не я сметнат за нейна слугиня. Кристин разбираше тревогите ѝ и реши да направят отделен обор за дома на икономата, ако Юлв не се премести с жена си в Скаун. Според стопанката именно това беше най-разумното решение. Юлв вече не беше толкова млад и трудно щеше да свикне с новия си живот като семеен мъж, но малка промяна в обстановката би могла да му се отрази добре.

Симон се съгласи с Кристин. Юлв не успя да се приобщи към хората от долината. Непрекъснато говореше подигравателно за навиците им. Макар и да беше много съвестен и предприемчив земеделец, Юлв не притежаваше нужните качества да се справя с условията в новия си дом. През есента развъждаше повече добитък, отколкото можеше да изхрани през зимата. А когато през пролетта говедата започваха да измират едно след друго, той се виждаше принуден да ги заколи, защото измършавяваха. Тогава се гневеше и се оправдаваше, че не е свикнал с тукашния земеделски обичай да добавят дървесна кора в оскъдния фураж още от празника на светите апостоли Петър и Павел.

Освен с животновъдството в „Йорун“ Юлв не беше запознат и с други особености в този край на страната. В Трьонделаген се беше наложила традицията земевладелецът да определя едностранно какви продукти да получава от арендатора си. Обикновено господарят изискваше да му се издължават в сено, кожи, брашно, масло или вълна, независимо че в споразумението помежду си са се разбрали само за един вид продукт или пари. Земевладелецът или наместниците му определяха стойността на продуктите съвсем безразборно и както им е изгодно. Но когато Юлв предяви такива претенции пред арендаторите на Кристин, те го обвиниха в злоупотреба и грубо нарушение на закона. И действително имаха право. Оплакаха се на стопанката на „Йорун“ и тя веднага смъмри Юлв за поведението му. Симон обаче чуваше как арендаторите упрекуват не само Юлв, но и Кристин Лаврансдатер. Ако се случеше да присъства на подобен разговор, той се мъчеше да обясни на хората, че господарката не е знаела каква аренда е поискал икономът ѝ от селяните, а Юлв е постъпил така, защото в родния му край всички земевладелци правят така. Макар ѝ

никой да не му казваше право в очите, че не вярва на думите му, Симон усещаше хорското недоверие.

Симон нямаше представа кое е за предпочитане — Юлв да остане в „Йорун“ или да замине за Скаун. Не му стигаше умът как ще се справи Кристин без помощта на верния си трудолюбив помощник. Ерлен не притежаваше нужните качества, за да поеме управлението на имението, а синовете им бяха още малки. Но Юлв вече й навлече достатъчно беди, като настрои цялата околност срещу стопанката. Освен това прелъсти девойка от знатен и почитан род в Гюдбранската долина. Само Господ знаеше колко тежко й е на Кристин и без това...

Положението на стопаните на „Йорун“ не беше с нищо по-леко от участта на Юлв. Жителите на долината не харесваха Ерлен. Докато Юлв се държеше надменно и открито провокативно, стопанинът предизвикваше още по-силно хорската неприязън с мекия си, малко нерешителен характер. Ерлен Никулаусън не допускаше, че с поведението си настройва враждебно хората. Винаги си оставаше един и същ, независимо дали е богат, или беден. И през ум не му минаваше, че някой би го сметнал за високомерен. Ерлен организира заговор срещу своя господар, краля, въпреки роднинската им връзка и правомощията, които бе получил от него в качеството си на негов приближен, а после предизвика провала на начинанието с лекомислието и несъобразителността си. При все това Ерлен не се питаше дали в очите на хората изглежда като мерзавец. Симон недоумяваше какво си въобразява той...

Не беше лесно да разбереш що за човек е Ерлен. Когато двамата разговаряха, думите на Ерлен в никакъв случай не звучаха глупаво, но той явно не съумяваше да си вземе поука от собствените си прозрения. По нищо не личеше, че е в напреднала възраст. Мъжете на неговите години имаха вече големи внуци. По лицето му ясно личаха бръчки, а косите му бяха прошарени, но двамата с Никулаус изглеждаха като братя, не като баща и син. Ерлен беше запазил снажната си тънка фигура и младежкия си звучен глас. Сред хората се държеше непринудено и самоуверено, с присъщото си ненатрапчиво обаяние. Поначало той не беше особено разговорлив сред непознати и общуваше сдържано с тях. И във възход, и в падение не търсеше хората, а чакаше те да го потърсят. Но сякаш не забелязваше, че вече никой не се сеща за него. Всички едри земевладелци от долината,

чиито приятелства бяха скрепени с бракове, се възмуцаваха от този високомерен пълководец от Трьонделаген. Макар и принуден от злощастната си съдба да заживее сред тях, той все още се смяташе за твърде знатен и изискан за компанията им.

Но най-силно негодувание срещу Ерлен Никулаусьон предизвикваше вината му към мъжете от „Сюнбю“, които той завлече в нещастieto си. Лишиха Гюторм и Боргар, синовете на Трун Иваршон, от всякакви права и всеки можеше да ги убие безнаказано. Кралят конфискува дяловете им от наследството на Йеслингите и половината от земите, които имаха право да откупят, след като родът им ги бе притежавал дълги години. Ивар от „Сюнбю“ се видя принуден да плати скъпо, за да си възвърне благоволенieto на крал Магнюс. След като монархът преотстъпи издетите земи на рицар Сигюр Ерленсьон Елдярън — не безвъзмездно, разбира се, както шушукаха хората, — синовете на Трун Ивар и Ховар (който не беше посветен в коварния заговор на братята си) продадоха дяловете си от областта Воге на Сигюр. На тях и на Кристин и Рамборг той им се падаше братовчед: неговата майка, Гюдрюн Иваршдатер, беше сестра на Трун и на Рагнфрид. Ивар Трунсьон се премести в „Рингхайм“ — имение на съпругата му. Един ден децата му щяха да живеят в земите на майка си. На Ховар му останаха още доста имоти, но повечето от тях се намираха в местността Валдрес, а след женитбата си той се сдоби с големи владения в областта Борге. Но на хората от Воге и Северната долина им се струваше голямо нещастие прочутият род на кралския васал да изгуби завинаги „Сюнбю“, където потомците му живееха и управляваха от прастари времена.

По едно време имението се озова за кратко в ръцете на верния васал на крал Хокон Хоконсьон Ерлен Елдярън в района на Агдер. Открай време Йеслингите таяха неприязън към крал Свере и потомството му, та затова подкрепиха херцог Скуюле в брожението му срещу крал Хокон. Но после Ивар-младши си възвърна „Сюнбю“, като се уговори с Ерлен Елдярън да му даде други земи в замяна и омъжи за него най-голямата си дъщеря Гюдрюн. Синът на Ивар, Трун, не беше голяма гордост за рода си, но четиримата му синове станаха хубави, смели мъже, спечелиха си много приятели и хората им съчувстваха от цялото си сърце, задето им отнеха имението на прадедите им.

А преди Ивар да напусне долината, се случи нещастие, което разпали още повече хорското съжаление и възмущение срещу несправедливата участ, сполетяла потомците на Йеслинг. Гюторм не беше женен, но младата съпруга на Боргар остана да го чака в „Сюнбю“. Дагни Бярнесдатер поначало беше малко плиткоумна и за капак на всичко непрекъснато демонстрираше колко силно обича мъжа си. Боргар Трунсън беше красавец, но нямаше морални задръжки. Година след като той избяга от страната, Дагни се хвърли в дупка в леда на езерото във Воге. Представиха го като нещастен случай, но всички се досетиха, че скръбта и тъгата по Боргар са й отнели и малкото останал й ум. След трагичната си кончина простодушната, мила и красива млада жена предизвика всеобщо и искрено съчувствие. Хората насочиха накопелия си гняв срещу Ерлен Никулаусън, който донесе всички тези беди на най-свестните в околността, и си спомниха как постъпи той с дъщерята на Лавранс Бьоргюлфсън, преди да се ожени за нея. Нали и Кристин беше потомка на род на Йеслинг по майчина линия.

Сипор, новият стопанин на „Сюнбю“, се сблъска с хорската неприязън, макар и да нямаше в какво да го упрекнат. Но Сигюр идваше от Агдер, а баща му, Ерлен Елдярън, си беше спечелил безброй врагове в южната част на страната. Кристин и Рамборг не познаваха братовчед си. Симон го видя веднъж: Сигюр беше близък роднина на синовете на Хафтур, а те — сродници на Хелга Сакседатер, съпругата на Юрд Андресън. Понеже в момента нещата бяха доста заплетени, Симон отлагаше срещата със Сигюр. Не му се ходеше в „Сюнбю“. Преди със синовете на Трун го свързваше добро приятелство. Всяка години Рамборг и жените на Ивар и Боргар си ходеха на гости. Освен това Сигюр Ерленсън беше доста по-възрастен от Симон — приближаваше шейсет.

Според Симон преместването на Ерлен и Кристин в „Йорун“ предизвика толкова много неприятности, че женитбата на техния иконом, макар и да не можеше да се нарече голямо събитие, се оказа достатъчна да утежни положението им. Обикновено Симон не притесняваше жена си със своите трудности или неуспехи, но сега не успя да се въздържи и сподели с Рамборг мнението си по въпроса. За

негова приятна изненада съпругата му прецени ситуацията много зряло и се постара да намери решение.

Рамборг много по-често гостуваше на сестра си в „Йорун“ и преодоля неприязънта си към Ерлен. По Коледа, когато се срещнаха пред църквата след празничната литургия, Рамборг целуна не само Кристин, но и зет си. Преди тя постоянно иронизираше безжалостно чуждоземните му маниери — да речем, навика му да целува тъща си за поздрав.

Докато гледаше как Рамборг обвива с ръце врата на Ерлен, Симон се поколеба дали да не направи и той същото с Кристин. Но нещо го спря. Така и не успя да възприеме обичая да целува жените в семейството си. Когато служеше в кралския двор като паж, реши да поздравява така майка си и сестрите си, но у дома посрещнаха целувките му със смях и той се отказа.

На коледното тържество във „Формо“ Рамборг настани съпругата на Юлв Халдуршон на видно място на трапезата. Оказа голяма чест и на двамата, както се полага на младоженци. Месец след Коледа Рамборг дори помогна на Яртрюд по време на раждането.

Съпругата на Юлв роди два месеца по-рано от очакваното мъртво момче и съвсем се отчая. Ако можеше да предположи какво ще се случи, нямаше да се омъжи за Юлв. Но станалото — станало. Вече нямаше какво да се направи.

Никой не знаеше какво е мнението на Юлв Халдуршон. Той не коментираше.

През седмицата преди средата на постите Ерлен Никулаусьон и Симон Андресьон поеха на юг към Квам. Няколко години преди смъртта си Лавранс купи в района заедно с още двама-трима селяни малко стопанство. Сега хората, които имаха право да го откупят, защото родът им дълго време бе притежавал тези земи, пожелаха да се възползват от тази възможност. Съществуваше обаче неяснота по въпроса дали, когато Лавранс е купил имота, роднините на продавачите са се позовали на законовите си права и са поискали да им предложат цена, на която да откупят имота. След смъртта на Лавранс и подялбата на имуществото му наследниците не обсъждаха кой ще получи стопанството в областта Квам и още няколко по-дребни имота,

защото в документите, удостоверяващи правото на собственост, имаше спорни текстове и Ерлен и Симон се опасяваха да не се стигне до съдебен процес. Досега сестрите си поделяха доходите от тези земи. Симон и Ерлен дойдоха в Квам, за да представляват съпругите си.

Събраха се доста хора и понеже жената и децата на арендатора лежаха болни в къщата, се наложи мъжете да проведат срещата си в стара порутена барака. Стените ѝ не бяха добре уплътнени и те не съблякоха кожусите си. Мъжете останаха с ръце върху оръжията и не разпасаха мечовете си — знак, че нямат желание да се бавят повече от необходимото. Но все пак трябваше да сложат някой залък в устата си, преди да тръгнат отново на път. След като приключиха с обсъждането около три следобед, мъжете развързаха торбите с провизии, оставиха ги на пейките или направо върху пода — вътре нямаше маса — и се подкрепиха.

От името на енорийския свещеник в Квам се яви синът му Холмгайр Мойсесън. Знаеха го като небрежен и неблагонадежден млад мъж и малцина го харесваха, за разлика от баща му. Свещеникът се радваше на всеобща любов, а майката на Холмгайр произлизаше от уважаван род. Холмгайр обаче — едър и силен — се държеше сприхаво и лесно губеше търпение с околните. Затова никой не искаше да го дразни. Хората все пак оценяваха остроумните му думи.

Симон го беше виждал само няколко пъти и го смяташе за доста неприятен на външен вид. Холмгайр имаше издължено тясно лице, осеяно с лунички. Изпод тънката му горна устна се подаваха едри пожълтели зъби и му придаваха вид на плъх. Но някога отец Мойсес беше добър приятел на Лавранс, а като малък синът му расна в „Йорун“ под грижите на Лавранс и Рагнфрид и им помага в стопанството, докато свещеникът го призна за свое дете и му осигури права на законороден син. Затова Симон се стараяше да се държи дружелюбно към Холмгайр Мойсесън.

Сега Холмгайр търколи един пън до огнището, седна, набоде парчета от сухоежбината си — печен дрозд и резени сланина — на камата си и ги стопли на огъня. Боледувал и свещеникът му позволил да яде блажно четиринайсет дни, оправда се той пред останалите, които дъвчеха хляб и замръзнала сушена риба, а в ноздрите им нахлуваше изкусителната миризма на месо.

Симон беше в лошо настроение. Не точно ядосан, но малко засрамен. Целият случай с правата за собственост върху това имение представляваше труден казус, а писмата, останали от Лавранс, бяха написани нечетливо. Но когато тръгна за насам, Симон все пак си мислеше, че е проумял как стоят нещата, защото сравни писмата с други документи. Ала тук, след като изслуша показанията на свидетелите и разгледа наличните писма, осъзна колко неаргументирано становище си е изградил. Останалите мъже също не успяха да разтълкуват какво собствено постановяват писмата. И шерифът се оказа безсилен. Заговори се, че случаят ще стигне до тинга, но неочаквано думата взе Ерлен. Поиска да му дадат писмата.

Досега той слушаше напълно безучастно. Изведнъж обаче се събуди. Разгледа внимателно всички документи, а някои препрочете. После кратко и ясно обобщи смисъла им. Според закона това било така и така; неясните и тромави изрази можели да се разбират така или така; ако случаят стигнал до тинга, щели да отсъдят така или така. После предложи решение, което удовлетворяваше хората с права върху земите, но не ощетяваше и настоящите собственици.

Докато говореше, Ерлен бе отпуснал лявата си ръка върху дръжката на меча, а с дясната небрежно размахваше купчината писма. Държеше се самоуверено, все едно той ръководи срещата, но Симон усещаше, че не го прави съзнателно. От времето, когато в качеството си на областен управител свикваше местните тингове, Ерлен беше придобил навика да се изправя пред останалите и да говори. Обръщаше се към присъстващите с въпроса дали са съгласни с него и дали разбират какви аргументи излага, но сякаш разпитваше свидетели. Не се държеше неучтиво и все пак създаваше усещането, че неговата задача е да пита, а другите са длъжни да му отговарят. След като приключи с изложението си, Ерлен подаде писмата на шерифа като на свой подчинен, седна, а докато другите изразяваха мнение по въпроса и Симон вземаше участие в разговора им, Ерлен слушаше с вид на човек, когото това не го засяга. Когато се обърнеха към него за съвет, отговаряше лаконично, еднозначно и назидателно, като през цялото време човъркаше с нокът няколко мазни петна върху гърдите си, оправяше колана си, подръпваше ръкавиците в ръцете си и демонстрираше с какво нетърпение очаква края на срещата.

Останалите приеха предложението на Ерлен, а и Симон го сметна за доста задоволително. Той не би могъл да обърне правен спор в своя полза.

Настроението му обаче се понижи. Осъзнаваше отлично, че е непростимо незряло да се ядосва, задето Ерлен е проумял случая, а той — не. Напълно естествено е Ерлен да умее да тълкува закона и да разгадава неясни писма, защото години наред работата му се състоеше в това да дава правни съвети на хората и да различава спорни въпроси. Но решителната намеса на Ерлен дойде доста неочаквано за Симон. Снощи в „Йорун“, когато повдигна въпроса за предстоящата среща, баджанакът му не изрази мнение. Явно слушаше с половин ухо. Безспорно бившият областен управител притежаваше нужните юридически познания, за разлика от обикновените селяни, но докато съветваше останалите с равнодушно дружелюбие, се държеше, все едно законите в страната не го засягат лично. У Симон се породиха неясното усещане, че Ерлен никога не е смятал закона за ръководно начало в своя живот.

Напълно непонятно беше как Ерлен се осмелява да застане пред всички съвършено невъзмутим. Нима не осъзнаваше, че поведението му събужда у хората спомени за миналото му и за някогашния му пост? Симон забеляза, че присъстващите мислят за грешките му и се възмуцават, задето този мъж сякаш хич не го е еня за какъв го смятат другите. Но никой не го изрази на глас. А когато премръзналият, посинял от студ писар на областния управител седна с подложка за писане върху коленете, той непрекъснато се допитваше до Ерлен как да формулира споразумението. Ерлен му диктуваше буква по буква, като същевременно взе няколко стръка слама от пода, усуква ги около дългите си покафенели пръсти и ги сплете на пръстен. След като приключи, писарят му подаде пергамента. Ерлен хвърли сламения пръстен в огнището, взе документа и прочете на глас, но не много високо:

— Всички мъже, които виждат това споразумение и са изслушали съдържанието му, се задължават да изпратят на Симон Андресън от „Формо“, на Ерлен Никулаусън от „Йорун“, на Видар Стайнсън от „Клауфаста“, на Ингемюн и Туралде Бьорнесън, на Бьорн Ингемюнсън от „Лунар“, на Алф Айнаршон и на Холмгайр

Мойсесън своето и Божието пожелание за благодат. Пригответе ли вощка? — попита той писаря, който се опитваше да стопли с дъха си вкочанените си пръсти. — Нека ви бъде известно, че през хиляда триста трийсет и осмо лето Господне в петъка преди средата на постите ние се срещнахме в „Гранхайм“ в Квамска енория... Алф, я донеси сандъка, дете стои отвън, да го използваме като маса — обърна се той към шерифа и подаде пергамента на писаря.

Симон помнеше добре как се държеше Ерлен сред големците на север: самоуверено и напористо, дума да няма, говореше весело и невъздържано, но в поведението му непрекъснато се забелязваше мекота, защото никак не му беше безразлично какво мислят те за него. Затова Ерлен отдаваше голямо значение на добрата си репутация сред влиятелните мъже и се стремеше да спечели благоразположението им.

Симон усети как го обзема неочаквано огорчение и чувството за съпричастност със селяните от долината, които Ерлен не уважаваше дотам, че да се притеснява за какъв го мислят. Заради Ерлен Симон се откъсна от редиците на пълководците и богаташите. Не възразяваше да живее като заможен селянин във „Формо“, но не можеше да забрави, че обърна гръб на хората от своето съсловие, на роднините и приятелите си от младини. След като ги моли почти на колене, за да изпроси помощта им при нещастieto с Ерлен, Симон нямаше сили да ги погледне в очите. Дори не искаше да си спомня как се бе унижавал. Заради Ерлен Симон кажи-речи се отрече от краля и напусна редиците на приближените му. В името на баджанака си Симон се разголи до такава степен, че споменът за това му се струваше по-страшен и от смъртта. А Ерлен се държеше, все едно не е разбрал или не се сеца за случилото се. Нехаеше, задето е провалил живота на близък човек.

Ерлен се обърна към него:

— Май е време да тръгваме, Симон, ако искаме вечерта да сме си у дома. Ще отида да доведа конете.

Симон вдигна очи към него. При вида на високата стройна фигура на Ерлен го прониза завист. Ерлен носеше малка черна копринена шапка, която покриваше плътно главата му, а под брадичката бе завързана с връв. Тясното смугло лице с големите светлосини очи под широкото чело му придаваха още по-младежко и чаровно излъчване.

— Симон, завържи ми торбата със сухоежбината — поръча на излизане Ерлен.

Останалите продължиха да обсъждат случая. Неколцина изразиха учудването си от факта, че Лавранс е подходил толкова небрежно към сделката. Някогашният стопанин на „Йорун“ се славеше като много умел търговец на земи. Смятаха го за изключително опитен в покупко-продажбата на имоти.

— Баща ми е виновен за недоглеждането — призна Холмгайр. — Вчера сам ми го каза. Ако се бил вслушал в съветите на Лавранс, всичко щяло да мине без никакви пречки. Но нали знаете какъв беше Лавранс. Към свещениците ставаше хрисим и кротък като агне.

— Да, но той винаги разбираше коя сделка е изгодна за благосъстоянието на „Йорун“ — възрази някой.

— Така е и си е помислил, че съветите на свещеника само биха му помогнали да умножи богатствата си — засмя се Холмгайр. — И действително божиите служители умеят да дават на духовните си чеда разумни наставления и по светски въпроси, освен когато енорияшите не са набелязали онази хапка, на която Църквата вече е хвърлила око.

— Лавранс поначало си беше забележително христоролюбив човек — отбеляза Видар. — Когато станеше дума за Църквата или за бедните, не жалеше нито земи, нито добитък.

— Вярно е — кимна замислено Холмгайр. — Ако бях богат колкото него, сигурно и аз щях да се поохарча, за да си купя душевен мир. Но едва ли щях да пръскам с шепи имоти и пари като него. Не само това, ами и след всяко посещение при свещеника — а Лавранс се изповядваше всеки месец — излизаше със зачервени очи и побелели бузи.

— Сълзите на разкаянието са милостивият дар на Светия Дух, Холмгайр — обади се старият Ингемюн Бьорншон. — Блажен е онзи, който успее да изплаче греховете си на този свят. Ще му е много по-леко в отвъдния...

— Значи Лавранс отдавна вече е в Божието царство — заключи Холмгайр, — като се има предвид колко стриктно спазваше постите и на какви мъчения подлагаше плътта си. Чувал съм, че на Разпети петък се заключвал в спалнята си и се бичувал с камшик.

— Затваряй си устата — срязва го Симон Андресьон, разтреперан от оскърбление.

Лицето му се обагри в кървавочервено. Не знаеше дали казаното от Холмгайр е истина, но когато разтребваше сандъците с личните вещи на тъста си, на дъното на един от тях, пълен с книги, намери малка продълговата дървена кутия, а вътре — камшик като онези, които в манастирите наричат „дисциплина“. Преплетените кожени ремъци бяха покрити с тъмни петна, вероятно от засъхнала кръв. Симон изгори камшика със страхопочитание, примесено със скръб. Съзнаваше, че е докоснал част от живота на Лавранс, която тъстът му ревниво е пазел от очите на близките си.

— Както и да е. За всеки случай Лавранс не е казвал това на слугите си — тросна се Симон, след като намери сили да постави Холмгайр на мястото му.

— Сигурно тези слухове са просто измислица — съгласи се синът на свещеника. — Лавранс едва ли е имал да изкупва толкова тежки грехове, че да се самобичува — при тези думи по устните на Холмгайр заигра лукава усмивка. — Ако бях живял толкова праведно и христорлюбиво като Лавранс Бьоргюлфсън и бях женен за тази вечно навъсена жена, Рагнфрид Иваршдатер, по-скоро щях да оплаквам греховете, които не съм извършил...

Симон скочи като ужилен и удари Холмгайр в лицето. Момъкът залитна към огнището. Камата падна от пояса му, но той тутакси я вдигна и се нахвърли върху Симон. Симон се защити с ръка, увита във връхната му дреха, стисна Холмгайр за китката и се помъчи да му отнеме камата. Синът на свещеника успя да му нанесе няколко удара с юмрук в лицето. Симон обезвреди и двете му ръце, но младежът заби зъбите си в плътта му.

— Сега ще ме хапеш ли, куче такова!

Симон го пусна, изтича и извади меча от ножницата си. Нахвърли се върху Холмгайр. Младежът се огъна назад, а няколко сантиметра от стоманата потънаха в гърдите му. После тялото му се отдръпна от острието на меча и падна тежко наполовина в огъня.

Симон захвърли оръжието и се втурна да вади Холмгайр от пламъците, ала видя как Видар, замахнал с брадвата си над главата му, се кани да го посече. Симон се наведе, отстъпи встрани и грабна меча си тъкмо навреме, за да отблъсне острието на Алф Айнаршон — шерифа. После Симон се завъртя и отново се видя принуден да се защитава от брадвата на Видар. С крайчеца на окото си зърна как

Бьорн от „Люне“ и синовете му са застанали зад гърба му и се канят да го проният с върховете на копията си. Избута Алф напред към другата стена, но забеляза, че отзад се задава Видар. Вече беше измъкнал Холмгайр от пламъците — нали двамата бяха братовчеди — а откъм огнището приближаваха мъжете от „Люне“. Симон се оказа обграден от всички страни. И макар в тази критична ситуация да беше принуден да брани живота си със зъби и нокти, го обзе смътно, обезкуражаващо учудване, че всички са срещу него...

В следващия миг мечът на Ерлен разцепи въздуха между мъжете от „Люне“ и Симон. Туралде се олюля настрани, отдалечи се и се подпря на стената. Със светкавична бързина Ерлен прехвърли меча в лявата си ръка и изби оръжието от ръцете на Алф. Мечът отхвъркна и издрънча върху пода. С дясната си ръка Ерлен хвана копието на Бьорн за дръжката и наведе острието надолу.

— Излизай! — останал без дъх, извика той на Симон и го защити от Видар.

Симон скърцаше със зъби. Втурна се да се бие с Бьорн и Ингемюн. Ерлен стоеше плътно до него. Изкрещя, за да надвика шума от стъпките и ударите на оръжията:

— Чуваш ли, излизай, глупако! Тръгвай към вратата! Трябва да бягаме!

Симон разбра, че Ерлен иска двамата да излязат от бараката, и започна да отстъпва заднишком към вратата, като продължаваше да се бие. Изтичаха през преддверието и се озоваха на двора: Симон на няколко крачки пред Ерлен, който още беше пред вратата с наполовина вдигнат меч и лице, обърнато към преследвачите им.

За миг Симон остана заслепен от поразително ясения, лъскав зимен ден. Под последните отблясъци на слънчевата светлина по синьото небе се гънеха позлатените била на планината. Гората се задушаваше в сняг и слана, а земята искреше и блестеше като скъпоценни камъни.

Симон чу гласа на Ерлен:

— Няма да поправим стореното, ако продължим с убийствата. Добри хора, нека разсъдим трезво, та да не проливаме повече кръв. Положението и без това е много сериозно. Баджанакът ми уби човек...

Симон се изравни с Ерлен.

— Симон Андресън, ти уби племенника ми напълно незаслужено — рече Видар от „Клауфаста“, застанал на вратата.

— Не беше съвсем незаслужено. Видар, бъди сигурен, че няма да се покрия. Готов съм да платя скъпо за нещастията, което ви причиних. Всички знаете къде да ме намерите.

Ерлен поговори още малко със селяните.

— Какво стана с Алф?

Ерлен влезе вътре заедно с останалите.

Симон остана навън. Чувстваше се сконфузен. След малко Ерлен се появи на вратата:

— Хайде, да тръгваме — и пое към конюшната.

— Мъртъв ли е? — попита Симон.

— Да. Алф, Туралде и Видар също са пострадали, но раните им не са тежки. Огънят е опърлил задника на Холмгайр — досега Ерлен говореше сериозно, но изведнъж избухна в смях. — Сега в бараката вони ужасно на печен дрозд, повярвай ми! Дявол да го вземе, как успяхте да се скарате за толкова кратко време? — удивен попита той.

Едно момче изведе конете им за юздите. Нито Ерлен, нито Симон взеха слуги със себе си на идване към Квам.

Двамата мъже все още държаха мечовете в ръцете си. Ерлен вдигна от земята стиска сено и избърса кръвта от оръжието си. Симон направи същото. После го прибра в ножницата. Ерлен почисти меча си много старателно, а накрая го лъсна с връхната си дреха. След това замахна няколко пъти срещу въображаем противник, а по устните му пробяга усмивка. Явно си спомни нещо. Подхвърли оръжието високо във въздуха, улови го за дръжката и го прибра.

— Ранен си — отбеляза Ерлен. — Хайде да влезем в къщата да те превържем.

Но Симон отвърна, че раните му били дреболия.

— Самият ти кървиш, Ерлен!

— Няма нищо страшно. Раните ми заздравяват бързо. Забелязвал съм, че при по-пълните хора кръвта спира по-трудно. А сега ни предстои да яздим дълго време в студа.

Ерлен взе от селянина в имението мехлем и парцали за превръзки и се погрижи внимателно за Симон, който при схватката беше получил две прободни рани една до друга на лявата си гърд.

Първо кървяха доста обилно, но не бяха опасни. Ерлен се беше отървал с драскотина по бедрото си от копието на Бьорн.

— Сигурно ще те боли, докато яздиш — отбеляза съчувствено Симон.

— Копието успя само да пробие кожения панталон, нищо повече — засмя се Ерлен.

Намаза раната си с малко мехлем и я превърза добре, та да не измръзне.

Стегна страшен студ. Преди да слязат от възвишението, където се намираше имението, гърбовете на конете се покриха със скреж, а кожият ширит, който обрамчваше качулките на мъжете, побеля от сняг.

— Бррр — потрепери Ерлен. — Де да можеше вече да сме си у дома! Ще влезем в ей това имение и ти ще признаеш убийството.

— Наложително ли е? — попита Симон. — Нали се разбрах с Видар ис...

— По-добре да го направиш. Съветвам те лично да съобщиш печалната вест, за да не могат да те упрекнат в нищо.

Слънцето вече се скри зад хребета, вечерта бледнееше в сивкавосини отблясъци, но все още беше светло. Яздеха по поречието на поток и покрай брези, необичайно натежали от скреж. Носеше се мирис на мразовита мъгла и гърлата им се свиваха болезнено от нахлуващия студен въздух. Ерлен пуфтеше, изнервен заради мразовитото време, задържало се доста дълго, и заради предстоящото пътуване в студа.

— Да не ти измръзна лицето, Симон? — угрижено погледна Ерлен под качулката му.

Симон разтърка лицето си. Не беше замръзнало, но беше малко преbledнял. Никак не му отиваше, защото едрото му месесто лице беше много загрубяло и червендалесто, а сега бледността го покри със сиви петна и придаде на кожата му нездрав вид.

— Виждал ли си как се събира тор с меч? — пошегува се Ерлен, като избухна в смях при спомена за схватката, наведе се напред на седлото и изимитира движението. — Ама че кадърен шериф! Трябваше да видиш как танцуваше едно време Юлв с меч!

Танц. Симон току-що стана зрител на виртуозното изпълнение на Ерлен Никулаусън. Непрекъснато виждаше пред себе си и останалите мъже, скупчени до огнището, все едно селяни секаат дърва и хвърлят сено. А сред боричкащите се снажната фигура на Ерлен се извисява, той се движи ловко, погледът му реже, замахва с непоколебима ръка, докато танцува сред тях, обмисля бързо всички възможности и борави умело с оръжието.

Изминаха повече от двайсет години, откакто Симон се смяташе за един от най-добрите с меч в ръка сред младежите в кралската свита. По онова време се упражняваха на поляната за забавления. Но оттогава не му се бе удавала сериозна възможност да демонстрира бойните си умения.

А сега сърцето му се късаше при мисълта, че извърши убийство. Пред очите му постоянно изплуваше картината как тялото на Холмгайр се свлича в огъня, а краткият предсмъртен вик на убития продължаваше да отеква в ушите му. Измъчваше го и споменът за последвалата кратка, но ожесточена битка. Симон се чувстваше оскърбен, потиснат и объркан. Хората, с които само допреди минута бе разговарял и към които се чувстваше съпричастен, му се нахвърлиха вкупом; единствен Ерлен се застъпи за него...

Симон не се смяташе за страхливец. През годините, които живя във „Формо“, успя да излови шест мечки. Два пъти рискува живота си. От разярения звяр го делеше тънкото стъбло на млад бор, а в ръцете си държеше само копие с дръжка, дълга колкото човешка длан. Напрежението в играта обаче не му попречи да действа уверено и не замъгли трезвата му преценка. А сега, в бараката... Сам не знаеше дали се изплаши, но във всеки случай се почувства объркан и не успя да обмисли ситуацията...

И тогава, след лова на мечки, седеше вкъщи, наметнал небрежно дреха, със скръстени ръце и трепереше от треска, целият схванат и с рани по рамото, и усещаше само дръзка радост. Можеше да бъде и позле, каза си той, но не се замисли за подробностите. Сега обаче не беше в състояние да пропъди въпроса как щеше да свърши всичко, ако Ерлен не му се беше притекъл на помощ. Симон не се чувстваше изплашен, но имаше какво да му навява безпокойство: и израженията на останалите мъже, и мъртвото тяло на Холмгайр.

За пръв път Симон се превърна в убиец.

Без да се брой онзи шведски рицар, когото посече...

Случи се в годината, когато крал Хокон пое с войската си към Швеция, за да отмъсти за убийството на херцога. Изпратиха Симон на разузнавателна мисия заедно с трима другари. Назначиха го за предводител, защото се отличаваше със смелост и гордост. Спомняше си, че мечът му заседна в шлема на рицаря и се наложи да го дърпа и върти, за да го извади. На сутринта, когато го огледа, от върха му се бе отлющило парче стомана. Споменът за това събитие винаги го изпълваше със задоволство. На подвига му станаха свидетели и осмина шведи и Симон усети вкуса на битката. Не всички участници във войската извадиха такъв късмет. Самият той на развиделяване видя, че ризницата му е опръскана с кръв и мозък. Помъчи се да си придаде скромен и смирен вид, докато ги отмиваше...

Сега обаче споменът за клетия шведски рицар никак не успокояваше съвестта му. Не, случилото се с Холмгайр Мойсесън нямаше нищо общо. Симон нямаше сили да се отърси от ужасната тревога.

Отгоре на всичко дължеше живота си на Ерлен. Все още не осъзнаваше какво значи това, но го обзе предчувствието, че всичко ще се промени, защото двамата с Ерлен са вече квит.

Да, в това отношение наистина са квит.

Двамата мъже язدهа почти без да разговарят. По едно време Ерлен се обади:

— Симон, постъпи много глупаво. Изобщо не се сети първо да тръгнеш към вратата...

— Как така? — учуди се Симон. — Защото ти беше навън ли?

— Не — в гласа на Ерлен долови усмивка. — Нямах предвид това, но има смисъл. Искан да кажа, че ако беше излязъл, те нямаше как да се втурнат след теб всички наведнъж, защото вратата е тясна. Освен това винаги съм се удивлявал как хората си възвръщат трезвия разум, когато се озоват под открито небе. Чисто чудо е, че вътре загина само един човек.

На няколко пъти по време на пътуването Ерлен питаше Симон как са раните му.

— Не чувствам болка — излъга Симон. А раните смъдяха ужасно.

Пристигнаха във „Формо“ късно вечерта и Ерлен влезе със Симон. Посъветва го да изпрати писмо на областния управител, с което да признае убийството, за да получи разрешение да пребивава в страната без опасност за живота си. Ерлен предложи услугите си да напише писмото вместо Симон:

— Едва ли можеш да си мърдаш ръката, а утре сигурно ще се наложи да пазиш леглото, защото ще имаш треска.

Рамборг и Арнерд ги чакаха, още будни. За да не им е студено, се бяха свили с подвити крака върху пейката откъм топлата страна на огнището. Помежду им бе сложена дъска за игра — двете приличаха на деца.

Симон едва успя да каже две-три думи за случилото се и младата жена се хвърли в обятията му, обгърна врата му с ръце, привлече лицето му към своето и долепи буза до неговата. После стисна в знак на гореща благодарност ръцете на Ерлен, а той през смях отбеляза, че не е подозирал каква сила се крие в пръстите ѝ.

Стопанката поиска мъжът ѝ да остане да спи във всекидневната, а тя да бди над него. Със сълзи на очи молеше да ѝ позволят да се грижи за болния. Ерлен, от своя страна, изяви готовност да остане във „Формо“ и да легне при Симон, стига Рамборг да изпрати вест на сестра си, че мъжът ѝ няма да се прибере тази нощ.

— Жал ми е за Кристин, сигурно още е будна и трепери от студ. Тя винаги ме чака да се прибера. Вие, дъщерите на Лавранс, сте много грижовни съпруги...

Докато мъжете вечеряха, Рамборг се сгуши в Симон. Той я потупа по ръцете, смутен и трогнат от тревогата и любовта на жена си. По време на Великите пости Симон спеше в колибата на Семюн и след като се нахраниха, мъжете се запътиха натам. Рамборг тръгна с тях и остави голям казан с медена бира до камъка пред огнището, за да се стопли.

Колибата на Семюн представляваше малка, стара, закътана и добре защитена от студа къща с огнище. Беше построена от масивно дърво — стената се състоеше само от четири дървени талпи. Вътре беше студено, но Симон веднага хвърли голям наръч борови клони в огъня и накара кучето да се качи в леглото им, за да го стопли. Двамата с Ерлен преместиха пъна и пейката до огнището и се настаниха

удобно, защото бяха премръзнали след дългото пътуване, а вечерята не успя да раздвижи кръвта във вкочанените им крайници.

Ерлен написа писмото вместо Симон. После се приготвиха да си лягат. От движението раните на Симон отново прокървиха и Ерлен му помогна да си съблече горната туника и да си събуе ботушите. Самият Ерлен влачеше ранения си крак, изтръпнал след ездата, но не било нищо страшно — увери той. След като се освободиха от повечето си дрехи, отново седнаха до огъня. Вътре стана топло и приятно, а в казана остана още бира.

— Много тежко изживяваш случилото се, Симон — подхвана Ерлен, докато се взираха в огъня със сънени очи. — Смъртта на Холмгайр не е голяма загуба...

— Отец Мойсес едва ли е на същото мнение — възрази Симон. — А той е възрастен човек и много съвестен свещеник.

— Прав си, не е никак хубаво да си спечелиш враг в негово лице — сериозно кимна Ерлен. — Особено като се има предвид, че живеее наблизо. А и аз често ходя до Квам по работа. Но подобно нещо би могло да се случи всекиму. Сигурно ще те осъдят да платиш десет-дванайсет марки злато. Епископ Халвар проявява голяма строгост, когато изповядва престъпници, а и бащата на Холмгайр е сред подчинените му. Но ти ще се справиш с всичко това...

Симон мълчеше. Ерлен продължи:

— На мен вероятно ще ми наложат глоба за нанасяне на телесна повреда — той се усмихна сякаш на себе си. — А аз притежавам само онова имение в Довре.

— Колко голямо е „Хауген“?

— Не си спомням точно. Отражено е в документа за собственост. Но арендаторите на „Хауген“ плащат наем само в сено. Никой не желае да живее там. Къщите направо са се разпадали. А нали си чувал какви слухове се носят. Из имението витаели призраците на леля Осхил и на Бьорн. Но едно зная със сигурност: Кристин ще ми благодари за днешната ми постъпка. Тя те обича като роден брат, Симон.

Симон, седнал в сянката, се усмихна едва забележимо. Побутна пъна малко по-назад и закри очи с ръка, за да ги предпази от горещата вълна на огъня. А Ерлен се радваше на топлината като котка. Седеше почти плътно до огнището, облегал на ъгъла на пейката. Беше

преметнал ръка през облегалката и изпънал ранения си крак над срещуположната ръкохватка.

— Да, през есента ми наговори толкова хубави неща — обади се тихо след малко Симон, а в гласа му се прокрадна иронична нотка. — Тогава синът ми лежеше болен и тя доказва колко предана сестра е — сериозно продължи той, но леко подигравателният тон се появи отново: — Двамата с теб, Ерлен, си помагаме взаимно, както обещахме на смъртния одър на Лавранс. Тогава се заклехме да се подкрепяме като братя.

— Така беше — доверчиво отвърна Ерлен. — И аз се радвам, че постъпих така днес, Симон.

Поседяха мълчаливо. После Ерлен протегна предпазливо ръка към ръката на Симон. Двамата стиснаха силно пръстите си, отдръпнаха се боязливо и всеки се сви на мястото си.

Ерлен мълча дълго, подпрял брадичка на дланта си, и се взира в огъня, където трепкаха слаби пламъци, разгаряха се, поклащаха се и заливаха овъглените съчки, а те се пукаха и свиваха с тихи, приглушени въздишки. От огъня останаха само черни въглени и жарава.

Най-сетне се престраши да наруши мълчанието:

— Симон, към мен си се отнасял толкова великодушно, че не мога да те сравня почти с нито един мой приятел. Не съм забравил...

— Замълчи! Ерлен, дори не подозираш... Само Бог на небето — прошепна той изплашен и изтерзан — знае какво се крие в човешката душа.

— Така е — кимна сериозно Ерлен. — Всички се нуждаем от милосърдието му. Дано един ден ни съди със снизхождение. Но ние съдим човека според делата му. А аз... аз... Бог да те благослови, Симон!

После двамата не посмяха нито да продумат, нито да помръднат от смущение.

Изведнъж Ерлен отпусна ръка върху коляното си и от камъка на пръстена върху десния му показалец проблесна светъл, остър синкав лъч. Симон знаеше, че Кристин му го подари, след като го освободиха от тъмницата.

— Симон, не забравяй онази стара поговорка: може човек да получи нещо, което е било предопределено за друго, но няма как да

се сдобие със съдбата му.

Симон вдигна рязко глава. По лицето му бавно плъзна гъста червенина, а вените на слепоочията му изпъкнаха като тъмни, усукани струни.

Ерлен хвърли поглед към него, но побърза да отмести очи. И той се изчерви. По смуглата му кожа се разля необикновено ефирна, почти девича руменина. Изглеждаше плах и объркан, а устните му се разтвориха като на дете.

Симон се изправи отривисто и тръгна към леглото.

— Предполагам, ще предпочетеш да легнеш от външната страна — той се мъчеше да говори спокойно и овладяно, но гласът му се разтрепери.

— Както ти е по-удобно, за мен няма значение — примирено отговори Ерлен и се изправи. — А огъня? — промърмори той. — Да го заровя ли? — започна да засипва жарта с пепел.

— Да, зарови го и си лягай.

Сърцето на Симон блъскаше като лудо в гърдите и въздухът едва му стигаше да говори.

В тъмнината Ерлен се промъкна до леглото безшумно като сянка. Отметна кожата в долната част и се мушна в постелята съвсем тихо, както горските зверове се скриват в хралупите си. Симон имаше чувството, че присъствието на другия мъж го задушаваше.

6.

Всяка година Симон Андресън канеше гости на пиршество в седмицата след Великден. Хората идваха на третия ден след празничната литургия и оставаха в дома му до четвъртък.

Кристин никак не харесваше тези гуляи. Симон и Рамборг обаче обичаха да се шегуват, че колкото повече шум и глъчка вдига компанията, толкова по-голяма става забавата. Затова Симон винаги подканяше гостите да доведат и своите деца, и слугите с техните деца, та да се съберат възможно повече хора. Първия ден обикновено цареше спокойна атмосфера. Разговаряха само важните особи и възрастните, а младите слушаха, ядяха и пиеха. Малките деца си играеха другаде. Но на втория ден домакинът още от ранни зори тръгваше сред младежите, ергените и децата и ги подканяше да пият и да се забавляват. За кратко шегите ставаха дръзки, дори невъздържани. Жените и момите се спотайваха на групи из ъглите и се кискаха в шепите си, готови всеки миг да побягнат от стаята, а по-знатните госпожи отиваха в гостната на стопанката, където майките обикновено прибираха най-малките деца, за да ги спасят от данданията.

Една от най-любимите игри на мъжете беше да организират подобие на тинг. Четяха призовки, подаваха жалби и оповестяваха разрешения и глоби, но участниците трябваше да изговарят думите неразбрано. Аудюн Турбергсън се беше научил да казва наизуст писмото на крал Хокон до търговците в Бьоргвин: какви мъжки панталони да купуват, каква кожа да слагат на женските обувки; от кои занаятчии да вземат мечове, големи и малки щитове. Аудюн сливаше думите и ги объркваше така, че се получаваха двусмислени и цинични изрази. Тази игра винаги завършваше по един и същи начин: накрая никой не внимаваше какви ги плеци. От дете Кристин си спомняше, че баща ѝ не понасяше гостите да вземат на подбив Църквата или богослужението, но иначе се забавляваше, докато се надпреварваха да скачат върху масите и пейките и да викат през смях всякакви неприлични глупости, които не подобават на аристократи.

Симон обичаше най-много игрите, в които завързваха очите на един от гостите и го караха да търси нож в пепелта или двама трябваше да извадят с уста парчета меден сладкиш от голяма паница с бира. Междувременно останалите правеха всичко по силите си да ги разсмеят, затова двамата участници пръскаха бира навред. В друга разновидност на играта някой вадеше със зъби пръстен от тава с брашно. Стаята заприличваше на кочина.

Тази година времето на Великден се случи много хубаво. В срядата още от ранни зори грейна слънце и се стопли. Веднага след закуската всички излязоха на двора.

Вместо да вдигат олелия както обикновено, младежите започнаха да играят на топка, да стрелят по мишени, да дърпат въже, да играят на „сляпа баба“ и да танцуват. После накараха Гайрмюн от „Крюке“ да им попее и посвири на арфа. Всички — и млади, и стари — се включиха в забавата. Снегът по нивите още не се беше стопил, но елшовата гора беше покафеняла от плод, а слънцето сгръвяше и красеше с лъчите си голите склонове. След вечеря хората наизлязоха навън. Навсякъде се разнасяха птичи песни. Накладоха огънове зад ковачницата и пяха и танцуваха до среднощ.

На следващата сутрин гостите не бързаха да стават. Тръгнаха си от „Формо“ по-късно от друга година. Онези от „Йорун“ обикновено последни напускаха дома на Симон и Рамборг, а сега стопанинът убеди Ерлен и Кристин да останат още един ден. Хората от „Крюке“ се канели да прекарат цялата седмица във „Формо“.

Домакинът изпрати и последната група гости до главния път. Вечерното слънце огряваше така красиво имението му върху склона, а той се чувстваше стоплен и развеселен от пиетието и от шумното празненство. Слезе между загражденията и пое към дома си, където го очакваше спокойна и приятна вечер: винаги е най-хубаво да останеш в компанията на най-близките си след многолюдно тържество. Симон отдавна не се бе чувствал толкова безгрижен и щастлив.

Долу, на полето до ковачницата, синовете на Ерлен, по-големите деца на Сигрид и челядта на Юн Долк кладяха нов огън. Симон се подпря за малко на оградата и се загледа в хлапетата. Ярочервената рокля на Юлвхил блестеше на слънцето. Малката тичаше да събере съчки за огъня и се просна по цялата си дължина на земята! Бащата извика на децата през смях, но никой не го чу...

На двора две слугини наглеждаха най-малките. Бяха се подпрели на стената на гостната и се радваха на вечерното слънце. Лъчите му се разливаха по малкия прозорец над главите им като разтопено злато. Симон взе на ръце малката Инга Гайрмюнсдатер и я подхвърли високо във въздуха:

— Ще попееш ли на вуйчо си, красавице?

После към Симон се приближиха братчето на Инга и Андрес. И те искаха да полетят във въздуха като нея.

Подсвирквайки си, Симон се качи по стълбите на втория етаж, където останалите се бяха отдали на спокойни разговори и занимания. Бяха откачили вратата и слънцето огряваше стаята. Виждаше се как в горния край на масата Ерлен и Гайрмюн, надвесени над арфата, сменяха струните ѝ. Пред тях лежеше запечатан рог с медовина. В леглото Сигрид кърмеше най-малкия си син. До нея седяха Кристин и Рамборг, а помежду им, върху столчето за крака, бе поставена сребърна чаша.

Симон напълни позлатената си чаша с вино, приближи се до леглото и пи в чест на сестра си:

— Всички тук утолиха жаждата си, освен теб, сестро!

Тя се надигна на лакът и пое чашата от ръката му. Пеленачето нададе яростен писък, защото го обезпокоиха.

Симон седна на пейката, продължи да си подсвирква, но слушаше, макар и разсеяно, за какво си говорят жените. Сигрид и Кристин споделяха как растат децата им, а Рамборг мълчаливо въртеше из ръцете си вятърната мелница на Андрес. Мъжете на масата се занимаваха с арфата и я изпробваха. Ерлен подхвана съвсем тихо народна песен, а Гайрмюн хвана мелодията и се включи на следващия куплет. И двамата имаха благозвучни гласове.

След малко Симон излезе на чардака, облегна се на украсения с дърворезба стълб и се загледа в далечината. От обора се разнасяше обичайното недоволно мучене на гладния добитък. Ако времето се задържеше топло още месец, имаше надежда тази година недостигът на фураж да не продължи дълго.

На чардака излезе и Кристин. Нямаше нужда Симон да се обръща, за да познае чии са тези леки стъпки. Тя пристъпи напред и застана до него под лъчите на вечерното слънце.

Кристин му се виждаше толкова красива и нежна, че се чувстваше недостоеен за очарованието ѝ. Но изведнъж Симон сякаш се издигна и се потопи в светлината. Вече задиша с пълни гърди. Неочаквано животът му се стори прекрасен. Душата му се изпълни със светло блаженство.

Кристин — неговата мила приятелка. Всички тежки, горчиви размисли, които минаваха през главата му, се превърнаха в полузабравени, глупави дреболии. Бедна моя Кристин, искам само да те направя щастлива и да ти върна радостта от живота. Ако се наложи, бих жертвал живота си...

Симон забеляза колко състарено и изморено изглежда очарователното ѝ лице. Под очите ѝ се бяха появили множество фини бръчици, а кожата ѝ, изгубила младежката си свежест, беше загрубяла и потъмняла от слънцето, но под загара личеше колко е бледа. За него обаче тя винаги щеше да си остане красива, защото големите ѝ сиви очи, изящната мълчалива уста, малката, заоблена брадичка и осанката ѝ, която внушаваше спокойствие, но издаваше и дълбоко затаени чувства, бяха най-прекрасните на този свят.

Симон се радваше да я види в празнични одежди, както подобава на жена от благороден произход. Тънката копринена кърпа покриваше едва-едва русо кестенявите ѝ коси. Беше закрепил с фиби плитките си и те се подаваха над ушите. Косите ѝ, макар и прошарени, не разваляха очарованието ѝ. Кристин носеше великолепна дреха от синьо кадифе, обточена с хермелинова кожа, с дълбоко деколте и широки отвори за ръкавите. Гарнитурата на гърдите и раменете напомняше ремъци на конска сбруя. Стоеше ѝ чудесно. Под горната дреха, около шията и по ръцете, се подаваше долна туника в пясъчножълто, плътно прилепнала по тялото ѝ. Закопчаваше се с множество малки позлатени копчета. Обзе го силно вълнение. Господ да му прощава, но тези малки златни копчета радваха душата му като ято ангели.

Симон усещаше силните, спокойни удари на сърцето си. Сякаш тежки окови се свлякоха от плещите му. Лошите, омразни сънища го нападаха през нощта, когато беше податлив на всякакви сетивни измами, но сега виждаше любовта си към нея на светло, под ярките слънчеви лъчи.

— Защо ме гледаш така, Симон? Усмиваш се...

Той се засмя тихо и весело, ала не отговори. Пред тях долината се разстилаше, окъпана от златистата милувка на вечерното слънце, птиците чуруликаха и цвърчаха сред дърветата в гората, от далечината долиташе ясният плътен глас на пойния дрозд. А Кристин сияеше в своето великолепиe, огряна от топлите слънчеви лъчи. Беше излязла от тъмната студена къща в „Йорун“, беше захвърлила за малко грубите си тежки дрехи, напоени с миризмата на пот и къртовски труд. Мила Кристин, така се радвам да те видя в празнични одежди.

Симон хвана ръката ѝ, отпусната върху парапета на чардака, и я приближи до лицето си.

— Колко хубав пръстен имаш!

Той го погледа още малко и остави грапавата ѝ задебеляла длан отново върху парапета. Питаше се как да ѝ върне някогашната красива, деликатна и издължена ръка.

— Арнерд и Гауте пак се карат — отбеляза Кристин.

Отдолу долитаха високите, гневни гласове на децата.

Девојката извика с накипа от негодувание глас:

— Как смееш да ми го напомняш! За мен е по-достойно да се наричам незаконно родена дъщеря на моя баща, отколкото законен син на твоя!

Кристин се обърна и изтича по стъпалата. Симон я последва. Чу удара на две-три плесници. Кристин стоеше под чардака, хванала сина си за рамото.

Двете деца наведоха глави, изчервени до корените на косите си, но мълчаха упорито.

— Явно знаеш как да се държиш пред гостите, Гауте. Голяма гордост си за мен и за баща си, няма що...

Гауте продължаваше да гледа в земята.

— Тя каза нещо — ядосано промълви той. — Не искам да го повтарям.

Симон повдигна брадичката на дъщеря си. Червенината по лицето на Арнерд стана още по-гъста и тя мигаше ли, мигаше под строгия поглед на баща си.

— Вярно е — тя се отскубна от ръцете му. — Напомних на Гауте, че баща му беше осъден за подло предателство към краля. Но преди това Гауте те нарече изменник. Трябвало да благодариш на Ерлен, задето живееш охолно и спокойно в имението си.

— Мислех те за голямо момиче, Арнерд! Как може да се връзваш на детски приказки до степен да забравиш и възпитанието си, и силата на кръвната връзка! — той избута девойката и се обърна към Гауте. — Защо смяташ, че съм предал баща ти, синко? — попита съвсем спокойно той. — От известно време си ми ядосан, но ще ми кажеш ли какво съм сгрешил?

— Много добре знаеш!

Симон поклати глава. Момчето започна да крещи, а от очите му захвърчаха искри от обида:

— Видях с очите си онова писмо, заради което изтезавах баща ми, за да признае кой си е сложил печата под него! Нали аз го изгорих.

— Замълчи! — извика Ерлен.

Лицето му беше преbledняло, дори устните му побеляха. Очите му горяха.

— Ерлен, предпочитам да разберем по каква причина Гауте ми се сърди. Да не би името ми да присъстваше в писмото, синко?

— Замълчи! — побеснял от ярост, Ерлен сграбчи сина си за рамото. — А аз ти се доверих, сине! Заслужаваш да те бях убил!

Кристин се втурна към момчето, Симон също. Гауте се отскубна от ръката на баща си и потърси убежище при майка си. Скри се зад ръката ѝ и започна да вика, извън кожата си от нервна възбуда:

— Извадих писмата и разгледах печатите, преди да ги изгоря, татко! Помислих си, че така някой ден може да ти спася живота...

— Проклет да си! — от гърдите на Ерлен се изтръгна задавено, сухо ридание.

Симон първо преbledня, а после се изчерви от неудобство заради Ерлен. Не смееше да погледне към него, защото усещаше какъв срам изпитва Ерлен от низката си постъпка.

Кристин стоеше като попарена. Продължаваше да брани с ръце сина си от гнева на бащата. Но в главата ѝ спомените веднага се подредиха и се оформи предположение: през пролетта, когато двамата сродници продадоха на манастира в Нидархолм морската къща на Лавранс на остров Вейой, Ерлен взе печата на Симон при себе си, макар и законът да не го позволяваше. Ерлен го показва на Кристин и отбеляза, че Симон би могъл да си позволи и по-фино гравирани печати. Тримата синове на Андрес си поръчали печати по образеца на

бащиния, само надписите се различавали. Печатът на Юрд обаче бил много по-красиво изписан.

Освен това Ерлен ѝ донесе сърдечни поздравии от Юрд и двата пъти, когато се връща от юг. Тогава Кристин се изненада, че съпругът ѝ е гостувал на Юрд в „Дюфрин“, защото двамата мъже се запознаха на сватбата на Рамборг и оттогава не се бяха виждали. Но сега съобрази, че Юлв Саксесън, който участваше в заговора срещу краля, е шурей на Юрд Андресън.

— Объркал си се, Гауте — категорично отсече Симон.

— Симон! — Кристин инстинктивно хвана мъжа си за ръката. — Не забравяй, че и други мъже имат подобен на твоя печат.

— Мълчи! И ти ли започваш!

Ерлен дръпна ръката си с печален стон и се втурна към конюшната. Симон хукна след него:

— Ерлен, и брат ми ли е замесен?

— Прати да повикат слугите и тръгвайте след мен — извика Ерлен на съпругата си.

Симон го настигна на вратата на конюшната и сграбчи ръката му:

— Попитах те нещо. И Юрд ли е замесен?

Ерлен не отговори и се опита да се отскубне. По мъртвешки бледото му лице се четеше решимост.

— Ерлен, кажи ми. Брат ми участва ли в заговора?

— И ти ли искаш да опиташ силата на мечата ми? — изръмжа Ерлен.

Симон видя, че докато се карат, събеседникът му целият трепери.

— Не, не искам. Много добре го знаеш — пусна го и се подпря безсилен на вратата. — Ерлен, моля те в името на Бога, кажи ми дали брат ми е замесен!

Ерлен изведе Черньо и Симон се видя принуден да се отмести от вратата. Услужлив ратай донесе седлото и юздата. Стопанинът ги взе от ръцете му и го отпрати. Подаде ги на Ерлен.

— Сега можеш да ми признаеш! — вече сам не знаеше защо го моли така горещо, все едно проси пощада за живота си. — Ерлен, отговори ми! Заклевам те в раните Христови. Кажи ми истината, човече!

— Продължавай да си мислиш, каквото искаш — тихо отсече Ерлен.

— Но аз не си мисля нищо...

— Пределно ясно ми е какво ти мина през ума.

Ерлен се метна на седлото. Симон хвана оглавника на коня и животното започна да се мята неспокойно.

— Пусни го или ще препусна с теб — предупреди го Ерлен.

— Тогава ще попитам Юрд. Още утре ще тръгна на юг. За бога, Ерлен, кажи ми...

— Е, той сигурно ще ти отговори — подигравателно рече Ерлен и заби шпори в хълбоците на коня, а баджанакът му отскочи встрани.

Ездачът напусна имението.

На двора Симон срещна Кристин, стегната за път. Редом до нея вървеше Гауте и носеше сандъка с дрехите. Рамборг беше излязла с тях.

Момчето погледна за миг свако си с изплашени и объркани очи. После отново сведе глава. Кристин обаче впери дръзко поглед в Симон. Големите ѝ очи бяха потъмнели от мъка и гняв.

— Как можа да допуснеш, че Ерлен би постъпил толкова подло с теб!

— Нищо не съм допуснал — кипна Симон. — Според мен това хлапе дрънка нелепи глупости.

— Симон, не желая да ме изпращаш — промълви Кристин.

Личеше си колко оскърбена и тъжна се чувства.

Вечерта, когато Симон остана насаме с Рамборг и започнаха да се приготвят за сън, а дъщерите им вече спяха в другото легло, стопанката внезапно попита:

— Ти нищо ли не знаеше за това, Симон?

— Не. А ти? — разтревожи се той.

Останала по риза и долна фуста, Рамборг се приближи и застана до пламъка на свещта върху масата.

Беше пуснала косите си и къдриците обрамчваха лицето ѝ.

— Не знаех нищо със сигурност. Просто предполагах, Хелга започна да се държи странно — чертите на лицето ѝ се изкривиха в опит за усмивка, но тя потреперваше, сякаш възне от студ. — Често

повтаряше, че в Норвегия ще настъпят по-различни времена. Аристократите щели да се сдобият с привилегии като в другите страни — по лицето ѝ отново се изписа трескава, конвулсивна усмивка. — Щели пак да ги наричат рицари и барони. А после забелязах колко ревностно приемаш каузата им. Нямахте те у дома почти цяла година. Не намери начин дори да дойдеш при мен в „Рингхайм“ и ме повери на грижите на чужди хора, докато носех детето ти. Предположих, че си се досетил. Няма как да е замесен само Ерлен...

— Ха! Рицари и барони! — изсмя се гневно Симон.

— Само заради Кристин ли им се притече на помощ?

Рамборг бе пребледняла като премръзнала. Симон не виждаше смисъл да се преструва, че не разбира намека ѝ. Чувстваше се обезсърчен и кимна инатливо:

— Да.

И тя, и той бяха полудели. И Ерлен се бе побъркал. Днес всички си бяха изгубили ума. Крайно време беше това да спре.

— Направих го заради сестра ти — спокойно подхвана той — и в името на децата, които нямат по-близък роднина, способен да ги защити. Направих го и заради Ерлен, защото се заклехме да се подкрепяме като братя. Само недей да си внушаваш разни глупости. Днес ми дойде до гуша от такива изпълнения — избухна той и запрати обувката си в стената.

Рамборг отиде да я вдигне и огледа стената.

— Турбьорг направо се излага. Не се е сетила да почисти саждите за празненството, а аз забравих да я подсетя.

Рамборг избърса обувката — най-хубавия чифт на Симон, с дълги носове и червени токове — вдигна и другата и ги прибра в сандъка с дрехите му. Той забеляза как се разтрепериха ръцете ѝ, докато вършеше всичко това.

Прегърна я, а тя обви тялото му с тънките си ръце, разтърсвана от задавени ридания. Прошепна му, че се чувства капнала от умора.

След седем дни Симон и слугата му яздеха през Квам. Конете напредваха трудно в снежната виелица. Сипеха се едри, лепкави парцали. По обяд стигнаха до малко стопанство покрай пътя. Там имаше странноприемница.

Стопанката излезе и покани Симон в дома си. Ханът бил само за обикновени хора, не за господари. Изтупа снега от мократа му връхна

дреха и я окачи да съхне на гредата до огнището, като не спираше да говори:

— Ама че лошо време! Бедните коне, сигурно ще продължите по заобиколния път? През района на Мьоре сега едва ли може да се мине.

— Може, ако не ти е мил животът — пошегува се Симон.

Стопанката и децата се засмяха. По-големите се разтичаха да носят дърва и бира, а малките се скупчиха до вратата. Винаги когато Симон спираше да ноцува в дома им, даваше дребни пари на хлапетата, а ако се случеше да е купил лакомства от Хамар за децата си, ги угощаваше и тях. Но днес господарят сякаш не ги забелязваше.

Седеше на пейката, наведен напред, с отпуснати върху коленете ръце, и се взираше в огъня. От време на време отговаряше с по две-три думи на словесния поток на стопанката. Тя спомена, че Ерлен Никулаусън бил в момента в „Гранхайм“, за да прибере първата вноска. Предложи да изпрати едно от децата си да обади на Ерлен, че Симон е наблизко и могат да пътуват заедно.

Симон отказа. Поиска малко храна. После възнамерявал да поспи.

С Ерлен ще се види, като му дойде времето, но искаше и Гауте да чуе онова, което бе намислил да му каже. Симон не желаше да обсъжда този въпрос повече от веднъж.

Слугата му Сигюр се разположи в готварницата, докато стопанката приготвяше гозбата. Пътуването беше изморително, а и господарят на Сигюр през цялото време се държеше като разярен бик. Обикновено след посещение в „Дюфрин“ Симон Андресън вземаше със себе си слуги от родния си край и слушаше с интерес вестите, които те му разказваха. Имаше много желаещи да му служат, защото го знаеха като дружелюбен и щедър стопанин, който обича да се шегува и не проявява високомерие към слугите. Но сега през целия път Сигюр не получи друг отговор от господаря си, освен „затваряй си устата“.

Господарят явно се бе счепкал за нещо с братята си, защото дори не пренощуваха в „Дюфрин“. Наеха стая в едно от имененията под аренда. Господин Юрд — на Коледа кралят го посвети в рицарско звание — излезе на двора и покани Симон да остане в дома му, но Симон дори не го удостои с отговор. Господарите започнаха да крещят и да се препират на горния етаж на къщата. Там бяха Юлв Саксесън и

Гюдмюн Андресъон. Направо да ти настръхнат косите. Един Господ знае за какво се скараха така.

Симон мина покрай готварницата и надникна вътре. Сигюр побърза да го увери, че веднага ще вземе шило и скоба, за да поправи частта от седлото, която се извади сутринта.

— Тези неща в готварницата ли ги държат? — подхвърли подигравателно Симон и излезе.

Сигюр поклати глава и кимна многозначително на стопанката, след като господарят му се изгуби от полезрението им.

Симон бутна настрани паницата с храната. Чувстваше се капнал от умора, направо не можеше да помръдне. Все пак намери сили да се просне на леглото с ботуши и шпори, но му стана съвестно: не искаше да изцапа с кал чистото селско легло. Надигна се и се събу. Надяваше се да заспи веднага заради умората и мускулната треска. Целият беше вир-вода и зъзнеше от студ, но лицето му пламтеше след продължителната езда във виелицата.

Симон се мушна под завивката. Колкото и да обръщаше възглавниците, все му миришеха на риба. Затова се надигна на лакът.

Мислите му отново се завъртяха в познатия порочен кръг. През последните дни тъпчеше на едно място като вързано за ограда говедо.

Дори и Ерлинг Видкюнсъон да е знаел, че ако Ерлен проговори, ще съсипе благополучието на Юрд и Гюдмюн Андресъон, този факт не хвърляше сянка върху упоритите опити на Симон да си извоюва застъпничеството на рицаря от Бяркьой. По-скоро обратното: всеки човек е длъжен да подкрепя родните си братя, а ако се наложи — и да умре с тях. И все пак на Симон му се искаше да има отговор на въпроса дали Ерлинг е знаел за участието на братята му в заговора. Симон претегляше аргументите за и против това предположение. Невъзможно е Ерлинг изобщо да не е подозирал, че се готви бунт. Но какво точно е знаел... Юрд и Юлв определено нямаха представа дали рицарят е разбрал за участието им в заговора. Ала Симон ясно си спомняше как Ерлинг го посъветва да потърси помощта на синовете на Хафтур, защото техните приятели имали основателна причина да се страхуват. Синовете на Хафтур се падаха братовчеди на Юлв Саксесъон и на Хелга. Колко близко до ума!

Но дори и Ерлинг Видкюнсъон да е разтълкувал посещенията на Симон като опит да спаси родните си братя, това не опорочаваше

саможертвата му. А може и Ерлинг да се е досетил, че Симон се намира в пълно неведение относно опасността, надвиснала над братята му. Освен това пред Стиг Симон изрази непоколебимата си увереност в стоицизма на Ерлен. Не допускам да проговори, подчерта тогава той.

А явно е трябвало да се боят от невъздържаната уста на Ерлен. Той беше от мъжете, които могат да изтърпят изтезания и затвор, без да обелят дума, а после да издадат тайната си по невнимание. Никой не би се учудил...

При все това Симон беше убеден, че Ерлен не би сторил подобно нещо. Той млъкваше като камък всеки път, когато разговорът тръгнеше в тази посока именно защото се опасяваше да не се изкуши да каже нещо необмислено. Ерлен изпитваше силен, детински страх от вероятността да предаде нечие доверие. Детински, защото с любовните си похождения той осуети цялото начинание, но не смяташе, че този факт хвърля сянка върху честта му. Би могло да се случи и на най-добрия, така разсъждаваше Ерлен. Докато си държи устата затворена, името му остава неопетнено, а доверието на хората — оправдано. Симон забелязваше колко ревниво пази Ерлен доброто си име, каквото и да разбираше той под понятията „чест“ и „достоинство“. Заради съратниците си Ерлен рискува живота си и изгуби честта и имуществото си. Само при мисълта, че с невъздържаните си приказки синът му ще разкрие неколцина от съучастниците му пред най-близкия им роднина, макар и по начин, който не ги застрашава, Ерлен изпадна в неконтролируемо отчаяние и гняв.

Пред всички мъже, взели участие в начинанието, Ерлен се бе закълел на разпятието, че ще се жертва заради тях и няма да ги издаде, ако нещо се обърка. Едва ли е очаквал зрели, разумни мъже да разчитат на такова обещание. Сега, след като научи всички подробности около заговора, Симон възприемаше тази клетва направо за смехотворна. Ерлен беше готов да търпи, докато му чупят пръстите един по един, за да удържи на дадената дума, докато тайната се намираще в ръцете на десетгодишно момче именно по негова вина. А заслугата Сюнива Улавсдатер да получи съвсем оскъдни сведения за бунта също не беше негова. Как да разбереш такъв човек...

А колкото до скверната мисъл, която му вмениха Ерлен и Кристин, Господ сам ще отсъди, но когато Гауте съобщи, че е видял печата му под предателското писмо, това беше най-логичното

обяснение. Дватама съпрузи от „Йорун“ явно не си спомняха, ала Симон знаеше доста неща за Ерлен Никулаусън и имаше сериозни основания да се усъмни в честността му. Явно Кристин и мъжът ѝ отдавна бяха забравили, че Симон ги изненада и узна най-унизителните подробности от моралното им падение.

Нямаше никакъв смисъл да се срамува от несправедливото обвинение, което отпрати на Ерлен само наум. Бог му е свидетел, Симон не искаше да мисли нищо лошо за Ерлен. Съмнението го натъжи и огорчи, но той съзнаваше колко нелепо е да подозира Ерлен в подобна измяна. Симон щеше да отхвърли мисълта и без намесата на Кристин. С появата на съмнението, че Ерлен е злоупотребил с печата му, Симон усети колко абсурдно звучи това. Ерлен никога не бе постъпвал безчестно преднамерено или със зъл умисъл.

Симон се въртеше неспокойно в постелята и въздишаше тежко. Направо оглупя покрай всичките тези нелепи приказки. Измъчваше го мисълта, че в продължение на няколко години Гауте го е смятал за предател. Същевременно Симон се ядосваше, задето се тревожи за това. Обичаше Гауте, както и всичките деца на Кристин, но те бяха само деца и не си струваше да страда толкова силно заради мнението им!

А когато се сетеше за мъжете, положили клетва върху меча на Ерлен да следват предводителя си, кипваше от гняв. Щом са проявили наивността на овце и са оставили красноречието и дързостта на Ерлен да ги заблудят, че той е роден за пълководец, значи е напълно закономерно да се разбягат като изплашени пилци след провала на цялото начинание. И все пак му се завиваше свят, когато се замислеше за чутото в „Дюфрин“. Нима толкова много мъже се бяха осмелили да поверят мира в страната и собственото си благополучие в ръцете на Ерлен! В това число Хафтур Улавсън и Боргар Трунсън! Но същевременно сред всички тях не се намери дори един човек, който да събере смелост да се изправи пред краля и да поиска монархът да приеме извиненията на Ерлен, да пощади достойнството му и да му остави земите, които му се полагат по наследство. Съучастниците бяха много и заедно лесно биха могли да наложат исканията си. Явно у норвежките аристократи не е останала капка разум и мъжество, заключи Симон.

Разгневи го и фактът, че го изолираха от кръга на посветените в заговора. Не че щяха да го убедят да се включи в подобно безумно начинание, но Симон се почувства обиден на Ерлен и Юрд, задето са действали тайно от него. Той се смяташе за достоен аристократ. С нищо не беше по-лош от останалите и си беше спечелил добро име сред хората от околността.

До известна степен оправдаваше мълчанието на Юрд. Ерлен се раздели позорно с позицията си на пълководец и нямаше право да очаква съратниците му да заявяват публично солидарността си с него. Симон беше сигурен, че ако бе заварил Юрд сам, нямаше да се скара така жестоко с братята си. Но рицар Юлв обърка всичко. Седеше с изтегнати нагло крака и говореше колко глупаво постъпил Ерлен — чак сега! После думата взе Гюдмюн. Досега нито Симон, нито Юрд позволяваха на най-малкия си брат да им се противопоставя. Но откакто Гюдмюн се ожени за любовницата на свещеника — впрочем тя дълго време беше любовница и на Гюдмюн — младият мъж се угои, стана горд и самоуверен. Поведението му направо вбеси Симон. Гюдмюн си придаваше важност, докато говореше, а кръглото му червендалесто лице приличаше на хлапашки задник. Ръцете на Симон го засърбяха от желание да го напердаши. Накрая така се разгневи, че сам не помнеше какви им ги наговори.

Скъса приятелските си отношения с братята си.

Струваше му се, че кръвта му изтича, докато мисли за това. Сякаш откъснаха част от плътта му. Почувства се ограбен. Гол е задникът на онзи, дето няма брат.

Но така или иначе в разгара на жлъчните реплики изведнъж го осени прозрение. Сам не разбра откъде дойде. Отпуснатото, безхарактерно излъчване на Юрд не се дължеше само на напрегнатата атмосфера у дома. Симон разбра, че Юрд все още обича Хелга. Вероятно любовта му го правеше толкова зависим и безсилен. И незнайно защо това прозрение събуди у Симон силна ярост срещу абсурдната житейска логика.

Симон зарови лице в шепите си. Двамата с Юрд винаги са били добри и послушни синове. Не им беше никак трудно да обикнат невестите, които баща им избра вместо тях. Една вечер старецът им изнесе внушителна реч за женитбата, за приятелството и предаността между честните съпрузи от благороден произход. Накрая спомена

молитвите за застъпничество и литургиите. Синовете му се смутиха силно. За жалост баща им не им даде съвет как да забравят лошите спомени. Не им каза какво да правят, след като дружбата приключи, честта умре, а предаността се превърне в грях и дълбоко спотаена, пропита със срам, болка, а от някогашната връзка не остане друго, освен кървящата рана, която никога няма да заздравее.

След освобождението на Ерлен Симон усети как внезапно го обзе спокойствие просто защото човек не е в състояние да изтърпи толкова силно страдание, каквото го мъчеше в Осло. Или се случва нещо, или нещата се оправят от само себе си.

Симон не се радваше никак на факта, че Кристин се премести да живее в „Йорун“ заедно с мъжа и децата си.

Налагаше му се да поддържа с тях приятелски взаимоотношения заради роднинската връзка. Но се утешаваше с мисълта колко по-тежко му беше да дели с нея една къща. Непоносимо е за мъж да живее заедно с жена, която обича, но не е свързан с нея посредством кръвна или брачна връзка.

А случилото се между него и Ерлен на празненството след освобождението му от затвора Симон се постара да зачеркне: Ерлен вероятно не е разбрал докрай какво изпитва той към Кристин, пък и едва ли се е замислил. Баджанакът му притежаваше рядката дарба да забравя. А Симон имаше хубаво имение, добра съпруга, която обичаше, и прекрасни деца.

Симон се успокои. Нямахше власт да промени чувствата, които изпитва към сестрата на съпругата си. Някога тя беше негова годеница и решението да се разделят взе тя, не той. Някога Симон отвори сърцето си за Кристин Лаврансдатер, защото беше негов дълг да обикне избраницата на баща си. Женитбата му със сестра ѝ стана по желание на Рамборг и на родителите ѝ. Макар и умен мъж, Лавранс не се сети да попита Симон дали е преодолял раздялата си с Кристин. Това беше за предпочитане, защото Симон не би понесъл да обсъжда този въпрос дори с Лавранс.

Опитите му да забрави не носеха никаква ползва. Не можеше да контролира емоциите си. Не си позволи да изрече и една неподходяща дума, но се оказа безсилен да спре дявола, който го изкушаваше с представи и сънища, накърняващи кръвната връзка. Найве Симон не би се поддавал на греховни плътски помисли. Винаги се стараше да се

държи като предан брат към нея и близките ѝ. Съзнаваше го и за малко съумя да се почувства удовлетворен от отредената му участ. Докато помагаше на Кристин и на мъжа, когото тя предпочете вместо него, всичко беше наред. Двамата непрекъснато се нуждаеха от подкрепата му.

Но нещата се промениха. Кристин рискува живота и душевния си мир, за да спаси сина му. След като го допусна, Симон усети как раните му отново се разтвориха.

А сега дължеше живота си на Ерлен. В знак на благодарност го обиди. Без да иска, разбира се, само наум, но все пак го обиди!

„И прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на нашите длъжници.“ Странно защо Бог не ни е научил и да се молим да прощаваме на онези, на които сме задължени. *Sicut et nos dimittimus creditoribus nostris.* Симон не беше сигурен дали правилно формулира мисълта си на латински — този език никога не му беше силна страна. Все някак успяваше да прости на длъжниците си. По-трудно му се струваше да прости на онзи, комуто се чувстваше задължен.

Симон си разчисти сметките със семейството на Кристин, но у него отново се пробуди старото огорчение, което години наред се стара да потъпче.

Вече беше безсилен да пропъди Ерлен от мислите си. Мъчителните спомени погълнаха всичко видно, научено, запомнено или решено. Сега съперникът му гнетеше душата му именно защото никой не знаеше какво вижда, мисли и помни Ерлен. Той представляваше пълна загадка.

Може човек да получи нещо, което е било предопределено за друго, но няма как да се сдобие със съдбата му.

Така си е.

Симон обичаше годеницата си. Ако се бяха оженили, щеше да се почувства удовлетворен. Двамата щяха да заживеят щастливо. Кристин щеше да си остане същата, каквато я помнеше от първата им среща: мила, порядъчна, разумна жена, от която мъжът винаги би могъл да поиска ценен съвет, малко вироглава за дреболии, но склонна към

послушание. Тя беше свикнала да разчита на баща си, който винаги я подкрепяше и защитаваше. А после Ерлен завладя сърцето ѝ, макар и да бе неспособен да отговаря дори за собствените си постъпки и да закриля някого. Похити сладката ѝ невинност, прекърши гордото ѝ спокойствие, внесе смут в девичата ѝ душа и я принуди по неволя да се възползва до край от всички свои заложи. Наложил се тя да бъде опора за любимия си, както птичката брани гнездото си с разтреперано тяло и писклив глас, щом някой го доближи. Прекрасното ѝ нежно тяло беше създадено да бъде носено на ръце и защитавано от силни мъжки ръце, но Симон го видя неведнъж изопнато от душевно страдание, докато сърцето ѝ блъскаше в гърдите и смело се мъчеше да надвие тревогата. Кристин се бореше за щастието на семейството си, както гълъбицата се одързостява, забравя за страха си и брани малките си.

Ако Симон се бе оженил за нея и в продължение на петнайсет години ѝ бе засвидетелствал съпружеска обич и уважение, тя положително щеше да го подкрепи, ако го бе сполетяло нещастие. Той не се съмняваше в това. Кристин щеше да прояви находчивост и смелост и да му помогне. Но заради него никога нямаше да придобие онова страшно каменно изражение, на което Симон стана свидетел в Осло. Тогава Кристин му разказа, че е видяла какво са сторили на Ерлен в затвора. Дори и да се бе оженил за нея, тя никога нямаше да изкрещи така сърцераздирателно името му в пристъп на отчаяние от пълната безизходица. Тогава в сърцето му се пробуди не някогашната по младежки чиста и неопетнена любов, а гняв, който се опълчи срещу безумието ѝ. Симон никога нямаше да узнае какво се крие в него, ако преди години бяха поели по пътя, предначертан от родителите им.

Спомни си изражението ѝ, когато тя излезе през нощта да търси спасение за детето му. Тя не би се престашила да стигне дотам, ако не беше се омъжила за Ерлен.

Съжителството с него я научи да действа смело, дори и сърцето ѝ да примира от ужас. А обляната в сълзи усмивка, с която го събуди, за да му съобщи, че синът му го вика, беше трогателната усмивка на жена, познала и горчилката на загубата, и сладкия вкус на победата.

Симон обичаше съпругата на Ерлен. Винаги я беше обичал. Но любовта му се смяташе за греховна и нямаше как да се избави от нещастieto си. Понякога тежката му съдба предизвикваше искреното

му учудване. Нима тази участ е негова, нима той страда така и не вижда изход?

И той потъпка честта и аристократичното си достойнство, като напомни на Ерлинг Видкюнсън неща, които никой уважаващ себе си мъж не би си позволил да намекне. Направи тази саможертва не заради братя или роднини, а само и единствено заради нея. Не друго, а мисълта за нея му вдъхна сили да проси от Ерлинг, както прокажените просят пред църковните двери в градовете и излагат на показ противните си рани.

Възнамеряваше да ѝ го каже някой ден. Не всичко, разбира се. Нямахше да ѝ разкрие колко ниско е паднал. Но когато остарее, ще ѝ признае: сторих всичко по силите си, за да ти помогна, защото помня колко искрено желяех да бъдеш щастлива, когато бяхме сгодени.

Симон не смееше да се замисли дали Ерлен е споменал нещо на съпругата си. Наистина възнамеряваше някой ден лично да ѝ признае за чувствата си: не успях да забравя колко съм те обичал на младини. Но ако тя вече го беше научила, и то от устата на собствения си съпруг, Симон нямаше да си намери място от срам.

Възнамеряваше след години да ѝ го каже. Сети се как неволно издаде слабостта си. Ерлен съвсем случайно съзря онова, което Симон се бе погрижил да скъта в дълбините на душата си. Освен Ерлен за чувствата му към Кристин знаеше и Рамборг. Той нямаше представа как се е досетила.

Нейният съпруг и неговата съпруга разобличиха тайната му.

Симон нададе див, изпълнен със страдание вик и се хвърли по очи към другата страната на леглото.

Бог да му е на помощ! Дойде и неговият ред да лежи гол и одран като Ерлен, да се чувства осквернен, да кърви от нечовешки мъки и да се тресе от срам.

Стопанката откряна вратата и надникна в стаята. Посрещна я острият блясък на горещите сухи очи на Симон.

— Не успяхте ли да поспите? Оттук преди малко мина Ерлен Никулаусън заедно с двама ездачи. Сигурно са били негови синове.

Симон измънка ядосано някакъв неясен отговор.

Реши да им даде стабилна преднина, макар че и той искаше да се прибере час по-скоро. Андрес ще го чака с нетърпение, а щом Симон влезе в стаята и си съблече връхната дреха, малкият тутакси ще грабне кожената му шапка и ще я нахлупи на главата си. После ще възседне пейката като кон и ще язди към чичо си в „Дюфрин“, а шапката ту ще се килва над нослето му, ту ще пада назад върху красивите му руси къдрици. Симон обаче не намери утеха в тези мисли: един Бог знае кога Андрес пак ще гостува на чичо си в „Дюфрин“...

Спомни си първородния си син Ерлинг — детето на Халфрид. Рядко се сещаше за него. В съзнанието му клетото пеленаче остана като синкавоблед труп. Симон почти не го видя жив, защото бдеше над умиращата майка. Ако детето беше оцеляло, ако не си бе отишло с Халфрид, Симон щеше да задържи „Манвик“ и да си намери нова съпруга от околността. Щеше да се връща тук, на север, само от време на време, за да наглежда как стопанисват имението му.

Не че при такъв развой на събитията щеше да забрави Кристин. Тя го омагьоса в приказен танц и той не можеше да се откъсне. По дяволите, какво му пречи да си спомня за случилото се между тях като за увлекателно приключение. Наистина, наложи му се да изведе годеницата си — девойка от знатен род, възпитана в духа на християнските добродетели и в благонравие — от долнопробен бордей, след като я завари там в леглото на друг мъж, но споменът за това не го смущаваше дотам, че да го лиши от способността да се радва на всички благини, които му предлагаше животът...

Синът му Ерлинг сега щеше да навърши четиринайсет години. Когато Андрес започне да възмъжава, Симон вече ще е остарял, разбиранията му — също.

Халфрид, ти не беше никак щастлива с мен. Май все пак си заслужавам нерадостната участ.

Вероятно и Ерлен Никулаусън заслужаваше да заплати с живота си проявеното лекомислие, а Кристин — да остане вдовица в „Йорун“.

Но в такъв случай Симон щеше да се разкайва, че се е оженил. Вече сам не знаеше какво да очаква от себе си...

Симон напусна странноприемницата. Вятърът беше утихнал, но едрите, мокри парцали пролетен сняг продължиха да се стелят.

Свечеряваше се и птиците започнаха да чуруликат в храсталаците напук на снега.

Както раната се отваря при рязко движение, така и Симон усети режеща болка при спомена за великденското тържество. Тогава той заедно с повечето гости излезе навън да се припича на следобедното слънце. В клоните на брезата над главите им пееше червеношийка. Въздухът трептеше син и топъл. Гайрмюн се появи зад ъгъла на къщата. Куцаше, подпирайки се на тоягата си и на рамото на най-големия си син. Вдигна очи, спря се и наподоби с глас песента на птицата. Момчето издаде напред устни и също изчурулика. Двамата умееха да подражават на почти всички пернати. Крестин стоеше малко по-далеч от Симон, при другите жени. Докато слушаше птичката песен и гласовете на мъжете, се усмихваше прелестно.

По залез-слънце облаците на запад оредяха и се търколиха с позлатени краища зад белите планински била. Изпълниха клисури и долчинки като сивкава мъгла. Реката блещукаше матово като месинг. Тъмните ѝ води клокочеха покрай камъните по течението, а върху всеки от тях лежеше малка бяла възглавница от току-що паднал сняг.

Изморените коне се движеха мудро по труднопроходимия път. Спусна се млечнобяла нощ, а пълната луна надничаше между мъглата и облаците, докато Симон се спускаше по стръмните баири до река Юла. Когато пресече моста и пое по рядката борова гора — оттам минаваше зимният път — конете ускориха ход. Усещаха, че не след дълго ще си отпочинат в конюшните. Симон потупа Дигербайн по запотения врат, от който се издигаше пара. Стопанинът очакваше с радост края на пътуването. Рамборг сигурно отдавна беше заспала.

На мястото, където пътят рязко кривваше и излизаше от гората, се намираще малка къща. Симон забеляза неколцина мъже на коне пред вратата. Чу гласа на Ерлен:

— Значи е сигурно, че ще дойдеш след почивните дни? Да предупредя ли жена ми?

Симон ги поздрави отдалеч. Щеше да се възприеме като много неучтиво, ако не беше спрял да ги изчака. Все пак накара Сигюр да препусне напред и се приближи до роднините си. С Ерлен бяха Нокве и Рауте. Баща им веднага се появи на вратата.

Тримата от „Йорун“ отвърнаха на поздрава на Симон сякаш по задължение. В сумрака не виждаше ясно лицата им, но му се сториха

разколебани, напрегнати и недоволни от срещата.

— Прибирам се от „Дюфрин“ — побърза да ги осведоми Симон.

— Да, казаха ми, че си тръгнал на юг — кимна Ерлен. Гледаше в земята с ръка върху седлото. — Бързо си яздил — додаде той, за да сложи край на настъпилото неловко мълчание.

— Почакайте — спря Симон момчетата, които понечиха да препуснат напред. — Искам и вие да чуете какво имам да ви кажа. Гауте, видял си печата на брат ми, не моя. Разбирам отлично защо обвиняваш в нелоялност към баща ти мъжете, подпечатали писмото, което той е имал за задача да отнесе на принц Хокон в Дания.

Забил поглед в земята, Гауте мълчеше.

— Но едно нещо не си съобразил, когато си отишъл на среща с брат си, Симон — намеси се Ерлен. — Платих скъпо, за да прикрия Юрд и останалите ми съмишленици. Изгубих всичко, освен името си на честен и почтен човек. След твоето посещение в „Дюфрин“ Юрд сигурно вече смята, че не съм успял да опазя дори репутацията си...

Засрамен, Симон наведе глава. Наистина не се беше сецал за това.

— Защо не ме подсети, Ерлен? Ти знаеше за намеренията ми да пътувам до „Дюфрин“.

— Нали видя колко бях побеснял. Не можех нито да разсъждавам, нито да действам разумно, когато напуснах дома ти.

— И аз не бях на себе си, Ерлен.

— Очаквах, че по пътя ще осъзнаеш какво правиш. Нямах право да те моля да не разпитваш брат си, защото има опасност той да разбере, че съм издал тайна, която се заклех да пазя.

Симон мълчеше. Отначало сметна възражението на Ерлен за напълно оправдано. Но после осъзна: не е често Ерлен да иска от него подобно нещо. Нима е редно Кристин и децата да смятат Симон за лъжец, а той да стои безучастно? Изпълнен с възмущение, зададе този въпрос на Ерлен.

— Не съм казал и дума за това нито на майка ми, нито на братята ми — увери го Гауте и обърна към него красивото си светло лице.

— Да, но те така или иначе вече знаят — упорито възрази Симон. — След случилото се онази ден у дома искам да изясним въпроса. Имайки предвид, че ти си още дете, Гауте, недоумявам как

така баща ти е изненадан от развързката. Ти си твърде малък, за да те замесва в такива коварни заговори.

— На кого да вярвам, ако не на сина си? — разпалено попита Ерлен. — Нямахте друг начин да скрия писмото. Трябваше или да го поверя на Гауте, или да позволя на областния управител да го намери.

На Симон вече му се струваше безсмислено да продължават с тази тема. Но все пак не се въздържа и отбеляза:

— Много мъчно ми стана, когато разбрах, че в продължение на четири години Гауте ме е смятал за предател. Синко, винаги си ми бил скъп.

Момчето поведе коня напред и подаде ръка на свако си, а по лицето му се разля гъста червенина:

— Прости ми, Симон!

Мъжът стисна здраво десницата му. Понякога Симон откриваше удивителна прилика между детето и Лавранс. Малкият беше дребен, кривокрак, но яздеше превъзходно. Възседнеше ли коня, човек трудно би могъл да си представи по-добър ездач и Ерлен се гордееше със сина си.

Двете момчета препуснаха напред, а двамата мъже изостанаха. След като се увери, че Нокве и Гауте не ги чуват, Симон подхвана:

— Ерлен, чуй ме. Не си прав да ме упрекваш, задето посетих брат си и го накарах да ми каже истината, но вие двамата с Кристин имате основания да ми се сърдите.

Когато научих тези — той търсеше най-подходящата дума — неочаквани новини — имам предвид подозрението на Гауте за печата ми — не отричам, че ми мина през ума... Вие сте си помислили, че ми е минало през ума... онова, което веднага трябваше да отхвърля като абсурдно. Та исках само да ти кажа, че има защо да сте сърдити — повтори той.

Конете газеха размекнатия сняг. Ерлен не бързаше да отговори. Най-сетне подхвана с благ и кротък глас:

— Съвсем нормално е да допуснеш подобна мисъл. Това обяснение беше най-близо до ума...

— Не, трябваше веднага да го отхвърля — възрази с горчивина Симон, а след малко попита: — Да не би да си помислил, че зная за участието на братята ми в заговора, и затова ти помагам?

— Не — отрече Ерлен. — Нямахте откъде да си разбрал. Аз не ти бях казал, а в дискретността на братята ти никога не съм се съмнявал — засмя се тихо той. — Много добре знаех, че го правиш заради Лавранс — меко обясни Ерлен — и заради доброто си сърце.

Симон яздеше мълчаливо.

— Сигурно си се почувствал ужасно огорчен? — попита след малко той.

— Е... след като поразмислих, осъзнах, че обяснението, което вероятно ти е хрумнало, е най-близкото до ума.

— А Кристин? — по-тихо попита Симон.

— А, тя ли — засмя се Ерлен. — Нали я знаеш, не понася да ме обвинява някой друг, освен нея. И с децата е така. Бог да ми прощава, ако някога ги упрекна дори с една-едничка дума! Но не се притеснявай, успях да вразумя Кристин.

— Така ли?

— Да. Нужно ми е малко време, за да я накарам да проумее някой неща. Нали я знаеш каква е: след като поразмисли, ще се сети колко предан си ни бил винаги.

Сърцето на Симон заби учестено, изпълнено с възмущение. Струваше му се непоносима мисълта, че Ерлен го съветва да забравят за случилото се. На бледата лунна светлина лицето на Ерлен излъчваше вътрешна хармония и спокойствие. Гласът на Симон се разтрепери от силно вълнение, когато отново заговори:

— Прости ми, Ерлен, но не проумявам как е възможно да...

— Нали ти казах, разбирам защо си се усъмнил — прекъсна го малко нетърпеливо събеседникът му. — Нямало е какво друго обяснение да ти хрумне...

— Ех, защо двете хлапета не си бяха мълчали! — ядосано възкликна Симон.

— Да. Досега Гауте не беше ял такъв бой. И цялата история тръгна от техния спор за прадедите им: за биркебайнера Райдар Даре, за крал Скуле и за епископ Никулаус — поклати глава Ерлен. — Не мисли повече за случилото се, Симон. Най-добре да се постареем да го забравим възможно най-бързо.

— Но аз не мога!

— Недей така, де! — меко възрази Ерлен, изненадан от реакцията на Симон. — Не си струва да го приемаш толкова тежко!

— Не мога, чуваш ли какво ти казвам! Не съм добър колкото теб!

— Не те разбирам — обърка се Ерлен.

— Не съм добър колкото теб! Не умея да прощавам с лека ръка на онези, които съм обидил.

— Не те разбирам — повтори Ерлен.

— Сега ще ти обясня — лицето на Симон се изкриви от непоносимо страдание. Подхвана тихо, сякаш се мъчеше да потисне напирания в гърдите му вик. — Сега ще ти обясня. Винаги си се изказвал ласкаво за лагман Сигюр от „Стайген“ — стареца, чиято съпруга прелъсти. Уверих се, че обичаш безрезервно Лавранс като свой баща. Не изпитваш ненавист към мен, защото ми отне годеницата. Аз не притежавам твоето великодушие, Ерлен. Не съм широко скроен като теб. Аз се озлобявам към човека, когото съм наранил...

От силното напрежение по бузите на Симон избиха бледи петна. Той погледна Ерлен право в очите. Онзи слушаше с полуотворена уста.

— Едва сега разбирам! Мразиш ли ме, Симон? — прошепна покъртен Ерлен.

Без да съзнават какво правят, двамата мъже спряха конете и се вторачиха един в друг. Малките очи на Симон блестяха като стомана. В мъждивата бяла нощна светлина забеляза как от напрежение лицевите мускули на Ерлен се стегнаха, а после го озари някакво прозрение. Симон вдигна очи под наполовина сведени клепки и прехапа треперещата си долна устна.

— Не издържам повече! От сега нататък не искам да се срещаме с теб!

— Човече! Минаха двацет години — възкликна Ерлен, покъртен и объркан.

— Така е. Нима не смяташ, че жена като нея заслужава да помним какво се случи преди двацет години?

Ерлен се поизправи на седлото и срещна решително и смело погледа на Симон. Лунната светлина запали синьо-зелена искра в големите му светли очи.

— Заслужава. Бог... Бог да я благослови!

Само след миг пришпори коня и препусна напред, а под копитата на животното се разхвърчаха пръски. Симон задържа Дигербайн, но едва не падна от коня, защото дръпна твърде рязко юздата. Озапти

нетърпеливото животно и почака в началото на гората, докато шумът от копитата на другия кон, препускащ в кишата, заглъхна.

Веднага след като призна на Ерлен какво го мъчи, съжали за думите си. Обзе го силно разкаяние и срам. Все едно в пристъп на неконтролируем гняв беше ударил беззащитно дете или крехко и мило, лишено от разум животно. Копието на омразата му се строши на парчета. Самият той се почувства обезоръжен от сблъсъка с нищо неподозиращия Ерлен. Този несретник беше толкова незрял, че създаваше впечатление за безпомощно и невинно дете.

Докато препускаше, Симон ругаеше полугласно. Каква ти невинност! Ерлен отдавна прехвърли четирийсетте. Би трябвало да понесе разговор между мъже. Дявол да го вземе, Симон отдавна се самонараняваше жестоко заради мислите си и едва ли бе чак толкова фатално, че веднъж засегна и Ерлен.

Сега се прибира при Кристин. Бог да я благослови, подигравателно се засмя Симон. Край на прословутата братска обич между двете семейства в „Йорун“ и „Формо“. Вече нямаше да му се налага да вижда Кристин Лаврансдатер.

При тази мисъл дъхът му секна. Все едно, дявол да го... Ако окото ти те ядосва, изтръгни го, казваха свещениците. Симон постъпи така най-вече за да сложи край на преструвките и на лицемерната братска любов към Кристин. Не издържаше повече...

Сега единственото му желание беше Рамборг да си е легнала.

Но когато пое между загражденията, забеляза тъмна фигура, застанала под трепетликите. Забравката ѝ се белееше.

Откакто Сигюр се бе прибрал, Рамборг чакаше стопанина да си дойде. Слугините си бяха легнали и тя сама сипа на съпруга си от тенджерата с каша, оставена пред отвора на пещта, за да не изстива. Стопанката донесе сланина и хляб и наточи бира.

— Няма ли да си лягаш, Рамборг? — попита я Симон, докато се хранеше.

Тя мълчеше. Седна пред тъкачния стан и започна да промушва малките пъстри възли през нишките. Още преди Коледа се зае да тъче килим с фигури, но напредваше бавно.

— Преди малко Ерлен мина от тук — подхвана тя, обърната с гръб. — От думите на Сигюр останах с впечатлението, че ще се приберете заедно.

— Случи се нещо непредвидено...

— Ерлен се оказа по-нетърпелив да се мушне в постелята у дома си, така ли? — засмя се тя. И понеже не получи отговори, продължи: — След като е пътувал надалеч и го е нямало вкъщи, Ерлен винаги жадува да се прибере при Кристин.

Симон помълча известно време.

— Дватамата с Ерлен не се разделихме като приятели — поясни той.

Рамборг се обърна рязко. Разказа ѝ какво е научил в „Дюфрин“ и за първата част от разговора си с Ерлен и синовете му.

— Не разбирам защо сте се скарали заради подобно нещо, след като години наред приятелството ви устоя на какви ли не изпитания.

— Сигурно си права, но така се случи. Стана доста късно. Тази вечер няма да успеем да обсъдим всичко.

Рамборг отново се обърна към стана и продължи да тъче.

— Симон, спомняш ли си притчата за сунамитката Ависага? — попита неочаквано тя. — Отец Айрик ни я прочете веднъж от Библията.

— Не.

— По времето, когато крал Давид остарял, а жизнените му сили и мъжествеността му започнали да се стопяват — подхвана стопанката, но Симон я прекъсна:

— Скъпа Рамборг, отдавна мина полунощ. Сега не му е времето да си разказваме притчи. Сетих се каква беше историята с Ависага...

Рамборг дръпна гребена на тъкачния стан. Помълча, а после попита:

— А спомняш ли си легендата за Тристан Красивия, Изолда Русокосата и Изолда Чернокосата? Едно време баща ми я разправяше.

— Да, спомням си я.

Симон побутна настрани паницата с храната, избърса устата си с опакото на дланта и се изправи. Застана пред пещта, качи единия си крак на перваза, подпря лакът на коляното си, а брадичката — на ръката. Загледа се в огъня, който загасваше в иззиданата дупка. От ъгъла до стана се разнесе треперещият глас на Рамборг. Младата жена беше готова всеки момент да избухне в сълзи:

— Винаги, когато съм слушала тези легенди, съм се питала защо цар Давид и Тристан постъпват толкова неразумно и безсърдечно?

Защо не обичат младите невесты, които им отдават девичата си чест и преданата си любов нежно и благопристойно, защо не ги обичат повече от жени като Вирсавия и Изолда Русокосата, пропилили девствеността си заради други мъже? Ако бях мъж, никога нямаше да проявя такава мекушавост и жестокост — тя млъкна покъртена. — Ависага и клетата Изолда от Бретан са имали много тежка съдба — тя се обърна отривисто, направи няколко крачки и застана пред съпруга си.

— Какво ти става, Рамборг? — попита тихо и недоволно Симон. — Не разбирам какво искаш да ми кажеш с тези думи.

— Напротив, отлично разбираш — разпалено възрази тя. — Същият си като Тристан...

— Не ми се вярва — опита се да се засмее Симон — да приличам на Тристан Красивия. А ако не ме лъже паметта, двете жени, които ти спомена, запазили детството си непокътнато и починали, недокоснати от мъжете си.

Погледна крадешком съпругата си. Малкото ѝ триъгълно лице беше побеляло. Рамборг хапеше устните си.

Симон свали крака си от перваза на пещта и я хвана за раменете.

— Скъпа Рамборг, имаме две деца — прошепна той.

Тя мълчеше.

— Винаги съм се старал да ти показвам колко съм ти признателен за този дар. Според мен се държа като добър съпруг.

Тя продължаваше да мълчи. Симон я пусна и седна на пейката. Рамборг го последва, застана пред него и погледна широките му бедра в мокрите, напръскани с кал панталони; едрото му тяло; месестото му червеникавокафяво лице. Младата жена присви устни с явно неудоволствие:

— Погрознял си, Симон.

— Никога не съм се смятал за красавец — спокойно отвърна той.

— Но аз съм хубава и млада — седна в скута му, а когато обгърна главата му с две ръце, от очите ѝ рукнаха сълзи: — Симон, погледни ме! Защо не ме възнаградиш с любовта си, задето не позволих на друг мъж да ме притежава? Още от съвсем малка исках мъжът ми да бъде като теб. Помниш ли как двете с Юлвхил постоянно искахме да си с нас? Веднъж татко те водеше да видиш жребчетата му в градината и ти

пренесе Юлвхил през потока, а татко понечи да ме вдигне на ръце, но аз започнах да пицця и настоях ти да ме пренесеш. Помниш ли?

Симон кимна. Наистина си спомняше колко грижи положи за Юлвхил, защото сърцето му се късаше да гледа как това прекрасно дете се мъчи заради болестта си. Но не се сеццаше за Рамборг. Само помнеше, че Юлвхил има и по-малка сестра.

— Тогава ти имаше прелестни коси — Рамборг зарови пръсти в светлокестенявия вълнист перчем на мъжа си. — Още нямаш нито един бял косъм, а Ерлен вече отдавна е целият прошарен. Много ми харесваха дълбоките ти трапчинки, когато се усмихваше. Беше толкова жизнерадостен...

— Е, някога изглеждах по-добре...

— Не е вярно — прошепна страстно тя. — Когато ме погледнеш с нежност в очите... Помниш ли кога за пръв път спях в обятията ти? Болеше ме зъб и стенех в тъмното: татко и мама спяха, в стаята цареше мрак, а ти се приближи до пейката, където спяхме с Юлвхил, и ме попита защо плача. Каза ми да пазя тишина, за да не събудим останалите, взе ме на ръце, запали една свещ, отчупи парче от нея и започна да търкаш с него венеца около болния ми зъб, докато потече кръв. После изрече някакви думи над парчето свещ, а аз оздравях. Разреши ми да спя в твоето легло и ме прегърна.

Симон я погали по главата и я притисна към рамото си. Сега си спомни: случи се, когато отиде в „Йорун“ да съобщи на Лавранс за решението си да развалят годежа с Кристин. Онази нощ Симон почти не мигна и по някое време стана да се погрижи за малката Рамборг, която хленчеше заради болен зъб.

— Някога давал ли съм ти повод да ме упрекнеш, че не те обичам, скъпа Рамборг?

— Симон, нима не ме смяташ за по-достойна за любовта ти от Кристин? Та тя те излъга и ти причини болка, а аз години наред те следвам по петите като пале.

Симон внимателно я вдигна от коленете си, изправи се и хвана главата ѝ:

— Рамборг, престани да говориш така за сестра си. Питам се наистина ли осъзнаваш какво приказваш. Да не си мислиш, че нямам страх от Бога; че не се боя от срам и от най-пагубния грях; че съм

способен да забравя децата, роднините и приятелите си? Рамборг, аз съм твой съпруг. Не го забравяй и не ми говори така.

— Убедена съм, че не си нарушил Божия закон и не си постъпил безнравствено или безчестно.

— Не съм изрекъл и една-едничка нередна дума пред сестра ти и не съм я докосвал по неподобаващ начин. За поведението си към нея мога да отговарям с чиста съвест в деня на Страшния съд. Кълна се в Бог и в светия апостол Симон.

Рамборг кимна мълчаливо.

— Нима допускаш, че Кристин щеше да се среща с мен през всичките тези години, ако смяташе като теб, че в братската ми любов към нея има нечестиви мисли? В такъв случай изобщо не познаваш сестра си.

— О, тя изобщо не се интересува дали я е пожелавал друг мъж, освен Ерлен. Тя дори забравя, че двете с нея сме една кръв и плът.

— Права си, Рамборг — спокойно се съгласи Симон. — Значи разбираш колко неоснователно ревнуваш и се измъчваш с такива нелепи подозрения.

Рамборг отдръпна ръцете си.

— Не исках да излезе така, Симон. Просто ти никога не си ме обичал така, както обичаше нея. Тя все още те омайва, а за мен не се сецаш, ако не съм ти пред очите.

— Рамборг, какво съм виновен, че човешкото сърце е така устроено? Онова, което жените написват, докато е младо и здраво, се връзва по-дълбоко от всички по-нататъшни руни.

— Казват, че в майчината утроба най-напред се пробужда човешкото сърце и умира последно, когато настъпи смъртта. Чувал ли си го?

— Не. Това някаква пословица ли е? Може и да е вярно — Симон погали леко белите ѝ бузи. — Ако ще спим тази нощ, крайно време е да си лягаме — изморен рече той.

След като Рамборг заспа, Симон внимателно издърпа ръката си изпод тила ѝ, премести се възможно най-далеч и се зави до брадичката. На рамото ризата му беше мокра от сълзите на Рамборг. Сърцето му се късаше, като я гледаше как страда, но същевременно го обзе и неочаквано униение. Не можеше да продължава да се отнася към

Рамборг все едно е някогашното неопитно наивно дете. Налагаше се да приеме факта, че съпругата му се е превърнала в зряла жена.

Прозорецът порозовя. Идваше краят на майската нощ. Симон се чувстваше като пребит от умора, а днес имаше празнична литургия. Не му се ходеше на църква, макар и да знаеше, че богослужението би могло да смекчи тревогата му. Някога обеща на Лавранс да не пропуска литургия без уважителна причина. И какво спечелих, като удържах на дадената дума, горчиво се запита той. Не, няма да отиде на църква...

II

ДЛЪЖНИЦИ

1.

Кристин така и не разбра какво всъщност се е случило между съпруга ѝ и Симон. Ерлен разказа на жена си и на Бьоргюлф, че Симон се връщал от „Дюфрин“ и тръгнали да се прибират заедно, но разменили няколко реплики и след пререканието всеки поел по своя път.

— Повече не мога да ти кажа.

Ерлен изглеждаше малко блед, а по лицето му се изписа категорична решителност. Кристин познаваше това изражение — няколко пъти се беше случвало да го види такъв. Стана ѝ ясно, че няма да изкопчи нищо повече от мъжа си.

Винаги се дразнеше, когато Ерлен отговаряше на въпросите ѝ с упорито мълчание и здраво стиснати устни. Никога не бе предявявала претенции да я смятат за по-умна от всяка обикновена жена. Предпочиташе да носи отговорност само за децата и домакинството в имението, но обстоятелствата я принуждаваха да поеме грижите и за неща, които ѝ се струваха мъжка работа. Ерлен, от своя страна, не намираще нищо необичайно в това повечето задължения да паднат върху раменете на съпругата му. Но в такъв случай не му отиваше да проявява високомерие и да не я удостоява с отговор, когато тя се опитва да разбере какво е направил: в крайна сметка постъпките му се отразяваха върху благополучието на цялото семейство.

Кристин прие много тежко разпрата между Ерлен и Симон. Рамборг, родната ѝ сестра, беше омъжена за Симон. Едва когато се замисли, че повече няма да общува със Симон, Кристин осъзна колко силно го е обикнала. Дължеше му огромна благодарност за самоотвержената подкрепа и преданото приятелство, които ѝ засвидетелства той в не една критична ситуация.

Из долината съвсем скоро щяха да плъзнат слухове, че обитателите на „Йорун“ са се спречкали и със стопанина на „Формо“. Симон и Рамборг се радваха на всеобща симпатия, а хората гледаха на Кристин, Ерлен и на синовете им с недоверие и неприязън. Това

отдавна не беше тайна за стопанката на „Йорун“. Сега семейството ѝ ще се окаже отритнато от всички...

В първата неделя след кавгата Кристин отиде на църква и видя Симон в компанията на неколцина селяни. Идеше ѝ да потъне в земята от срам и тъга. Той ѝ кимна за поздрав, но за пръв път не се приближи да се ръкува и да поговори с роднините си от „Йорун“.

Рамборг обаче се здрависа със сестра си.

— Никак не е хубаво, дете мъжете ни са се сдърпали, но това не означава, че и двете с теб трябва да се караме.

Рамборг се вдигна на пръсти и целуна Кристин така, че наоколо да забележат проявата на сестринска обич. Същевременно Кристин се учуди, защото не забеляза Рамборг да е потисната от разрива между двете семейства. Само Господ знае дали не е настроила мъжа си срещу Ерлен нарочно или несъзнателно — тя никак не харесваше зет си.

И след този случай Рамборг винаги идваше да поздрави сестра си, когато се срещнеха пред църквата. Юлвхил питаше на висок глас защо леля ѝ вече не им гостува, а после се втурваше към Ерлен, вкопчваше се в него и в по-големите си братовчеди. Арнерд стоеше мълчаливо до мащехата си и смутено подаваше ръка на Кристин. Ерлен и Симон старателно избягваха всякакъв контакт.

Кристин страдаше, задето не виждаше племенниците си. Беше се привързала към двете момичета от „Формо“. А един ден, когато Рамборг доведе сина си на литургия, Кристин разцелува Андрес след службата и избухна в сълзи. Обикна това крехко болнаво дете. Понеже вече нямаше малки деца, не можеше да се въздържа и се утешаваше с грижите за невръстния си племенник и го глезеше, когато до неотдавна родителите му го водеха в „Йорун“.

Гауте ѝ разказа по-подробно какво са си казали Ерлен и Симон в нощта на срещата им до дома на Шинфел и Гюдрюн. Колкото повече разсъждаваше Кристин, толкова по-виновен ѝ се струваше Ерлен. Тя наистина се ядоса на Симон, защото очакваше от него да прояви повече доверие към мъжа ѝ. Ерлен правеше разни глупости от лекомислие и сприхавост, но не би предал и измамил близък човек като Симон по такъв недостоен за аристократ начин. Симон познаваше отлично баджанака си: когато осъзнаеше какво е сторил, Ерлен се държеше като подплашен кон, изморен, изгубил ума и дума от ужас при мисълта за онова, което влачи след себе си.

Но Кристин се възмущаваше, задето Ерлен така и не разбра, че понякога хората нямат друг избор, освен да бранят интересите си от неговото посегателство, защото той притежаваше рядката дарба да нанася непоправими щети. Ерлен не внимаваше какви ги говори и как се отнася към другите. Тя много добре си спомняше времето, когато беше млада и мекушава. Ерлен многократно нарани чувствителното ѝ сърце с несъобразителното си поведение. Той се отчужди от родния си брат. Още преди да постъпи в манастира, Гюнюлф се отдръпна от семейството им и Кристин смяташе Ерлен за виновен. Той често си позволяваше да оскърбява смирения си достопочтен брат, макар че Гюнюлф целеше единствено и само да му помогне. А сега Ерлен отблъсна от себе си и Симон — единствения си приятел, — а когато тя поиска да узнае причината за разпратата им, съпругът ѝ заяви с надменен вид, че не може да ѝ я сподели.

Ерлен е разказал повече подробности на Нокве, досещаше се Кристин. С безпокойство и болка майката забелязваше как Ерлен и най-големият им син веднага млъкват или сменят темата на разговора си, когато тя влезе при тях. И не се случваше рядко.

Гауте, Лавранс и Мюнан търсеха по-често компанията на майка си отколкото Никулаус. Кристин общуваше с тях по-пълноценно. И все пак имаше чувството, че първородният ѝ син ѝ е най-мил на сърцето от всичките ѝ деца. След като заживяха в „Йорун“, спомените за времето, когато носеше Нокве под сърцето си, а и за самото му раждане се пробудиха и оживяха в съзнанието ѝ с още по-голяма сила. Хората в Сил ѝ дадоха ясно да разбере, че не са забравили прегрешението ѝ на млади години. Според тях Кристин — дъщерята на най-тачения аристократ в областта — опетни честта на родния си край, като кривна от правия път. Хората не ѝ простиха някогашното прегрешение и все още таяха дълбоко възмущение: освен дето опозориха Лавранс и го съсипаха от тревоги, двамата с Ерлен го направиха и за посмешище пред всички, след като с измама го убедиха да отпразнува сватбата на обезчестената си дъщеря с разкош и великолепие, невиджани от години в Гюдбранската долина.

Кристин нямаше представа дали Ерлен знае как ги одумват хората за някогашните им грехове. Дори и да беше чул, едва ли се притесняваше от слуховете. Той смяташе съселяните на жена си за прости и неуки. Учеше синовете си да мислят по същия начин.

Кристин се поболяваше от мъка. Хората някога я обичаха и ѝ желяеха доброто, знаеха я като милата дъщеря на Лавранс Бьоргюлфсън и розата на Северната долина, ала сега презираха Ерлен Никулаусън и неговата съпруга и ги порицаваха безмилостно в разговорите си. Тя не просеше благоволениято им. Не проливаше сълзи заради нарастващото отчуждение, което усещаше в отношението им. Но страдаше. Струваше ѝ се, че дори отвесните скали около долината, някога нейни закрилници, сега са се надвесили заплашително над нея и над дома ѝ и сивите им камъни изпитват жестоко желание да я смажат.

Веднъж плака горчиво. Ерлен знаеше за тревогите ѝ, но не прояви търпение. Когато разбра, че няколко месеца Кристин е носила тежкото бреме на греха под изплашеното си печално сърце, без да има с кого да сподели мъката си, Ерлен не я прегърна, не я утеши с мили и нежни думи. Напротив — ядоса се и се притесни, защото един ден щеше да излезе наяве колко безчестно е постъпил към Лавранс, но не се замисли, че за Кристин ще бъде още по-тежко да сведе засрамено очи под погледа на гордия си любвеобилен баща.

Ерлен не прие раждането на сина си с особено голяма радост, когато след дълги мъки детето се появи на бял свят. След като се освободи от безконечните месеци на душевен ужас, страх и страдание и видя как грозното, безформено бреме на греха ѝ оживява под упоритите молитви на свещеника и се превръща в най-скъпото и миловидно здраво дете, сърцето ѝ се разнежи от покорно щастие и горещата буйна кръв в тялото ѝ потече като бяло, невинно мляко. Е, ще стане човек от него с Божията помощ, рече Ерлен, когато тя се мъчеше да го направи съпричастен на радостта си от раждането на скъпоценното същество, което стискаше в прегръдките си и дори не искаше да го даде на жените да го повият. Ерлен обичаше децата си от Елине Ормсдатер. Кристин беше убедена в това. Но когато занесе Нокве на баща му и поиска Ерлен да го подържи, съпругът ѝ сбърчи нос с отвращение и попита какво да прави с това бебе, което тече и отгоре, и отдолу. Години наред първородният му законороден син събуждаше у Ерлен неудоволствие, защото се появи на бял свят в неподходящо време и издаде греха му, макар че момчето растеше хубаво, възпитано и притежаваше много зложби. Всеки баща би се радвал да има такъв наследник.

Още от малък Нокве благоговееше пред баща си. Беше изключително интересно да се наблюдава как лицето му грейва като слънцето, щом бащата го вземе на коленете си, каже му две думи или го преведе за ръка през двора. Някога, когато Ерлен предпочиташе да показва обичта си към другите си деца, Нокве упорито се бореше да заслужи бащиното си благоволение. Преди Бьоргюлф беше любимецът на Ерлен. Понякога бащата водеше невръстните си синове в рицарската стая, където държеше снаряжението и оръжията, които не се използваша ежедневно в „Хюсабу“. Докато бащата разговаряше и се шегуваше с Бьоргюлф, Нокве седеше върху един сандък и цялото му същество бе притихнало в блаженство само заради възможността да бъде близо и да слуша гласа на баща си.

Но с течение на времето зрението на Бьоргюлф все повече отслабваше и момчето не можеше да следва Ерлен като братята си. Освен това Бьоргюлф се затвори в себе си и престана да общува с баща си. Това промени нещата. Ерлен започна да разговаря плахо със сина си. Кристин се питаше дали Бьоргюлф не упреква мислено баща си, задето прахоса цялото си имущество и завлича синовете си в бездната на провала. Майката се чудеше дали Ерлен се досеща защо синът му го избягва. Така или иначе единствен Бьоргюлф от челядта им не изпитваше сляпа любов и безгранична гордост от честта да се нарича син на Ерлен.

Един ден двамата им най-малки синове забелязаха, че сутринта баща им чете от псалтира, яде хляб и пие вода. Попитаха го защо. Нали днес не се пости?

— Заради греховете ми — обясни бащата.

Кристин знаеше, че постите бяха част от наказанието, което му наложи свещеникът, та Ерлен да изкупи прелюбодеянието си със Сюнива Улавсдатер. По-големите им синове бяха запознати с положението. Нокве и Гауте не обърнаха внимание на репликата на баща си, но майката забеляза как Бьоргюлф, присвил очи и загледан в купата с храна, се подсмихна. По същия начин се усмихваше и Гюнюлф, когато се случеше Ерлен да се наежи и да стане смешен. На Кристин ѝ стана неприятно...

Сега Нокве се превърна в любимец на баща си. Момчето имаше усещане за неразривно силна връзка с него. Служеше на Ерлен като млад паж на своя господар и предводител. Искеше да се грижи за коня

му, да поддържа доспехите и оръжията му; слагаше му шпорите и му носеше шапката и пелерината, когато бащата тръгваше на път. На трапезата Нокве наливаше бира в чашата на баща си и му режеше храната, седнал на пейката от дясната му страна. Бащата често се шегуваше с рицарските маниери и изисканите обноски на сина си, но поведението на Нокве му допадаше и Ерлен продължаваше да го обсебва.

Кристин забеляза, че съпругът ѝ отдавна е забравил с цената на какви усилия някога тя успя да открадне малко бащина обич за сина си. А Нокве отдавна вече не търсеше утеха при майка си за прегрешенията си и не я молеше за съвет в трудни моменти. Още от малък Нокве засвидетелстваше синовната си любов към Кристин и продължаваше да я обича, но с възрастта все повече се отдалечаваше от нея и от заниманията ѝ. Липсваше му усет за земеделската работа. Когато майката му заръчаше да свърши нещо в имението, той никога не се противеше, но беше много непохватен, направо вързан в ръцете, що се отнася до селския труд. Вършеше задълженията си без желание и охота и никога не довършваше нищо. На майката Нокве силно ѝ напомняше на покойния Орм, извънбрачния син на Ерлен от връзката му с Елине Ормсдатер. И външната прилика беше удивителна. Но за разлика от Орм, Нокве имаше яко телосложение, отличаваше се като умел танцьор и спортист, ловък стрелец с арбалет и с други оръжия, отличен ездач и великолепен бегач на ски. Веднъж Кристин поговори с Юлв Халдуршон за този проблем, защото Юлв познаваше отлично най-големия ѝ син.

— Това момче изгуби най-много от безразсъдството на Ерлен. В днешно време в Норвегия няма да се роди момче с по-големи заложби за рицар и аристократ от Нокве.

Но синът на Кристин изобщо не се замисляше, че баща му е пропилял бъдещето му.

В Норвегия отново настанаха размирни времена. Из долината се ширеха какви ли не слухове — някои звучаха достоверно, други — направо абсурдно. Влиятелните мъже в южните и западните части на кралството и в областта Опландене роптаеха от управлението на крал Магнюс. Говореше се, че били готови да грабнат оръжието, да вдигнат

народа на въстание и да накарат Магнюс Айриксън да се съобразява с техните искания и да действа по тяхна воля. Ако откажел, щели да провъзгласят за крал неговия братовчед, младия Юн Хафтуршон от „Сюдрахайм“. Майката на Юн, госпожа Агнес, беше дъщеря на покойния крал Хокон Магнюсън. За плановете на самия Юн не се знаеше почти нищо, но се говореше упорито, че брат му Сигюр щял да оглавява цялото начинание, а Бярне, синът на Ерлинг Видкюнсън, също участвал в заговора. Според мълвата Сигюр обещал Юн да се ожени за една от сестрите на Бярне, ако успее да стане крал, нали госпожиците от Гиске също произлизаха от рода на старите норвежки крале. Ивар Омюнсън, някога най-здравата опора на крал Магнюс, сега се присъединил към младите аристократи заедно с доста от най-заможните и знатните мъже в страната. Влиятелни господа като Ерлинг Видкюнсън и епископът от Бьоргвин също давали тласък на подготовката, така разправяха.

Кристин не проявяваше интерес към тези слухове. Та ние сме бедни стопани, какво ни засягат делата на кралските сановници, горчиво разсъждаваше тя. Ала миналата есен тя все пак поговори по въпроса със Симон Андресън и знаеше, че и Ерлен е обсъждал положението в страната с него. Кристин обаче инстинктивно усети колко неприятна е темата за Симон. От една страна, не му се нравеше, дето братята му се намесват в опасни начинания и отлично знаеше колко безсилен е Юрд да се противопостави на влиянието, което му оказват роднините на съпругата му. От друга, Симон се опасяваше от реакцията на Ерлен. Някогашният стопанин на „Хюсабю“ едва ли би се радвал да обсъжда подобни въпроси, като се има предвид, че е роден да се намира сред първенците в управлението на Норвегия, а сега нещастieto завинаги му затвори вратата към компанията на аристократите.

Но явно Ерлен разговаряше със синовете си за тези неща, защото един ден Кристин чу Нокве да казва:

— Но ако тези господа успеят да си извоюват привилегии пред крал Магнюс, едва ли ще проявят чак такава подлост, че да не подхванат наново твоя случай и да не принудят краля да поправи сторената срещу теб неправда.

Ерлен се засмя, а Нокве продължи:

— Ти пръв си посочил правия път на тези мъже и си им припомнил, че норвежките първенци никога не са се примирявали безропотно с кралския произвол над тях. Заради смелата си постъпка ти пожертва земите си, а твоите съмишленици се отърваха невредими. Страдал си заради всички тях.

— Значи имат още една основателна причина да ме забравят — засмя се Ерлен. — А имението „Хюсабю“ се намира във властта на архиепископството, защото беше ипотекирано. Не очаквам господата от кралския съвет да натякват на бедничкия клет крал Магнюз, докато склони да откупи земята.

— Кралят е твой роднина, както Сигюр Хафтуршон и повечето от първенците в страната — разпалено възрази Нокве. — Съвестта им няма да позволи безсрамно да предадат аристократа, който защити с меч честта границите на Норвегия на север и прочисти Финмарк и бреговете на Бяло море от неприятелите на краля и на Бога. Ако ти изменят, значи са мерзавци...

Ерлен подсвирна.

— Синко, нямам представа как ще завърши начинанието на Хафтуровите синове, но ще ти кажа нещо. Залагам си главата, че няма да дръзнат да се изправят с гол меч в ръка пред крал Магнюз. Ще се проточат дълги преговори, но никой няма да изстреля и една стрела. Тези мъже няма да си надянат хомота заради мен, защото ме познават и знаят, че мен, за разлика от някои хора, острието на ножа не ме плаши... Били мои роднини, казваш... На теб Магнюз и синовете на Хафтур ти се падат трети братовчеди. Помня ги от времето, когато служих в двора на крал Хокон. Ако моята роднина Агнес не бе имала късмета да се роди кралска дъщеря, сигурно щеше да ходи по пристанищата и да корми риба, ако някоя жена като майка ти не я вземе да слугува в обора от богобоязливо съжаление. Колко пъти съм им бърсал носовете на Хафтуровите синове, когато трябваше да се явят пред дядо си, а те се втурваха в дворцовата зала целите в сополи, все едно току-що са слезли от скута на майка си. Ако от роднинска солидарност се помъчех да ги науча на малко обноски с някой шамар, започваха да квичат като прасета на заколение. Чувам, че накрая наследниците на „Сюдрахайм“ все пак станали хора. Но ако чакаш от тях помощ, все едно да търсиш изкупление в кучи задник...

После Кристин намери сгоден случай да каже на Ерлен:

— Нокве е твърде млад, скъпи съпруге. Не ти ли се струва неподходящо да говориш с него толкова открито на тези теми?

— А ти говориш твърде деликатно, скъпа съпруго, но въпреки това ми стана ясно, че ме упрекваш. Когато бях на възрастта на Нокве, за пръв път потеглих към Вълчия остров. Ако Ингебьорг ми беше останала вярна — разпалено продължи той, — щях да изпратя Нокве и Гауте да ѝ служат. В Дания сигурно щеше да се намери бъдеще за две смели луди глави, които още пламтят...

— Когато ти родих нашите деца, не съм допускала и за миг, че синовете ни ще си изкарват прехраната в чужда страна — обидено заяви Кристин.

— И аз не съм мислил за това. Но нали знаеш, човек предполага, Господ разполага.

Кристин се измъчваше, задето Ерлен и подрастващите ѝ синове се държат с нея пренебрежително, все едно нещата, с които се занимават, са твърде сложни за умствените способности на неука жена, но я тревожеха и невъздържаните приказки на Ерлен. Той не съобразяваше, че синовете им са още деца.

Макар и съвсем млади — Никулаус навърши седемнайсет, Бьоргюлф — шестнайсет, а Гауте ставаше на петнайсет през есента — момчетата общуваха с жените по обезпокоителен за майката начин.

Кристин не можеше да ги уличи в конкретно действие. Те не тичаха подир жените, не се отнасяха към тях грубо или невъзпитано и не одобряваха, когато слугите започнеха да разказват неприлични шеги или да разпространяват цинични слухове. Но и Ерлен като млад се бе държал изискано и благоданно. Кристин го бе виждала как се изчервява заради шеги, които баща ѝ и Симон посрещаха със сърдечен смях. Ала в такива моменти Кристин смътно усещаше, че двамата мъже се смеят, както селяните се смеят на приказките за глупавия дявол, докато учените мъже като Ерлен познават отлично хитрините му и не обичат такива шеги.

И Ерлен не се провиняваше в греха да задиря жени. Само онези, които не го познаваха, биха могли да твърдят, че похотливата му природа се изразява в упоритото прелъстяване на жени и преднамерени лъжи. Ерлен успя да съблазни Кристин, без да използва любовни хитрини, без да я лъже или насилва. Тя не отричаше този факт и беше убедена, че Ерлен не е полагал усилия да прелъстява двете

омъжени жени, с които съгреши. Случеше ли се леконравни жени да го съблазнят с предизвикателен похотлив смях, Ерлен придобиваше вид на любопитно козле. В такива случаи най-аве излизаше спотаеното му безнравствено лекомислие.

С боязън в сърцето майката забелязваше колко приличат синовете ѝ на баща си в това отношение. Те действаша, без да мислят за хорското мнение, а после се засягаха от одумките. А когато жените им се усмихваха мило, момчетата не се смуцаваха и не ставаха недружелюбни и плахи като повечето си връстници, а отговаряха с усмивка, завързваха разговор и се държаха много свободно и непринудено, сякаш са служили при краля и са възприели дворцови маниери. Кристин виждаше колко са доверчиви и се опасяваше, че ще се забъркат в неприятности и беди. Богати госпожи, техните дъщери и бедни слугини се държаха доста фриволно с красивите младежи за разбиранията на майка им. Но синовете на Кристин побесняваха от гняв като всички момчета, ако някой ги подкачаше за жена. Най-често такива шеги си позволяваше Фрида Стюркорщдатер. Слугинята вече беше на години, малко по-млада от господарката, и имаше две незаконородени деца. Дори не знаеше със сигурност кой е бащата на второто. Но Кристин взе клетото дете под крилото си. Фрида гледа Бьоргюлф и Скуюле с майчинска грижовност и любов, затова Кристин проявяваше великодушие към грешките на слугинята, макар и да се дразнеше заради навика на възрастната жена да говори на синовете ѝ за момичета.

За Кристин най-доброто решение беше да ожени синовете си млади. Осъзнаваше обаче, че няма да е лесно: бащите с дъщери, които подхождаха на Нокве и Бьоргюлф по произход и в чиито вени течеше аристократична кръв, нямаше да ги дадат, защото синовете на Ерлен не бяха достатъчно заможни. Ерлен си навлече тежка присъда и неприязънта на краля и така отне на децата си възможността да подобрят положението си, като постъпят на служба при някой знатен господар. Кристин си спомняше с горчивина времената, когато Ерлен обсъждаше с Ерлинг Видкюнсъон да оженят някой ден Никулаус за дъщеря на кралския предстоятел.

Кристин се сещаше за подходящи девойки от околността — богати и от добри семейства. От известно време дядовците и бащите им не служеха в кралската свита и бяха предпочели да останат по

родните си места. Но майката нямаше да понесе унижението, ако двамата с Ерлен получат отказ след предложение, отправено към заможен стопанин. В подобно начинание най-полезният сватовник би бил Симон Андресън, ала благодарение на Ерлен изгубиха приятелството му.

Доколкото познаваше синовете си, само Гауте и вероятно Лавранс проявяваха интерес към духовното поприще. Лавранс беше още съвсем малък, а Гауте единствен от челядта ѝ помагаше на майка си в селскостопанската работа.

Тази година виелиците събориха оградите на места, а заради снеговалежите през пролетта полската работа изостана. Сега се налагаше слугите да се трудят неуморно, за да приключат навреме. Затова Кристин изпрати Нокве и Бьоргюлф да поправят дъсчените огради около нивата до пътя.

Следобед майката се запъти нататък да провери как се справят момчетата, ненавикнали на такава работа.

Бьоргюлф се занимаваше с оградата до пътеката към имението. Кристин поспря за малко и го поразпита. После продължи пътя си. Видя Нокве, облегат на оградата. Разговаряше с момиче на кон, застанала съвсем близо до него. Нокве погали жребеца и хвана глезена на девойката, а после сякаш съвсем неволно мушна ръка под роклята ѝ.

Девойката първа забеляза Кристин, изчерви се и каза нещо на Нокве. Той тутакси отдръпна ръката си със смутен вид. Момичето понечи да си тръгне, но Кристин ѝ извика за поздрав и я спря да си поговорят. Попита как е леля ѝ: девойката се падаше племенница на стопанката в „Юлвсволене“. Наскоро дошла на гости. Кристин не показва по никакъв начин, че е видяла нещо нередно, и остана малко при Нокве, след като девойката продължи пътя си.

Не след дълго повикаха Кристин в „Юлвсволене“. Стопанката роди, но се възстановяваше много трудно и се наложи Кристин да остане там две седмици. Освен че двете жени бяха съседки, господарката на „Йорун“ се славеше като най-опитната лечителка в района. Нокве често идваше да ѝ носи вести и племенницата на стопанката в „Юлвсволене“ — Ейвур Хоконсдатер — винаги намираще начин да побъбри с него. На Кристин това никак не ѝ допаднаше. Девойката не ѝ харесваше, а и по мнение на повечето хора не беше

никак хубава. Кристин посрещна с радост новината, че Ейвур си е заминала за долината на река Раума.

Майката не допускаше Нокве да е харесвал Ейвур и престана да се притеснява, защото Фрида непрекъснато дрънкаше глупости за девойката от „Лопт“, Оста Аудюнсдатер, и подкачаше Нокве.

Един ден Кристин приготвяше отвара от хвойна в пивоварната къща. Навън Фрида пак поднасяше най-големия ѝ син за Оста. На двора бяха Нокве, Гауте и Ерлен. Тримата сковаваха лодка, която искаха да пуснат в планинското езеро и да ловят с нея риба. Ерлен умееше що-годе да строи плавателни съдове. Нокве се ядоса на Фрида, но и Гауте започна да го дразни: Оста била доста подходяща за Нокве.

— Щом я харесваш, ти се ожени за нея — кипна по-големият брат.

— А, не я искам аз нея — отвърна Гауте. — Чувал съм, че рижата коса и боровата гора виреят върху слаба почва, но ти нали харесваш червенокоси жени...

— Тази приказка не е подходяща, когато става дума за жени, синко — засмя се Ерлен. — Червенокосите жени обикновено са бели и закръглени...

Фрида се разкикоти невъздържано, но Кристин се ядоса. Бива ли да говорят такива неприлични неща пред млади момчета! Спомни си, че и Сюнива Улавсдатер има червени коси, макар приятелите ѝ да ги определяха като златисти.

— Нокве, радвай се, задето не казах „не я искам, защото вече е съгрешила“ — обади се Гауте. — В неделята след Великден, когато будувахме цяла нощ, двамата с Оста седяхте в плевнята, докато останалите танцувахме пред църквата. Нима това не показва колко я харесваш?

Нокве беше готов да се нахвърли върху брат си, но Кристин излезе на двора и той се отказа. Гауте се отдалечи и майката се обърна към големия си син:

— Какви са тези приказки за теб и Оста Аудюнсдатер?

— Нали чу какво каза Гауте, майко — отвърна момчето, изчерви се и сбърчи сърдито вежди.

— Много е неприлично, че вие, младите, не можете да изтраете и едно бдение, без да танцувате и да тичате напред-назад между

богослуженията. По мое време не правехме така — ядосано отбеляза Кристин.

— Но нали си ни разказвала как дядо е пеел, а хората са танцували пред църквата, когато си била още дете, майко.

— Да, но не пеехме такива неприлични песни и не танцувахме като вас. Младите спазвахме приличие и не се отделяхме от родителите си. Не се осмелявахме да се движим по двойки, а камо ли да се усамотяваме в плевните...

Нокве се готвеше да ѝ отговори ядосано на свой ред, но Кристин хвърли поглед към баща му. Ерлен се подсмиваше лукаво, докато се прицелваше в гредата с брадвата си. Кристин се разгневи и натъжи и влезе в пивоварната къща.

Продължи обаче да размишлява над чутото. Оста Аудюндатер не беше никак лоша партия за Нокве. В имението „Лопт“ живееха охолно и имаха само три дъщери, а Ингебьорг — майката на Оста — произлизаше от много добро семейство.

Кристин никога не бе допускала, че Аудюн Турбергсън ще стане неин роднина. През зимата той получи удар и според хорските приказки не му оставало да живее още дълго. А девойката била скромна, чаровна и работлива. Ако Нокве харесва това момиче, нямаше смисъл родителите му да се противопоставят на сватбата им. Налагаше се обаче да изчакат още две години, защото Нокве и Оста бяха твърде млади за женитба. Кристин щеше да приеме с отворени обятия Оста за снаха.

Но в един хубав летен ден сестрата на отец Сулмюн се отби в „Йорун“ да поиска нещо от Кристин. Жените тъкмо се сбогуваха пред хамбара, когато гостенката се сети:

— Само да знаеш какво стана с Ейвур Хоконсдатер! Баща ѝ я изгони от къщи, защото била бременна, и тя се върна в „Юлвсволене“!

Нокве слизаше от горния етаж на хамбара и се спря като закован на най-долното стъпало. Майката забеляза изражението му и краката ѝ се подкосиха от ужас. Момчето се изчерви до корените на косите си и се отправи към къщата.

От разказа на гостенката обаче Кристин разбра, че Ейвур вече е била бременна, когато е пристигнала в „Юлвсволене“ през пролетта.

Клетото ми беззащитно дете, сигурно умира от срам, задето е сметнало Ейвур за добродетелна девойка.

Няколко дни по-късно Кристин си легна сама, защото Ерлен излезе за риба. Доколкото знаеше, бащата взе Нокве и Гауте със себе си. Но неочаквано Нокве я разтърси и поиска да поговори с нея. Седна на леглото до краката ѝ.

— Майко, тази нощ се видях с бедничката Ейвур. Бях твърдо убеден, че онази сврака от „Румюн“ сипе долни клевети по неин адрес. Готов съм, ако се наложи, да стисна в ръка нажежено желязо, за да докажа какви лъжи изрече сестрата на свещеника.

Майката го слушаше търпеливо. Нокве се опитваше да говори твърдо, ала от вълнение и възмущение гласът му изтъняваше:

— В последния ден от коледните празници тръгнала сама към църквата за утринната служба. Пътят от имението им минавал през гора. Там я срещнали двама мъже. Още не било съмнато и тя не ги видяла добре, сигурно са били престъпници, които са се скрили в планината. Бедничката, та тя е само едно крехко дете, нямало е как да се отбранява срещу двама насилници. Не посмяла да сподели с никого какво нещастие я сполетяло. Когато родителите ѝ разбрали, че е бременна, я набили, скубали ѝ косите и я изгонили с клетви. Майко, Ейвур ми разказа всичко това през сълзи. Ридаеше толкова сърцераздирателно, че би могла да размекне и камъка в планината — Нокве млъкна и задиша тежко.

Кристин изрази възмущението си, задето двамата мерзавци са се измъкнали безнаказано. Надяваше се съвсем скоро Бог да вдигне над тях справедливата си десница и да си получат заслуженото на бесилката или на дръвника.

Нокве започна да ѝ разказва колко богат е бащата на Ейвур. Имал роднинска връзка с няколко знатни рода. Съпругата на Гюдмюн Андресьон също родила дете от любовника си — свещеник. И Сигрид Андресдатер била сполетяна от същата участ, но сега се радвала на почтен живот в „Крюке“. Според Нокве само коравосърдечен и несправедлив човек би сметнал Ейвур за опозорена жена. Та тя страдала, защото я насилили против волята ѝ. Ейвур заслужава да се омъжи за почтен мъж, смяташе Нокве.

Кристин изпита силно съчувствие към девойката и прокълна изнасилвачите. Наум благодари горещо на Бога, че Нокве става

пълнолетен чак след три години. Деликатно помоли сина си да внимава как се държи, да не навестява повече Ейвур в спалнята ѝ нощем и да не се появява в „Юлвсволене“, освен ако не ходи там по работа. В противен случай рискувал да плъзнат още по-долни слухове за клетото момиче.

— Разбирам защо искаш онези, които се съмняват в думите на Ейвур и я упрекуват, че е виновна за случилото се, да изпитат тежестта на юмруците ти, но се налага да бъдеш предпазлив, защото някоя нова клевета би влошила положението на момичето.

След три седмици бащата на Ейвур дойде и я отведе у дома ѝ. Там се приготвиха да я омъжат за свестен селски син от околността. Преди време бащите им се противопоставили на женитбата, защото спорели за земи. През зимата все пак постигнали съгласие, но Ейвур отказала да се омъжи за избраника си — вече харесвала друг. Впоследствие осъзнала, че е късно да се отмята от дадената дума. Междувременно дошла в Сил, явно надявайки се леля ѝ да ѝ помогне и да потулят срама ѝ, защото искала да се омъжи. Но когато Хилебьорг — стопанката на „Юлвсволене“ — разбрала каква е работата, я изпратила да се прибира при родителите си. Баща ѝ наистина побеснял, натупал я и тя избягала. Но сега той се споразумял с годеника ѝ и Ейвур нямала друг избор, освен да се примири с женитбата си, макар и да не желалаше да се омъжва.

Кристин видя колко тежко прие Нокве новината. Дни наред младежът не обели дума, а майката изпитваше силно съчувствие и не смееше да го погледне. Щом зърнеше разтревожените ѝ очи, Нокве почервяваше от смущение и сърцето ѝ се късаше от мъка.

Стопанката нареди строго на слугите в „Йорун“ да си затварят устата. Не желала в дома ѝ да одумват позорното събитие и нещастницата. Фрида направо не можеше да се начуди на реакцията на господарката: Кристин Лаврансдатер никога не осъждаше строго кривналите от правия път девойки и им помагаше с майчинска всеотдайност. Самата Фрида намери спасение в милостивото сърце на Кристин, след като роди две деца от любовниците си. Но този път стопанката говореше за Ейвур Хоконсдатер така, както само една жена е способна да очерни друга.

Една вечер Кристин предеше на ливадата. Ерлен дойде и се изтегна на тревата до нея. Тя му разказа какво разочарование е преживял Нокве. Ерлен посрещна думите ѝ със смях:

— Че какво толкова фатално е станало? Мен ако питаш, синът ни е разбрал по възможно най-безобидния начин, че на жените не бива да се вярва.

— Нима? — сопна се съпругата му с разтреперан от сподавен гняв глас.

— Точно така — усмихна се Ерлен. — Когато се запознах с теб, те взех за мила девойка, която не смее да отхапе парче сирене... Стори ми се мека като копринена лента и нежна като гълъбица. Добре ме подведе тогава, Кристин.

— И в какво положение щяхме да бъдем сега, ако бях толкова мека и мила?

— Не се обиждай — Ерлен хвана ръцете ѝ и тя остави ръкоделието си. По лицето му грейна ослепителна усмивка и той положи глава в скута ѝ. — Тогава изобщо нямах представа, душице моя, какво щастие ми е отредил Бог, когато е решил пътищата ни да се пресекат.

Но Кристин непрекъснато полагаше усилия да потиска обезсърчението си от непоправимото безгрижие на Ерлен и изливаше насъбралия се гняв върху синовете си. От безжалостната ѝ ръка и прихавите ѝ думи страдаха най-много Ивар и Скуюле.

Близнаците се намираха в най-тежката възраст — навършиха тринайсет — и бяха толкова буйни и вироглави, че в моменти на пълно отчаяние Кристин често се чудеше как е възможно норвежка майка да роди такива палавници. Двамата бяха хубави като всичките ѝ деца: с черни, копринено меки вълнисти коси, сини очи под черните вежди, с тесни лица и красиви черти. Бяха високи за възрастта си, но с тесни рамене и дълги слаби крайници. Ставите им изпъкваха като възли по стъблата на житни класове. Приличаха си като две капки вода и чуждите хора не можеха да ги различат. В околността ги наричаха Мечовете от „Йорун“. Прозвището в никакъв случай не изразяваше положителна оценка. Първо Симон го измисли на шега, защото Ерлен подари на близнаците по един меч и двамата ги разнасяха навсякъде,

освен в църквата. Кристин не одобряваше подаръка на баща им и се дразнеше, че двамата малки разбойници постоянно размахват брадви, копия или лъкове. Майката се боеше да не си навлекат някоя беля. Но според лаконичната забележка на Ерлен момчетата бяха достатъчно големи, за да свикнат да боравят с оръжие.

Кристин живееше в непрекъснат страх за близнаците. Когато не знаеше къде са, майката започваше скришом да кърши ръце и молеше горещо Пресветата Дева и свети Улав да ѝ ги върнат здрави и читави. Ивар и Скюле често бродеха из клисури и прескачаха пропасти на места, където не беше стъпвал човешки крак. Плячкосваха орлови гнезда и се прибираха, гушнари противни, жълтооки, пищящи пилета в жилетките си. Хлапетата се промъкваха през скалните процепи по течението на Логен на север от Рустен, където реката се спуска на водопади. Веднъж Ивар едва не загина: момчето се опита да обяди полуопитомен жребец, но кракът му се заклеци в стремето, а конят препусна и започна да го влечи. Един Господ знае как двамата близнаци успяха да му сложат седло. Ивар и Скюле се бяха осмелили дори да влязат в лапландската колиба в гората в „Тулста“. Направили го само от любопитство, нямаха работа там. От Ерлен научиха няколко думи на лапландски и поздравиха вещицата в колибата на нейния език, а тя ги почерпила с храна и напитки. Двамата се натъпкали до пръсване, въпреки че на този ден се постеше. Кристин много държеше на традицията децата да не преяждат по време на пости и да се отказват от любимите си ястия. Така я бяха научили нейните родители още от малка. За пръв път Ерлен прояви строгост към синовете си, взе им лакомствата, които лапландката им бе дала за из път, и ги изгори. Забрани им категорично да се приближават до домовете на лапландците. Но въпреки това историите на близнаците го забавляваха. Бащата често се увличаше да им разказва за подвизите си на север и за лапландския начин на живот. Показваше на синовете си как може да говори на този противен, безбожен език.

Иначе Ерлен избягваше да се кара на децата си и винаги го обръщаше на шега, когато Кристин се ядосваше на лудориите на близнаците. Ивар и Скюле непрекъснато правеха бели, макар да умееха да вършат полезна работа в имението. Не бяха вързани в ръцете като Нокве. Но често, когато майката им възлагаше някаква задача и се отбиваше да провери докъде са стигнали, ги заварваше, че са

захвърлили сечивата настрана и са вперили очи в баща си, който им показваше как се правят моряшки възли.

По стар обичай на вратите на обора и другите селскостопански постройките Лавранс Бьоргюлфсън бе изписал кръстни знаци със смола. Често бащата на Кристин украсяваше кръстовете с кръг около тях или добавяше по една черта над всяко рамо на кръста. Един ден близнаците решили да използват кръстовете като мишени за стрелба. Кристин излезе извън кожата си от гняв и разочарование заради недопустимото поведение на синовете си, но Ерлен се застъпи за децата: били още малки и нямало как да очаква от тях да мислят за свещеното значение на кръстния знак всеки път, когато го видят начертан със смола върху вратата на обора или гърба на някоя крава. Бащата накара близнаците да се качат до кръста пред църквата, да паднат на колене и да го целунат, като междуременно прочетат пет пъти „Отче наш“ и петнайсет пъти „Богородице Дево“. Ерлен не искаше да притесняват отец Сулмюн и да го викат в имението. Но този път Бьоргюлф и Нокве взеха страната на майка си и свещеникът дойде в „Йорун“. Поръси стената със светена вода и порица много строго двамата грешници.

Близнаците вършеха неуморно какви ли не пакости: даваха на бикове и козлите да ядат змийски глави, за да налитат на бой; дразнеха Мюнан, задето още се държал за полата на майка си; ядосваха Гауте, с когото най-често имаха пререкания. Иначе синовете на Ерлен бяха задружни и ги свързваше силна братска обич. Понякога шегите на двамата немирници ставаха твърде груби и Гауте ги поступваше. Да се опиташ да ги вразумиш означаваше да си хабиш приказките. А когато майката кипнеше, близнаците се вцепеняваха, скръстваха ръце, лицата им пламваха от гняв и гледаха изкосо майка си изпод смръщени вежди, а от очите им святкаха искри. Кристин се сещаше какво ѝ разказа някога Гюнюлф: веднъж Ерлен хвърлил нож по баща си, а като дете дори вдигал ръка срещу него. Майката налагаше близнаците. Удряше силно, защото се опасяваше, че ако не ги укроти навреме, не ги чака нищо добро.

Единствен Симон Андресън беше способен да озапти двамата немирници. Те обичаха свако си и мируваха, когато той се опитваше да ги вразуми с дружелюбен и спокоен тон. Но след като свако им

престана да идва в „Йорун“, близнаците сякаш го забравиха. Детското сърце е толкова невярно, печално разсъждаваше Кристин.

И все пак тайно в сърцето си майката се гордееше с Ивар и Скуюле. Само да можеше да омекооти ужасното им вироглавство и да сложи край на лудориите им, двамата юнаци нямаше да имат равни сред синовете ѝ. Близнаците имаха добро телосложение, притежаваха завидна смелост, винаги казваха истината, проявяваха щедрост и доброта към бедняците, а неведнъж в критични ситуации показваха удивителна пъргавина и съобразителност за момчета на тяхната възраст.

Една вечер по време на сенокоса Кристин остана до късно в готварницата. Неочаквано вътре влетя Мюнан и се разкрещя, че старият козарник гори. Мъжете не си бяха вкъщи: някои отидоха да наточат сърповете си в ковачницата, а други слязоха до моста, където младежите се събираха през лятото. Стопанката грабна две кофи и се втурна навън. Пътюм извика на слугините да я последват.

Козарникът представляваше малка стара барака с покрив, който се бе свлякъл и се подпираше на възвишението зад нея. Намираше се в тясното пространство между двора и селскостопанските постройки, срещу него беше конюшната, а отстрани, съвсем близо, имаше други бараки. Кристин изтича в покритата галерия пред къщата с огнището, взе една секира и кука за гасене на пожар, но когато мина зад ъгъла на конюшната, не видя огън, а само гъст дим, който бълваше на талази от дупка в покрива на козарника. Горе, на билото на покрива, Ивар удряше с брадва, за да го събори. Скуюле и Лавранс, влезли в бараката, лющеха парчета от горящите букови греди, тъпчеха ги и ги гасяха. Появиха се Ерлен, Юлв и другите мъже от ковачницата. Мюнан изтичал да ги предупреди. После вече много бързо изгасиха пожара. Но в козарника можеше да се случи голямо нещастие. Вечерта беше тиха и прохладна, ала подухваше лек южен вятър и пламъците на един пожар щяха да обхванат всички постройки в северната част на двора, конюшната, хамбарите и жилищните сгради.

Ивар и Скуюле се качили върху покрива на конюшната — в заложения капан били хванали ястреб и се канели да го окачат на ветропоказателя. Усетили мириса на дим и видели, че от покрива на козарника се издига пушек. Скочили върху него и започнали да удрят по тлеещата трева с малките си брадви. Изпратили Лавранс да донесе

куки за гасене, а Мюнан — да съобщи за пожара. За късмет гредите на покрива бяха изгнили, но този път намесата на близнаците се оказва решаваща за спасението на майчиното им имение. Дватама веднага се захванали да събарят горящия покрив, без да губят ценно време и да тичат за помощ от възрастните.

А колкото до причината за пожара, навярно имаше връзка с Гауте, който преди час минал покрай козарника да занесе жар в ковачницата. Момчето не покрило както трябва съда и оттам вероятно е отскочила искра и е запалила сухата трева върху покрива.

Но вниманието на хората се насочи не към грешката на Гауте, а към доблестното поведение на близнаците и на Лавранс. Юлв нареди да се редуват пред козарника, за да не избухне нов пожар, а Кристин занесе на мъжете силна бира и медовина. Трите момчета си изгориха ръцете и краката, докато гасиха огъня. Пламъците направо съсипаха обувките им. Малкият Лавранс, едва деветгодишен, с мъка понасяше болките, не се стърпя и се оплака, но се гордееше с постъпката си, обикаляше хората, здрависваше се с превързани ръце и приемаше похвалите им.

Същата нощ Ерлен притисна здраво Кристин към гърдите си.

— Скъпа моя, недей да се жалваш от синовете си. Нима не виждаш, миличка, каква кръв тече във вените им. Постоянно се държиш с тях, все едно ще свършат или на дръвника, или на бесилото. Ако питаш мен, те съветвам да им се радваш след всички болки, страдания и мъки, които изтърпя, докато ги носеше в утробата си, докато ги кърмеше и докато ги разнасяше на ръце. Тогава говореше само за тях, а сега, след като станаха по-разумни и възмъжаха, сновеш между тях като глуха и няма и изобщо не ги слушаш. Господ да ми прощава, но ми се струва, че любовта ти към тях намалая, и то сега, когато вече не ти създават грижи, превърнаха се в хубави младежи и ти доставят само радост.

Кристин не отговори.

Не успя да заспи. Преди разсъмване стана тихо от леглото, прескочи спящия Ерлен и се приближи боса до процепа. Отвори капака.

Небето тъмнееше, а във въздуха се носеше хлад. Далеч от юг, където планините се събират и препречват долината, се задаваше дъждовно време. Стопанката се загледа нататък. В новата спалня,

където спяха през лятото, винаги ставаше много горещо и задушно, но влажният полъх във въздуха разнасяше силния сладникав мирис на сено. В лятната нощ изчурулика сънливо птица.

Кристин намери огнивото и запали къса свещ. Приблужи се на пръсти до пейката, където спяха Ивар и Скюле. Освети лицата им и попипа бузите им. Имаха лека треска. Прочете тихо „Богородице Дево“ и прекръсти двамата близнаци. Бесилка или дръвник... Как смее Ерлен да се шегува с такива неща. Самият той едва се отърва от екзекуция.

Лавранс изхленчи и промърмори на сън. Тя се надвеси над двете си най-малки деца, които спяха върху малка пейка, поставена откъм долната част на родителското легло. Лавранс гореше от температура и беше почервенял. Въртеше се неспокойно, но не се събуди от докосването на майката.

Гауте спеше, подложил млечнобелите си ръце под тила, заровил пръсти в дългата си ленено жълта коса. Чаршафите бе отметнал настрана. Гауте имаше гореща кръв и винаги настояваше да спи гол. Слънчевият загар върху лицето, врата и ръцете му ярко контрастираше с блестящо бялата кожа на тялото му. Майката го зави до кръста.

Кристин беше безсилна да се ядоса на Гауте, защото приличаше досущ на баща ѝ. Не му се скара заради небрежната му постъпка, която можеше да причини голямо нещастие в цялото стопанство. Момчето се отличаваше с остър ум и разсъдливост и тя не се съмняваше, че синът ѝ ще си вземе поука от случилото се и няма да го забрави.

Нокве и Бьоргюлф заемаха другото легло в спалнята. Най-дълго Кристин се задържа над главите на двамата млади мъже. Тъмен мъх покриваше кожата над влажните им, по детски алени устни. Кракът на Нокве се подаваше изпод завивката — тесен, с висока горна част на ходилото и дълбока извивка на свода, но малко мръсен. До неотдавна този мъжки крак беше съвсем малък и се побираше в шепата ѝ, а тя го притискаше към гърдите си, повдигаше го до устните си и захапваше леко всяко заоблено пръстче, защото ѝ се струваха сладки като боровинки.

Явно Кристин не оценяваше каква щастлива съдба ѝ е отредил Бог. При спомена за времето, когато носеше Нокве под сърцето си и я раздираха ужасяващи видения, по тялото ѝ преминаха огнени тръпки.

Тя се отърва от страха за детето си, както човек се събужда от кошмарите си, отърсва се от непосилното им бреме, притискащо гърдите му, и попива благословената дневна светлина. Но други жени по света се събуждат и виждат, че нещастieto им надминава и най-страшните им кошмари. И все още на Кристин ѝ прилошаваше, ако видеше недъгав или уродлив човек, защото си спомняше тревогата преди раждането на първородния си син. Тогава, изпълнена със смирение, тя отправяше горещи, пламенни молби към Господ и свети Улав да пощадят детето ѝ, старееше се да върши възможно повече добрини, мъчеше се от очите ѝ да бликнат сълзи на искрено разкаяние, докато просеше Божията милост. Но неизменно усещаше в душата си непреклонна неудовлетвореност. Тя охлаждаше огнения плам, с който Кристин изричаше молитвите си, а сълзите ѝ попиваха в душата ѝ като вода в пясък. Кристин се успокои: явно все пак не е наследила от баща си християнското му смирение. Чувстваше се като закоравяла грешница, но едва ли беше по-лоша от повечето простосмъртни. И на нея щеше да ѝ се наложи да изтърпи огнените пламъци на чистилището, за да смекчат непреклонността ѝ и да пречистят душата ѝ.

Понякога Кристин копнееше да бъде друга: когато гледаше седмината си хубави синове на трапезата; когато на празник отиваха към църквата, камбаните биеха и призоваваха миряните да се радват и да намерят покой в душите си, а децата ѝ се изкачваха пред нея по склона — снажни, пременени, млади. Кристин не беше чувала някоя друга жена, освен нея да е родила толкова много деца и да не е изпитала горчилката от загубата на свидна рожба. До един синовете ѝ бяха хубави и здрави. Бяха пощадени от телесни и умствени недъзи. Само Бьоргюлф беше малко късоглед. Искаше ѝ се да забрави тревогите си, да бъде мека и признателна, да се бои от Господ и да го обича, както правеше баща ѝ. Някога Лавранс ѝ казваше:

— Който съумее да си спомни греховете си със смирение и да сведе глава пред кръста Господен, няма да превива гръб под тежестта на беди и неволи.

Кристин духна свещта, стисна фитила между пръстите си и върна свещта на мястото ѝ под най-горната греда на тавана. Пак застана пред процепа. Навън се беше развиделило, но изглеждаше сиво и мъртво. Плъзна поглед над покривите на къщите. Оскъдната,

обгоряла от слънчевите лъчи трева върху тях се полюшваше едва-едва под лекия полъх на вятъра. От брезите над покрива на отсрещната двуетажна къща се чу леко пукане на клони и шумолене на листа.

Кристин погледна ръцете си, отпуснати върху рамката на процепа. Изглеждаха грапави, загрубели, потъмнели до лактите. Мускулите се издуваха, твърди като дърво. Докато беше млада, синовете ѝ смукаха кръв и мляко от тялото ѝ, докато от гладката и свежа заобленост на снагата ѝ не остана следа. Сега ежедневният труд продължаваше да заличава онова, което остана от някогашната ѝ хубост и което я отличаваше като дъщеря, съпруга и майка на мъже с благородническа кръв: тесните ѝ бели длани, светлите, меки ръце, нежния цвят на лицето ѝ. Преди Кристин внимателно предпазваше кожата си от изгаряне с ленени кърпи и се миеше със специално приготвена отвара. Сега вече не обръщаше внимание, когато слънцето журеше потното ѝ отрудено лице, изгаряше кожата ѝ и стопанката заприличваше на бедна селянка.

От девичата ѝ хубост непокътната остана само косата ѝ — гъста и кестенява. Кристин намираше рядко време да я измие и среше. Не беше разплитала тежката си сплъстена плитка от три дни.

Преметна я върху рамото си, пусна косата си свободно и я разпиля. Гривата ѝ все още покриваше снагата ѝ като пелерина и стигаше до коленете. Взе гребен от сандъка си и докато потреперваше от студ, защото стоеше само по нощна риза до процепа, откъдето лъхаше сутрешен хлад, внимателно среса рошавите си коси.

След като подреди гривата си и отново я сплете на стегната и тежка плитка с вид на въже, Кристин се почувства по-добре. Внимателно взе Мюнан на ръце, сложи го в съпружеското ложе откъм стената и тихо се мушна между детето и Ерлен. Прегърна най-малкия си син и сложи главата му върху рамото си. После заспа.

На следващата сутрин се успа. Ерлен и момчетата вече бяха станали.

— Май още тайно сучеш от майка си — подкачи бащата Мюнан, когато видя, че малкият е спал при тях.

Момчето се ядоса, изтича на чардака и стъпи върху една от подпорите. Искаше да покаже мъжество.

— Скачай! — подвикна му Нокве от двора и го пое в ръцете си, обърна го с главата надолу и го подхвърли на Бьоргюлф.

Двамата по-големи братя продължиха да си играят с Мюнан, а малкият едновременно пицеше и се смееше.

На следващия ден Мюнан си поряза пръстите с тетивата, докато стреляше с лък, и започна да подсмърча. Близнаците го грабнаха, повиха го в една черга като бебе и го занесоха в леглото на майка си. В устата му натъпкаха огромен залък хляб и Мюнан едва не се задуши.

2.

Капеланът на Ерлен в „Хюсабю“ научи тримата му най-големи синове на четмо и писмо. Те не се отличаваха като особено старателни ученици, но бяха доста паметливи, а и майка им — самата тя възпитана да уважава и цени науката — следеше дали залягат над уроците.

А през годината, която Бьоргюлф и Никулаус прекараха в манастира на остров Таутра с отец Айлив, двете момчета поглъщаха жадно като кърмачета знания от гърдта на госпожа Наука, както се изрази свещеникът. Учителят им в обителта — много възрастен монах — цял живот беше трупал с усърдието на пчела знания от всякакви книги — и латински, и скандинавски. Отец Айлив също обичаше науката, но задълженията му в „Хюсабю“ не позволяваха да се посвети на книжното знание. За него съжителството с учител Аслак беше като обилна паша за изгладнял добитък. А двете момчета, които гледаха да са близо до някогашния капелан в дома им, защото не познаваха монасите, слушаха със зяпнала уста разговорите между начетените отци Айлив и Аслак. Брат Аслак и отец Айлив с голяма радост хранеха младите души с най-прекрасния мед от манастирската библиотека, който монахът обогатяваше с куп преписи и откъси от най-подбраните книги. За кратко време момчетата напреднаха много и рядко се налагаше монахът да им говори на норвежки, а когато родителите дойдоха да ги приберат, двамата отговаряха на свещеника на латински, без да се запъват и почти без грешки.

Братята се постараха да поддържат наученото. В „Йорун“ имаше много книги. Лавранс притежаваше пет книги, две, от които се паднаха на Рамборг след подялбата на имуществото му. Сестрата на Кристин обаче никога не изяви желание да се научи да чете, а Симон не владееше писаното слово дотам, че да чете за удоволствие. Все пак той умееше да разбира писмата без чужда помощ и дори да пише върху пергамент. Позволи на Кристин да вземе книгите, докато децата му поотраснат. Ерлен наследи три книги от родителите си и ги повери на Кристин след сватбата им, а Гюнюлф Никулаусън ѝ подари още една.

Той лично поръча да съставят за снаха му сборник от книгата за чудотворствата на свети Улав, от няколко легенди за светци и от прошениято, което монасите францисканци от Осло са изпратили на папата, за да обяви брат Едвин Ричардсън за светец. На раздяла Нокве получи молитвеник от отец Айлив. Младежът четеше на глас гладко и хубаво, малко напевно, както го научи брат Аслак. Предпочиташе книги на латински, например много обичаше да чете от молитвеника си и от една книга на Лавранс. Най-ценна му беше голяма, извънредно красиво изписана книга, която се предаваше поколения след смъртта на знаменития епископ Никулаус Арнесън, дядо на Ерлен.

На Кристин много ѝ се искаше да ограмоти и по-малките си синове, както подобава на мъже с техния произход, но не можеше да измисли как да го направи. Отец Айлив вече беше прекалено стар, а отец Сулмюн умееше да чете само от богослужебните си книги. Дори не разбираше всичко, което четеше по време на литургия. Понякога вечер Лавранс се забавляваше да слуша Нокве да му показва как се изписват буквите върху восъчната дъска, но останалите три момчета не проявяваха никакъв интерес към азбуката. Един ден Кристин взе една книга на норвежки и помоли Гауте да си припомни знанията, усвоени по времето, когато отец Айлив го учеше на четмо и, писмо. Момчето обаче едва успя да прочете три думи, сричайки, и се затрудни на първата по-дълга дума. Затвори книгата през смях с обяснението, че тази игра не му харесва.

Една вечер в края на лятото отец Сулмюн се отби в „Йорун“ с молбата Никулаус да отиде с него в „Румюн“. От Нидарус пристигнал чужденец — рицар. Присъствал на празника в чест на свети Улав и пожелал да отседне под наем в имението на свещеника, но нито той, нито слугите му знаели норвежки, а човекът, който ги водел, разбирал само откъслечни думи от речта им. Отец Айлив лежал болен и нямало кой да помогне. Затова отец Сулмюн се обръщаше към Нокве.

Нокве се поласка от молбата на свещеника да превежда от латински, но го последва, придавайки си равнодушен вид. Прибра се много късно, развеселен и почерпен. Рицарят донесъл вино и цяла вечер наливал щедро на Нокве, на свещеника и на дякона. Името на чужденеца било Алан или Аларт от Бекелар. Идвал от Фландрия и обикалял светите места в Скандинавия. Рицарят се оказал изключително дружелюбен и разговорът вървял по мед и масло. Най-

сетне Нокве обясни за какво ставало дума. Оттук рицарят възнамерявал да се отпрати към Осло, а после на поклонение в Дания и Германия и предложил на Нокве да го придружи в качеството си на преводач, поне докато е в страната. Освен това намекнал, че ако младежът се съгласи да тръгне с него по света, господин Аларт му предрича бляскаво бъдеще. Там, откъдето идвал, изобилствало от златни шпори и синджери, от препълнени кесии и превъзходни оръжия, които само чакали млад мъж като Никулаус Ерленсън да посегне към тях. Нокве отговорил, че все още не е достигнал пълнолетие и се налага да поиска разрешение от баща си. Господин Аларт го убедил поне да вземе скромен подарък — дълга до коленете, виолетова копринена риза със сребърни звънчета на ръкавите — който в никакъв случай не го задължавал да приеме предложението му, както изрично подчертал рицарят.

Ерлен изслуша мълчаливо сина си с необичайно изопната физиономия. После изпрати Гауте да донесе писалищните принадлежности от сандъка и веднага се залови да съставя писмо на латински. Помоли Бьоргюлф да му помогне, защото Нокве се оказва неспособен да мисли. Бащата изпрати най-големия си син в леглото. В писмото Ерлен покани рицаря у дома си на следващия ден след сутрешната молитва, за да обсъдят предложението на Аларт да назначи родения в благородническо семейство млад мъж Никулаус Ерленсън за свой оръженосец. Ерлен молеше рицаря за извинение, задето му връща подаръка с молба да го съхранява при себе си, докато Никулаус не се закълне със съгласието на баща си да служи вярно на своя господар, както изисква рицарската етика навсякъде по света.

Ерлен капна малко восък в долния край на писмото и небрежно сложи върху него печата си, който се намираше на пръстена му. После поръча на един ратай да занесе писмото и копринената риза в „Румюн“.

— Мъжо, нали не възнамеряваш да изпратиш младия ни син в чужбина с непознат мъж? — разтрепери се Кристин.

— Ще видим — отвърна Ерлен с непроницаема усмивка. — Няма изгледи това да се случи — успокои я той, като забеляза колко е разтревожена.

Усмихна се окуражително и я погали по бузата.

По нареждане на Ерлен Кристин поръси пода в гостната с трепетлика и цветя, нареди върху пейките най-хубавите си възглавници, постла масата с ленена покривка, сипа ястията в красиви блюда, а питиетата — в обкованите със сребро рогове, останали от Лавранс. Ерлен се избърсна грижливо, накъдри си косата и се премени в черна, пищно бродирана дългопола дреха от чуждестранен плат. Посрещна госта на портата. Когато видя как двамата мъже прекосяват двора рамо до рамо, стопанката си помисли, че съпругът ѝ много повече прилича на келтските рицари, за които се разказва в легендите, отколкото този дебел рус чужденец в пъстроцветни пищни одежди от кадифе и фина коприна. Кристин беше застанала на чардака пред гостната, облечена в празнични дрехи и с копринена забрадка. Поздравя фламандеца с *Vien veni*, добре дошъл, а той ѝ целуна ръка. По време на разговора за бъдещето на Нокве Кристин не размени нито дума с госта. И тя като отец Сулмюн не разбра какво обсъждат двамата мъже. Но въпреки това свещеникът увери Кристин, че щастието ще се усмихне на Нокве. Майката отговори доста уклончиво.

Ерлен знаеше малко френски и умееше да се изразява отлично на немски като повечето войници. Разговорът между стопанина и чужденеца протече гладко, в духа на разбирателството, но Кристин забеляза нарастващо недоволство у рицаря, което той се стараеше да прикрие. Ерлен накара синовете си да изчакат в спалнята, докато не ги повика. Бащата така и не изпрати слугите да ги доведат.

Ерлен и Кристин изпратиха госта и свещеника до портата. Стопанинът изчака двамата мъже да се изгубят в нивите, обърна се към жена си и заяви с красноречива усмивка:

— Не бих пуснал Нокве да отиде с този рицар дори до съседното имение.

До господарите се приближи Юлв Халдуршон. Двамата с Ерлен си казаха нещо, а Юлв изруга цветисто и плюе върху земята. Ерлен се засмя и го тупна по рамото:

— Е, ако бях невежа като тукашните селяни, сигурно щях да се съглася. Но аз съм видял какво ли не и за нищо на света няма да позволя хубавите ми млади соколи да попаднат в ръцете на нечестивия. Отец Сулмюн изобщо не се досети, блаженият глупак...

Кристин отпусна ръце, а цветът на лицето ѝ се смени от тебеширенобял до кървавочервен. От страх и срам ѝ прилоша и

краката ѝ се подкосиха. Беше чувала за този порок, но досега го възприемаше като нещо съвсем далечно. Но ето че и това зло почука на вратата ѝ. То като че ли представляваше вълната, която щеше да преобърне лодката на живота ѝ — безмилостно подхвърляна от бурното море, препълнена до краен предел. Пресвета Дево, нима една майка трябва да се безпокои и за честта на синовете си?

— Още снощи имах едно наум за този рицар — продължи Ерлен с погнуса. — Нокве ми разказа колко изискано и дружелюбно се държал с него. Стори ми се прекалено. Не съм вчерашен: никъде по света не е прието рицар да целува по устата бъдещия си оръженосец или да му дава скъпи подаръци, преди да е проверил качествата му.

— Защо тогава ме накара да поръся пода с рози и да постеля ленена покривка на трапезата за такъв — и тя изрече най-грозната дума.

Ерлен се намръщи. Взе камък от земята. Проследи с поглед рижата котка на Мюннан, която пълзеше по корем във високата трева под стената на къщата, прокрадвайки се към пилетата до вратата на конюшната. Ерлен запрати камъка — шуп! — и котката изчезна зад ъгъла, а сред кокошките настана смут. Ерлен се обърна към жена си:

— Сметнах, че е редно все пак да се срещна с този човек. Рекох си, кой знае, може и да е надежден. Длъжен бях поне да проявя възпитание. Не съм му душевен пастир. А сега заминавал за Осло — засмя се Ерлен. — Ако приятелите и роднините ми там са си представяли как ние в „Йорун“ само си пощим дрипите, пълни с въшки, ядем херинга и овесен хляб, сега ще разберат, че и ние не сме вчерашни, а си отваряме очите на четири.

Вечерта Кристин се качи в спалнята. Бьоргюлф имаше главоболие и лежеше в леглото, а Нокве нямал апетит.

— Виждаш ми се малко тъжен, синко — обърна се майката към по-големия син.

— Откъде ти хрумна, майко? — усмихна се иронично Нокве. — Няма причина да съм тъжен само защото ме смятат за глупак, комуто е лесно да хвърлиш прах в очите.

— Не се тревожи — рече бащата, след като седнаха да вечерят, а Нокве продължаваше да мълчи. — Ще имаш и други възможности да

тръгнеш по света и да си опиташ късмета.

— Само ако и Бьоргюлф дойде с мен — отвърна Нокве съвсем тихо, за да го чуе единствено Ерлен. — Не споменавай за това на Ивар и Скуюле. Те чакат с нетърпение да навършат пълнолетие и да поемат по широкия свят — засмя се Нокве.

Кристин стана и си облече връхната дреха. Отивала да посети просяка, който живее в колибата на Ингебьорг. Близнаците искаха да я придружат и да ѝ носят торбата, но тя предпочете да тръгне сама.

Вечерите ставаха все по-тъмни, а на север от църквата пътят минаваше през гора, засенчена от хребета Хамер. Там винаги духаше хладен вятър от връх Рустен, а бумтенето на реката изпълваше въздуха със слабо усещане за влага. Под дърветата летяха ята големи бели молци. От време на време се втурваха срещу Кристин. Явно бледият блясък на ленената кърпа върху лицето и гърдите ѝ привличаше насекомите в мрака. Жената ги гонеше с ръка, докато бързаше нагоре по склона, хлъзгаше се върху гладкия килим от борови иглички и краката ѝ намираха опора в корените на дърветата, които се извиваха по пътеката.

В продължение на много години сънуваше често един и същи сън. За първи път ѝ се случи през нощта преди раждането на Гауте. Сънят продължаваше да я навестява, тя се будеше, обляна в пот, а сърцето ѝ блъскаше бясно в гърдите и сякаш щеше да се пръсне.

Вижда поляна с цветя. От трите страни поляната е пристегната в гъст мрак от борова гора, а в гората се издига стръмно възвишение, в чието подножие малко езеро отразява тъмната гора и зелената поляна с ярки цветя.

Слънцето се скрива зад дърветата. Над билото на възвишението светлината от последните златисти вечерни лъчи се процежда на дълги снопове през иглолистните дървета, а на дъното на езерото, между белите водни лилии, плуват облаците, обагрени в пурпурно от залеза.

Насред възвишението, нагазило в прилепки, планински божури и купища зелено-бяла пяна, образувана от цветовете на горската пищялка, стои детето ѝ. Първия път, когато го сънува, детето сигурно е бил Нокве — тогава бяха родени само той и Бьоргюлф, но по-малкият ѝ син беше още в люлката. После майката не можеше да определи кое от децата си сънува. Малкото кръгло лице, загоряло от слънцето, обрамчено от късо подстригана светлокестенява коса, ѝ приличаше ту

на един, ту на друг от синовете ѝ. Винаги обаче детето в съня ѝ беше на две–три години, облечено в малка тъмножълта, ежедневна дреха, каквито Кристин шиеше на момчетата си, когато бяха малки, от домашно изпледена вълна, боядисана с багрилен мъх и обточена с червен кант.

Понякога ѝ се струваше, че се намира от другата страна на езерото, а друг път изобщо не присъстваше на мястото на случката, но виждаше всичко.

Малкият ѝ син снове напред-назад, разглежда наоколо, къса цветята. И макар сърцето ѝ да се свива от смътен страх, от злоещо предчувствие за предстоящо нещастие, в съня си майката винаги усещаше първо мощен прилив на болезнена сладост, докато гледа хубавото си дете на поляната.

После вижда как от тъмната гора излиза рунтаво туловище. Движи се безшумно, а в малките му зли очи проблясва пламък. Мечката стига до най-високата част на поляната, спира се, поклаща главата и раменете си и души. После хуква напред. Кристин не е виждала никога жива мечка, но знае, че тези зверове не тичат така. Това не може да е истинска мечка. Тя бяга като котка. Посивява и заприличва на огромна рунтава котка, която се спуска по поляната на големи, меки подскоци.

Майката изпада в неистов ужас, но не може да спаси малкия, нито да го предупреди. Детето усеща, че става нещо необичайно. Обръща се леко и поглежда през рамо. Надава вледеняващ немощен вик и започва да тича надолу, като вдига краката си високо, по детски, в избуялата трева. Майката чува ясно шума от прекършените сочни стъбла на цветята, докато малкият си проправя път през гъстата растителност. Спъва се в тревата, пада по очи и само след миг звярът се озовава над него с извит нагоре гръб и глава, забита между предните лапи. После Кристин се събужда.

Всеки път, след като сънуваше този кошмар, не заспиваше часове наред. Мъчеше се да се успокои: та това е само сън! Прегръщаше Мюнан, който спеше до нея, и разсъждаваше какво би могла да направи, ако изпадне в такова положение. Ще подплаши животното с вик, ще размаха кол, а и нали винаги носи на колана си дългия остър нож.

И тъкмо когато успееше да се поуспокои, отново я връхлиташе ужасът на кошмара: тя стои, вцепенена от непоносима болка и гледа безпомощно как клетото ѝ дете напразно се мъчи да избяга от лапите на силното, кръвожадно животно, което се приближава с неумолима бързина. Кръвта ѝ започваше да кипи, да бушува, а тялото ѝ набъбваше и тя очакваше сърцето ѝ да се пръсне, неспособно да понесе толкова бурна стихия.

Колибата на Ингебьорг се намиреше на хребета Хамер, малко по-надолу от пътя, който продължаваше да се изкачва. Колибата стоеше пуста от много години, а земята около нея обработваше селянин — арендатор, но той си построи друга къща наблизко. В колибата се нанесе странстващ болен просяк, след като силите му го напуснаха и не успя да продължи с останалите си другари. Кристин знаеше за клетника и му изпрати храна, дрехи и лекарства, но едва сега намери време да го навести.

Видя, че болният вече бере душа. Даде торбата си на просякинята, която го гледаше, и се постара да облекчи страданията на клетника. Очакваха свещеника да дойде всеки миг и Кристин изми лицето, ръцете и краката на умиращия, за да е чист преди тайнството на елеосвещението.

Въздухът в малката стая беше силно задимен и натежал от ужасна, задушлива смрад. Дойдоха две жени, изпратени от арендатора, и Кристин им заръча да изпратят вест в „Йорун“, ако им потрябва нещо, сбогува се с тях и си тръгна. Обзе я неочакван, болезнен страх от срещата със свещеника, който носеше Тялото Господне, и затова зави по първата странична пътека. Тя обаче се оказа проходима само за добитък и Кристин с мъка си проправяше път. Повалени от вятъра дървета издигаха зловещо корените си във въздуха; когато не можеше да мине отстрани, ѝ се налагаше да се катери по тях. Кристин слизаше по грамадни камъни, а под краката ѝ се свличаха парчета мъх. В лицето ѝ се заплитаха паяжини, а клоните я шибяха и дърпаха дрехите ѝ. Когато трябваше да прескочи поток или стигнеше до равно, влажно място в гората, се оказваше почти невъзможно да премине през гъстите, мокри храсталаци. А противните бели насекоми хвърчаха навсякъде. Събираха се под дърветата в мрака и литваха на цели ята от пирена, когато Кристин нагазеше в него.

Най-сетне излезе на скалистия терен до Логен. Боровата гора тук оредяваше, защото дърветата бяха принудени да сплитат корените си в неплодородна почва, а по земята растяха само ниски, сиво-бели лишеи, които скърцаха под краката ѝ. Тук–там чернееше по някой пиренов храст. Мирисът на иглички стана по-горещ, сух и остър. В тези части на гората боровете винаги изглеждаха леко пожълтели още от ранна пролет. Белите молци продължаваха да я преследват.

Привлече я бумтенето на реката. Приближи се до ръба и се загледа надолу. В пропастта под нея проблясваше водата, която кипеше буйно и се спускаше стремглаво от скала на скала.

Еднообразното бучене на реката разтърси напрегнатото ѝ до краен предел тяло. Събуди спомен за нещо, случило се преди цяла вечност. Още тогава осъзна, че няма да понесе съдбата, която сама си избра. Пожертва спокойния си, защитен живот като девойка заради унищожителна страст. От този миг живееше в непрестанен страх. След като стана майка за пръв път, изгуби завинаги свободата си. Още съвсем млада, Кристин се отдаде на света и колкото повече риташе и се съпротивляваше на хватката му, толкова по-здраво я стискаше той. Майката пазеше ревниво синовете под крилете си, вцепенени от принудата на преходни грижи. Цял живот Кристин се мъчеше да скрие от хората колко ранима и изплашена се чувства. Вървеше изправена, горда, със спокойно изражение, премълчаваше тревогите си и се бореше с всички сили да осигури добър живот на децата си.

Непрекъснато я глождеше дълбоко спотаен страх, от който ѝ секваше дъхът: ако им се случи нещо лошо, няма да го понеса. Сърцето ѝ се свиваше при спомена за родителите ѝ. Лавранс и Рагнфрид цял живот трепереха над децата си. Дватамата понесоха търпеливо бремето си, и то не защото обичаха по-малко децата си, а защото ги обичаха по-всеотдайно.

Нима така щеше да свърши борбата ѝ... Нима тези седем непослушни ястребчета, които отгледа в гнездото си, са чакали нетърпеливо да удари часът, когато крилете им ще ги понесат над далечни синкави планини? А баща им просто плесваше с ръце и се смееше — летете, летете, деца мои!

Без да знаят, синовете ѝ щяха да откъснат кървави парчета от сърцето ѝ, когато отлетят от семейното гнездо. А тя щеше да остане сам-сама: нали преди много време по своя желание изтръгна от

сърцето си корените, които я свързваха с родния ѝ дом. Чакаше я нерадостно бъдеще...

Обърна се и заприпка по бледия килим от изсъхнал бодлив еленов лишей. Загърна се грижливо, та дрехата ѝ да не се заплита в клоните. Най-сетне стигна до малките ливади на север от бараката за празненства и от църквата, тръгна през полето и зърна човешка фигура на пътя.

— Ти ли си, Кристин? — извика Ерлен. — Много се забави, а стана късно. Притесних се.

— Заради мен ли? — попита тя, а гласът ѝ прозвуча по-сурово и надменно, отколкото възнамеряваше.

— Е, не съм се изплашил. Просто се сетих, че трябва да те посрещна.

Докато вървяха към имението, размениха едва две-три думи. В двора на „Йорун“ цареше тишина. Всички си бяха легнали. Само няколко коня пасяха кротко до къщата.

Ерлен тръгна направо към спалнята, но Кристин се насочи към готварницата.

— Трябва да проверя нещо — отговори тя на въпроса му.

Ерлен застана на чардака. Кристин излезе от готварницата с борова главня в ръка и влезе в стаята с огнището. Мъжът почака малко, после слезе и тръгна след нея.

Кристин запали свещ и я постави върху масата. По тялото на Ерлен преминаха ледени тръпки при вида на жената, застанала до свещта в празната къща. В стаята беше останала само закованата за пода покъщнина. Под пламъка на свещта проблясваше голото, захабено дърво. Стопанката бе хвърлила самотната главня в студеното изметено огнище и сега вътре едва-едва тлееше жар. Ерлен и Кристин не използваха тази стая. Сигурно измина половин година, откакто последно палиха огън тук. Въздухът беше тежък, спарен. Отдавна никой не бе отварял вратата и капака на тавана и вътре не бяха нахлували разнообразните, живителни миризми на човешко присъствие и дейност. Миришеше на вълна и кожа. На неизползваното легло, където някога спяха Лавранс и Рагнфрид, бяха натрупани навито на руло кожи и чували, които Кристин извади от килера.

Върху масата лежаха пръснати кълбета конци, ленена и вълнена прежда за кърпене. Когато боядисваше тъкани, Кристин ги остави тук, за да освободи място. Сега стопанката се зае да ги подрежда.

Ерлен седна на почетното място на масата. Снажната му фигура изглеждаше много самотна сред празното пространство. Слугите бяха изнесли възглавниците и чергите и сега пейките зееха пусти. Двамата поборници за каузата на свети Улав с шлемове и щитове, украсени с кръстен знак, които Лавранс бе изобразил върху подпорите на почетното място, надничаха унило и сърдито изпод тесните кафяви ръце на Ерлен. Приживе Лавранс нямаше равен, що се отнася до дърворезба с дървесни листа и животни, но не умееше да гравира човешки образи.

Двамата съпрузи мълчаха дълго. В тишината се чуваше само глухото топуркане на конски копита по поляната на двора, където пасяха добичетата.

— Няма ли да си лягаш, Кристин? — не се стърпя накрая Ерлен.

— А ти?

— Смятах да те изчакам.

— Не искам да се качвам в спалнята. Не мога да заспя.

— Какво ти тежи толкова, че не ти дава да заспиш, Кристин? — попита след малко той.

Стопанката се поизправи с кълбо пиреново зелена вълнена прежда в ръце. Усукваше я между пръстите си.

— Днес ви чух да обсъждате нещо с Нокве — подхвана тя и преглътна с мъка няколко пъти, защото гърлото ѝ беше пресъхнало. — Той спомена, че службата при високопоставени не била за него, но после отворихте дума за Ивар и Скуюле...

— А, това ли! — поусмихна се Ерлен. — Само напомних на Нокве, че имам зет, на когото мога да разчитам. Сега Герлак Тидекенсън едва ли ще ми целува ръцете и с някогашния ентузиазъм ще ми помага да свалям палтото и мечата си. Но той притежава търговски кораб и има богати роднини в Бремен и Кинг Лин. Ще го накарам да разбере, че е длъжен да се погрижи за братята на съпругата си. Някога, когато имах пари, осигурих на дъщеря ми пребогата зестра.

Кристин посрещна думите му с мълчание. Ерлен се обърна към нея малко рязко:

— За Бога, престани да стоиш като истукан...

— Никога не съм допускала, че децата ни ще бъдат принудени да си вадят хляба по чуждите къщи.

— Нито пък аз, дявол да го вземе! Но ако и седмината решат да си изкарват прехраната в стопанството ти, ще им се наложи да свикнат със селския труд, а синовете ми не са родени за земеделци. Ивар и Скуюле са побойници от малки, а онзи, който си реже храната с меч, няма да остане гладен, Кристин.

— Искаш да ги направиш наемни войници ли?

— Самият аз като млад служих на граф Якоб. Бог да го поживи! При него научих неща, които човек не може да усвои у дома, независимо дали се налива с бира, седнал на разкошното си почетно място със сребърен колан около корема, или върви след ралото и вдишва пръдната на добичетата. Докато бях паж при графа, живеех свободно. Заявявам го съвсем отговорно, макар че още на възрастта на Нокве ми привързаха онова бремене за крака. Поне успях да се порадвам на младостта си.

— Как смееш да говориш така! — очите на Кристин потъмняха. — Нима има по-непоносимо нещастие от това твоята презряна, злочеста съдба да сполети и синовете ти?

— Опазил ги Бог от такава участ! Те няма да допуснат моите грешки. Човек може да постъпи на служба при високопоставен благородник, без да си докара моето нещастие, Кристин.

— Всички, които се залавят за нож, от нож ще погинат, е казано в Библията, Ерлен!

— Да, чувал съм го, скъпа моя. И въпреки това повечето от предците ни издъгнаха като праведни християни в леглата си, след като получиха последно причастие и утеха за душите си. Спомни си как почина баща ти. На младини той е показал, че е храбрец и умее да върти меч.

— Баща ми се отзова на военна повинност, Ерлен. Той и останалите участници в похода са грабнали оръжията и са тръгнали на война по заповед на краля, за да бранят родните земи. Татко винаги казваше: не подобава на покръстени мъже, християни, да вдигат оръжие един срещу друг, защото Господ не ни е създал да се изстребваме.

— Зная, зная. Но светът е устроен така, откакто Адам и Ева вкусили от дървото на живота. Случило се е преди много, много

години, когато още не съм бил роден. Какво да направя, като се раждаме с греха в душите си.

— Засрами се от думите си!

— Кристин — пламенно продължи Ерлен, — отлично знаеш, че никога не съм се възпротивявал на християнския си дълг да се покая за греховете си и да ги изкупя. Не живея според християнски морал, не отричам. Като дете и младеж видях твърде много. Баща ми беше скъп приятел на влиятелните духовници от клира. Влизаха и излизаха от кабинета му като сиви свине. Помня архиепископ Айлив от времето, когато беше още свещеник, помня Сигват Ланде и всички техни сподвижници. Тези Божии люде подклаждаха само крамоли и раздори. Държаха се коравосърдечно и безжалостно към архиепископа си. В сърцата на тези хора, които всеки ден държаха най-драгоценни реликви в ръцете си и подаваха на миряните Кръвта и Тялото Господни с хляба и виното, нямаше място за благочестие и смирение.

— Не бива да осъждаме свещениците, казваше баща ми. Наш дълг е да сведем чела пред свещената им служба и да им засвидетелстваме подчинението си. Единствено Всемогъщият Бог може да осъжда тяхната човешка природа.

— Дааа — проточено отвърна Ерлен. — Чувал съм го да говори така, а и ти си ми казвала неведнъж. Зная, че никога няма да успея да живея праведно като теб, Кристин, но според мен тълкуваш погрешно Божието слово, като таиш в себе си горчивината от нанесените ти обиди и не ги забравяш. Лавранс също беше доста злопаметен. Чакай, не обиждам баща ти. Той беше благочестив и благороден, каквато несъмнено си и ти. Но често, когато те чуя да говориш кротко и благо, та от устата ти капе мед, се опасявам, че пак си спомняш колко несправедливо съм постъпил към теб. Нека Господ отсъди дали християнското ти смирение е искрено, или само на думи...

Неочаквано Кристин захлупи лице върху масата и избухна в неистов плач. Ерлен скочи от мястото си. Тя хълцаше, а гърбът ѝ се тресеше от ужасни, изтощителни ридания. Ерлен обгърна раменете ѝ:

— Кристин, какво ти е? Какво има? — седна до нея на пейката и се опита да повдигне главата ѝ. — Кристин, не плачи така. Ума ли си изгуби.

— Страх ме е! — тя се надигна и стисна до болка ръце в скута си. — Умирам от страх, Света Богородице, помогни на всички ни! Ще

се побъркам, какво ще стане със синовете ми...

— Кристин, трябва да свикнеш с мисълта, че вече не можеш да ги скриеш под полите си. Съвсем скоро ще се превърнат в мъже. А ти още се държиш като кучката — той кръстоса крак върху крак, сплете ръце над коляното си и погледна съпругата си малко изморено. — Лаеш на сляпо и приятели, и врагове, щом някой се доближи до потомството ти.

Тя се изправи отривисто и мълчаливо закърши ръце. После започна нервно да снове напред-назад из стаята. Кристин мълчеше и Ерлен също не пророни дума. Само я наблюдаваше.

— Да вземем Скуюле — тя се спря пред него. — Ти даде на сина си име, над което тегне прокоба. Но настоя да кръстим детето ни на херцога.

— Кристин, нищо му няма на името. Какво значи прокоба? Когато кръщавах сина си на праядо ми, се сетих, че късметът му измени, но той заслужаваше да се нарече крал повече от потомъка на производителя на гребени^[1].

— Двамата с Мюнан много се гордеехте, заедно сте близки роднини на крал Хокон Хоконсъон-старши.

— Ами нали знаеш, че във вените на потомците на крал Свере потече кралска кръв благодарение на лелята на баща ми, Маргрет Скуюлесдатер.

Двамата дълго стояха втренчени един в друг.

— Знам какво си мислиш, красива моя съпруго — Ерлен отново се настани на почетното място. С ръце, отпуснати върху главите на двамата бойци, той се наведе леко напред, а по лицето му заигра хладна предизвикателна усмивка. — Но сама виждаш — аз не паднах духом, макар и да обеднях и да изгубих всичките си приятели. Не крия — не ме плаши фактът, че пропилях безвъзвратно влиянието и честта на рода си. И на мен късметът ми измени, но ако начинанията ми се бяха увенчали с успех, сега аз и синовете ми щяхме да седим от дясната страна на краля, както ни се полага в качеството ни на близки негови роднини. За мен играта приключи, но виждам в очите на синовете ни, че те ще си извоюват престижа и властта, каквито подобават на мъже с тяхното потекло. Кристин, не се вайкай заради тях. Не се мъчи да ги задържаш в тази твоя неприветлива долина.

Остави ги да си опитат късмета и може да доживееш деня, когато те ще си възвърнат наследствените имения на баща си.

— Що за глупости говориш! — в очите ѝ избиха горчиви, горещи сълзи на гняв, но тя ги преглътна и се засмя с разкривени черти: — Явно си по-наивен и от децата ни, Ерлен! Как смееш да говориш за късмет, при положение че вчера Нокве едва не го сполетя участ, която християнска уста не бива да изрича. Добре че Господ го опази.

— Е, този път аз имах щастието да бъда спасителното оръдие в Божиите ръце — вдигна рамене Ерлен. И продължи със сериозен глас: — Кристин, не се бой от такива неща. Затова ли си така обезумяла от страх, клета моя? — Ерлен сведе очи и промълви почти плахо: — Кристин, не забравяй как покойният ти баща неуморно се молеше за децата ни и за нас. А молитвите на добър човек притежават силата да пазят от най-лошото, убеден съм в това.

Кристин забеляза, че мъжът ѝ дискретно направи кръстен знак с палец върху гърдите си, но понеже изпитваше неконтролируема ярост, жестът му разпали още повече гнева ѝ:

— Много успешно ме утешаваш, Ерлен, няма що. Седнал си на мястото на баща ми и ми разправяш как молитвите му ще пазят синовете ти, както имотите му ги хранят...

— Да не искаш да кажеш, че не съм достоен да заемам почетното място на Лавранс Бьоргюлфсън? — пребледня Ерлен.

Съпругата му размърда устни, но не успя да обели дума. Ерлен се изправи:

— Ако мислиш така, ти обещавам в името на Всевишния, който бди над нас, че няма повече да седна там, докато съм жив. Отговори ми! — настоя той.

По тялото на жената премина продължителна тръпка.

— Той беше... по-добър стопанин... онзи... дето заемаше почетното място преди теб — пророни тя едва доловимо.

— Внимавай какво говориш, Кристин!

Ерлен се приближи бързо към нея. Тя вирна отривисто брадичка:

— Удари ме де! И друг път си ми посягал, ще го преживея и сега.

— Изобщо не съм възнамерявал да те ударя.

Той стоеше с ръка, подпряна на масата. Двамата отново впиха поглед един в друг, а по лицето му се изписа непривично за него необяснимо спокойствие, което го обземаше много рядко. Сега

реакцията му я вбеси. Несъмнено правото е на моя страна, а Ерлен безотговорно бълва пълни безсмислици, смяташе тя, ала изражението му създаваше у нея усещането, че цялата вина е нейна.

Погледна го и изрече, разтреперана от ужас заради думите си:

— Ако някога твои деца си възвърнат владенията ти в Трьонделаген, те няма да са моите синове.

По лицето на Ерлен се разля кървава червенина:

— Явно не можеш да устоиш на изкушението да ми натякваш за Сюнива Улавсдатер.

— Не аз споменах името ѝ.

Червенината по лицето на Ерлен се сгъсти още повече.

— Някога замисляла ли си се, че може би и ти имаш известна вина за случилото се, Кристин? Сети се за онази вечер в Нидарус, когато застанах пред леглото ти. Разкайвах се за постъпката си, разнежен и тъжен, и покорно те помолих за прошка, задето ти измених, скъпа съпруго. В отговор ти ме посъветва да се върна там, където съм прекарал предната нощ.

— Откъде да предполагам, че си нощувал при съпругата на твой роднина...

Ерлен постоя замислен. Лицето му ту се обливаше в руменина, ту пребледняваше. После излезе безмълвно от стаята.

Стопанката не помръдна от мястото си. Дълго остана неподвижна, със здраво стиснати ръце под брадичката, загледана в свещта.

Изведнъж се изправи рязко и въздъхна проточено. Поне веднъж трябва да понесе упреците ѝ...

Чу шум от копита на двора. По звука прецени, че конят е само един. Прокрадна се до вратата, спотаи се зад гредите на покритата галерия и надникна крадешком.

Утрото вече разпръскваше нощния мрак. На двора стояха Ерлен и Юлв Халдуршон. Ерлен държеше коня си за юздата. Жребецът беше оседлан, а ездачът — в пътническо облекло. Двамата мъже поговориха, но Кристин не чу за какво. После Ерлен се метна на коня и пое на север, към портата на имението, без да поглежда назад. Юлв вървеше до жребеца и двамата продължиха разговора си.

Кристин изчака Ерлен и Юлв да се изгубят между загражденията и се промъкна навън. Забърза с безшумни стъпки към портата, застана там и започна да слухти. По главния път отекнаха копитата на Черньо, който вече препускаше в тръс.

Юлв се върна. Сепна се, когато забеляза стопанката.

Известно време двамата се измерваха с поглед в дрезгавина. Юлв беше обул обувките си на бос крак, а под наметката беше още в нощни дрехи.

— Какво става? — попита разтревожено Кристин.

— Откъде да знам? Ти ми кажи.

— Накъде тръгна?

— Към „Хауген“. Ерлен дойде да ме събуди. Искал да тръгне още тази нощ. Бързаше много. Помоли ме да му изпратя разни неща.

Кристин не продума дълго.

— Ядосан ли беше?

— Не, видя ми се спокоен. Кристин — подхвана тихо Юлв, — опасявам се, че си казала неща, които би било по-добре да премълчиш.

— Поне веднъж трябваше да изтърпи да му говоря като на разумен мъж — разпалено възрази тя.

Двамата бавно тръгнаха към къщите. Юлв се запъти към дома си, но Кристин го последва:

— Юлв, сроднико — умолително и боязливо се обърна към него тя, — преди винаги си ме съветвал да проявявам твърдост и да разговарям сериозно с Ерлен в името на синовете ми.

— С годините помъдрях, Кристин, но ти явно не си — отвърна той.

— Голяма утеха, няма що — горчиво рече тя.

Юлв положи мълчаливо тежката си ръка върху рамото ѝ. Постояха така. Наоколо цареше пълна тишина. Чуваше се дори безконечното глухо бучене на реката, което те обикновено изобщо не забелязваха. Петлите в околността пропяха. Кукуригане отекна и от двора на Кристин.

— Наложил ми се да пестя утехата, Кристин. Тази стока никак не спори през последните години. Не бива да я разхищаваме, защото не се знае за колко време ще трябва да ни стигне наличната.

Тя се отдръпна от ръката му. Прехапа силно долната си устна и извърна лице. После се завтече към стаята с огнището.

Утрото настъпи вледеняващо студено. Стопанката се загърна в палтото си и си сложи качулката. Седна на ръба на изстиналото огнище и се сви на кравай. Подпъхна мокрите си от росата обувки под роклята, скръсти ръце над коленете си и започна да размишлява. От време на време лицето ѝ потреперваше, но от очите ѝ не потекоха сълзи.

Явно беше заспала. Изведнъж се сепна и скочи. Гърбът я болеше, цялото ѝ тяло беше премръзнало и вкочанено. През откренатата врата видя, че навън слънцето напича двора.

Кристин излезе. Слънцето вече се беше издигнало нависоко, а от градината чуваше звънчето на окуцелия кон. Кристин плъзна поглед към спалнята. Малкият Мюнан стоеше на чардака и надничаше между арките на подпорите.

Синовете ни, внезапно се сепна тя. Какво ли са си помислили, след като са се събудили и са видели, че родителите им дори не са си лягали?

Кристин се втурна към спалнята. Мюнан беше още по риза. Щом майка му се качи при него, малкият я хвана за ръката. Явно се чувстваше изплашен.

Момчетата още не се бяха облекли. Сигурно не са ги събудили. Синовете ѝ бързо я погледнаха и веднага сведоха очи. Майката взе панталоните на Мюнан и му помогна да ги обуе.

— Къде е татко? — чудеше се Лавранс.

— Баща ти тръгна за „Хауген“ още в ранни зори — отговори тя.

Големите момчета я слушаха внимателно и затова майката продължи:

— Нали знаете, отдавна се кани да нагледа как вървят работите в имението му.

Двете най-малки деца зяпнаха майка си с широко отворени от почуда очи, но петимата големи братя избегнаха погледа ѝ на излизане от спалнята.

[1] Според преданията бащата на крал Свере Сипоршон, дядо на крал Хокон Хоконсъон-старши, се препитавал с производството на гребени. Този факт позволил на ярл Скюле да претендира за норвежкия трон. — Бел.прев. ↑

3.

Дните минаваха. В началото Кристин не се изплаши: нямаше желание да разсъждава какво цели Ерлен с решението си да напусне дома им посред нощ в пристъп на необуздан гняв и колко възнамерява да остане в обраслото, запустяло имение на леля си, за да я накаже с отсъствието си. Цялото ѝ същество кипеше от негодувание срещу съпруга ѝ най-вече защото не можеше да опровергае дори пред себе си факта, че и тя допусна грешка, като каза неща, които трябваше да премълчи.

Наистина неведнъж бе обвинявала незаслужено съпруга си, а в яростта си изричаше зловни и груби думи, но се чувстваше дълбоко наранена, задето Ерлен никога не ѝ предложи да забравят за случилото се и да ѝ прости. Чакаше тя да се унижава и да го умолява за прошка. Кристин не смяташе, че често говори и действа прибързано. Толкова ли му е трудно да разбере: тя избухва и губи самообладание, когато грижите и опасенията, които се мъчи да понася безропотно, изведнъж я сломяват и обезсилват. Ерлен трябваше да се досети и за друго. Освен дето я измъчваха дългогодишните тревоги за бъдещето на децата им, това лято майката изживя и ужасен страх за Нокве, породен от две обезпокоителни събития. Случилото се отвори очите на Кристин и тя проумя, че с годините бремето и мъката на младата майка прерастват в страха и опасенията на застаряващата жена за големите ѝ деца. Безгрижието, с което Ерлен говореше за бъдещето на синовете им, я разгневи до полудай и я превърна в озверяла мечка или кучка. Нека Ерлен я сравнява с кучката, бранеща ревниво малките си. Кристин ще продължи да закриля децата си и да бди зорко над благоденствието им, докато е жива.

Щом Ерлен предпочита да забрави, че тя го подкрепяше самоотвержено в най-тежките му моменти и се стараеше да потисне гнева си и да се отнася към грешките му снизходително и спокойно, когато той я удари и когато ѝ изневери с онази презряна, леконравна жена от „Ленсвикен“, така да бъде. Дори и сега, докато размишляваше, не изпитваше нито силен гняв, нито огорчение срещу Ерлен за

провиненията му. Кристин му натякваше, защото знаеше колко дълбоко се разкайва самият той за постъпките си. Осъзнаваше къде е сгрешил. Но дори негодуванието ѝ от спомена за плесницата и изневярата му с всичките им последствия, отстъпваше на съчувствието към него. Тя усещаше, че с постъпките си, плод на неукротимата му импулсивност, Ерлен наранява себе си и собственото си душевно равновесие много по-жестоко отколкото нея.

Продължаваха да я болят малките рани, които той ѝ нанесе с враждебното си равнодушие, с детинското си нетърпение, дори със сластолюбивото си, лекомислено поведение, когато ѝ показваше любовта си. На младини Кристин беше по-отстъпчива и мека, но още тогава усещаше, че нейното здраве и душевна смелост не стигат да отгледа беззащитните си малки деца, ако бащата, нейният съпруг, не прояви способност да закриля нея и децата ѝ със силата и любовта си. За Кристин се превърна в огромно мъчение да се чувства немощна, глупава и неопитна и да не може да се осланя на ума и опората на съпруга си. Сякаш оттогава сърцето ѝ се покри с рани, които никога нямаше да заздравеят. Страхът и тревогата вгорчиха дори сладостното усещане, когато вдигаше детето си на ръце, долепяше устните му до гърдата си и обгръщаше с ръка топлото му меко телце. Ти си толкова мъничък и беззащитен, сине, а баща ти не се сеща, че най-важната му задача е да ти осигури спокойно бъдеще.

А сега, когато невръстните ѝ синове пораснаха и заякнаха, но все още не притежаваха зрелостта на мъже, Ерлен ги подмамваше да прекарват повече време с него. Мъжът и синовете ѝ се отдалечаваха от нея с необяснимото игриво лекомислие на момчешкия ум, което тя забелязваше у всички мъже и в което жена с натезали от грижи плещи не би могла да се включи.

Кристин скърбеше и се ядосваше заради нерадостната си съдба, резултат от поведението на Ерлен, но се питаше със страх какво ли мислят синовете ѝ.

Юлв ходи до Довре с два товарни коня и занесе на Ерлен дрехи, оръжия, четирите му арбалета, чували с върхове на стрели и железни болтове, както и три кучета. Мюнан и Лавранс плакаха неудържимо, когато Юлв взе малката кучка с гладка козина и копринено меки, увиснали уши. Абатът от Нидархолм подари на Ерлен това прекрасно животно, донесено от чужбина. Самият факт, че баща им притежава

такава рядка порода куче, го издигаше в очите на синовете му на недостижима за другите мъже висота. Ерлен им обеща да им подари по едно кученце по техен избор, когато кучката роди.

Кристин попита Юлв Халдуршон дали Ерлен е споменал кога смята да се прибира в „Йорун“.

— Не — поклати глава Юлв. — По всичко личи, че възнамерява да остане повече време там.

Юлв не прояви желание да ѝ разкаже за пътуването си до „Хауген“, а и Кристин не попита.

През есента се изнесоха от новата къща. По-големите синове поискаха тази зима да спят в голямата стая на втория етаж. Кристин им разреши. Тя щеше да спи с двете си най-малки деца на долния етаж. Първата вечер предложи на Лавранс да легне в леглото на родителите си.

Момчето се търкаляше доволно в чаршафите. Децата бяха свикнали да спят върху пейката, застлана с кожени чували, напълнени със слама, и да се завиват с животински кожи. Сега в леглото на родителите, освен кожи имаше сини чаршафи и меки завивки, а възглавниците им бяха облечени в бели ленени калъфки.

— Майко, сигурно ще спя тук само докато татко се прибере, нали? — попита Лавранс. — А после с Мюнан ще се преместим пак на пейката.

— Или ще спите в леглото на Нокве и Бьоргюлф, ако двамата ти братя не си променят решението заради студа.

И в гостната имаше зидано огнище, но то повече димеше, отколкото топлеше, а и вятърът, и студът се усещаха по-силно на горния етаж.

Наближаваше края на есента и Кристин усети как постепенно я завладява смътен страх. Той растеше ден след ден, а напрежението стана нетърпимо. От Ерлен не пристигаха никакви вестии.

През дългите тъмни есенни нощи Кристин лежеше будна, слушаше равномерното дишане на малките момчета, свистенето на вятъра по ъглите на къщите и мислеше за Ерлен. Точно в това имение ли намери да отседне...

През една от последните вечери в странноприемницата в Осло им гостува Мюнан Бордшон. Кристин слушаше с неудоволствие, когато двамата братовчеди отвориха дума за „Хауген“. Мюнан беше

получил имението в наследство от майка си като единствен собственик. Тогава двамата с Ерлен бяха доста пияни и развеселени. Кристин очакваше с ужас думите им за мястото, станало извор само на нещастия. Мюнан реши да отстъпи имението на Ерлен, за да не го остави съвсем безимотен. Двата сродници обсъдиха идеята на Мюнан весело, през смях. Не пропуснаха да се пошегуват дори със слуховете, че никой не иска да живее там заради бродещите духове. Мюнан явно бе преодолял ужаса, който преживя след зловещата кончина на майка си и на нейния съпруг.

Братовчедът на Ерлен му даде всички документи, удостоверяващи собствеността върху „Хауген“. Кристин не съумя да прикрие неудоволствието си, че мъжът ѝ се превърна в собственик на това злокобно място. Но Ерлен обърна всичко на шега.

— Не ми се вярва някога кракът ни да стъпи в имението, пък и къщите сигурно вече са рухнали. А и се съмнявам леля Осхил или Бьорн да дойдат у дома и да ни донесат годишната рента от земите си. Дори и да има нещо вярно в слуховете, че душите им обикалят имението, това не ни застрашава по никакъв начин.

Наближаваше краят на годината и мислите на Кристин непрекъснато се въртяха около въпроса как се чувства Ерлен в „Хауген“. Постепенно стопанката стана толкова угрижена и мълчалива, че престана да общува с децата и слугите си. Те избягваха да се обръщат към нея за съвет, освен когато беше наистина наложително да я попитат нещо, защото тя отговаряше лаконично и се дразнеше, задето я смуцават и безпокоят напрегнатите ѝ тревожни мисли. Самата Кристин не съзнаваше ясно колко недружелюбна е станала. Когато двете ѝ най-малки деца престанаха да разпитват за баща си и да ѝ говорят за него, тя въздъхна с мъка: децата забравят много бързо. Кристин не си даваше сметка, че многократно ги бе отблъсвала с нетърпеливите си отговори и с настойчивите си молби да млъкнат и да не я притесняват. Майката вече почти не разговаряше с големите си синове.

Докато траеше сухият студ, Кристин обясняваше на хората от околността, които се отбиваха в имението и питаха къде е стопанинът, че Ерлен отишъл в планината да си опита късмета в лова. През първата седмица на декември обаче падна обилен сняг — и в долината, и в планината.

Рано сутринта на празника на света Лусия Кристин излезе от обора. Навън още беше тъмно, а по небето сияеха звезди. На слабата светлина от боровата главня, забита в снежна пряспа на двора, стопанката видя как тримата ѝ синове си завързват ските пред вратата на къщата. Наблизо чакаше скопеният жребец на Гауте. Добичето имаше снегоходки на копитата и самар на гърба. Тя веднага отгатна накъде са тръгнали момчетата. Когато забеляза, че и Бьоргюлф се готви да пътува с Нокве и Гауте, майката успя само да промълви:

— И ти ли ще караш ски, сине? Днес времето ще е ясно и ще ти се възпалят очите!

— Нали виждаш, майко.

— Ще се приберете ли преди обяд? — безпомощно попита тя.

Бьоргюлф не умееше да кара ски, а и светлината от отражението на слънчевите лъчи върху снега никак не му понасяше. Затова зимно време излизаше много рядко. Нокве обаче отговори, че щели да останат няколко дни в „Хауген“.

Кристин се прибра, обзета от силна тревога. Близнаците се цупеха и сърдеха. Явно и те са искали да отидат при баща си, но по-големите им братя не са им позволили.

На сутринта на петия ден тримата ѝ синове си дойдоха заради Бьоргюлф. Тръгнали в ранни зори, още било тъмно, та да се приберат преди изгрев-слънце. Двамата по-големи се качиха в спалнята си — Бьоргюлф изглеждаше капнал от умора — а Гауте занесе дисагите и самарите в стаята на първия етаж. Донесе две хубави кученца за малките си братя. От въодушевление Лавранс и Мюнан изгубиха ума и дума. Гауте се помъчи да не издаде притеснението си:

— А това татко поръча да го дам на теб, майко.

Подаде ѝ четиринайсет хермелинови кожи, от хубави по-хубави. Кристин ги пое смутено. Не знаеше какво да му каже. Искаше ѝ се да го пита за много неща, но се боеше да не би, ако покаже за малко колко е уязвима, да изгуби самоконтрол пред все още твърде младия Гауте. Едва успя да отрони:

— Вече са побелели, както виждам. Нормално, нали преполовихме зимата...

Нокве слезе долу и двамата братя седнаха да хапнат каша. Кристин предупреди Фрида, че иска лично да поднесе яденето на

Бьоргюлф. Изведнъж ѝ хрумна да поговори с мълчаливия си син, защото забелязваше колко по-зряло се държи той от братята си.

Бьоргюлф лежеше с компрес върху очите. Майката закачи котел с вода на куката над огнището, а момчето се надигна на лакът и започна да се храни.

През това време Кристин свари отвара от изсушена очанка и змийско мляко. Взе празната паница, изплакна зачервените, подути очи на сина си с отварата и ги покри с компрес. Събра кураж и попита:

— Баща ти не каза ли кога смята да се прибира?

— Не.

— Винаги си толкова мълчалив, Бьоргюлф — отбеляза тя след малко.

— Май е заложено в кръвта ни, майко. Срецнахме Симон и хората му на север от връх Рустен. Извозваха някакви товари — додаде момчето.

— Спряхте ли се да поговорите със свако си?

— Не — засмя се Бьоргюлф. — Сякаш целият ни род е заразен с някаква болест. Помежду ни не вирее сговор.

— Мен ли обвиняваш за това? — нахвърли му се майката. — Първо се оплакваш, задето всички от рода ни мълчим, а после се чудиш защо не можем да живеем в разбирателство.

В отговор Бьоргюлф пак се засмя. Надигна се на лакът, сякаш се вслушваше в дишането на Кристин:

— За Бога, майко, не се разстройвай така. Пребит съм от умора, защото не съм свикнал да карам ски. Не ме слушай какви ги говоря. Пределно ясно ми е, че не си свадлива жена.

Кристин веднага излезе от стаята. За нищо на света не смееше да разпитва сина си какво мислят младите по такива въпроси.

Всяка вечер майката си лягаше и се ослушваше напрегнато. Дали синовете ѝ обсъждат положението, когато останат сами горе? Чуваше глухо трополене на ботушите и коланите с ножове, които момчетата захвърляха на пода, и гласовете им, но не можеше да долови нито една дума. Синовете ѝ се надвикваха и повишаваха тон. Разговорите им напомняха едновременно и кавга, и шега. Веднъж се чу как единият близък извика силно, а после момчетата завлачиха някого по пода. От

трополенето прахът от горния етаж се разлетя в спалнята ѝ. После някой отвори с трясък вратата към чардака, а оттам долетя тропот. Ивар и Скуюле започнаха да заклинат, да заплашват и да блъскат по вратата. Тя различи високия, развеселен глас на Гауте, застанал до вратата към чардака. Явно големият брат пак се бе скарал с близнаците и накрая ги бе изхвърлил навън. Разнесе се мъжкия глас на Нокве: той сдобри момчетата и пусна близнаците в спалнята. Разговорите и смехът на синовете ѝ долитаха още известно време от горния етаж и постепенно стихнаха. След малко майката долови глухо боботене на равни промеждутъци, което напомняше тътен на гръмотевична буря, вилнееща из планината.

Кристин се усмихна в тъмното: Гауте хъркаше, когато си лягаше много изморен. Така хъркаше и баща ѝ. Приликата е странно нещо. Синовете ѝ, които приличаха на Ерлен по външен вид, бяха наследили от него и тихия си като на птици сън. Докато размишляваше над дребните черти, повтарящи се в родители и деца поколения наред, устните ѝ се разтеглиха в усмивка. Мъчителното безпокойство в душата ѝ отслабна, а сънят я замая и разплете мислите ѝ, увити една в друга. Отпусна се блажено, забрави за всичко и се унесе в сън.

Те са млади, утешаваше се тя, няма да го преживеят толкова тежко...

В дните преди настъпването на новата година в имението се отби отец Сулмюн, помощник–свещеника. За пръв път се случваше да дойде в „Йорун“ без покана. Стопанката го посрещна радушно и почитателно, но я обзе лошо предчувствие. Опасенията ѝ се оправдаха. Свещеникът се чувствал длъжен да провери дали Кристин и съпругът ѝ не са прекратили самоволно и богохулно свещения си съюз. Ако това отговаряло на истината, отецът искал да разбере кой е виновен за това престъпление.

Кристин усети как започна да увърта и да обяснява твърде подробно и словоохотливо, че Ерлен искал да нагледа земите си на север в Довре, защото „Хауген“ било доста занемарено от години, а двамата с мъжа ѝ били принудени да се грижат за благополучието си заради многобройната си челяд и така нататък. Изложи му положението прекалено обстоятелствено и отец Сулмюн, без да блести с особено остър ум, все пак забеляза смущението ѝ. Стопанката продължаваше да обяснява колко ревностен ловец е съпругът ѝ и

показа на свещеника какви хермелинови кожи ѝ е изпратил. В объркването си Кристин подари кожите на отец Сулмюн и чак след това се усети какво е направила.

След като изпрати госта, стопанката се разгневи. Ерлен трябваше да предположи какво я очаква, когато хората забележат дългото му отсъствие: свещеникът рано или късно щеше да дойде и да разпитва каква е причината.

Отец Сулмюн беше плах човек. Човек не можеше лесно да отгатне възрастта му, но изглеждаше около четирийсетгодишен. Не се отличаваше нито с особена далновидност, нито с ерудиция, но го знаеха като почтен, благочестив и добродетелен Божи човек. Малкото му имение управляваше неговата сестра, жена на възраст — бездетна, вдовица и дотеглива сплетница.

Отец Сулмюн искаше да си извоюва славата на ревностен църковен служител, но се впускаше да вразумява предимно по-бедни хора и се занимаваше с дребни провинения. Понеже беше страхлив по природа, се боеше да упреква в грехове заможните стопани и да се нагърбва с въпроси от по-сложно естество, но осмелеше ли се веднъж да го стори, ставаше много свадлив и неотстъпчив.

Въпреки всичко отец Сулмюн се радваше на обичта на своите енориаши. От една страна, хората го почитаха заради скромния му благопристоен начин на живот, а, от друга, го ценяха, защото, за разлика от отец Айрик, Сулмюн не проявяваше сребролюбие и непреклонно желание да защитава правата на Църквата, като събира от миряните непосилни данъци. Това вероятно се дължеше на по-плахия му характер.

И все пак нямаше човек в енорията, който да не обича и уважава стария отец Айрик. Преди енорияшите често се възмуцаваха от алчността му, недопустима за Божи служител. Свещеникът се мъчеше с всякакви средства да обезпечи сигурността и охолния живот на децата си, заченати при незаконното му съжителство с негова наложница. В началото на престоя му хората от Сил не можеха да понесат безкомпромисната строгост, с която свещеникът наказваше всеки, нарушил и най-дребните църковни норми. Преди да го посветят в свещенически сан, отец Айрик бил войник и на младини участвал в

грабителските походи на ярла — пират Алф от „Турнберг“. Миналото му на безмилостен воин прозираше и в поведението му на свещеник.

Същевременно жителите на долината се гордееха с него, защото той превъзхождаше повечето енорийски свещеници по ерудицията, широта на познанията, физическа сила и аристократична осанка. Освен това притежаваше прекрасен глас. След години, прекарани в тежки изпитания, които Бог му изпрати заради неразумната му младост, отец Айрик Коресън помъдря, стана по-благочестив и справедлив и славата му се разнесе над цялото епископство. На църковните сборове в Хамар тачеха свещеника като баща на останалите духовни пастири. Говореше се, че епископ Халвар му предложил да го премести в друга църква, да му осигури по-знатна титла и място в епархиалния съвет. Отец Айрик обаче предпочел да не се мести. Оправдал се с напредналата си възраст и с отслабналото си зрение.

В Сил, до главния път, малко на юг от „Формо“, се издигаше красиво изработен кръст от стеатит, който отец Айрик поръча на свои разноски. На това място преди четирийсет години свлачище от камъни уби двамата му млади синове с обещаващо бъдеще. Не се случваше възрастни хора да минат оттам, без да прочетат „Отче наш“ и „Богородице Дево“ за душите на Алф и Коре.

Свещеникът осигури на дъщеря си богата зестра и я омъжи за красив потомък на знатни селяни край Осло. Тогава Юн фис се ползваше с добро име, но след шест години дъщерята на отец Айрик се прибра в бащиния си дом изпосталяла от глад, с разбито здраве, дрипава и пълна с въшки, с по едно дете във всяка ръка и едно под колана. Хората от Сил знаеха отлично какво се е случило, но не го обсъждаха: обесили Юн фис в Осло за кражба. Синовете на Юн също не прокопсаха. И тримата се споминаха.

Дори и когато потомците му бяха живи, отец Айрик се грижеше съвестно за уюта в църквата. Стараеше се да украсява и почита Божия дом с богати дарове. След смъртта му храмът щеше да получи по-голямата част от имуществото му, както и ценните му книги. Новата църква „Свети Улав и Свети Томас“ в Сил беше много по-внушителна и великолепна от старата, която изгоря. Отец Айрик отдели от парите си, за да купи пищни, скъпи украшения за храма. Ходеше там всеки

ден, молеше се и прекарваше часове в молитвен размисъл, но водеше богослуженията само на големите църковни празници.

Отец Сулмюн пое ръководството и с църковните дела се занимаваше основно той. Ала когато изпитваха тежка мъка или душите им не намираха покой заради непреодолими трудности и угризения на съвестта, енорияшите търсеха съветите на стария свещеник. Всички, които го посещаваха, си тръгваха от дома му с усещане за успокоение и душевен мир.

Една вечер в началото на пролетта Кристин Лаврансдатер пристигна в „Румюн“ и почука на вратата на отец Айрик. Не знаеше как да му обясни за какво е дошла, затова започна да говори за незначителни неща, след като му поднесе почитанията си. По едно време търпението на стареца се изчерпи:

— Кристин, нима си дошла само за да ме посетиш и да видиш как съм? Ако е така, съм ти много благодарен, но ми се струва, че нещо ти тежи. Прав ли съм? Ако да, кажи за какво става дума и престани да губиш ценно време с празни приказки...

— Отче, никак не ми се иска мъжът ми да живее в „Хауген“ — подхвана Кристин, скръсти ръце в скута си и наведе очи.

— „Хауген“ не е далеч. Какво пречи да отидеш при него, да поговорите и да го помолиш да се прибере. Стопанството е съвсем малко и там няма много работа. Присъствието му едва ли е строго наложително.

— Хваща ме страх, като си помисля, че стои сам през тези тъмни зимни нощи — потръпна жената.

— Ерлен Никулаусън е голям мъж и умее да се грижи за себе си.

— Отче Айрик, нали знаеш какво се случи там — прошепна Кристин едва доловимо.

Свещеникът я стрелна със замъглените си старчески очи. Някога бяха въгленовочерни и искрящо бистри. Мълчеше.

— Нали си чувал какви слухове се носят — продължи Кристин.
— Духовете на мъртвите стопани се разхождат из имението.

— Да не искаш да кажеш, че това е причината да не навестиш съпруга си? Или се боиш духовете да не му счупят врата? Щом досега не са го направили, значи няма да го закачат и занаяпред — засмя се грубо свещеникът. — Приказките за духове и призраци на мъртви

хора, които витаят из домовете им, са белег на невежество, ерес и суеверие. Боя се, че там, където са сега Бьорн и Осхил, има много строги пазачи.

— Отче Айрик — прошепна разтреперана тя, — според теб няма ли спасение за двете клетки души?

— Опазил ме Бог да се одързостя дотам да преценявам докъде се простира Неговото милосърдие. Но не допускам двамата грешници да са приключили толкова бързо с отчета на греховете си. Все още не са изнесени всички табла с отбелязаните върху тях прегрешения: Осхил изостави децата си, а вие двамата се превърнахте в чираци на тази коварна жена. Ако смятах, че има някакъв начин да се поправи стореното от нея, щях... Но щом Ерлен е останал необезпокояван в дома ѝ, значи Бог е преценил за ненужно леля му да се появи и да го предупреди. Наистина, с Божията милост, със съчувствието на Светата Дева и с църковните застъпнически молитви се случва клета душа да излезе от очистителния огън и да се върне на този свят, когато грехът, извършен от нея, би могъл да се изкупи с помощта на живите, а мъченията ѝ да се съкратят, както се случи например с неспокойната душа на покойника, който премести граничния камък между Хов и Яриста, или с душата на селянина от долината Мюсюдал, представил фалшиви документи за правото да мели брашно на воденицата. Но душите не могат да излязат от очистителния огън, без да имат специална мисия. Пълни глупости са разказите за духове на мъртъвци и призраци на починали некръстени деца или за илюзиите, създавани от дявола, които се изпаряват на мига, когато се защитиш с кръстен знак и изречеш името Господне.

— А онези, които отидат в Царството Небесно, отче Айрик? — попита след малко тя.

— Тях Господ ги праща с дарове и вести от Рая.

— Някога ти споделих, че видях брат Едвин Ричардсън.

— Да, спомням си. Или е било сън — изпратен ти от Бог или от твоя ангел хранител — или монахът е светец.

— Баща ми — разтреперано прошепна Кристин, — отче, толкова пъти съм се молила да зърна лицето му поне за миг. Изпитвам неопишуемо силно желание да го видя, отче Айрик. Надявам се изражението му да ми подсказе как да постъпя. Ако можех да получа

съвет от баща си, щях... — тя прехапа устни и избърса с края на забрадката си напирещите да рукнат сълзи.

Свещеникът поклати глава:

— Моли се за душата му, Кристин, макар че според мен Лавранс и майка ти отдавна са получили утеха при Онзи, при Когото са търсили утеха за всичките си неволи по време на целия си земен път. Безспорно Лавранс продължава да те закриля с любовта си. С молитви и панихиди всички ние се свързваме с него. Начинът, по който стигаме до него, е от неразбираемите за мнозина тайнства, но не се съмнявай, че този начин е за предпочитане, вместо да смущаваме покоя му, за да идва на този свят и да ти се покаже...

Кристин поседя мълчаливо известно време, за да се овладее и да събере сили да говори. После разказа на свещеника какво се случи между нея и Ерлен в стаята с огнището, като се постара да предаде точно всяка изречена дума.

След като я изслуша, свещеникът запази мълчание. Кристин плесна отривисто с ръце:

— Отче Айрик! Според теб аз ли нося вина за разрива помежду ни? Смяташ ли, че съм сбъркала, а Ерлен има право да избяга от мен и да изостави така синовете ни? Според теб справедливо ли е да иска от мен аз да го потърся, да падна на колене пред него и да си взема назад изречените от мен зловни думи? Ерлен няма да се прибере у дома, ако не го направя!

— А ти смяташ ли, че е необходимо да викаш Лавранс от отвъдното, за да му поискаш съвет? — свещеникът се изправи и сложи ръка върху рамото ѝ: — Кристин, помня те от съвсем малка. Лавранс те водеше на църква, нагласяше ръцете ти пред гърдите ти и те караше да ми прочетеш „Отче наш“. Ти казваше молитвата ясно и изразително, макар и да не разбираше нито дума. После научи какво е значението на норвежки на всяка молитва. Вероятно вече си го забравила... Забрави ли, че баща ти обясняваше всичко и ти засвидетелстваше своята почит и любов? Лавранс прие с уважение мъжа, пред когото ти толкова се боиш да се смириш. Кристин, нима вече не си спомняш какъв прекрасен празник организира баща ти за вашата сватба? А вие двамата напуснахте дома му като крадци, отнасяйки със себе си достойнството и честта на Лавранс Бьоргюлфсън.

Задавена от ридания, жената зарови лице в ръцете си.

— Не си ли спомняш вече, Кристин, че Лавранс не поиска от вас да измолите от него прошка на колене, преди да ви приеме отново в любящото си бащино сърце? Нима гордостта ти не може да преглътне необходимостта да сведеш глава пред Ерлен, комуто си нанесла обида, незначителна в сравнение с обидата, която нанесе на баща си?

— Исусе! — ридаше неутешимо Кристин. — Исусе, смили се над мен...

— Явно все пак не си забравила името Му — отбеляза свещеникът. — Него баща ти се стремеше да следва като апостол и да Му служи като верен рицар — отец Айрик докосна малкото разпятие над главите им. — Без да е съгрешил, Божият син загина на кръста, за да изкупи греховете ни към Него. Прибери се у дома, Кристин, и помисли над онова, което ти казах — посъветва я той, след като тя си поплака.

Дните се търкаляха, времето се стопли, изви се буря, заваля лапавица и проливен дъжд. На моменти вятърът ставаше толкова силен, че хората не смееха да излязат на двора, за да не ги отнесе вихрушката. Пътищата из околността бяха непроходими. Реката придойде бурно, бързо и внезапно. Онези, които живееха в най-уязвимите имения, се преместиха. Кристин нареди да пренесат повече от зърното в новата постройка, а добитъка заведоха при отец Айрик, защото пролетният обор на „Йорун“ се намираше на другия бряг на реката. Лошото време донесе много несгоди на стопаните. Снегът в градините се размекна като масло на огън, а животните страдаха от недохранване след суровата зима. На две от най-хубавите телета краката им се счупиха като изгнили стъбла на цветя.

В деня, когато преместваха добитъка, неочаквано на пътя им се изпречи Симон Андресьон с четирима ратаи. Мъжете се спуснаха да помагат на хората от „Йорун“. В цялата олелия, която съпътстваше пренасянето на крави, овце и агнета, примесена с вятър и дъжд, роднините нито успяха да се чуят, нито да поговорят на спокойствие. Но вечерта Кристин настани Симон и хората му на пейката в „Йорун“, за да се подкрепят със сгряващо пиво. Тогава размениха няколко думи със Симон. Той я покани да постои във „Формо“ със слугините и децата и предложи да помогне заедно с двама от слугите си на Юлв и ратаите в „Йорун“. Кристин му благодари, но настоя да остане в дома

си. Изпратила Лавранс и Мюнан в „Юлвсволене“, а Яртрюд отишла при отец Сулмюн: със сестра му станали много добри приятелки.

— Кристин, хората се питат защо вие двете с Рамборг не се виждате. Жена ми няма да остане доволна, ако се прибера без теб.

— Зная, че изглежда странно в хорските очи — съгласи се тя. — Но според мен още по-необяснимо би било да гостувам на сестра ми, когато мъжът ми не си е у дома, а раздорът помежду ви не е тайна за никого.

Симон не отговори и побърза да тръгне с хората си.

Седмицата на литанията започна с ужасно време. Във вторник се разнесе вестта, че реката е отнесла моста над пътя Рустен, откъдето се минаваше за пасищата по склоновете на Хьовринг. Хората се изплашиха да не би същата участ да сполети и големия мост до църквата. Той беше яко съоръжение, построено върху солидни дървени трупи, и с висок свод в средата, подсилен с дебели дънери, забити в речното корито, но буйната вода заля подпорите чак до върховете и течението от север довлече под арката му плавеи. Река Логен наводни ниските поляни на двата бряга, а в полетата на „Йорун“ водата стигна до къщите и се образува нещо като залив. В наводнените ниви покривът на ковачницата и върховете на дърветата приличаха на малки острови. Плевнята отдавна беше отнесена.

От именията на източния бряг на реката само неколцина стопани се явиха в църквата. Хората се опасяваха, че придошлата вода ще отнесе моста и няма да успеят да се приберат по домовете си. Но на склона под плевнята в „Лаугарбрю“ на другия бряг, където имаше малко завет, във вилицата се забелязваха скупчени хора. Според слуховете отец Айрик се зарекъл да пренесе кръста през моста и да го сложи на източния бряг, пък ако ще и никой да не го последва.

Веднага щом шествието излезе от храма, срещу богомолците се изви вихрушка. Снежните парцали падаха косо като черти, а от околните имения се виждаха само откъслечни картини. От време на време се мяркаше чернеещо езеро там, където преди бяха ливадите; облаци, носещи се по сипеите на склона и по високите части на гората; темето на планината сред облачната обвивка. Въздухът беше наситен с боботенето на реката, което ту се усилваше, ту заглъхваше; придружаваше го бученето от горите и воят на вятъра. Същевременно

кънтеше глухият тътен от бурята, бушуваща из планината, и грохотът на свличащ се по склоновете сняг.

Свещите изгаснаха веднага щом ги изнесоха навън. Мъже на възраст бяха облекли белите ризи на момчетата от църковния хор. Вятърът дърпаше безжалостно плата. Поеха напред с хоругвата, като придържаха покривка над нея, та вятърът да не я разкъса, докато крачат по склона, приведени напред срещу вихрушката. От време на време дрезгавият глас на отец Айрик успяваше да надвика бученето на вятъра:

— Venite: revertamur ad Dominum; quia ipse cepit et sanabit nos: percutiet, et curabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus sequemurque, ut cognoscamus Dominum. Alleluia.^[1]

Когато шествието стигна до мястото, където водата заливаше пътя, Кристин и останалите жени спряха, но облечените в бяло младежи, дяконите и свещениците вече вървяха по моста, а мъжете ги следваха. Водата им стигаше до колене.

Мостът се разклати и разлюля, а жените забелязаха с ужас, че от север водната стихия подмята къща и течението я носи към съоръжението. Къщата почти се беше разпаднала и дървените стълбове стърчаха, но все още не бе изгубила целостта си. Стопанката от „Юлвсволене“ се вкопчи в Кристин Лаврансдатер и започна да се жалва оглушително: двете невръстни братчета на съпруга ѝ се намирали сред хористите.

Кристин призоваваше безмълвно Дева Мария и гледаше с широко отворени от ужас очи най-високата част на моста, където мерна бялата одежда на Нокве сред младежите, които носеха хоругвата. Жените все пак долавяха глас на отец Айрик, удавен в небивалия шум.

Свещеникът се спря напред моста и вдигна високо кръста в мига, когато къщата се заби в подпорите. Мостът се разклати и изгуби здравината си. Хората от двете му страни имаха чувството, че съоръжението се наклони на юг. Шествието продължи, изгуби се под сводестия гръб на моста и се появи на другия бряг. Съборената къща се заклеци в плавея, наслоил се под мостовите подпори.

После внезапно се случи чудо. През гъстите облаци, подмятани от бурята, се процеди сребрист слънчев лъч, а придошлата река придоби матовия блясък на разтопено олово. Мъглата и облаците се

разкъсаха и слънцето проби тънката им покривка. Когато шествието тръгна обратно по моста, за да се върне в църквата, лъчите блестяха върху кръста, а кръстосаните ленти на епитрахила лъщяха във виолетово над мокрия бял подризник на свещеника. Долината се къпеше в златистите отблясъци на блестящи водни капки на дъното на пещера от синкав мрак, защото слънчевите лъчи повалиха буреносните облаци по върховете на планината и ливадите потънаха в тъма; мъглата се разбяга между заоблените била, а грамадният връх над „Формо“ се извисяваше над мрака, ослепително бял от падналия сняг.

Кристин забеляза Нокве. Подгизналите дрехи бяха полепнали по телата на момчетата, но те продължаваха да пеят с пълни гърди срещу слънчевата светлина:

*Salvator mundi, salva nos omnes.
Kyrie, eleison, Christe, eleison,
Christe, audi nos...*^[2]

Свещениците с кръста минаха покрай жените. След тях вървяха селяните. Мокрите им дрехи тежаха, но те наблюдаваха с радостно учудване как времето се оправя, докато отправяха мощния си призив — Милостив бъди, прости ни, Господи!

Неочаквано Кристин се олюля и се наложи сега тя на свой ред да се опре на стопанката от „Юлвсволене“: не можеше да повярва на очите си. Сред хората в литийното шествие съзря Ерлен, облечен в прогизнал гащеризон от еленова кожа с качулка на главата. Въпреки това го позна. И той като останалите викаше „Милостив бъди, прости ни, Господи“ с полуотворена уста. Когато мина покрай нея, Ерлен я погледна. Жената не успя да разтълкува изражението му, но като че ли по лицето му пробяга усмивка.

Заедно с останалите жени Кристин се присъедини към шествието по склона към църквата, като повтаряше молитвените призови след младежите. Усещаше единствено бесните удари на сърцето си.

По време на литургията зърна Ерлен за миг. Не посмя да застане на обичайното си място и се скри в тъмнината на северния кораб.

След края на службата веднага се втурна навън. Тръгна, без да изчака слугините си. Навън цялата природа се къпеше в слънчеви лъчи. Тичаше към „Йорун“, без да забележи, че пътят прилича на бездънна река.

У дома нареди масата, напълни рога с медовина и го постави пред почетното място на трапезата. Едва след това си съблече мокрите дрехи и се премени като за празник: с тъмносиня бродирана туника, сребърен колан, обувки с каишки и забрадка със син кант. После коленичи в малката стая. Неспособна да разсъждава и да намери думи да опише желанията си, жената прочете няколко пъти „Богородице Дево“. Благословена Владичице, мили Господи Боже, син на пречистата Дева, Ти знаеш за какво Те моля...

Мина доста време. Слугините ѝ обадиха, че мъжете отново се върнали на моста и се опитвали да отстранят с брадви и куки насъбралите се в подпорите отломки. Искали да направят всичко по силите си, за да спасят моста. Свещениците си съблекли тържествените одежди и също се върнали на моста.

Мъжете се прибраха в късния следобед: синовете на Кристин, Юлв Халдуршон, трима слуги, един старец и две малки момчета, които временно живееха в имението като храненици.

Нокве седна отдясно на почетното място. Изведнъж стана рязко и се отправи към вратата. Майката му го повика. Той се върна и отново зае мястото си. Лицето му ту пребледняваше, ту почервеняваше. Седеше със сведени клепки и хапеше долната си уста, опитвайки се да си възвърне самообладанието. Беше му трудно, но съумя да се окопоти.

След като се нахраниха, синовете ѝ станаха от вътрешната пейка, заобиколиха празното място на стопанина, прибраха ножовете в ножниците си, пооправиха коланите си по навик и излязоха.

Кристин изчака всички да станат от масата. Най-сетне излезе навън. На слънчевата светлина от всички покриви се стичаше вода. На двора видя само Юлв, застанал пред прага на къщата си.

По лицето му се изписа дълбоко униние, когато стопанката се приближи към него.

— Успя ли да говориш с него? — попита тя.

— Съвсем малко. Видях, че двамата с Нокве си поприказваха. Ерлен се изплашил за вас заради наводнението. Решил да се отбие да

провери какво става. Нокве му разказа как се справяш с положението. Беше много ядосан, задето си дарила кожата, които ти прати по Гауте през есента. Не зная как е разбрал. Съвсем побесня, когато научи, че след службата си тръгнала към къщи, без да го изчакаш.

Кристин посрещна думите му мълчаливо, обърна се и се прибра в стаята.

През това лято препирните между Юлв Халдуршон и съпругата му не стихваха. Синът на полубрат му, Халдур Юнсън, дойде при чичо си през пролетта и доведе жена си. Двамата се венчаха миналата година. Сега Юлв възнамеряваше да даде под аренда земите си в Скаун на племенника си и Халдур да се премести там с жена си, но Яртрюд се разгневи, защото ѝ се струваше, че Юлв дава имота на племенника си при прекалено добри условия. Юлв ще намери начин да завещае имението си на Халдур, опасяваше се тя.

Кристин симпатизираше на Халдур, защото преди той беше неин слуга в „Хюсабю“. Стопанката харесваше и съпругата му: мълчалива, скромна млада жена. През лятото на младите им се роди момче. Кристин предостави на родилката къщата с тъкачния стан, където по традиция раждаха господарките в имението. Яртрюд — макар че беше млада и нямаше представа как се помага на родилка и как се повива новородено — се засегна, задето Кристин пое отговорната задача да дава наставления на жените как да се погрижат за младата майка.

Кристин стана кръстница на момчето, а Юлв пое разходите по кръщенето. Яртрюд го обвини, задето похарчил прекалено много пари и оставил твърде големи подаръци на люлката и на леглото на майката. За да укроти гнева на съпругата си, Юлв ѝ поднесе най-тържествено скъпоценни накити: позлатен кръст на синджир, палто с кожена подплата и голяма сребърна закопчалка, златен пръстен и брошка. Но Яртрюд съзнаваше, че мъжът ѝ няма да ѝ отстъпи дори една нива повече от земите, които ѝ обеща преди сватбата. Ако Юлв останеше бездетен, имотите му щеше да наследи Халдур. Яртрюд се вайкаше, задето детето им се роди мъртво, а нямаше изгледи тя да забременее отново. Жената стана за посмешище в цялата околност, защото се оплакваше от неволята си на всеки срещнат.

След като младата невеста на племенника му си взе очистителната молитва, Юлв помоли Кристин да позволи на Халдур и Аудхил да живеят в стаята с огнището. Стопанката се съгласи. Избягваше Халдур, понеже той ѝ навяваше болезнени спомени, но общуваше често с Аудхил, която се стараяше да ѝ помага, с каквото може. В края на лятото детето на Халдур и Аудхил се разболя тежко. За успокоение на младата неопитна майка Кристин пое грижите за лечението му.

През есента двамата си заминаха, а стопанката остана да тъжи и за тях, и за малкото им дете. Макар че осъзнаваше колко глупаво е да се измъчва, Кристин не можеше да прогони болката, задето изведнъж спря да ражда деца. Така или иначе тя не беше стара. Нямахше още четирийсет.

Присъствието на младата, по детски неопитна съпруга на Халдур и грижите за бебето досега отвличаха мислите ѝ от болезнени теми. А събитията в дома на Юлв Халдуршон също я разсейваха, колкото и тежко да ѝ беше да наблюдава как се разпада бракът на сродника им.

Постъпката на Ерлен след литанията я огорчи и не ѝ се мислеше как ще приключи всичко това. Той се появи на шествието и в църквата пред очите на всички съседи, а после си тръгна, без да удостои съпругата си дори с поздрав. Това ѝ се струваше толкова жестоко, че Ерлен ѝ стана безразличен.

Кристин не беше разменила и дума със Симон Андресьон от деня, когато дойде да ѝ помогне с добитъка. Видеше ли го до църквата, тя му кимваше за поздрав и се спираше да поговори със сестра си. Нямахше представа как приемат сегашното ѝ положение и заминаването на Ерлен.

В неделята след празника на свети Вартоломей хората от „Формо“ дойдоха на службата заедно с Юрд от „Дюфрин“. Симон изглеждаше много весел, докато влизаше в храма рамо до рамо с брат си. След литургията Рамборг се приближи до Кристин и ѝ прошепна развълнувано, че чака дете по Благовещение.

— Кристин, сестро, ела у дома да празнуваме заедно!

Кристин поклати печално глава, потупа младата жена по бузите и се помоли на Бог бледите страни на бременната да донесат щастие на нея и на мъжа ѝ, но отклони поканата.

След разрива с Ерлен Симон се помъчи да си внуши, че така е най-добре. Стопанинът на „Формо“ не изпитваше потребност да се допитва до хорското мнение дали е постъпил правилно, или не. За себе си знаеше колко всеотдайно бе помагал на Ерлен и Кристин в критични моменти. Подкрепата му в селскостопанската работа не беше толкова ценна за хората от „Йорун“, че да си усложнява живота.

Но когато разбра, че Ерлен е напуснал имението, Симон вече не можеше да запази спокойствието, което се опитваше да си наложи толкова упорито. Напразно си казваше, че никой не знае как всъщност стоят нещата и защо Ерлен не се прибира. Хората само сплетничат, без да имат представа каква е истинската причина. Не бива да вярва на всички празнословия. Но го глождеше безпокойство. Обмисляше дали да не навести Ерлен в „Хауген“, да си вземе назад думите, които му каза при последната им среща, а после да намери начин да оправи нещата между Ерлен и Кристин. Симон обаче не се осмели да осъществи намеренията си.

Не допускаше, че някой забелязва колко разтревожено преживява раздялата на роднините си. Ежедневието му протичаше нормално, той се грижеше за имението и за земите си, веселеше се и пиеше невъздържано заедно с приятелите си, ходеше на лов в планината, когато му останеше време, глезеше децата си у дома, а между съпрузите във „Формо“ никога не се чуваше груба дума. Слугите сигурно смятаха, че отношенията помежду им са по-гладки от всякога, защото Рамборг стана по-умерена и овладяна. Не капризничеше и не проявяваше някогашната си детинска раздражителност за дреболии. Макар и да не го показваше, Симон се чувстваше несигурен и плах в общуването си с нея. Нещо го възпираше да я закача и глези като дете. Симон се колебаеше как да се държи с жена си.

Една вечер тя му каза, че очаква дете. Симон не знаеше как да реагира.

— Май не се радваш много — отрони най-сетне той и погали ръката ѝ.

— Но ти се радваш, нали?

Рамборг се сгуши в прегръдките му, едновременно весела и тъжна. Симон я притисна към гърдите си със смутен смях.

— Този път ще бъда по-разумна и няма да капризничам като преди, Симон. Но ти ще останеш при мен, чуваш ли.

Ако ще и всичките ти сродници и братя да тръгнат на върволица към бесилото, този път няма да ме изоставиш!

— Този път няма къде да отида, Рамборг — засмя се печално Симон. — Гайрмюн, бедничкият, едва ли ще се забърка в някоя голяма каша. Той ми е единственият роднина, с когото още не съм се скарал.

Рамборг се засмя през сълзи.

— Зная аз какви са тези ваши караници. Траят, докато роднините ти поискат да им подадеш ръка в трудност, и ти веднага се притичваш на помощ. Познавам те много добре, мъжо...

Четиринайсет дни по-късно в имението най-неочаквано пристигна Юрд Андресън. Рицарят от „Дюфрин“ водеше само един слуга със себе си.

Двамата братя не изпаднаха в бурни словоизлияния. Юрд обясни, че не е виждал сестра си и зет си в „Крюке“ от дълго време и решил да ги навести, а понеже и бездруго бил в долината, Сигрид го посъветвала да се отбие и във „Формо“.

— И аз си рекох, едва ли си ми чак толкова сърдит, братко, че да откажеш да подслониш мен и слугата ми и да ни нахраниш.

— Много мило от твоя страна да ни посетиш, Юрд — промърмори Симон със сведени очи, докато по лицето му се разливаше гъста червенина.

След като се нахраниха, братята излязоха да се поразходят. Зърното започваше да побледнява по огрените от слънцето склонове, спускащи се към реката. Времето беше чудесно. Водите на Логен блещукаха благо и хвърляха слаби бели отблясъци върху елшака. По лятното небе се носеха едри, лъскави облаци. Слънчевата светлина пълнеше цялата купа на долината, а топлият въздух и сенките на облаците багреха планината отсреща в светло синьо и зелено.

От градината зад тях се чуваше глухо трополене от коне по сухата земя. Стадото си проправяше път през храсталака. Симон се надвеси над оградата:

— Конче, конче... Брунстайн май е позастарял, а?

Конят на Юрд протегна шия и подуши рамото на стопанина.

— Осемнайсетгодишен е — Юрд погали коня. — Слушай, братко... тази разправия... би било много неприятно, ако случилото се развали дружбата ни — довърши той с наведена глава.

— Мисълта за това не ми дава мира — призна Симон. — Благодаря ти за посещението, Юрд.

Продължиха да вървят покрай оградата — Юрд напред, след него Симон. Седнаха в края на малка, пожълтяла от слънцето камениста ливада. От ниските купчини сено, пръснати между канарите, където косачите бяха изчистили цялата трева, примесена с цветя, се разнасяше сладникав силен мирис. Юрд разказа на брат си за помирението между крал Магнюс и синовете на Хафтур и техните сподвижници. След малко Симон попита:

— Според теб напълно изключено ли е някой от влиятелните роднини на Ерлен Никулаусън да му върне отново дружбата и благоволенieto на краля?

— Лично аз не мога да помогна с почти нищо. А онези, които са в състояние да допринесат за това, не са особено добре разположени към него. Сега нямам желание да говоря по този въпрос. Смятам Ерлен за смел и чаровен мъж, но според мнозина провали позорно начинанието. Зная колко много държиш на Ерлен...

Симон се загледа в сребристорбелия блясък, окъпал върховете на дърветата по склона, и в блещукащата вода на реката. Удивен, си даде сметка, че в думите на Юрд има някаква истина.

— Впрочем в момента двамата с Ерлен не сме в добри отношения. От доста време не сме разговаряли.

— Много свадлив си станал с годините, Симон — засмя се Юрд. — Обмислял ли си възможността да напуснеш долината? — попита след малко той. — Ако живеем близо един до друг, ще си помагаме повече.

— Откъде ти хрумна? „Формо“ е фамилна собственост от години...

— Осмюн от „Айкен“ има законни права върху своя дял от имението. Доколкото зная, няма нищо против да размени земите си с друг стопанин. Все още не си е избил тази идея от главата, ако дадеш Арнерд за жена на сина му Грюне при упоменатите от Осмюн условия.

Симон поклати глава.

— Родът на баба ни стопанисва „Формо“ още от езически времена. Искам Андрес да наследи имението след смъртта ми и да го управлява. Говориш безумия, братко. За нищо на света не бих се разделил с „Формо“!

— В думите ти има някаква правота — кимна Юрд и леко се изчерви. — Просто си помислих, защо пък да не... Повечето ти роднини и приятели от младежките години живеят в Раумарике и предположих, че там ще се чувстваш по-добре.

— И тук ми е добре — и Симон поруменя. — Само тук синът ми ще живее обезпечено — той погледна крадешком към Юрд.

По нежното набраздено лице на брат му се изписа смущение. Косите му вече бяха съвсем побелели, но тялото му бе запазило някогашната елегантност и гъвкавост. Юрд се раздвижи малко неспокойно, няколко камъка се търколиха надолу по склона и се озоваха сред житните класове.

— Внимавай да не събориш целия сипей в нивата ми — пошегува се Симон и се престори на строг.

Юрд скочи от мястото си пъргаво и леко и подаде ръка на брат си, който се изправяше по-трудно. Симон я задържа за миг и го потупа по рамото. Юрд го прегърна и двамата бавно се заизкачваха към имението.

Вечерта братята прекараха в колибата на Семюн. Симон реши да спи при Юрд. Прочетоха си вечерните молитви, но искаха да пресушат купата с бира, преди да си легнат.

— *Benedict tu in mulebris — mulebris*^[3]. Помниш ли? — разсмя се изведнъж Симон.

— Да, докато ми избие от главата еретичните учения на баба, отец Магнюс ме напердаши здраво няколко пъти — Юрд се усмихна на детския спомен. — Имаше дяволски тежка ръка. Братко, сецаш ли как веднъж си повдигна края на расото, за да си почеше прасеца? Тогава ти ми прошепна: „Ако имах такива уродливи крака като Магнюс Шетилсън, и аз щях да стана свещеник и да не свалям расото.“

Симон се усмихна. Пред очите му изплува детското лице на брат му, готово да се пръсне от сподавен смях, и тъжните му унили очи: тогава бяха невръстни хлапета, а отец Магнюс наистина биеше безпощадно, когато искаше да ги накаже.

Юрд не блестеше с остър ум като дете, но Симон обичаше брат си заради други ценни качества. Сега изпитваше гореща признателност и нежност заради всеки ден през тези четирийсет години, прекаран с Юрд — най-предания и безрезервно верен другар на Симон.

След като си възвърна подкрепата на брат си, Симон доби увереността, че вече има по-сигурна почва под краката си. А какво беше досега — години наред всичко в живота му бе обърнато с главата надолу и подчинено на заплетени ситуации.

Сърцето му се стопляше при мисълта за Юрд, който дойде да се извини за грешката на Симон: при последното си посещение в „Дюфрин“ той напусна дома на брат си разгневен, а от устата му се сипеха обиди. Душата му преливаше от благодарност към Юрд и Симон съзнаваше колко признателен трябва да е на брат си.

Симон се досещаше как мъж като Лавранс би приел такова събитие. Стараеше се да следва примера на покойния си тъст, доколкото му стигаха възможностите. Раздаваше щедро милостиня, но се оказва безсилен да изпита съкрушително разкаяние и да види пред очите си раните Христови, без да се взира в разпятието до безпаметност. Лавранс, за разлика от него, беше способен да го постигне. В очите на Симон не избиваха сълзи на покаяние. От юношеските си години досега не помнеше да е плакал повече от два-три пъти, и тогава причината беше основателна от религиозна гледна точка. А не пророни сълза заради прелюбодейството с майката на Арнерд и заради убийството на Холмгайр. Симон съжеляваше дълбоко за греховете си. Разкайваше се искрено, изповядваше ги чинно и се стараеше да ги изкупи, като спазва стриктно заръките на свещеника. Четеше послушно молитвите си, гледаше да си плаща честно десятъка и да раздава милостиня с широка ръка. На празниците на свети апостол Симон, на свети Улав, на Архангел Михаил и на Дева Мария проявяваше още по-голяма щедрост към бедняците и Църквата. Успокояваше се с думите на отец Айрик: спасението е единствено в кръста, а само Бог решава при какви обстоятелства ние, хората, се сблъскваме с дявола и се борим с него.

Сега Симон изпитваше по-силно от всякога потребност да засвидетелства дълбоката си признателност към светиите. От майка си знаеше, че е роден в деня на Рождеството на Пресвета Богородица. Реши да покаже на Божията Майка своето страхопочитание с молитва, която не казваше ежедневно. Когато служеше в кралския двор, Симон записа благозвучна молитва и сега намери малката кожена книга.

Осъзнаваше, че е записал молитвите и ги е научил по-скоро за да угоди на крал Хокон, отколкото за да почете Господ и Пресветата Дева.

Тогава всички пажове се стараеха да знаят наизуст молитви, защото нощем, когато го мъчеше безсъние, кралят имаше навика да ги изпитва доколко са усвоили това полезно знание.

Оттогава измина много време. Симон си спомни кралските покои в каменната зала на двореца. На малката маса до леглото гореше самотна свещ, а слабият пламък осветяваше изящното, пепеляво и състарено мъжко лице, отпуснато върху червените копринени възглавници. След като свещеникът приключеше с четенето на глас и излезеше от спалнята, често кралят сам вземаше книгата и започваше да чете, опирайки тежкия том на свитите си колене. Пажовете седяха на две табуретки до големия зидан комин. Симон почти винаги дежуреше с Гюнстайн Ингасън. В спалнята беше уютно. Огънят гореше с ясен пламък и топлеше, без да задимява закътаното помещение с кръстат свод и стени, покрити с вълнени пана. На младежите им се приспиваше, докато слушаха свещеника, а после чакаха краля да заспи. Той будуваше чак до полунощ. След това им разрешаваха да се редуват: единият лягаше на пейката между комина и вратата към заседателната зала, а другият бдеше над краля. Двамата пажове очакваха с трепет този момент и едва потискаха прозевките си.

Случваше се, макар и рядко, кралят да ги заговори. В такива моменти владетелят беше неописуемо дружелюбен и чаровен. Понякога прочиташе някоя сентенция или част от стих, които му се струваха полезни за живота и здравето на младежите.

Една нощ Симон се сепна. Крал Хокон го викаше по име. В спалнята цареше пълен мрак. Явно свещта на масата беше изгаснала. Засрамен до немай-къде, пажът раздуха жарта и запали нова свещ. Кралят се усмихна заговорнически:

— Гюнстайн винаги ли хърка така ужасно?

— Да, господарю!

— И в странноприемницата спите в една стая, нали? Струва ми се съвсем оправдано да поискаш другар, който не вдига такъв шум, докато спи.

— Благодаря ви, господарю, но на мен не ми пречи!

— Не се ли будиш, когато тази гръмотевица се развилнее до ухото ти, Симон?

— Будя се, ваша милост, но го сръчквам и го побутвам да се обърне на другата страна.

Кралят се разсмя.

— Питам се дали млади мъже като вас осъзнават какво богатство е да спиш нощем. Като станеш на моите години, може и да се сетиш за думите ми, млади приятелю.

Сякаш се беше случило преди цяла вечност. Симон ясно си спомняше миналото, но му се струваше, че този млад паж не е бил той, а някой друг.

Един ден в началото на декември Кристин остана почти сама в имението — синовете ѝ извозваха дърва и мъх. За изненада на стопанката Симон Андресън влезе в двора на кон. Дошъл с намерението да покани нея и децата ѝ на коледното тържество във „Формо“.

— Много добре разбираш, че това е невъзможно — сериозно отвърна тя. — Ти, Рамборг и аз можем да бъдем приятели в сърцата си, но човек невинаги има власт над онова, което е длъжен да стори.

— Не ми казвай, че ще стигнеш дотам, да не присъстваш, когато сестра ти коленичи на пода.

Кристин се помоли всичко да мине благополучно и щастието да им се усмихне, „но не мога да ти обещаая, че ще дойда“.

— Хората ще се чудят какво става — разпалено отвърна Симон. — Носи ти се име на най-опитната акушерка. Рамборг ти е сестра, а и двете сте стопанки на две от най-големите имения в областта.

— През последните години се родиха доста деца, но не са ме молили да помагам. Нещата се промениха, Симон. Присъствието на стопанката на „Йорун“ вече не е мерило за благопристойността на хорските домове.

Кристин забеляза колко го натъжиха думите ѝ и продължи:

— Поздрави Рамборг и ѝ кажи, че ще ѝ помогна, когато му дойде времето, но няма как да присъстваме на коледното ти тържество, Симон.

На осемнайсетия ден след Коледа Симон се яви на служба без Рамборг. Не, Рамборг не била болна, но си почивала и събирала сили, защото на следващия ден тръгвали с децата на юг за „Дюфрин“. Сега времето позволявало да пътуват с шейни, Юрд ги поканил, а и на Рамборг много ѝ се искало да замине някъде...

[1] Venite: revertamur ad Dominum; quia ipse cepit et sanabit nos: percutiet, et curabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus sequemurque, ut cognoscamus Dominum. Alleluia. — Да идем и да се върнем при Господа! Защото Той ни нарани и Той ще ни изцели, порази — и ще превърже раните ни; И тъй, нека познаем, нека се стремим да познаем Господа. (Осия 6,1 и 3). — Бел.авт. ↑

[2] Salvator mundi, salva nos omnes. Kyrie, eleison, Christe, eleison, Christe, audi nos... (лат.) — Спасителю на света, спаси ни. Смили се над нас, Господи, смили се над нас, Исусе, чуй молбите ни... — Бел.авт. ↑

[3] Benedict tu in mulieribus — mulieribus. (лат.) — Благословена си Ти между жените. — Бел.прев. ↑

4.

В деня след празника на светите апостоли Петър и Павел Симон Андресън прекоси Мъор от север заедно с двама слуги. Стегна силен мраз, но той нямаше търпение да се прибере. Разбраха се останалите слуги с шейните да последват господаря веднага щом студът се уталожи.

В Хамар Симон срещна своя приятел Виглайк Полсън. Тръгнаха заедно. Когато стигнаха до малкия Хамар, се отбиха да си починат в имение с кръчма. Докато пиеха, неколцина пияни търговци на кожи се скараха и се сбиха. Накрая Симон стана и отиде да ги разтърве, но сам пострада: порязаха го с нож по дясната ръка. Раната не беше голяма, само драскотина, и той не ѝ обърна внимание, ала кръчмарката настоя да я превърже.

Тази нощ Симон остана в дома на Виглайк. Двамата мъже спаха на едно легло. На зазоряване Симон се събуди от бълнуването на стопанина. Виглайк извика няколко пъти името му. Симон го събуди и го попита какво му е.

Виглайк не помнеше съня в подробности.

— Но със сигурност беше ужасен кошмар. И ти участва в него. Едно нещо се загнезди в паметта ми: Симон Райдаршон стоеше тук, в тази стая, и те накара да излезете навън. Видях го съвсем ясно, можех да съзра всяка луничка по лицето му.

— Продай ми съня си — рече Симон полу на шега, полусериозно.

Със Симон Райдаршон — негов братовчед — бяха добри приятели като малки, но момчето почина на тринайсет години.

На следващата сутрин мъжете се канеха да закусят. Виглайк забеляза, че Симон не си е закопчал ръкава над дясната китка. Кожата на ръката му изглеждаше зачервена и отекла. Попита Симон дали го боли, но той само се засмя. По-късно Виглайк настоя Симон да остане в дома му още няколко дни и да изчака там съпругата си — онзи сън не му излизал от ума, — ала Симон Андресън отвърна с раздражение, граничещо с гняв:

— Едва ли кошмарът ти е бил толкова ужасен, че да пазя леглото заради нищо и никакво ухапване от въшка, Виглайк.

По залез хората от „Формо“ се отправиха към езерото Лусна. Отиващият си ден беше прекрасен. Високите сини и бели планини бяха обагрени в златистите червени отблясъци на вечерната светлина, а натежалите от слана дървета в сянката по протежението на реката придобиха колебливо сив оттенък. Мъжете яздеха превъзходни жребци и се движеха плавно край дългото езеро, под конските копита звънтяха и дрънчаха малки парчета лед. Снежна стена им препречваше пътя. Симон трепереше от студ, но изведнъж го заляха неистово задушливи горещи вълни, а после го побиха ледени тръпки чак до мозъка на костите. Междувременно езикът му набъбна и се удебели, та му беше трудно да преглъща. Още преди да прекосят езерото, той се принуди да спре и помоли едного от слугите си да запретне връхната му дреха и да подпре с нея дясната му ръка за седлото.

Понеже бяха разбрали за съня на Виглайк Полсън, слугите настояха господарят да им покаже раната си, но Симон ги успокои — нямало нищо страшно, само малко го боляла.

— Няколко дни ще се наложи да си служи с лявата ръка.

С напредването на вечерта обаче — луната вече беше изгряла и яздеха по хребета на север от езерото — Симон осъзна, че все пак раната не е съвсем безобидна. Болката стигаше до подмишницата, а всяко друсане на седлото му причиняваше силно страдание. Кръвта туптеше непрекъснато в ранената му ръка. Усещаше пулсиращи болки в главата и тила си. Редуваха се пристъпи на горещина и на студ.

Пъртината се изкачваше нагоре по склона и минаваше през гори и побелели ниви. Симон виждаше как пълната луна грее на бледосиньото небе, изгонила всички звезди далеч от себе си. Само няколко по-големи се осмеляваха да блещукат в далечината. По белите поля святкаха слаби отблясъци. Сенките падаха върху снега къси и остри — в гората светлината колебливо се промъкваше на ивици и капки между натежалите от сняг борове. Симон виждаше всичко това.

Същевременно пред очите му с кристална яснота се появи поляна с пепеляво кафява трева на туфи, огряна от ранно пролетно слънце. В покрайнините няколко дребни борчета блестяха като зелено кадифе. Симон позна мястото: родната градина в „Дюфрин“. В близката елшова гора дърветата изглеждаха лъскаво сиви заради

пролетта, а върховете им — кафяви от цвят. А зад гората се редяха дългите ниски хребети на Раумарике, окъпани в синьо сияние, покрити с бели петна от сняг. Двамата със Симон Райдаршон слизаха към елшака с рибарски такъми и копия за щуки. Бяха тръгнали да ловят риба в тъмносивото езеро, където ранният пролетен лед вече се разпадаше. Покойният му братовчед вървеше редом с него. Симон виждаше как слънцето обагря в червено къдравата коса на приятеля му, която се подаваше изпод шапката. Съзираше ясно всяка луничка по лицето му. Другият Симон издаде напред долната си устна и изпуфтя — пфу, пфу — за да покаже на другаря си, че говори пълни глупости. Прескочиха няколко бързея, скачаха от туфа на туфа над струята от разтопения сняг по тревата. Дъното на езерото беше обрасло с мъх. Зеленикавата вода бълбукаше и клокочеше приятно.

Макар и да знаеше къде се намира — виждаше как пътят се изкачва и слиза през гората, над побелелите ниви под блестящата лунна светлина, виждаше как задрямалите къщи със заснежени покриви, скупчени една до друга, хвърлят сянка над полята, виждаше лентата от мъгла над реката в дъното на долината — и да осъзнаваше, че човекът, който язди зад него и се изравнява с коня му, когато излязат на просторни поляни, е не друг, а Юн, господарят на „Формо“, няколко пъти се обърна към него със „Симон“. Забеляза как пребледняха слугите и съзнаваше грешката си, но не можеше да се въздържи.

— Тази нощ ще се постареем да стигнем до монасите в град Руалста, момчета — обясни им, след като изчака да му просветне малко.

Мъжете се опитаха да го разубедят. Предложиха да отседнат в следващия свещенически дом, до който стигнат. Но стопанинът не отстъпи.

— Симон, конете няма да издържат — спогледаха се скришом двамата слуги.

Господарят само се засмя. Веднъж ще си позволят да ги изморят. Замисли се за мъчително дългото разстояние. Болките пронизваха цялото му тяло, когато се подпреше на седлото, ала бързаше да се прибере, защото знаеше, че дните му са преброени.

Ту възнесе от студ, ту изгаряше от огън в зимната нощ, независимо че усещаше топлите лъчи на пролетното слънце над

пасището в „Дюфрин“, а двамата с мъртвото момче вървяха ли, вървяха към елшака...

Случваше се, макар и за съвсем кратко, лъжливото видение да се изгуби, а главата му да се проясни, но болката не стихваше. Симон помоли Юн Долк да отреже дрехата над ранената му ръка. Слугата предпазливо запретна ръкавите на ризата и пуловера му от китката до рамото. По лицето на господаря му се разля смъртна бледност и потта рукна, докато придържаше надутата си ръка със здравата. Отстраняването на плата му донесе кратко облекчение.

Мъжете обсъждаха необходимостта да изпратят от Руалста вест до „Дюфрин“, Симон обаче се възпротиви. Не искал да безпокои излишно съпругата си с лоши новини, защото било опасно Рамборг да пътува с шейна в този кучи студ. Обеща им да извести на Рамборг, но след като се приберат във „Формо“. Симон се опита да се усмихне окуражително на Сигюр, за да разведри младия слуга, който изглеждаше направо смазан.

— Щом си отидем у дома, веднага изпратете да повикат Кристин от „Йорун“. Тя е много добра лечителка.

Докато изговаряше тези думи, усети, че езикът му се е удебелил и вцепенил.

Целуни ме, Кристин, годенице моя! Той бълнува, ще си помисли тя. Не, не бълнувам, Кристин. Тогава тя ще се изненада.

Ерлен разбра. Рамборг — също. Но Кристин, тъжна и разгневена, беше твърде погълната от силна ярост и горчивина заради постъпките на Ерлен и продължаваше да мисли само за него. Кристин, любима моя, никога не съм бил особено важен за теб и затова не си се питала дали ми е било тежко да бъда брат на някогашната ми годеница.

Когато я остави пред манастирската порта в Осло, Симон не очакваше тя да обсеби напълно мислите му. Но постепенно у него се затвърди убеждението, че нищо от онова, което постигна в живота си след раздялата им, не е достатъчно добро, за да замести изгубеното: девойката, предопределена да бъде негова жена.

Няма как, Кристин ще трябва да чуе какво има да й каже той, преди да умре. Ще му даде една целувка...

Аз съм човекът, който те обичаше и който продължава да те обича...

Откакто чу за пръв път тези думи, те се загнездиха завинаги в паметта му. Това беше цитат от легенда, поместена в книгата за чудотворствата на Богородица. В легендата се разказваше за монахиня, която избягала от манастира си с рицар. Пресветата Дева спасила двамата влюбени и им простила въпреки извършения грях. Ако е грях преди смъртта си да признае на сестрата на жена си какво изпитва към нея, Божията Майка ще издейства опрощение и за него. Не се случваше често Симон да смущава покоя ѝ с молбите си.

Тогава не съм подозирал, че никога повече няма да изпитам истинска радост и безгрижие.

— Симон, кобилата няма да издържи двама ни. Тази нощ бяга доста — обърна се той към слугата, седнал зад него, за да го подпира. — А, извинявай, ти си Сигюр, взех те за друг...

На зазоряване пристигнаха в странноприемницата за поклонници. Двамата монаси, които я поддържаха, се погрижиха за болния. Но след като се поокопоти и замайването от треската попремина, Симон Андресън настоя да наемат шейна и да продължат на север.

По пътя нямаше много преспи и се придвижваха лесно. Веднъж смениха конете. Яздиха цяла нощ и пристигнаха във „Формо“ на развиделяване следващата сутрин. Симон дремеше под всички завивки, натрупани върху него. Усещаше колко силно го притискат. Понякога имаше усещането, че лежи премазан под огромни скални късове. Главата му щеше да се пръсне. От време на време се унасяше, после болките отново се развилняваха из тялото му и той сякаш набъбваше неудържимо, добиваше огромни размери и всеки миг щеше да се пръсне на парчета. Кръвта в ръката му туптеше все по-силно.

Симон се помъчи сам да слезе от шейната и да влезе в къщата. Преметна здравата си ръка през рамото на Юн, а Сигюр го подпираше отзад. Забеляза колко посивели и преbledнели са лицата на двамата мъже от натрупаната умора: не бяха слизали от седлата две нощи подред. Понечи да им каже нещо, ала езикът му не реагира на командата. Симон се препъна на прага, строполи се в стаята и изкрещя от болка, когато обезформената му подута ръка се удари в пода. Докато го събличаха и му помагаха да си легне, потта се стичаше на струи по

цялото му тяло от усилието да сподави стоновете, напираци на устните му.

Не след дълго Симон видя Кристин Лаврансдатер, застанала до огнището. Тя стриваше нещо на прах в дървен хаван. Звукът проникна в мозъка му. Балдъзата му взе малка тенджерка, изля съдържанието ѝ в чаша и добави няколко капки от бутилка, която извади от сандъка си. После изсипа стрития прах от хавана в тенджерката и я постави до огъня. Колко е тиха и чевръста, помисли си Симон.

Кристин се приближи до леглото му с чашата в ръка. Стъпваше много леко. Елегантната жена със слабото сериозно лице под ленената забрадка бе запазила девичата си изправена стойка и красота. Пъхна ръка под врата на Симон и го повдигна. Заболя го, защото и тилът му бе отекал. Тя подпря главата му на гърдите си, докато поднасяше чашата до устните му с лявата си ръка.

Симон се усмихна немощно, когато Кристин внимателно положи главата му върху възглавниците. Той посегна към нежната ѝ издължена ръка, отдавна изгубила мекотата и белотата си.

— С тези пръсти сигурно вече не можеш да шиеш коприна, но са много пъргави и леки, а ръката ти е приятно хлад на!

Той я сложи върху челото си. Кристин изчака, докато дланта ѝ се стопли, и притисна другата си ръка към парещото му чело чак до косата му.

— Ръката ти е възпалена, Симон. Но с Божията помощ ще се справиш.

— Боя се, че няма да можеш да ме излекуваш, Кристин, макар и да си добра лечителка — отбеляза Симон, гледайки я ведро.

Отварата започна да действа. Болките понамаляха, ала имаше чувството, че не е в състояние да контролира очите си и всяко от тях гледа в различна посока.

— Ще стане, както ми е писано — рече той.

Кристин се върна при съдовете на огнището, намаза приготвената смес на тензух, върна се и наложи с горещия компрес цялата му ръка, подутата част от гърба и гърдите, където отокът се разпространяваше от подмишницата му на червени ивици. Първо го болеше, постепенно обаче лапата облекчи страданието му. Кристин го зави с вълнено одеяло и подложи меки пухени възглавници под ръката му. Симон я попита какво е сложила на компреса.

— О, какво ли не, но предимно корени от зарасличе и ластовича трева. Ако беше лято, щях да набера росни билки от градината ми. Слава Богу, че ми останаха от миналата година, защото през зимата не съм ги използвала.

— Какво ми разказа ти веднъж за ластовичата трева? Абатисата от Нонесетер ти обяснила нещо за името ѝ...

— А, да. На всички езици от Средиземно море до северните страни тази билка е известна като ластовича трева.

— Защото навсякъде цъфти, когато лястовиците се пробудят от зимен сън, нали? — Симон млъкна и присви горчиво устни. По това време той вече ще лежи в пръстта, и то от доста време. — Ако умра, искам да ме погребете до църквата — заръча ѝ той. — Сега съм богат и някой ден, като ме наследи, Андрес сигурно ще стане влиятелен стопанин. Питам се дали Рамборг ще ми роди син напролет след смъртта ми. Толкова ми се иска да доживея и да видя двама синове в имението ми.

Кристин го увери, че Гауте тръгнал към „Дюфрин“ още сутринта да съобщи за болестта на господаря.

— Нима си пуснала момчето да пътува само? — ужаси се Симон.

Кристин не намерила подходящ спътник на Гауте, който да издържи на темпото му. Симон се опасяваше, че пътуването ще се превърне в мъчение за Рамборг. Надяваше се поне тя да прецени доколко ѝ позволяват силите да бърза.

— Но искам да видя децата си...

След малко отново заговори за тях. Питаше се дали е сбъркал, като не прие предложението от „Айкен“. Просто Грюне му се сторил възрастен за Арнерд и Симон се боеше, че като си пийне, е склонен към насилие. Бащата искаше да повери дъщеря си в сигурни ръце. Сега Юрд и Гюдмюн отговаряха за бъдещата ѝ женитба.

— Кристин, кажи на братята ми какво съм им заръчал: да се оглеждат добре, преди да вземат решение за дъщеря ми. Ако се согласиш за известно време да вземеш Арнерд при теб в „Йорун“, ще ти бъда благодарен, пък макар и на онзи свят. А ако Рамборг се омъжи, преди Арнерд да се задоми, вземи девойката при себе си, Кристин. Рамборг винаги се е държала добре с дъщеря ми, в това не бива изобщо да се съмняваш. Но се опасявам, че в дом, където ще живее с мащеха и пастрок, ще я смятат по-скоро за прислужница, отколкото

за... Арнерд е зачената по време на брака ми с Халфрид, нали си спомняш.

Кристин погали нежно ръката на Симон и му обеща да направи всичко по силите си, за да осигури благоденствието на момичето. Кристин неведнъж бе ставала свидетел каква нелека съдба понасят деца на заможни бащи, но заченати в прелюбодеяние: Орм и Маргрет, Юлв Халдуршон. Продължаваше да гали ръката на болния.

— Не бъди толкова сигурен, че ще умреш, Симон — усмихна се тя.

По изпитото изопнато лице на жената все още се случваше да пробяга сянка от някогашната ѝ невинна, сладка и мека усмивка. Колко си хубава и млада, Кристин...

Тази вечер Симон не вдигна висока температура и усети облекчение. Кристин смени превръзката на ръката му. Отокът спадна, а кожата омекна. Тя предпазливо натисна възпаленото място и от пръстите ѝ останаха следи.

Изпрати слугите да си лягат. Позволи на Юн Долк, който настояваше да бди над господаря си, да легне на пейката. Премести пред леглото голямата пейка със сандък и резбована облегалка, настани се там и се сви в ъгъла. Симон спеше леко. Веднъж се събуди и видя, че Кристин е намерила вретено. Седеше изправена, мушнала хурката с къделята под лявата си ръка. Пръстите ѝ усукваха нишката, вретеното се спускаше все по-надолу до снажната ѝ снага. После навиваше нишката, отново я пресукваше, вретеното пак слизаше до коленете ѝ. Симон се унесе от еднообразните ѝ движения.

Събуди се на загоряване, а тя продължаваше да преде. Свещта, оставена така, че навесът пред леглото да му пази сянка, осветяваше ясно тясното ѝ застинало лице. Сочните ѝ меки устни изглеждаха изтънели и здраво стиснати. Кристин предеше със сведени клепки, докато Симон я наблюдаваше иззад тъмното покривало пред леглото. Тя нямаше представа, че е буден. Стори му се смазана от скръб и сърцето му направо се късаше да я гледа такава.

Тя се изправи и отиде да засили огъня. Стъпваше съвсем безшумно. Върна се, надникна зад навеса и съзря отворените му очи в мрака.

— Как си, Симон? — нежно попита тя.

— Добре, добре съм.

Но той усещаше болка и по лявата си ръка и под брадичката, когато си мърдаше главата. Сигурно си въобразява...

О, Кристин никога няма да си помисли, че е сгрещила, като е отхвърлила любовта му. Точно затова е изливано да крие чувствата си от нея. Признанието му не би могло да задълбочи угнетението ѝ. Симон искаше да ѝ го каже, преди да умре, да изрече за пръв и последен път: през всичките тези години не съм преставал да те обичам...

Треската се усили. Вече беше сигурен, че и лявата ръка го боли.

— Опитай се да поспиш, Симон. Ще се почувстваш по-добре — прошепна тя.

— Тази нощ спях доста — той отново заговори за трите си деца, които обичаше безкрайно, и за нероденото в утробата на Рамборг. — Легни си, Кристин. Ако е нужно някой да ме наглежда, Юн ще поседи при мен.

Сутринта Кристин свали превръзката и по лицето ѝ се изписа отчаяние, но Симон я погледна спокойно:

— Ти нямаш вина, Кристин. Ръката ми вече беше силно възпалена и замърсена, когато те доведоха при мен.

Освен това беше и замръзнала. Нали ти казах, мен няма да ме излекуваш. Не се натъжавай така, Кристин!

— Не биваше да изминаваш толкова дълъг път с рана — едва промълви тя.

— Човек живее, колкото му е отредено. Искях да се прибера. Трябва да дам някои нареждания на близките ми какво да правят след смъртта ми. Рано или късно всички огньовете догарят — позасмя се той.

Кристин погледна с навлажнени очи зачервеното му лице. От млад Симон употребяваше много често пословици. Кристин забеляза, че кожата на пълните му бузи и месестия му врат се е отпуснала и образува дълбоки гънки. В безизразния слаб блясък на очите му неочаквано се появи яснота и мисъл. Симон я стрелна с малките си стоманеносиви проницателни очи, в които тя видя познатия решителен, изпитателен поглед.

Когато дневната светлина нахлу в стаята, тя забеляза, че носът на Симон е изтънял. От двете му страни към ъглите на устата се спускаха

бели ивици.

Кристин се приближи до малкия прозорец и се помъчи да задуши сълзите си. По дебелия слой слана на прозореца пробягваха златистозелени отблясъци. Навън започваше поредният зимен ден — хубав като всички дни през тази седмица.

Бледите ивици значат скорошна смърт, знаеше Кристин.

Върна се при болния, мушна ръка под завивката и опипа глезените и прасците му. Бяха подути.

— Искаш ли... искаш ли да повикаме отец Айрик? — прошепна тя.

— Да, тази вечер.

Нужно беше да ѝ каже за любовта си, преди да се изповяда и да приеме последното си причастие, защото след това ще се опита да насочи мислите си в друга посока.

— Странно, сигурно ти ще трябва да се погрижиш за трупа ми — отбеляза Симон. — Боя се, че гледката ще бъде доста неприятна.

Кристин едва сподави напирещото ридание. Отиде до огнището да приготви малко успокояваща отвара, но Симон я спря:

— Кристин, тези твои напитки никак не ми харесват. От тях ми се замайва главата.

След малко все пак я помоли да му даде от отварата.

— Само не слагай много от упойващата билка, защото искам да ти кажа нещо.

Изпи отварата и изчака да му подейства, за да може да говори ясно и спокойно.

— Не искаш ли да доведем отец Айрик? Думите му ще ти донесат успокоение.

— Искам, но след малко. Първо трябва да ти кажа нещо.

След кратко мълчание подхвана:

— Предай на Ерлен Никулаусън, че не е изминал и ден, без да се разкайвам за думите, които му наговорих при последната ни среща. Онази нощ се отнесох несправедливо и дребнаво към него. Помоли го да ми прости.

Кристин седеше с наведена глава, а под забрадката ѝ плъзна кървава червенина.

— Ще предадеш ли това на мъжа си?

Тя кимна леко.

— Ако Ерлен не дойде на погребението ми, отиди при него и му предай каквото ти казах — настоя Симон.

Кристин мълчеше, обляна в гъста руменина.

— Нали няма да откажеш да изпълниш молбата на умиращ? — попита Симон Андресън.

— Няма — прошепна тя. — Ще... направя каквото ми заръча.

— Синовете ти страдат, задето родителите им са в обтегнати отношения, Кристин. Питам се дали забелязваш колко се измъчват. Момчетата преживяват много тежко, че баща им и майка им са непрекъснато в хорските уста.

— Ерлен изостави децата ни, не аз — отвърна сурово Кристин. — Синовете ми първо бяха принудени да се примирят със загубата на славното си име и бащините си имоти. Сега ще изтърпят из долината, където е родена майка им, да се носят сплетни за семейството им, но това не е по моя вина.

Симон се засмя и помълча. После отново подхвана:

— Имаш право да се оплакваш, Кристин, не съм забравил колко нехайно се отнесе Ерлен към бъдещето на синовете си. Но и ти имай предвид, че ако начинанието му се бе увенчало с успех, синовете ви сега щяха да живеят заможни, а Ерлен щеше да се намира в редиците на най-влиятелните рицари в кралството. Предател се нарича само онзи узурпатор, който се провали. Ако спечели, хората запяват друга песен. Тогава половин Норвегия споделяше вижданията на Ерлен, че общото ни кралство с Швеция е в наша вреда. Всички се надявахме синът на Кнют Порше да се окаже замесен от по-различна мая, помъжествен от крал Магнус, ако го доведем в Норвегия в детските му години. Мнозина се включиха в начинанието на Ерлен и дърпаха въжето заедно с него, но когато от кралския двор разкриха заговора, сподвижниците на мъжа ти до един се скриха в миша дупка. Така постъпиха моите братя, както и други хора, които днес се зоват уважавани рицари и воители. Само Ерлен пострада. Тогава съпругът ти показа, че носи благородно и храбро сърце въпреки допуснатите грешки.

Кристин мълчеше и се тресеше от вълнение.

— Ако това е била причината да оскърбиш Ерлен, ще се наложи да си вземеш думите назад, Кристин. Едва ли ще ти бъде трудно. Едно време подкрепяше Ерлен безрезервно и не даваше и дума да се издума

срещу него, макар че той постъпи по начин, недопустим за почтен мъж, още по-малко за знатен господар и изискан приближен на краля. Помниш ли къде ви заварих в Осло? Ти му прости това прегрешение, както и много други!

— Тогава на една карта беше заложено и моето, и неговото щастие. Какво щеше да стане с мен, ако бях изменила на Ерлен?

— Кристин, погледни ме и ми отговори откровено. Ако бях настоял баща ти да не се отмята от дадената дума и се бях съгласил да те взема за жена, макар и обезчестена; ако ти бях казал, че никога няма да ти напомням за срама ти, но не желая да разваля годежа, какво щеше да направиш?

— Не зная.

— Ако те бях принудил под заплаха да се омъжиш за мен, едва ли щеше да ме приемеш на драго сърце в обятията си, Кристин, красавице моя — засмя се грубо Симон.

Лицето ѝ преbledня. Заби очи в земята. Мълчеше. Той пак се засмя:

— Нямахте да ме посрещнеш нежно в брачното ни ложе.

— Щях да те посрещна с нож — прошепна сподавено тя.

— Явно знаеш песента за Кнют от Борг^[1] — усмихна се сурово той. — Не съм чувал подобно нещо да се е случвало в действителност, но само Бог знае дали ти не си способна да го направиш! — той помълча, помълча, пък продължи: — Къде се чуло и видяло християни да разтрогват свещения си съюз по свое усмотрение, както направихте вие — без законна причина и без съгласието на епископа? Засрамете се. Потъпкахте всичко, което ви се изпречи на пътя, и с цената на грехове наложихте волята си да бъдете заедно. Когато Ерлен се намираще в смъртна опасност, ти се тревожеше единствено за неговото спасение, а той мислеше за теб повече, отколкото за седмината ви синове, за името си и за собствеността си. А сега ви се удаде възможност да живеете в мир и сговор, ала вие не се стараете да поддържате любовта и разбирателството в семейството си. Свидетел съм какъв раздор и недоволство цареше помежду ви в „Хюсабю“, Кристин. Съветвам те да потърсиш помирение със съпруга си заради децата ви. Щом той е по-виновен от теб, значи ти си в по-изгодната позиция да му подадеш ръка — отбеляза Симон с омекнал тон. — На

теб ще ти бъде по-лесно да се смириш, отколкото на Ерлен, който толкова дълго понася мизерията в „Хауген“.

— Никак не ми е лесно — прошепна тя. — Показах, че се старая да осигуря що-годе приличен живот на децата си. Претрепвам се от работа заради тях...

— Безспорно — съгласи се Симон. — Спомняш ли си деня, когато с теб се срещнахме по пътя към Нидарус? Беше седнала в тревата и кърмеше Нокве.

Кристин кимна.

— Би ли направила за детето си онова, което сестра ми направи за сина си — да го дадеш на онези, които могат да го защитят по-добре от теб?

Тя поклати глава.

— А ще помолиш ли баща му да забрави как си го обидила в пристъп на гняв? Ще направиш ли това заради Нокве и заради другите ти шестима прекрасни синове? Ще кажеш ли на мъжа си, че момчета се нуждаят от бащината му обич у дома?

— Ще сторя каквото искаш, Симон — промълви Кристин. — Ти ме порица с доста тежки думи — отбеляза тя след малко. — И преди си ме упреквал по-строго от когото и да било.

— Обещавам ти, че това е за последен път — в гласа му се появи някогашната заядлива, весела нотка. — Недей да плачеш, Кристин, но не забравяй какво си ми обещава на смъртния ми одър. — В очите му пак се прокрадна весело пламъче: — Вече веднъж съм имал възможността да се уверя, че на теб не може да се разчита! Успокой се, миличка — помоли той, след като слуша дълго съкрушения й горчив плач. — Бъди сигурна, никога няма да забравя, че си ни помагала като добра и предана сестра. Възстановихме старото си приятелство, скъпа Кристин.

Надвечер Симон помоли да доведат свещеника. Отец Айрик го изповяда, помаза го с елей и му даде последно причастие. Симон се сбогува с прислугата и с петима синове на Ерлен — Кристин беше изпратила Нокве в „Крюке“. Симон настоя да види децата на Кристин преди смъртта си.

И тази нощ Кристин остана да бди над умиращия. На разсъмване задряма за миг. Събудиха я тихите стенания на Симон. Тя остана покъртена. Докато смяташе, че никой не го чува, той едва доловимо

проплакваше от болка като нещастно изоставено дете. Кристин се надвеси над клетника и целуна лицето му няколко пъти. От дъха и тялото му се разнасяше мирис на застояло и смърт. Навън се развидели. Очите на Симон гледаха живо, ясно и спокойно.

Кристин накара Юн и Сигюр да го вдигнат в чаршафа, докато тя оправи леглото му и го застели с меки и удобни покривки. Видя, че преместването причини на Симон ужасни мъки. Той не бе сложил залък в устата си от цяло денонощие, но непрекъснато изгаряше от жажда.

Когато го положиха върху леглото, помоли я да го прекръсти:

— Вече не мога си движа и лявата ръка.

„Но когато изобразяваме кръст над себе си или над нещо, което искаме да защитим с кръстното знамение, е нужно да се сещаме как кръстът се е превърнал в свещенодействие и какво значение носи, както и да си спомним, че мъченическата смърт на Спасителя е придала на кръстния знак почест и сила.“

Симон бе чувал някъде тези думи. Обикновено не мислеше много, когато прекръстваше гърдите си или къщите и имуществото си. Чувстваше се твърде неподготвен да напусне този свят, ала се утешаваше, че все пак, въпреки краткото време, успя да се изповяда и да вземе последното си причастие. Рамборг... Тя е млада, вероятно ще заживее по-щастливо с другия. Децата им Бог ще ги пази, а Юрд ще се погрижи предано и разумно за благоденствието им. Симон се осланяше на Господ, Който не въздава на хората според заслугите им, а според законите на висшата Си милост...

По-късно през деня от „Крюке“ пристигнаха Сигрид Андресдатер и Гайрмюн. Симон настоя Кристин да отиде да си почине, защото имаше кой да го наглежда и да се грижи за него.

— А и не е никак приятно човек да стои близо до мен — усмихна се леко той.

Кристин избухна в неистов плач, наведе се и отново целуна окаяното му тяло, по което вече личаха белези на разложение.

Симон лежеше мълчалив и спокоен. Треската и болките отслабнаха. Едва ли има още дълго да се мъча, преди да настъпи избавлението ми, помисли си той.

Сам не вярваше, че не изпълни намерението си да ѝ признае какво изпитва, а ѝ говори за Ерлен. Просто не можеше да постъпи по

друг начин. И все пак от време на време го обземаха пристъпи на раздразнение.

Гангрената сигурно вече е стигнала до сърцето му. В майчината утроба най-напред се пробужда човешкото сърце и умира последно, когато настъпи смъртта. Съвсем скоро неговото сърце ще замлъкне.

Надвечер Симон бълнуваше. На няколко пъти нададе силни стенания, от които на околните им се смразяваше кръвта. През повечето време обаче се смееше тихо и повтаряше името си или поне така предположи Кристин. Ала Сигрид, надвесена над брат си, ѝ прошепна, че Симон говори за техен братовчед, с когото били добри приятели като деца. Към полунощ болният се умири и заспа. Сигрид убеди Кристин да си полегне на другото легло в стаята.

Малко преди да се зазори, Кристин се събуди, защото в стаята настана смут. Симон започна да агонизира. Изгуби способността да говори, но все още я познаваше, личеше по очите му. Изведнъж в тях сякаш се строши парче стомана: скриха се под клепачите. Но клетникът продължи да се мъчи, а от гърдите му се изтръгваха предсмъртни хрипове. Свещеникът дойде и прочете молитви за умиращи. Двете жени седяха до леглото, а в стаята се събраха всички от имението. Малко преди пладне Симон най-сетне издъхна.

На следващия ден във „Формо“ пристигна Юрд Андресьон. Докато бързал да дойде, погубил един кон от препускане. Още в Брайдин разбрал за смъртта на брат си и отначало запази самообладание. Но когато сестра му, обляна в сълзи, му се хвърли на врата, той я притисна към гърдите си и се разхлипа като дете.

По това време Рамборг Лаврансдатер държеше в обятията си новородения си син в „Дюфрин“. Гауте Ерленсън тъкмо влязъл и още преди да обясни за какво е дошъл, Рамборг надала оглушителен писък „Симон умира!“. После се строполила и се загърчила в спазми. Детето се появи на бял свят шест седмици по-рано от очакваното, ала всички се надяваха да оцелее.

Почетоха паметта на Симон Андресьон с голям помен и го погребяха до хора в църквата „Свети Улав“. Жителите от околността одобриха последния дом, който си беше избрал. Старият род от „Формо“, чийто последен потомък сред мъжете беше Симон Семюнсън, някога се славеше като влиятелен и знатен. Астрид Симонсдатер се омъжи за богаташ, а синовете ѝ се сдобиха с рицарско

звание и служиха в редиците на краля, но много рядко се отбиваха в имението на майка си.

Когато внукът на Астрид се засели във „Формо“, хората се зарадваха, че той ще възроди името на стария род. За кратко престанаха да смятат Симон Андресън за пришълец и сега скърбяха дълбоко за преждевременната му смърт, защото Симон бе навършил едва четирийсет и две години.

[1] В песента за Кнют от Борг се разказва за любовния триъгълник между Лити Шешти, Кнют от Борг и краля. Лити Шешти избира да се омъжи за Кнют, но кралят го убива и я взема насила в двореца си. През нощта тя го пронизва с нож. — Бел.прев. ↑

5.

Седмиците минаваха, а Кристин продължаваше да събира смелост в сърцето си, за да съобщи на Ерлен последната молба на покойника. Беше решена да изпълни волята му, но ѝ се струваше трудно начинание. В „Йорун“ имаше много работа. И тя преговаряше със самата себе си, за да отложи пътуването си до „Хауген“.

След Великден Рамборг Лаврансдатер пристигна във „Формо“. Беше оставила децата си в „Дюфрин“. Кристин я попита как са. Били добре. Двете момичета плакали горчиво и скърбели много за загубата на баща си. Андрес, твърде малък, още не разбирал какво се е случило. А новороденият син, Симон Симонсън, поукрепнал и имало изгледи да заякне и да наедрее.

Рамборг почти не излизаше от имението. Само няколко пъти отиде на църква и на гроба на мъжа си. Кристин я посещаваше при всяка възможност. Искаше ѝ се да опознае по-добре малката си сестра. Вдовицата изглеждаше като дете в траурните си дрехи. Тежката тъмносиня рокля никак не подходеше на крехкото ѝ, сякаш недорасло тяло, а ленените ленти под черния вълнен воал, който падаше на колосани гънки от главата почти до подгъва на полите ѝ, ограждаха малкото ѝ изпито триъгълно лице и му придаваха жълтеникав оттенък. Тъмни кръгове се вдълбаха под големите ѝ очите, а черните зеници потъмняха и се разшириха.

По време на сенокоса измина седмица, без Кристин да намери време да се отбие при сестра си. Косачите ѝ обадиха, че Рамборг имала гост във „Формо“ на име Ямелт Халваршон. Кристин беше чувала това име от Симон. Ямелт притежаваше много голямо имение недалеч от „Дюфрин“. Двамата със Симон бяха приятели от деца.

По време на сенокоса цяла седмица валя дъжд и Кристин посети сестра си. Поговори за лошото време и за сеното, разпита я как вървят работите в „Формо“. Неочаквано Рамборг подхвана:

— Отсега нататък Юн ще се оправя с имението. След няколко дни заминавам на юг, Кристин.

— Бедничката, затъжила си се за децата — кимна Кристин.

Рамборг стана и започна да снове из стаята.

— Ще ти кажа нещо, което вероятно ще те изненада. Съвсем скоро ти и децата ти ще получите покана за сватба в „Дюфрин“. Приех предложението на Ямелт да се омъжа за него. Юрд ще ни сгоди.

Кристин мълчеше. Пребледняла, Рамборг се вторачи упорито в нея с черните си очи.

— Доколкото разбирам, няма да останеш дълго вдовицата на Симон — отвърна по-голямата сестра. — А аз си мислех, че скърбиш за него... Ти решаваеш какво ще правиш.

Рамборг остана безмълвна. След малко Кристин по пита:

— Юрд Андресън знае ли, че възнамеряваш да се омъжиш повторно толкова скоро?

— Да — Рамборг отново заснова из стаята. — Хелга ме посъветва да взема Ямелт за мъж. Богат е. А Юрд е умен мъж и отдавна е разбрал колко нещастен беше бракът ми със Симон — засмя се тя.

— Какви ги говориш! Никой не е останал с впечатлението, че двамата сте живели зле. Хората виждаха само сговор и разбирателство помежду ви. Симон ти угаждаше непрекъснато, купуваше ти каквото поискаш и се стараше да те пощади от тежък и изтощителен труд, та да се радваш на младостта си. Симон обичаше децата си и всеки ден ти показваше своята признателност, задето си ги родила.

Рамборг се усмихна ехидно, а Кристин продължи разпалено:

— Ако ти се струва, че не сте живели добре, вината не е на Симон.

— Съгласна съм — отвърна Рамборг. — Аз ще поема вината, щом ти нямаш смелостта да го направиш.

Кристин я погледна безпомощно.

— Сестро, сама не знаеш какво говориш.

— Напротив — възрази Рамборг. — Ти може би наистина не знаеш. Никога не си мислила за Симон и не се съмнявам, че изобщо не си се досещала. За теб той беше удобно спасение, когато ти беше нужен помощник, готов да носи нажеженото желязо заради теб. Изобщо не си отделяла време да размишляваш над въпроса какво му струва това. Да, порадвах се на младостта си. Симон ме качваше на седлото, засмян и мил, и ме изпращаше да се веселя при роднини и приятели. А когато се прибирах, ме посрещаше пак така засмян и мил

и ме потупваше, както се потупва куче или кон. Дори и по време на дългите ми отсъствия не му липсвах.

Кристин се изправи и застана до масата. Рамборг сновеше напред-назад и кършеше ожесточено ръце, а кокалчетата ѝ пукаха.

— Ямелт — малко по-спокойно подхвана тя. — Отдавна зная какво мисли за мен. Разбрах за любовта му още докато жена му беше жива. Никога не е издавал чувствата си с дума или постъпка. Няма нищо такова! И той преживява тежко смъртта на Симон. Това е самата истина! Хелга ни каза, че според нея сега е моментът двамата да... А и няма какво повече да чакам. Времето нито ще облекчи, нито ще усили тъгата ми по Симон. Искам да усетя какво е да живееш с онзи, който години наред тайно е мечтал за теб. Вече разбрах как се чувства жена, чийто съпруг цял живот е копнял за друга.

Кристин не помръдна. Рамборг се спря пред нея, от очите ѝ хвърчаха злобни искри:

— Няма как да отречеш, че думите ми са истина!

Кристин излезе от стаята мълчаливо, с наведена глава. Докато стоеше под дъжда на двора и чакаше слугата да доведе коня ѝ. Рамборг се появи на вратата и се вторачи в по-голямата си сестра с черни, изпълнени с ненавист очи.

На следващия ден Кристин се сети какво обеща на Симон, ако Рамборг се ожени повторно. Върна се във „Формо“. Нямаше да е никак лесно да изпълни намерението си. А най-голямата беда се състоеше в убеждението, че няма да успее да пророни нито една дума в подкрепа и за утеха на по-малката си сестра. Женитбата на Рамборг с Ямелт от „Елин“ ѝ се струваше необмислена постъпка, особено като се има предвид в какво душевно състояние се намира. Но Кристин осъзнаваше колко безсмислено е да се противопостави на сестра си.

Рамборг отказа сърдито и остро на сестра си да пусне заварената си дъщеря в „Йорун“.

— Средата в твоето имение не ми се струва никак подходяща за младо момиче.

Кристин смирено се съгласи с нея.

— Обещах на Симон да взема Арнерд...

— Ако под влиянието на силната треска, която е замъглила разсъдъка му, той не е осъзнавал, че ме оскърбява с това свое желание,

ти сигурно ще разбереш колко обидно звучи молбата ти — отвърна Рамборг.

Кристин се прибра в „Йорун“, без да изпълнила поръчението на Симон.

Следващата сутрин предвещаваше хубаво време. Когато синовете ѝ влязоха да закусят, Кристин им нареди да приберат сеното без нея, защото тръгвала на път и щяла да отсъства няколко дни.

— Ще отида в Довре да намеря баща ви. Решила съм да го помоля да забрави разногласията ни и да го попитам кога ще се прибере.

Синовете ѝ се изчервиха. Не смееха да се вдигнат очи, но майката забеляза колко се зарадваха. Притегли Мюнан към себе си и се наведе:

— Ти сигурно вече забрави баща си, нали, мъниче?

Момчето кимна безмълвно с искрящи очи. И останалите погледнаха майка си крадешком: от години не бяха я виждали толкова хубава и младолика.

Малко по-късно Кристин излезе на двора, облечена за пътуването с църковната си премяна: черна вълнена рокля, извезана със сини и сребристи нишки на врата и на ръкавите; черно палто с качулка, но без ръкави, защото се намираха в разгара на лятото. Нокве и Гауте оседлаха конете: искаха да придружат майка си. Тя не им възрази, ала не беше никак словоохотлива, докато яздеха на север по пътя Рустен и се изкачваха към планината Довре. Умислена, мълчеше, а в редките случаи, когато се обръщаше към момчетата, говореше за други неща, а не за целта на пътуването си.

Стигнаха до склона, откъдето се виждаше как покривите на къщите в „Хауген“ се открояват на небосвода. Кристин помоли момчетата да се върнат в „Йорун“.

— Вероятно се досещате, че двамата с баща ви имаме да си кажем много неща и бихме искали да останем насаме.

Братята кимнаха, пожелаха късмет на майка си и обърнаха конете към дома.

Планинският вятър разхлаждаше и освежаваше пламналите ѝ бузи, когато изкачи и последното възвишение. Слънцето позлатяваше малките сиви къщи, които хвърляха дълги сенки на двора. Зърното тъкмо бе изкласило и красеше нивите, проблясваше на светлината и се

поклащаше при повеите на вятъра. По всички канари и над заоблените върхове се полюшваше висока върбовка, цъфнала с алени цветове, а на места сеното беше прибрано на купи. Но в имението не се забелязваха признаци на живот. Дори не я посрещна предупредителен кучешки лай.

Кристин разседла коня и го напои от ведрото с вода. Нямахше желание да го оставя тук и го поведе към конюшната. Слънцето печеше през големия отвор на тавана, а между гредите се подаваха буци трева и пръст от покрива. Не личеше вътре да е живял кон. Завърза жребеца и отново излезе на двора.

Надникна в мрачния пуст обор. По мириса разбра, че отдавна никой не е влизал вътре. На външната стена съхнеха няколко кожи от дивеч. Когато се приближи, от кожата се разхвърча цяло ято сини мухи. На северния фронтон струпана пръст и торф покриваха цялата стена до облицовъчната дъска. Ерлен вероятно го бе направил, с цел да защити стената от вятъра.

Кристин очакваше къщата да е заключена, но с натискането на дръжката вратата се отвори. Явно Ерлен нехаеше дали домът му е достъпен за всеки странник.

Тя пристъпи в стаята. Лъхна я непоносимо застоял въздух и остър, неприятен мирис на кожи и на конюшня. Първото усещане, което я връхлетя в дома на Ерлен, беше разтърсващо разкаяние и съчувствие. Това жилище ѝ приличаше на истинска бърлога.

Да, Симон, ти се оказа прав.

Някога малката стая беше грижливо обзаведена. Огнището беше снабдено дори с иззидан отвор, та помещението да не се пълни с дим като двуетажната къща в „Йорун“. Но когато Кристин отвори димната вратичка, за да се освежи малко застоялия въздух, забеляза, че коминът е запушен с няколко едри камъка. Стъклото на прозореца към покритата галерия беше строшено и дупката — запълнена с парцали. А заради мръсотията, покриваща пода в стаята, дъските почти не се виждаха. Върху пейките вместо възглавници бяха натрупани оръжия, кожи и стари дрехи. Мухи бръмчаха навсякъде.

Кристин подскочи от ужас и се разтрепери, останала без дъх, а сърцето ѝ заблъска в гърдите: в най-далечното легло, където при последното ѝ посещение положиха трупа на Елине, лежеше нещо,

покрито със сукно. Направо не смееше да си помисли какво би могло да бъде...

Стисна зъби и се насили да повдигне плата. Показаха се Ерленовата броня, шлем и щит. Беше ги захвърлил върху голите дъски на леглото.

Погледна към другото легло, където бяха открили телата на Бьорн и Осхил. Сега там сигурно спи Ерлен, а и самата тя щеше да легне на същото място през нощта.

Какво ли е усещането да живееш в тази къща, да спиш в нея? Съчувствието задуши всички останали чувства. Приблужи се до леглото. Явно отдавна не беше оправяно. Сеното под кожения чаршаф се беше втвърдило от дългата употреба. Върху леглото бяха метнати само няколко овчи кожи, а от двете мръсни възглавници в сукнени кальфки се разнасяше смрад. Повдигна чаршафите и от тях изпадаха прах и боклуци. Постелята на Ерлен прилягаше на коняр, а не на благородник, който не може да се насити на разкош. И при най-незначителния повод съпругът на Кристин имаше навика да си облича копринена риза, кадифе и фина кожа. Той се гневеше, задето ежедневното облекло на децата им се състои от домашнотъкано сукно; не одобряваше решението ѝ да ги кърми от гърдата си и да се включва в домакинската работа редом с прислугата. Да не си селянка, ядосваше се той.

Исусе, нали сам той я докара до това положение...

Не, и дума няма да продумам. Ще си взема назад всичко, което му казах, Симон. Ти се оказа прав — бащата на синовете ми не бива да живее тук. Ще му подам ръка за помирение и ще му поднеса устните си. Ще го помоля за прошка.

Никак не ми е лесно, Симон. Но ти имаш право... Кристин си спомни пронизателните му сиви очи. Погледът му запази решимостта си до самия край. Въпреки че окаяното му тяло беше започнало да се разлага, от очите му струеше яснота и чистота, докато сякаш някой прибра душата от тялото му, както се издърпва острие на меч, потънал в плътта. Кристин знаеше, че Рамборг казва истината. Симон бе обичал Кристин през всичките тези години.

Не минаваше ден след смъртта му, без тя да се сети за него и като че ли бе разбрала за любовта му още преди Рамборг да заговори за това. И тогава Кристин се постара да възкреси наум всеки спомен за

Симон още от мига на запознанството им. През всичките тези години Кристин живя с лъжлива представа за някогашния си годеник. Преиначаваше тези спомени, както недобросъвестен бродяга подправя монета и добавя примеси от некачествена руда в среброто. Симон я освободи от дадената дума и пое вината за разтрогването на годежа им, а Кристин си внуши, че той, знаейки за обезчестяването ѝ, е отвърнал лице от нея, изпълнен с презрение. Тогава, застанала в градината на монашеската обител, Кристин получи свободата си и съвсем забрави нещо важно: Симон още я смяташе за чиста и непорочна и прояви готовност да понесе срама за непостоянството и непокорството ѝ. Поиска само едно — баща ѝ да узнае кой е истинският виновник за раздялата им.

Не, Симон беше напълно невинен за проваления годеж. Когато научи колко е покварена, той се отзова и с негова помощ Кристин запази блясъка си на честна девойка в хорските очи. Ако тя бе успяла да го обикне, Симон щеше да се ожени за нея, без да ѝ натяква и да стаи в душата си огорчението от позорната ѝ постъпка.

И при все това Кристин осъзнаваше, че не би могла да го обикне. Никога нямаше да обикне Симон Андресън. Същевременно Симон притежаваше всичко онова, чиято липса я вбесяваше у Ерлен. Самата тя е жалка жена: знае само да се оплаква.

Симон цял живот се бе раздавал на жената, която обича. Досега Кристин си мислеше, че и тя е правила същото за него.

Дори когато приемаше подаръците, му нехайно и неблагодарно, той ѝ се усмихваше. Явно често се е чувствал угнетен в нейно присъствие, даде си сметка тя. Зад необикновено безизразната си физиономия Симон е криел тъга. Но той винаги пропъждаше лошите мисли, пускаше някоя весела шега и отново ѝ предлагаше да се възползва от защитата, помощта и щедростта му.

Когато Ерлен приемаше даровете ѝ, без да ги забележи, Кристин изпадаше в ярост, заравяше дълбоко болката си и непрекъснато си я припомняше.

Тук, в тази стая някога изрече дръзки думи: „Сама реших да поема по дивата пътека и няма да обвинявам Ерлен, ако тя ме отведе в пропастта.“ Обърна се с това обещание към жената, която подтикна към смъртта, за да осигури простор за любовта си.

Кристин проплака силно, скръсти ръце на гърдите си и се залюля. Да, тогава тя гордо заяви, че няма да се оплаче от Ерлен дори и той да се измори от нея, да ѝ изневери, да я изостави...

Ако Ерлен се беше провинил в тези прегрешения, ако я беше излъгал веднъж и си бе взел поука, тя щеше да удържи на думата си. Но той не я измами само веднъж. Той непрекъснато предаваше доверието ѝ и превърна живота ѝ в безконечна тревога и несигурност. Не, Ерлен не я излъга, но и не ѝ осигури спокойствие. Сякаш всичко това нямаше край. И ето, тя отново идва, за да го моли да се прибере и да продължи ежедневно да пълни чашата ѝ с неизвестност и безпокойство, с напразни очаквания, с копнежи, страх и потъпкани надежди.

Кристин се чувстваше изтощена от постъпките му. Вече нямаше младостта и смелостта да живее с него, а вероятно дори и в дълбока старост той щеше да има власт над нея. Не беше достатъчно млада, за да понесе съжителството с него, нито достатъчно стара, за да понесе характера му с търпение. Превърна се в окаяна жена. Май винаги е била такава. Симон се оказа прав.

Симон и баща ѝ. Двамата продължиха да я обичат със същата преданост, макар тя да потъпка волята им заради мъжа, когото вече сама не можеше да понася...

О, Симон, зная, ти никога не си искал да ми отмъщаваш. Но сега се питам, Симон, дали в гроба си усещаш, че вече си отмъстен...

Кристин не издържаше да стои така. Трябваше да се залови с нещо. Оправи леглото, огледа се за метла, но не намери. Надникна в килера. Сега разбра защо мирише на конюшня. Вътре Ерлен беше стъкмил стая за коня си. Беше изметено и чисто. Седлото и сбруята, окачени на стената, изглеждаха добре поддържани и смазани, а повредите по тях — поправени.

Отново съчувствието отми всички други мисли. Нима Ерлен държи Черньо вътре, защото не понася самотата си?

Кристин чу шум в покритата галерия. Пристъпи към прозореца, замъглен от прах и паяжини. Различи женска фигура. Извади парцалите и надникна. Жената остави навън ведро с мляко и малко

сирене. Беше на години, куца, грозна и облечена бедно. Кристин не съзнаваше ясно колко по-леко задиша, като огледа непознатата.

Поразтреби стаята. Намери надписа, който Бьорн Гюнаршон издълба върху греда на по-дългата стена. Понеже беше на латински, Кристин разбра само, че Бьорн се нарича Dominus и Miles^[1]. Прочете и името на бащиното му имение в областта Елвесюсел, което изгуби заради Осхил Гаутесдатер. Сред фините гравюри по почетното място на трапезата присъстваше и гербът му с еднорога и листата на водна лилия.

След малко на Кристин ѝ се причу, че навън трополи кон. Излезе в преддверието и надникна.

От склона с широколистни дървета пред имението се задаваше висок черен жребец, впрегнат да дърпа шейна с дърва. До него крачеше Ерлен. Върху дървата се бе разположило куче, а наоколо бягаха още няколко.

Черньо, андалусецът, опъваше хамута и теглеше товара по тревистата част на двора. Едно от кучетата се спусна с лай надолу към къщата. Ерлен, който вече бе започнал да разпряга коня, забеляза безпокойството на кучетата. Взе брадвата от шейната и се приближи до къщата.

Кристин се скри вътре и затвори вратата след себе си. Спотаи се до огнището и зачака разтреперана.

Ерлен влезе с брадвата в ръка, а кучетата нахълтаха. Веднага намериха непознатата и започнаха да лаят оглушително.

Кристин видя как лицето му мигновено се обля в кървава червенина и се подмлади. Съпругата долови живия трепет на изящните му колебливи устни и се вгледа в големите му очи, врязани дълбоко под сенките на веждите.

Гледката я остави без дъх. Забеляза тъмната къса брада, покрила долната част на лицето му и посивялата му неподдържана коса. Руменината за миг избиваше по бузите му, а после пак се отдръпваше от тях, както когато бяха млади. От Ерлен лъхаше красота и младост. Сякаш нищо не бе в състояние да го сломи.

Дрехите му бяха в окаяно състояние: синята риза — изпоцапана и дрипава; коженият корсет над нея — надраскан, олющен и раздран около дупките за връзките. Но материята прилепваше плътно по тялото му и се огъваше послушно при всяко негово грациозно и силно

движение. Опънатите кожени панталони бяха протрити на едното коляно, а на прасеца на другия крачол шевът се беше спукал. При все това Ерлен повече от всякога изглеждаше като потомък на аристократи и знатни господа. Високата му снажна фигура с широките, малко приведени рамене и дългите му изящни крайници радваше окото и внушаваше спокойствие. Той прехвърли тежестта на тялото си върху единия си крак, хвана се за колана около гъвкавия си кръст и отпусна другата си ръка, с която държеше брадвата.

Извика кучетата. Наблюдаваше Кристин, а по лицето му се разливаше ту червенина, ту бледност. Известно време и двамата мълчаха. Ерлен проговори с леко разколебан глас:

— Защо дойде, Кристин?

— Искан да проверя как си — отвърна тя.

— Е, вече видя — той се огледа. — Както разбра, живея доста сносно. Добре че си решила да дойдеш в ден, когато у дома е подредено и чисто — забеляза как по лицето ѝ пробяга лека усмивка. — Или може би ти си подредила — засмя се тихо той.

Ерлен остави брадвата и седна на външната пейка с гръб, облегал на масата. Изведнъж стана сериозен:

— Много си напрегната. Да не би в „Йорун“ да се е случило нещо с момчетата?

— Не — удаде ѝ се да му каже каква е целта на посещението ѝ: — Синовецете ни се чувстват чудесно и се развиват добре. Но им е много мъчно за теб, Ерлен. Дойдох при теб, мъжо, за да те помоля да се прибереш у дома. Липсваш на всички ни — тя сведе поглед.

— Добре изглеждаш, Кристин — погледна я Ерлен с лека усмивка.

Тя почервения, сякаш ѝ беше ударил плесница.

— Не това е причината...

— Зная, че не ме молиш да се прибера, защото си твърде млада и здрава, за да живееш като вдовица — довърши мисълта ѝ Ерлен, след като тя млъкна. — Дори и да се прибера, нищо добро няма да излезе от това, Кристин — сериозно заключи той. — „Йорун“ процъфтява в ръцете ти, зная го. Всяко твое начинание жъне успех. А аз съм доволен от живота си.

— Децата страдат, защото с теб сме скарани.

— О — проточено отвърна Ерлен. — Те са съвсем млади. Едва ли преживяват нашите разногласия толкова тежко, че да не ги забравят, когато им дойде времето да се разделят с детството си. Защо пък да не ти кажа? — усмихна се той. — С тях се срещаме.

Кристин и без това подозираше нещо такова, но се почувства унижена. Сякаш Ерлен целеше точно това, защото не допускаше тя да е разбрала. Синовете им нямаха представа, че майка им се досеща за срещите. Кристин подхвана сериозно:

— Както и ти знаеш, много неща в „Йорун“ би трябвало да са другояче...

— С момчетата не говорим на такива теми — усмихна се той. — Ходим на лов. Сигурно си гладна и жадна — скочи от пейката той, — А и стоиш права. Седни на почетното място, Кристин. Хайде, миличка! Няма да ти преча, ще седна на пейката.

Донесе млякото и сиренето, намери хляб, масло и изсушено месо. Кристин беше гладна и изпитваше силна жажда, но преглъщаше трудно храната. Ерлен ядеше лакомо и немарливо, както винаги, когато наоколо няма негови роднини, но този път привърши бързо.

Докато се хранеха, той й разказа за ежедневието си. Съседите му в подножието на склона обработвали земите му и му носели мляко и малко продукти. Ходел на лов и за риба и някак неочаквано спомена, че обмислял възможността да напусне страната и да постъпи на служба при някой чуждестранен военен пълководец.

— О, не, Ерлен!

Погледна я изпитателно, но тя не добави нищо. В стаята падна сумрак. Лицето и забрадката й хвърляха бледи отблясъци върху тъмната стена. Ерлен се изправи и стъкна огъня. После възседна напреки пейката и се обърна към Кристин. Отражения на червените пламъци заиграха по тялото му.

Как изобщо може да му хрумне подобно нещо, упрекна го наум тя. Когато беше на възрастта на Ерлен, баща й почина. Кристин очакваше съпругът й някой ден наистина да осъществи намерението си, да се поддаде на идеята си и да се впусне в търсене на нови приключения.

— Не ти ли стига, че избяга от долината, където живеем аз и децата ти, а сега искаш да напуснеш и страната ни! — разпалено възрази съпругата.

— Ако бях разбрал по-рано какво е мнението ти за мен, щях да напусна имението ти преди това. Но съм наясно, че ти беше принудена да изтърпиш много неволи заради мен...

— Не говори така, Ерлен. Казваш моето имение, но като мой съпруг имаш пълното право да разполагаш с цялата ми собственост — усети колко несигурно прозвуча гласът ѝ.

— Да — кимна той, — но стопанисвах зле моята собственост — той млькна за малко. — Помня, че когато беше бременна с Нокве, говореше за детето в утробата ти като за моя наследник на почетното място в „Хюсабю“. Кристин, разбирам всичко. Било ти е много тежко. Най-добре нещата да си останат каквито са в момента. На мен сегашният живот ми харесва.

Кристин потръпна и огледа притъмнялата стая. Сенките изпълваха всеки ъгъл, а светлината от пламъците танцуваше по стените...

— Не проумявам — не се отказваше тя, на ръба да се строполи от безсилие — как издържаш в тази къща. Нямах с какво да се занимаваш, при теб не живее никой... Защо поне не си наемеш ратай?

— Според теб е редно поне да стопанисвам имението, така ли? — засмя се Ерлен. — О, не, Кристин, знаеш, че никак не ме бива за селски труд. Не мога да водя уседнал живот...

— Уседнал, казваш. Нима цяла зима не водиш точно такъв живот тук?

— В този смисъл — да — по устните на Ерлен се изписа далечна, блуждаеща някъде усмивка. — Сега не се налага да мисля за друго, освен за онова, което се рее в съзнанието ми, и затова си позволявам да отпътувам и да се връщам, когато поискам. И, знаеш ли, открай време съм бил такъв — нищо не смущава съня ми, ако няма за какво да бъдувам. Спя като мечка в бърлогата си, когато времето не е подходящо да ходя из планината.

— Не се ли страхуваш да живееш съвсем сам? — прошепна Кристин.

Първо той я погледна с недоумение. После се засмя.

— Защо да се страхувам? Защото из къщата бродят духове ли? Не съм забелязал подобно нещо. Понякога дори ми се иска роднината ми Бьорн да ме навести. Помниш ли, че веднъж той ми каза: няма да издържиш, когато ножът опре до кокала ти. Сега ми се ще да отговоря

на този рицар, че не се изплаших особено, когато ми провесиха въжето на врата.

По тялото на жената премина тръпка. Тя продължи да мълчи.

Ерлен се изправи.

— Май стана време да си лягаме, Кристин.

Побиха я ледени тръпки, докато наблюдаваше как Ерлен отметна покривката над снаряжението си, разстла я върху леглото и хвърли отгоре мръсните възглавници.

— По-удобно легло не мога да ти предложа.

— Ерлен! — тя стисна ръце пред гърдите си и се почуди какво да каже, за да постигне отсрочка — боеше се ужасно. Сети се, че е обещала да предаде нещо на мъжа си: — Ерлен, нося ти послание от Симон. Когато лежеше на смъртно легло, ме помоли да ти предам, че не е изминал ден, без да се разкае за думите, които ти е наговорил на последната ви среща. Окачества ги като несправедливи. Моли те да му простиш.

— Симон — Ерлен се хвана за таблата на леглото и наведе глава. — Той е човекът, за когото най-малко ми се ще да си спомням.

— Не зная за какво сте се скарали — продължи Кристин. Думите на Ерлен й се сториха ужасно безсърдечни. — Но някак не вярвам на думите му, че е проявил високомерие към теб. Той не беше такъв човек. Дори и да се е показал надменен, вината едва ли е само негова.

— Той ме подкрепяше като брат в тежки моменти — поклати глава Ерлен. — А аз приемах помощта му и приятелството му, без да подозирам каква непоносимост изпитва към мен. В миналото се е живеело по-лесно. Тогава съперници като нас двамата със Симон си обявявали дуел, срещали се на някоя отдалечена нива и оставяли късметът да определи кой ще действа по-ловко с оръжието и ще спечели русата девойка.

Ерлен вдигна старо палто от пейката и го преметна през ръката си:

— Искаш ли да оставя кучетата при теб през нощта?

— Къде отиваш? — изправи се Кристин.

— Да си легна в плевнята...

— Не! — от вика й той се спря — елегантен, изправен и млад на червеникавата светлина от замиращата жар в огнището. — Нямам смелост да спя сама в тази стая... страх ме е...

— А ще се осмелиш ли да легнеш в обятията ми? — Кристин долови усмивката му в мрака и остана безсилна да ѝ устои. — Не се ли боиш, че ще те задуша в прегръдките си?

— Само да можеше наистина да го поискаш — притисна се тя към гърдите му.

Когато се събуди, Кристин забеляза по прозореца, че навън вече се е развиделило. Ерлен спеше с глава, отпусната върху рамото ѝ. Лявата му ръка тежеше върху гърдите ѝ, а дясната стискаше лакътя ѝ.

Кристин погледна прошарената му коса, после съсухрените си гърди: над и под тях се очертаваха високо извитите дъги на ребрата ѝ под тънката ѝ кожа. Обзе я страх, докато я връхлитаха спомените от снощи. В тази стая — двама души на тяхната възраст... Обзеха я отвращение и срам, когато видя зачервените петна от подкожни кръвоизливи по отрудените си майчински ръце и по изпосталялата си гърд. Побърза да придърпа кожената покривка и да се завие с нея.

Ерлен се събуди, изправи се отривисто на лакът и се втренчи в лицето ѝ с въгленовочерни от съня очи.

— Помислих си... — той отново се отпусна до нея. От буйната радост и тревогата в гласа му по цялото ѝ тяло полазиха неудържими сладостни тръпки. — Помислих си, че пак съм сънувал...

Тя долепи устни до неговите и обгърна врата му с ръце. Никога, никога не бяха преживявали толкова блажена нощ.

Следобед, когато слънчевата светлина вече пожълтя, а сенките по зеления двор се удължиха, двамата тръгнаха за вода от потока. Ерлен носеше двете кофи. Кристин вървеше до него със свободни ръце, изправена и снажна. Забрадката ѝ се бе свлякла на раменете. Кестенявите ѝ разпуснати коси блестяха на слънцето. Затвори очи и вдигна лице към светлината. Усещаше как бузите ѝ поруменяха, а чертите на лицето ѝ смекчиха остротата си. Всеки път, когато погледнеше към Ерлен, свеждаше развълнувано клепки, защото виждаше в очите му колко се е подмладила.

Ерлен реши да се изкъпе в потока. Слезе малко по-надолу, а Кристин седна на тревата и се облегна на един камък. Ромоленето и

бълбукането на потока я унесе в полудрямка. От време на време отваряше очи и пропъждаше с ръка досадните комари и мухи. Долу, сред ракиката, зърна бялото тяло на Ерлен. Вдигнал крак върху голям камък, той се търкаше с наръч трева. Кристин отново затвори очи и на устните ѝ се появи изморена, но щастлива усмивка. Все още беше безсилна да му устои.

Ерлен се просна по корем на тревата до нея. Косата му беше мокра, а алените му устни — студени от водата, когато ги притисна към дланта ѝ. Беше се избръснал и облякъл по-хубава риза, но и тя не изглеждаше особено спретната. През смях той закри подмишницата си, където висеше парче скъсан плат:

— Можеше поне да ми донесеш една сваятна риза, след като най-сетне се реши да ме навестиш.

— Щом се приберем, веднага ще се заловя да шия и кърпя ризите ти — отвърна усмихнато тя и погали челото му.

Той сграбчи ръката ѝ:

— Няма да те пусна да си тръгнеш оттук, Кристин.

Тя се усмихна, но замълча. Ерлен се плъзна по корем малко по-надолу. Под храстите във влажната сянка растяха куп дребни бели звездици. По листата им прозираха синкави жили като вени на женски гърди, а в средата на всеки цвят бе набъбнала малка кафяво-синя пъпка. Ерлен започна да ги къса.

— Кристин, нали умееш да разпознаваш растенията? Как се наричат тези.

— Тревата на Фриг^[2]. Недей, Ерлен — пламнала от смущение, тя отблъсна ръката му, когато той се опита да накичи гърдата ѝ с цветята.

Ерлен се разсмя и започна да къса със зъби белите венчелистчета едно по едно. После изсипа цветята в шепата ѝ и я затвори:

— Помниш ли как някога се разхождахме в градината на Хофвинската болница? Тогава ми даде роза.

Кристин бавно поклати глава и се усмихна леко:

— Не аз ти я дадох, а ти си я взе от ръката ми.

— Ти ми позволи да си я взема, а после и да те завоювам, Кристин. Тогава притежаваше нежността и смирението на роза, но покъсно ме прободде до смърт с бодлите си, душице моя — Ерлен се сгуши в скута ѝ и обгърна талията ѝ с ръце. — Снощи не се стърпя да чакаш кротко...

Тя наведе глава и скри лице в рамото му.

На четвъртия ден двамата потърсиха убежище в брезовата гора между ниските скали пред имението, защото тогава арендаторът обикновено прибираше сеното. Крестин и Ерлен безмълвно постигнаха съгласие да не издават, че тя му е на гости. Той слиза на няколко пъти до къщите долу за храна и напитки, но тя остана, скрита в пирена между нискостеблените брези. Сега от мястото, където седяха, виждаха как мъжът и жената от съседната къща мъкнат едва-едва балите със сеното на гръб.

— Крестин, помниш ли, че някога ми обеща да ми помагаш, когато се озова в малко стопанство без слуги? Щяла си да гледаш две крави и няколко овце.

Крестин се разсмя, докато си играеше с косата му.

— И какво според теб ще си помислят синовете ни, ако майка им ги изостави сами в имението?

— На тях ще им хареса сами да се разпореждат в „Йорун“ — засмя се Ерлен. — Гауте е пълноправен стопанин, макар и съвсем млад, а Нокве е кажи-речи вече мъж.

— А, не — възрази майката. — Той така си мисли, както впрочем и останалите му братя без двамата мъници, но има още много хляб да изяде, преди да му дойде умът в главата.

— Ако се е метнал на баща си, ще се вразуми късно или просто никога — отвърна Ерлен и се усмихна загадъчно: — Крестин, ти все още си въобразяваш, че можеш да скриеш децата зад полата си, но на Нокве през лятото му се роди син. Сигурно не си разбрала.

— Не! — възкликна тя ужасена и пламнала от срам.

— Да, но детето се роди мъртво. Нокве престана да се мярка близо до майката — съпругата на покойния син на Пол, която живее тук наблизо. Вдовицата твърдеше, че детето било негово, и Нокве определено имаше вина в случая, каквото и да говорим. Да, с теб остаряваме...

— Нима не се възмущаваш, задето синът ти си е навлякъл безчестие и е причинил такова нещастие!

Сърцето я заболя от лекомислените думи на мъжа ѝ. Ерлен сякаш се забавляваше, че тя едва сега научава за детето на Нокве.

— Какво очакваш да кажа? Момчето е вече на осемнайсет. Сама виждаш, няма смисъл да следиш зорко синовете си, все едно са още невръстни деца. След като се пренесеш при мен, ще се погрижим да задомим Нокве.

— Ерлен, нали осъзнаваш колко трудно ще ни бъде да намерим подходяща жена за него. Не, мъжо, случилото се е знак, че е редно да се прибереш с мен у дома и да ми помогнеш да укротим младежите.

Ерлен отривисто се надигна на лакът:

— Няма да се прибера, Кристин. В родния ти край ме посрещнаха като чужденец, такъв и ще си остана. Всички хора ме възприемат единствено като осъден за предателство към короната и измяна на родината. Нима никога не си се замисляла, че през всичките тези години, прекарани в „Йорун“, се чувствах не на място, защото в „Хюсабю“ бях свикнал да ме уважават и почитат. На младини пак ми се носеше слава на морално пропаднал и ме отлъчиха от Църквата, но въпреки всичко бях Ерлен Никулаусън от „Хюсабю“! После дойде времето късметът да ми се усмихне и успях да покажа, че не съм помрачил съвсем славата на прадедите си. Казвам ти, в това малко стопанство съм свободен. Никой не ходи след мен да проверява какво върша, никой не злослови зад гърба ми. Кристин, единствена моя любима, чуй ме, остани при мен! Никога няма да съжаляваш за решението си. Тук ще живеем по-добре отколкото в „Хюсабю“. Не зная защо, но там така и не успях да се почувствам весел и безгрижен. Докато Елине беше при мен, изживях същински ад, а и двамата с теб не бяхме истински щастливи. Но сам всемогъщият Бог ми е свидетел, че от мига, когато се запознахме, не съм спирал да те обичам. „Хюсабю“ беше прокълнато място. Майка ми се измъчваше до смърт, а баща ми винаги беше намръщен. Тук ще заживеем щастливо, Кристин. Само пожелай да останеш при мен. Кълна се в смъртта на Спасителя на кръста, днес изпитвам към теб същата любов, каквато изпитвах вечерта, когато спа под пелерината ми след празника на света Маргарита Антиохийска. Тогава те гледах и си мислех колко си нежна, свежа, млада и неопетнена като цвете!

— В онази нощ ти се помоли на Бог никога да не проливам сълза заради теб. Помниш ли, Ерлен?

— Да. Бях напълно искрен, Бог и светиите в Царството небесно са ми свидетели! Вярно е, животът ни се стече по друг начин, но на

този свят винаги става така. Обичах те и когато те наранявах, и когато ти се радвах. Не си отивай, Кристин!

— А замисляш ли се, че сплетните по твой адрес нараняват синовете ти? Те не могат и седмината да избягат от мълвата в планината.

— Още са млади — сведе поглед Ерлен. — Красиви и смели са. Ще намерят начин да се справят. А ние, Кристин, нямаме толкова време, преди да остареем. Нима искаш да пилеем ценно време, докато си още хубава, здрава и способна да се радваш на живота?

Тя наведе поглед, смутена от дяволитото пламъче в очите му. След малко попита:

— Ерлен, нали не си забравил, че две от децата ни са още малки? Каква майка съм, ако изоставя Лавранс и Мюнан?

— Доведи ги тук, но Лавранс вече поотрасна и сигурно ще поиска да остане при братята си. Мюнан още ли е хубав като преди? — попита усмихнат бащата.

— Да, много красиво дете е.

Дълго запазиха мълчание, а после смениха темата.

На следващата сутрин Кристин се събуди на зазоряване и, обгърнала с ръка главата на Ерлен върху гърдите си, се заслуша в тропането на конете пред къщата. Всеки ден, откакто дойде тук, тя се будеше, преди да се е развиделило, и неизменно я заливаше страхът и срамът от първата ѝ нощ в „Хауген“, колкото и да се мъчеше да го задуши. Ние сме двама съпрузи, помирили се след дълга раздяла, утешаваше се тя, какво по-хубаво за децата от това, родителите им да възстановят добрите си отношения?

Но тази сутрин Кристин се бореше да не забрави синовете си, защото се чувстваше омагьосана. Сякаш Ерлен я отвлече от гората до град Гердарюд, където за пръв път я взе в обятията си, и я доведе направо тук. Бяха толкова млади. Не можеше да е истина, че му роди седем деца, че е майка на големи момчета... Като че ли просто беше заспала в прегръдката му и дългите години на съпружеския им живот в „Хюсабю“ ѝ се бяха присънили. Лекомислените му увещания отекваха примамливо в главата ѝ. С неистов страх в сърцето Кристин усещаше как Ерлен сменя от плещите ѝ огромното бреме — грижите за седемте

й деца. Сигурно така се чувства младата кобила, когато я разседлят на пасището, когато свалят от гърба ѝ седлото и оглавника, а в ноздрите ѝ нахлуе свежият вятър и тя е свободна да пасе от крехката планинска трева, да тича на воля из полята.

Същевременно се потапяше в сладостен копнеж и желание да износи новото си бреме. С болезнено опиянение мечтаеше да гушне малкото същество, което девет месеца щеше да живее до сърцето ѝ. Кристин разбра за него още от първата сутрин, когато се събуди в обятията на Ерлен. Той изличи от душата ѝ както суровата, суха и задушлива жега, така и безплодието ѝ. Кристин носеше детето му в утробата си и в сърцето ѝ се надигаше силно, нежно нетърпение да посрещне мига, когато то ще се появи на бял свят.

Порасналите ми синове нямат нужда от мен, помисли си тя. За тях съм опърничавата майка, която постоянно ги мъмри. Малкото и аз само ще им пречим. Не, не мога да си тръгна оттук. Двамата с нероденото ми чедо ще останем при Ерлен. Няма да си тръгна...

Но когато седнаха да закусят, все пак тя спомена, че е време да се прибира при децата си.

Тревожеше се за Лавранс и Мюнан. Момчетата вече поотраснаха и майката се срамуваше при мисълта, че ако дойдат да живеят в „Хауген“, децата ще гледат подмладените си родители с изумени очи. Но двамата малчугани имаха нужда от майчина ласка.

Ерлен я наблюдаваше втренчено, докато тя му обясняваше защо се налага да си тръгне. Накрая по устните му пробяга усмивка:

— Щом искаш, прибери се!

Ерлен настоя да я придружи. Язди с нея по пътя Рустен, та чак до Сил, откъдето над върховете на елите се виждаше част от покрива на църквата. Сбогува се с нея. Усмивката му на раздяла излъчваше тайнствено спокойствие:

— Вече ти казах, Кристин: независимо дали ще дойдеш нощем или денем, дали ще те чакам няколко дни или години, обещавам да те посрещна като Небесната кралица, слязла от облаците в дома ми...

— Е, не бива да ме величаеш чак толкова — засмя се тя. — Скъпи, нали все пак си даваш сметка каква радост ще настане в „Йорун“, когато стопанинът се прибере в дома си.

Той се засмя и поклати глава. Взеха си сбогом с усмивка на уста; Ерлен се наведе към нея от коня си и я обсипа с безброй целувки, а

след всяка я поглеждаше с веселите си очи:

— Ще видим кой от двама ни ще излезе по-виروглав, красавице моя. Това няма да е последната ни среща — и двамата го знаем!

На минаване покрай църквата Крестин потръпна. Имаше чувството, че се прибира, след като я е отвлякъл планинският крал, който не смее да приближи Божия дом и кръста.

Подръпна юздите — прииска ѝ се да обърне коня и да настигне Ерлен.

Но после плъзна поглед по зелените поля, към хубавото си имение с ливади и ниви, към лъскавата лъкатушеща река, прорязваща долината. Планините се издигаха в синия зноен въздух, а по небето се носеха пухкави летни облаци. Всичко това беше пълна лудост. Мястото му беше тук, при синовете им. Ерлен не беше приказен крал, а християнин, макар главата му да преливаше от налудничави прищевки и неразумни приумици. Към съпруга си, с когото бяха преживели и добро, и зло, Крестин изпитваше силно умиление. Ерлен ѝ беше скъп, въпреки че неведнъж ѝ бе причинявал неволи с вятърничавите си хрумвания. Щом не може да живее без него, ще трябва да понася недостатъците му и да се бори с тревогата и неизвестността, доколкото ѝ стигат силите. Едва ли ще мине много време, преди Ерлен да се прибере, надяваше се тя, нали се събрахме.

[1] Dominus (лат.) — господар; Miles (лат.) — войник. — Бел.прев. ↑

[2] Фриг — староскандинавска богиня на любовта, съдбата и брака. Тревата на Фриг всъщност е блатната Росица. Нарекли я така, защото я смятали за афродизиак. — Бел.прев. ↑

6.

На синовете си каза, че баща им трябва да уреди едно друго в „Хауген“, преди да се прибере. Очаквала го чак през есента.

След посещението в „Хауген“ Кристин се подмлади, бузите ѝ поруменяха, лицето ѝ омекна и стана по-благо. Стопанката се трудеше с удвоена бързина, но преди успяваше да свърши повече работа с характерната си тиха и премерена пъргавина. Вече не смърряше остро синовете си, както правеше обикновено, когато сбъркат или не следват съвестно указанията ѝ. Сега Кристин подмяташе някоя шеговита забележка или просто подминаваше снизходително прегрешенията им.

И Лавранс изяви желание да спи при братята си на втория етаж.

— Значи и ти искаш вече да те смятат за голямо момче, така ли, синко? — майката зарови пръсти в гъстата златисто-кестенява коса на сина си и го притегли в обятията си. Лавранс вече ѝ стигаше до гърдите. — Ами ти, Мюнан? Ще понесеш ли още известно време майка ти да те смята за дете?

Вечер, когато момчето си лягаше да спи, не се противеше, когато майка му присядаше до него и го милваше. Мюнан отпускаше глава в скута ѝ и започваше да бърбри по детски, но денем в присъствието на братята си не си позволяваше да се глези.

Мюнан и Кристин обсъдиха кога ще се прибере Ерлен. После малкият се премести по-близо до стената, а майката го зави. Кристин запали свещ и се залови да кърпи дрехите на синовете си.

Свали брошката от ризата си и опипа гърдите си. Бяха заоблени и твърди като на млада жена. Запретна ръкава до рамото си и огледа голата си ръка — побеляла и наедряла. Изправи се. Стъпваше съвсем леко в меките си домашни пантофи. Поглади слабите си бедра: вече не бяха кокалести и сухи като на мъж. Кръвта бушуваше в тялото ѝ, както дървесните сокове бликат в дърветата напролет. В плътта ѝ избуяваше младостта.

Заедно с Фрида отидоха в пивоварната къща, за да полеят с хладка вода зърното за коледния малц. Фрида бе забравила да нагледа зърното и то беше набъбнало и изсъхнало. Кристин обаче не я нахока.

Изслуша извиненията на слугинята с лека усмивка. За пръв път се случваше господарката да не провери лично докъде е стигнала ферментацията.

Кристин се надяваше Ерлен да се прибере за Коледа. Когато му извести за детето в утробата си, той веднага ще си дойде в „Йорун“. Ерлен не е чак толкова побъркан, че да не отстъпи. Ще му се наложи да разбере, че тя няма как да се премести в „Хауген“, далеч от всякакви хора, докато е бременна. Но Кристин предпочете да поизчака, преди да съобщи вестта на Ерлен. Искаше да е напълно сигурна и да усети първите признаци на живот в утробата си. През втората година в „Йорун“ тя пометна, но бързо се утеши. Не се страхуваше, че и този път ще я сполети същото — не, този път няма да стане така — и все пак...

Стремеше се с цялото си същество да обгърне закрилнически малкото беззащитно създание, което носеше под сърцето си, както човек боязливо загръща в шепата си мъждивото пламъче на току-що запалена свещ.

В края на есента Ивар и Скюле пожелаха да навестят баща си, защото в планината било много хубаво, и да го помолят да ги заведе на лов, докато още не е паднал сняг.

Нокве и Бьоргюлф играеха шах, но спряха и започнаха да слухтят.

— Не зная — колебливо отвърна Кристин.

Досега не се бе замисляла кого да изпрати с вестта за бременността си. Майката гледеше двамата си невръстни синове. Осъзнаваше колко е глупаво, но не се престаши да им заръча какво да известят на баща си. Обмисляше да изпрати Лавранс с близнаците и да го накара той да поговори с баща си насаме — Лавранс беше още малък и много неща още не му бяха ясни. И все пак...

— Деца, баща ви ще се прибере съвсем скоро. Тогава ще ви заведе на лов. Освен това след няколко дни ще му изпратя вест.

Близнаците посрещнаха отказа ѝ със сърдито мрънкане. Нокве вдигна очи от дъската за шах и отсече:

— Слушайте какво ви казва майка ни, момчета.

В дните преди Коледа Кристин изпрати Нокве да навести Ерлен.

— Сине, обади на баща си, че много ми е домъчняло за него. Липсва ни на всички!

Майката не спомена за детето в утробата си. Струваше ѝ се съвсем нормално Нокве да се е досетил по наедриялата ѝ снага какво се е случило и затова реши да му предостави възможността сам да прецени дали да съобщи това на баща си.

Нокве се прибра, без да успее да се види с Ерлен. Баща му отпътувал за долината на река Раума, защото Маргрет и съпругът ѝ се преместили да живеят в Бьоргвин и искали да се срещнат с него на Вейой.

Напълно разбираемо, опитваше се да се успокои Кристин, докато будуваше нощем и милваше спящия Мюнан по лицето. Тъжеше, задето Ерлен няма да се прибере за Коледа, но си даваше сметка, че е съвсем естествено той да се възползва от сгодния случай да види дъщеря си. По бузите ѝ се стичаха сълзи и тя ги бършеше. Откакто забременя, плачеше много често, както на младини.

По Коледа почина отец Айрик. През есента, докато свещеникът лежеше на смъртно легло, Кристин няколко пъти се отбива да го види. Присъства и на погребението му, макар и напоследък да не се показваше пред хора. Смяташе смъртта на стария енорийския свещеник за голяма загуба.

На помена Кристин чу, че някой видял Ерлен далеч на север. Явно се прибирал към „Хауген“. Сигурно ще си дойде съвсем скоро.

През следващите дни тя често сядаше на пейката под малкия прозорец, дъхаше върху огледалцето си, лъскаше го до блясък и оглеждаше внимателно лицето си.

През последните години Кристин постоянно беше със слънчев загар като селянките, но сега от тена ѝ нямаше и следа. Кожата ѝ изсветля, а по страните ѝ грейнаха кръгли, яркочервени рози. Заприлича на картина. От девойка не бе изглеждала толкова красива. От почуда и щастие дъхът ѝ спираше.

Ако са прави опитните жени, най-после ще им се роди дъщерята, за която Ерлен мечтаеше толкова силно. Магнхил. Този път ще нарушат традицията и ще я кръстят на майката на Ерлен.

В съзнанието ѝ се прокрадна смътен спомен за чута някога приказка: седмина братя били изпратени насила в дива гора заради

неродената си малка сестра, Кристин се смееше на себе си. Нямаше представа как изобщо се сети за това.

Извади риза от най-фин бял лен от сандъка с шевни принадлежности. Шиеше дрехата само когато останеше сама. Издърпваше нишки от плата и бродираше птици и животни върху ажур. От години не се беше посвещавала на толкова фино ръкоделие. О, да можеше Ерлен да се прибере сега, докато бременността я краси, докато изглежда млада и снажна, цъфтяща от здраве и прелест.

На празника на свети Григорий Двоеслов времето се случи хубаво, направо пролет. Снегът се стопи и заблестя като сребро. На огрените от слънцето склонове имаше вече само кафяви петна, а планините се издигаха сред синята мъгла.

Един ден Гауте излезе на двора да поправи една шейна. Нокве, облегал на стената на бараката, наблюдаваше с какво се занимава брат му. Кристин излезе от готварницата, понесла с две ръце голяма дървена тава с току–що изпечен безквасен пшеничен хляб.

Гауте проследи майка си с поглед. Остави брадвата и главините в шейната, настигна я, взе тавата и я пренесе до хамбара.

Кристин се спря и поруменяла от смущение, изчака Гауте да се върне.

— Тези дни се налага да навестите баща си и да му обадите колко е неотложно да се прибере, за да ме отмени в управлението на „Йорун“. Вече не ми стигат силите. Освен това ще бъда на легло точно по време на сеитбата.

Младежите я изслушаха с поруменели лица, но майката долови и радостно оживление. Нокве се обърна към Гауте с престолено равнодушие:

— Можем да потеглим още днес в ранния следобед. Какво ще кажеш, братко?

На следващия ден по обяд Кристин чу, че ездачите се прибират. Излезе да ги посрещне на двора. Нокве и Гауте бяха сами. Застанали до конете си, забиха очи в земята и мълчаха.

— Какво каза баща ви?

Гауте се подпря на копието си и продължи да гледа надолу. Нокве подхвана:

— Татко ни поръча да ти предадем, че цяла зима те е чакал да отидеш при него. Ще те приеме с обич в дома си, както те е посрещнал и миналия път.

Лицето на Кристин пребледня, а после отново пламна:

— А не му ли споменахте в какво положение се намирам? Не му ли казахте, че не след дълго ще родя дете?

— Според татко това не било основателна причина да не се преместиш при него в „Хауген“ — отвърна Гауте с наведена глава.

— Какво? — попита Кристин тихо и гневно.

Нокве понечи да обясни. Гауте вдигна леко ръка да го спре и го стрелна с умолителен поглед. По-големият брат обаче не му обърна внимание:

— Татко ни заръча да ти предадем това: когато детето било заченато, ти си знаела колко богат е бащата. Оттогава татко не бил забогатял, но не бил и обеднял.

Кристин обърна гръб на синовете си и бавно тръгна към къщата. Отпусна тежкото си изморено тяло върху пейката под прозореца, където пролетното слънце бе стопило всичкия лед и слана.

Това беше самата истина. Тя си изпроси ласките му. Но ѝ се стори неподходящо да ѝ напомня този факт. Още по-грозно беше от негова страна да ѝ праща такъв отговор по синовете им.

Пролетното време се задържа. Една седмица духа топъл вятър и стана влажно. Реката придойде, разшири се и заклоочи бурно. По склоновете зашумоляха води, снегът в планината започна да се свлича и пак грейна слънце.

Кристин, застанала зад къщите в сивкаво-синята вечер, слушаше песента на птиците от гъсталака в долната част на полето. Гауте и близнаците се качиха до хижата на пасището в планината да ловят фазани. Тази сутрин от всички склонове долиташе шумотевницата от оживлението на птиците.

Кристин скръсти ръце пред гърдите си. Оставаше още малко и тя реши да понесе бремето си търпеливо. И тя често проявяваше вироглавие и инат, та затрудняваше съжителството с Ерлен. Притесняваше се неоснователно за децата. Държеше се инатливо, както я упрекваше Ерлен. И сега въпреки всичко постъпката му ѝ се струваше твърде жестока, но приближаваше денят, когато стопанинът щеше да се прибере у дома. И самият той го осъзнаваше.

Ту грееше слънце, ту рукваше проливен дъжд. Един следобед синовете ѝ я повикаха да ѝ покажат нещо. Седемте момчета бяха излезли дружно на двора заедно с цялата прислуга. Над долината се издигаха три дъги. Най-вътрешната — с непрекъсната линия, бляскава и с наситени цветове — опираше върху къщите във „Формо“, а другите две изглеждаха по-тънки и избледняваха в горната си част.

Още докато се вираха в необикновено красивото природно явление, въздухът помръкна и посивя. От юг се зададе снежна виелица и за кратко всичко наоколо побеля.

Вечерта Кристин разказа на Мюнан приказката за крал Сню и за красивата му белолика щерка на име Мьол; за крал Харал Люва, когото отгледали при великана Довре в едноименната планина. С натежало от мъка и съжаление сърце майката си даде сметка, че от години не е отделяла време да разтуши децата си. Домъчня ѝ за Лавранс и Мюнан, защото рядко ги радваше с такива истории, а те скоро щяха да пораснат. Преди, докато живееше в „Хюсабю“, Кристин много често им разказваше приказки вечер.

Забеляза, че и големите ѝ синове я слушат с интерес. Страните ѝ пламнаха и тя започна да се запъва от смущение. Мюнан я помоли да им разкаже още нещо. Нокве се изправи и се приближи до нея:

— Майко, помниш ли историята за Турщайн Юксафут от гората в Хьойлан? Разкажи ни я!

Докато говореше, в съзнанието ѝ изплуваха спомени за времето, когато баща ѝ и косачите — мъже и жени — си почиваха в брезовата горичка до реката. Лавранс лежи по корем, а Кристин го възседна и го пришпори в хълбоците като кон. Денят беше горещ и ѝ позволиха да ходи боса като жените. Баща ѝ се зае да изброява родословието на троловете от Хьойлан: Йерншол се оженил за Шолвур и им се родили дъщерите Шолдис и Шолерд, която Турщайн Юксафут убил. Шолерд била омъжена за Шолдшетил, а синовете им се казвали Шолдбьорн, Шолдхедин и Валшолд, който на свой ред се оженил за Шолдшеса, а с нея заченали Шолдюлф и Шолдорм. Шолдюлф взел за жена Шолдкатла и им се родили наследниците Шолд и Шолдшетил.

— Не, това име вече го каза, Лавранс — възрази засмяно Кулбьорн, защото бащата на Кристин се похвали, че ще ги научи на две дузини тролски имена, а дори не успя да изброи първата, без да повтори някое име.

— Ама вие какво си мислите, и троловете почитат родителите си, като дават на децата си същите имена! — засмя се и Лавранс.

Но работниците не отстъпиха и за наказание накараха Лавранс да ги почерпи с медовина. Стопанинът обеща да им занесе медовина, когато се приберат вечерта след сенокоса, ала слугите настояха да си получат обещаното веднага. В крайна сметка изпратиха Турдис да донесе медовината.

Наредиха се в кръг и започнаха да си подават рога с пивката течност.

После наравиха сърповете и греблата и пак се върнаха на ливадите. Изпратиха Кристин да отнесе у дома празния рог. Тя го държеше с две ръце пред себе си и тичаше боса под слънчевите лъчи по зелената пътека към имението. А когато в заоблената част на рога се събереше капка медовина, стекла се по стените му, момичето я изливаше върху малкото си лице и облизваше прилежно позлатения ръб на рога и лепкавите си пръсти.

Кристин Лаврансдатер седеше кротко, загледана в далечината пред себе си. Тате! Спомни си как по лицето му преминаваше тръпка, бледнина, подобна на бледнината, която се разлива по горския склон, когато бурен порив на вятъра обърне листата на дърветата. В гласа му се прокрадваше хладна, язвителна ирония, а в сивите му очи проблясваше пламъче, както проблясва изваден наполовина меч. През младите му години пламъчето бързо изчезваше и се преобразуваше във весела, добродушна шега, а с течение на времето все по-често преминаваше в тиха, малко угнетена мекота. В душата на баща ѝ дълбоката нежност към ближните съжителстваше и с нещо друго. С годините Кристин прозря, че изненадващата му благодетелност не се дължи на неумението му да съзира човешките грешки и подлости в цялата им низост, а на усърдието, с което Лавранс непрекъснато претърсваше за греховни помисли собственото си сърце пред Божиите очи и го съсипваше от унищожително разкаяние заради моралните си падения.

Не, тате, няма да проявя нетърпение. Аз също съм грешна пред съпруга си.

Вечерта на Кръстовден Кристин вечеря с прислугата както обикновено, но след като синовете ѝ се качиха в спалнята си, стопанката повика тихо Юлв Халдуршон и го помоли да доведе Исрид в тъкачницата.

— Кристин, по-добре изпрати да повикат Ранвайг от „Юлвсволене“ и Халдис, сестрата на свещеника. Приличието изисква да повикаш Астрид и Ингебьорг от „Лопт“, за да поемат имението, докато ти си на легло...

— Няма време за това — отсеке стопанката. — Още в ранния следобед усетих първите болки. Направи каквото ти казвам, Юлв. Искам до мен да бъдат само моите слугини и Исрид.

— Кристин — гласът на Юлв придоби сериозен тон, — нима не разбираш? Ще тръгнат сплетни, ако тази нощ родиш тайно от другите стопанки.

Кристин удари с всичка сила по масата с ръка и затвори очи.

— Нека говорят каквото пожелаят! Нямам сили да понеса присъствието на чужди хора.

На следващата сутрин големите братя седяха мълчаливо, забили поглед в земята, а Мюнан не спираше да бърби за новороденото им братче, което зърнал в обятията на майка им от вратата на тъкачницата. Накрая Бьорполф не се стърпя и го накара да престане да говори за това.

Кристин непрекъснато се слушваше. Струваше ѝ се, че спи съвсем леко, в постоянно очакване да долови някакъв звук.

Надигна се от постелята още на осмия ден, но слугините виждаха колко е болнава. Ту трепереше от студ, ту я обливаха горещи вълни. През някои дни млякото шуртеше от гърдите ѝ и дрехите ѝ подгизваха, а в други нямаше достатъчно кърма за бебето. Но Кристин отказваше да пази леглото и не пускаше детето от ръцете си. Не го оставяше и за миг в люлката, а през нощта го слагаше да спи до себе си. Денем го разнасяше из стаята, сядаше с него на леглото, слушваше се в очакване и се взираше в малкото, а понякога сякаш изобщо не го виждаше и не чуваше плача му. После изведнъж се пробуждаше от вцепенението си, ставаше и отново започваше да го разнася напред–назад. С буза, долепена до бузата на бебето, майката тананикаше и пееше съвсем тихо, сядаше и му даваше да бозае, а после пак се взираше в него с блуждаещ поглед и вкаменено лице.

Когато наближи малкият да навърши шест седмици — майката още не бе прекрачила прага на тъкачницата — Юлв Халдуршон и Скуюле се отбиха при Кристин. Бяха облечени в пътнически дрехи.

— Тръгваме към „Хауген“, Кристин — обясни Юлв. — Трябва да сложим край на тази история.

С детето на гърдите стопанката го изслуша като вцепенена. Отпърво сякаш не разбра какво ѝ казва, но внезапно скочи, а по лицето ѝ плъзна гъста червенина:

— Прави каквото искаш. Щом ти е мъчно за истинския ти господар, не те спирам. Най-добре си вземи възнаграждението от него, поне после няма да ни притесняваш.

Юлв избълва ужасна ругатня. Погледна жената с кърмачето на гърдите. Стисна устни и млъкна. Скуюле пристъпи крачка напред и се намеси:

— Да, майко, аз ще отида да намеря татко. Ако си забравила, че Юлв ме отгледа — мен и братята ми като родни деца, поне си спомни, че с мен не можеш да се отнасяш, все едно съм роб или пеленаче.

— Така ли? — майката му зашлеви такъв шамар, че момчето се олюля. — А според мен, докато ви храня и обличам, аз ще се разпореждам и ще командвам всички ви. Махай се! — изкрещя Кристин и тропна с крак.

Скуюле побесня, но Юлв рече кротко:

— Остави я, момчето ми, по-добре да беснее безпричинно, отколкото да се взира, все едно от мъка си е изгубила ума.

Гюнхил, слугинята, се завтече след тях. Стопанката заповядала двамата веднага да се върнат при нея, защото искала да поговори със синовете си. Кристин заръча на Юлв кратко и остро да слезе до Брайдин и да поговори с мъж, комуто дала под аренда две крави от нея. Нареди му да вземе близнаците със себе си и да се приберат чак на следващия ден. Нокве и Гауте Кристин изпрати до пасището, за да нагледат конния лагер в близката долина Илман. Заръча им да се отбият при катранджията Бьорн, сина на Исрид, и да го помолят да ги придружи до „Йорун“. Майката предупреди синовете си, че е напълно безсмислено да протестираат, защото в утрешния ден се ходи на църква.

На следващата сутрин под звъна на църковните камбани стопанката излезе от имението си, следвана от Бьорн и Исрид, която носеше детето. Кристин даде на двамата гости хубави, прилични дрехи, но понеже самата родилка блестеше, цялата накичена със злато, веднага личеше, че тя е господарката, а двамата ѝ придружители — слуги.

Кристин посрещна опърничаво и високомерно неприязненото удивление, с което я стрелнаха хората на поляната пред църквата. Е, да, преди стопанката на „Йорун“ ходеше да си вземе очистителната молитва, следвана само от най-знатните госпожи в околността. Отец Сулмюн я погледна неодобрително, когато тя застана пред вратата на храма със свещ в ръка, но я прие по обичайния начин.

Исрид страдаше от старческо слабоумие и не разбираше докрай какво се случва около нея. Бьорн, странен, мълчалив мъж, никога не се тревожеше за чуждите проблеми. Тези двама души Кристин избра за кръстници на рожбата си.

Исрид обяви името на детето по молба на свещеника. Той се стресна, поколеба се, но го повтори така, че то отекна до миряните, насядали по църковните скамейки:

— Ерлен в името на Отца и Сина и Светия Дух...

Сякаш цялото насъбрало се в църквата множество се сепна от почуда. Кристин вътрешно ликуваше от необуздало, злорадо задоволство.

След раждането детето изглеждаше здраво, но още през първата седмица Кристин започна да се досеща, че няма да го бъде. В мига, в който детето се отдели от утробата ѝ, сърцето ѝ се сви като изгаснала жарава. А когато Исрид ѝ показа новороденото, майката усети инстинктивно колко слаба е жизнената искра в детето ѝ. Опита се да пропъди черните мисли. Не за пръв път усещаше как сърцето ѝ се пръска в гърдите, а детето беше едро и никак не изглеждаше болнаво.

Но тревогата на майката за рожбата ѝ растеше от ден на ден. Малкият хленчеше постоянно и нямаше апетит. Кристин се мъчеше часове наред, докато най-сетне успее да го накара да засуче от гръдта ѝ. Но примамеше ли го, малкият веднага заспиваше. Тя не забелязваше бебето да расте.

С неописуем страх и горест установи, че откакто занесоха сина ѝ в църквата и го кръстиха на баща му, малкият започна да линее все по-бързо.

Нито едно от другите си деца Кристин не бе обичала толкова, колкото обичаше това клето създание. Нито един от синовете си не бе родила, изпълнена с толкова сладостно и диво щастие. Нито едно от децата си не бе носила в утробата си с толкова блажено очакване. Мислено се върна към изминалите девет месеца. Накрая се бореше със зъби и нокти да не туби надежда и вяра. Нямахше да понесе загубата на това дете, но нямаше и сили да го спаси.

Всемогъщи Боже, Милосърдна Дево, свети Улав. Кристин усещаше, че този път е безсмислено да се просне ничком и да ги моли да пощадят живота на детето ѝ.

„И прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на нашите длъжници.“

Кристин не пропускаше нито една служба. Така беше свикнала от едно време. Целуваше вратата, пръскаше се със светена вода, покланяше се пред старото разпятие над арката на хора. Спасителят гледаше надолу, тъжен и благ в смъртните Си мъки. Христос загина, за да избави убийците Си. Свети Улав непрекъснато се явява пред лика Му, за да измолва пощада за онези, които Го пратиха в изгнание и Го убиха.

„Както и ние прощаваме на нашите длъжници.“ Пресвета Дево, детето ми умира! Не знаеш ли, Кристин, бих предпочел да нося кръста Му и да понеса смъртта Му, отколкото да застана под разпятието Му и да Го гледам как умира. Но понеже знаех, че това е наложително заради спасението на грешниците, в сърцето си се съгласих. Съгласих се, когато синът ми ме помоли: Отче, прости им, защото не знаят какво вършат.

„Както и ние прощаваме на нашите длъжници.“ Онова, което сърцето ти крещи, няма да се превърне в молитва, преди да изречеш „Отче наш“ без капка фалш в душата.

„И прости нам дълговете ни“... Спомняш ли си колко пъти вината ти бе опростена? Погледни синовете си, застанали до мъжете в храма. Виж онзи, който стои най-отпред като вожд на красивото ти потомство. Плодът на греха ти. Близо двацет години Господ умножава пред очите ти неговата хубост, разум и мъжественост. Молиш за

милосърдие? В какво се проявява милосърдието ти към най-малкия ти син?

Спомни си баща си, спомни си Симон Андресьон.

Но дълбоко в сърцето си Кристин не беше простила на Ерлен. Не можеше да му прости, защото не искаше. Държеше купата на любовта си и отказваше да я пусне дори сега, когато вътре остана само горчивата утайка. В мига, когато тя успее да прости на Ерлен и престане да мисли за него с онази унищожителна горчивина, всичко между тях ще приключи.

Кристин слушаше службата и осъзнаваше, че божиие слова не облекчават терзанията ѝ. Опита се да се помоли: свети Улав, помогни ми, стори чудо с душата ми, та да си кажа молитвата без неистини и да мисля за Ерлен с почиттелно спокойствие. Но Кристин съзнаваше, че самата тя не иска молитвата ѝ да бъде чута. Усещаше колко безсмислено е да моли Бог да пощади живота на детето ѝ. Синът на Ерлен ѝ беше даден назаем от Бог и можеше да го задържи при единствено условие, а тя отказа да го приеме. Вече беше безполезно да лъже свети Улав...

Майката бдеше над болното си чедо. Сълзите ѝ се лееха безспир. Кристин плачеше беззвучно, а по посивялото ѝ вкаменено лице не трепваше мускул. Единствено бялото на очите ѝ и клепачите се зачервяваха. Щом някой се отбиеше да я види, тя бързо избърсваше сълзите си и продължаваше да стои безмълвна и вцепенена.

Нужно беше съвсем малко, за да я размекнат. Когато в стаята влезеше някой от големите ѝ синове, за да провери как е клетото му братче и да му каже няколко нежни съчувствени думи, майката се оказваше безсилна и избухваше в оглушителни ридания. Ако само можеше да сподели със синовете си какъв страх я мъчи за живота на малкия Ерлен, сърцето ѝ щеше да омекне. Но момчетата се бояха от нея. От деня, когато се прибраха и узнаха какво име е дала майка им на новороденото, младежите станаха още по-единни и сплотени и сякаш се отчуждиха от нея. Но веднъж Нокве отбеляза, докато гледаше бебето:

— Майко, позволи ми да посетя татко и да му съобщя как е братчето ни.

— Няма смисъл — отвърна обезсърчено Кристин.

Мюнан не разбираше защо са тъжни. Носеше играчките си на малкия си брат, радваше се от все сърце, когато му разрешаваха да го гушне и беше убеден, че е успял да го разсмее. Мюнан често говореше за баща си и се питаше колко ли ще обикне Ерлен новородения си син. Кристин мълчеше, лицето ѝ придобиваше пепеляв оттенък и сърцето ѝ се късаше при думите на момчето.

Бебето отслабна и заприлича на сбръчкан старец. Очите му станаха неестествено големи и бистри. Все пак малкият се усмихваше на майка си, а тя тихо проплакваше от жал. Кристин милваше тънките му крайници и вземаше стъпалата му в шепата си със съзнанието, че това дете никога няма да посегне любопитно към сладките, бледорозови причудливи създания, мятащи се във въздуха над него, които всъщност, макар и то да не подозира, са неговите крака. Това дете никога нямаше да стъпва по земята.

След като изминаха няколко мъчителни седмици в тревоги заради умиращото дете, майката се облече за очистителна молитва и се почувства смирена. Прости на Ерлен. Беше ѝ все едно какво ще стане с тях двамата. Искаше само да задържи най-сладкото си съкровище и не хранеше горчивина към мъжа си.

Но когато застана пред кръста, зашепна „Отче наш“ и стигна до думите „както и ние прощаваме на нашите длъжници“, усети как сърцето ѝ закоравя, както ръката се свива в пестник, готова да удари. Не!

Кристин заплака отчаяно и горко, защото не намираше сили да пожелае да му прости.

Ерлен Ерленсън почина в деня преди празника на Мария Магдалена. Преди да е навършил три месеца.

7.

Тази есен епископ Халвар тръгна да обикаля миряните из долината. Пристигна в Сил в навечерието на празника на апостол Матей. Изминаха повече от две години от последното му посещение на север и много деца чакаха конфирмацията си. Сред тях беше и Мюнан Ерленсън, вече осемгодишен.

Кристин помоли Юлв Халдуршон да придружи сина ѝ за случая, защото нямаше друг приятел, към когото да се обърне. Юлв се съгласи с радост. Църковните камбани удариха и тримата — Кристин, Юлв и момчето — поеха към храма. Останалите ѝ синове, без Лавранс, който боледуваше от треска, участваха в утринната литургия и сега не им се ходеше на църква, защото вътре ставаше голяма навалица.

Когато минаха покрай къщата на иконома, на Кристин ѝ направи впечатление колко много коне са завързани до оградата. Малко понагоре ги настигна Яртрюд. Яздеше с голяма свита и профуча покрай тях. Юлв се престори, че не забеляза съпругата си и роднините ѝ.

Доколкото Кристин знаеше, Юлв не бе прекрачвал прага на дома си от настъпването на новата година. Явно тогава кавгите помежду им са излезли извън всякакъв контрол и Юлв пренесе сандъка с дрехите и оръжията си в спалнята на момчетата. Веднъж, в началото на пролетта, Кристин изрази съжаление, задето Юлв се е скарал със съпругата си. Той погледна стопанката и избухна в смях, а тя веднага млъкна.

Навън грееше слънце. Времето беше хубаво. Въздухът в долината синееше сред планините. Жълтата шума по отрупаните с брези склонове оредя, а стопаните ожънаха повечето зърно. Тук-там се виждаше по някоя бледа ечемичена нива с поклащащи се класове, а тревата зеленееше по роената ливада. До църквата се беше събрал много народ. Разнасяше се цвилене и пръхтене, защото църковната конюшня беше пълна и мнозина се видяха принудени да завържат жребците си навън.

Откъдето и да минеше Кристин с хората си, сред множеството се разнасяше глух ропот. Млад мъж се плесна по бедрото, засмя се, но по-възрастните му направиха знак да замълчи. Тя вървеше по поляната

пред портата на храма с отмерени крачки и вдървена снага. Спря се за малко до гроба на починалото си дете, а после и до последния дом на Симон Андресън. Върху гроба му бяха сложили плосък сив камък с гравирано изображение на мъж с решетъчен шлем и ризница от железни пластини. Рицарят подпираше ръце на голям триъгълен щит с герб. По ръба на камъка беше издълбан надпис:

In pace. Simon Armiger. Proies Dom. Andreae Filii
Gud–mundi Militis Pater Noster.^[1]

Юлв стоеше пред южната врата с изваден от ножницата меч.

Яртрюд влезе в гробището заедно с четирима мъже — двамата й братя и двама възрастни селяни, единият от които Кулбайн Юнсън, дългогодишният оръженосец на Лавранс Бьоргюлфсън. Насочиха се към вестиария.

Юлв Халдуршон се втурна и им препречи пътя. Кристин чу как мъжете започнаха да разговарят оживено и разпалено. Юлв се опитваше да попречи на съпругата си и на нейните спътници да влязат в храма. Хората в църковния двор се приближиха към спорещите. Кристин също отиде да види какво става. Юлв скочи върху каменния парапет, който опасваше покритата галерия, пресегна се и грабна първата брадва, изпречила се пред очите му. Единият брат на Яртрюд понечи да го събори, но Юлв скочи, замахна с брадвата и я стовари върху рамото на шурей си. Хората се втурнаха и заловиха Юлв. Той се мъчеше да се отскубне. Кристин видя как лицето му стана тъмночервено, сгърчи се от болка и отчаяние.

На вратата на вестиария се показа отец Сулмюн заедно с дякон от свитата на епископа. Свещениците размениха няколко думи със селяните. След това трима мъже, които носеха епископския бял герб, изведоха Юлв от двора, а жена му и спътниците й последваха двамата свещеници в църквата.

Кристин се смеси с тълпата и попита остро селяните:

— Какво става? Защо задържаха Юлв?

— Нали видя, щеше да посече човек в гробището — отвърнаха й със същия тон.

Всички се отдръпнаха от нея и тя остана сама с детето пред църковната врата.

Кристин се досети какво се случва. Съпругата на Юлв вероятно е искала да се оплаче от него на епископа. Грубо нарушавайки светостта на църковната обител, Юлв се постави в тежко положение. На вратата се показва непознат дякон и погледна навън. Кристин се приближи, представи се и го попита дали е възможно епископът да ѝ отдели малко време.

В храма драгоценната утвар беше подредени за ритуала, но свещите на олтарите още не бяха запалени. Оскъдната слънчева светлина, проникваща през кръглите процепи горе по стените, струеше между тъмнокафявите колони. Част от енорияшите в кораба на църквата вече се бяха настанили върху пейката по протежението на стената. В хора, пред трона на епископа, се бяха събрали Яртрюд Хербрандсдатер и двамата ѝ братя — Гайрюлв с превързана ръка — Кулбайн Юнсън, Сигюр Гайтунг и Туре Боргхилсън. Около богато украсения стол стояха двама млади свещеници от Хамар, неколцина мъже от свитата му и отец Сулмюн.

Всички се втренчиха в стопанката на „Йорун“, когато тя пристъпи напред и се поклони дълбоко на епископа.

Халвар, едър, пълен мъж, внушаваше респект с достолепната си външност. Под червената му копринена шапка блестеше косата му, бяла като сняг по слепоочията. Издълженото му месесто лице пламтеше, едро и червендалесто. Епископът имаше масивен орлов нос, двойна брадичка и възтънки устни, наподобяващи черти. Те пресичаха напреки долната част на лицето му, покрито с гъста, късо подстригана прошарена брада. Рошавите вежди бяха запазили тъмния си цвят и покриваха искрящите му въгленовочерни очи като качулки.

— Нека Господ да е с тебе, Кристин Лаврансдатер — поздрави я епископ Халвар.

Погледна изпитателно жената изпод огромните си вежди. С едната си едра бяла ръка възрастният мъж обгърна златния кръст, повесен на врата му, а с другата, отпусната в скута на тъмната му виолетова одежда, държеше дъска, намазана с восък.

— Какво те води при мен, госпожо Кристин? — попита епископът. — Не смяташ ли, че е по-благоприлично да изчакаш малко,

да ме посетиш следобед в „Румюн“ и да ми кажеш какво ти тежи на сърцето?

— Яртрюд Хербрандсдатер ви е посетила, достопочтени отче — отвърна Кристин. — Юлв Халдуршон и моят съпруг са неразделни от трийсет и пет години. Юлв винаги ни е бил верен приятел, помощник и добър роднина. Искам да му помогна, ако е възможно...

Яртрюд нададе тих вик в изблик на презрение и гняв. Останалите се вторачиха в Кристин: селяните с негодувание в очите, епископът с очакване и любопитство. Халвар се огледа сурово наоколо и се обърна към Кристин:

— Нима се осмеляваш да се застъпваш за Юлв Халдуршон? Сигурно ти е известно — той рязко вдигна ръка и й даде знак да замълчи, — че никой няма право да изисква от теб обяснение по случая, освен твоя съпруг. Е, ако съвестта ти те подтиква да споделиш нещо, направи го, но първо си помисли добре.

— Ваше Преосвещенство, исках да кажа друго. Юлв изгуби присъствие на духа и посегна към оръжие в Божия дом. Дали бих могла да му помогна, като заплащам откупа? А и мъжът ми положително ще направи всичко по силите си, за да помогне на своя приятел и роднина — изрече тя с мъка.

Епископът се обърна нетърпеливо към присъстващите, които очевидно бяха силно развълнувани:

— Няма нужда жената на Юлв Халдуршон да остава тук. Нека обвинителите от нейно име изчакат на скамейката. Отидете при тях, докато разговарям със стопанката, и накарайте хората да излязат навън. Нека Яртрюд Хербрандсдатер също да напусне църквата.

Един от младите свещеници, зает да приготвя епископското одеяние за ритуала, изслуша заповедта, веднага положи митрата със златния кръст върху раздиплената мантия и се отправи към миряните по скамейките, за да поговори с тях. Просителите го последваха. Клисарят изчака Яртрюд и спътниците й да излязат и затвори дверите.

— Спомена съпруга си — погледна я изпитателно епископът. — Вярно ли е, че миналото лято си потърсила помирение с него?

— Да, Ваше Преосвещенство.

— Но не успяхте ли да се сдобрите?

— Ваше Преосвещенство, простете за дързостта ми, но аз не подавам оплакване срещу съпруга си. Дойдох, за да поговорим по

случая на Юлв Халдуршон.

— Съпругът ти знаеше ли, че си бременна? — попита Халвар, видимо раздразнен от възражението ѝ.

— Да, Ваше Преосвещенство — едва доловимо промълви Кристин.

Кристин смутено мачкаше между пръстите си края на забрадката си, забила поглед в пода.

— След като научи за детето, той не пожела да се сдобри с теб, така ли?

— Господине, простете, но както и да се е отнесъл Ерлен към мен, той няма да се поколебае да дойде веднага и да помогне на Юлв — Кристин пламна.

Епископът смръщи вежди.

— А защо според теб Ерлен все пак признава детето за свое? От приятелска солидарност към Юлв или просто защото грехът ще се разчуе?

Кристин повдигна глава и се взря в епископа с разширени от ужас очи и полуотворени устни. Постепенно започна да проумява какво иска да каже епископът. Халвар я погледна строго:

— Стопанке, наистина съпругът ти е единственият човек, който би могъл да те съди за прегрешението ти, но вероятно осъзнаваш колко тежък грях извършвате, щом Ерлен приема чуждо дете като свое, за да прикрие Юлв. Ако сте прегрешили, най-добре за всички ви е да изповядате греха си и да го изкупите.

Цветът на Кристининото лице менеше цвета си миг след миг.

— Нима някой твърди, че моят съпруг не е... че детето ми не е негов син?

— Кристин, да не би да искаш да повярвам, че дори не си чувала какви слухове се носят за теб и за иконома ти? — бавно попита епископът.

— Нямам представа какво говорят хората — изправи се тя, отметна леко глава назад, а лицето ѝ побеля под меко разстилащата се забрадка. — Умолявам ви, достопочтени отче, ако някой разпространява грозни клевети зад гърба ми, накарайте го да ги повтори пред мен!

— Никой не е споменавал конкретни имена — увери я епископът. — Това противоречи на закона. Яртрюд Хербрандсдатер

поиска разрешение да напусне съпруга си и да се прибере при роднините си, защото обвинява Юлв Халдуршон, че има връзка с друга омъжена жена, която му е родила дете.

Известно време двамата запазиха мълчание. Кристин се обади:

— Ваше Преосвещенство, моля да ме осените с милосърдието си и да поискате от тези клеветници да повторят обвиненията си, докато ме гледат в очите. Нека чуя от тях, че съм любовница на Юлв Халдуршон.

Епископ Халвар огледа стопанката проникателно и изпитателно. После махна с ръка и от скамейките се доближиха до трона му. Халвар подхвана:

— Вие, добри ми хора от Сил, днес се обърнахте към мен в неподходящо време и подадохте оплакване, с което според разпоредбите би следвало първо да се обърнете към моя наместник. Сега се заех с питането ви, защото не очаквам да сте особено сведущи в правораздаването. Но тази жена, стопанката Кристин Лаврансдатер от „Йорун“, дойде при мен с необичайно питане и по нейна молба ви приканвам да кажете пред нея какви слухове се носят за съпруга ѝ, Ерлен Никулаусън, и за детето, което е родила през пролетта.

— Няма имение, нито колиба, където да не се обсъжда, че детето е заченато в прелюбодеяние и кръвосмешение между стопанката и иконома ѝ — отвърна отец Сулмюн. — Струва ни се малко вероятно жената да не е дочула слуховете.

Епископът се канеше да отговори, но Кристин го изпревари с високия си твърд глас:

— Кълна се във всемогъщия Господ Бог, в Дева Мария, в свети Улав и в светия архиепископ Томас: не съм подозирала за тези клевети.

— В такъв случай остава загадка защо през цялото време се опитваше да скриеш, че си бременна — възрази свещеникът. — Цяла зима не се показва навън и се криеше от хората.

— Отдавна мина времето, когато можех да нарека селяните в близките имения свои приятели. През последните години много рядко общувам с хора. Сега за пръв път чувам, че всички в околността са ми близки роднини. Но въпреки затворения си живот не съм пропускала литургия.

— Да, и се завиваше цялата в тежки палта и широки дрехи, за да не личи колко си наедряла...

— Така правят повечето бременни жени, защото искат да изглеждат прилично, докато са сред хората — обясни Кристин.

— Ако детето действително беше на мъжа ти, нямаше да се отнесеш към него толкова небрежно, че с немарливостта си да предизвикаш смъртта му.

Един от младите свещеници в Хамар се спусна да поеме припадналата жена. Само след миг тя отново се изправи, пребледняла, и му благодари с поклон.

Отец Сулмюн продължи разпалено:

— Слугините в „Йорун“ ми казаха това. И сестра ми станала свидетел на отношението на майката към детето, когато отишла да я види. От гърдите на майката бликало мляко и роклята ѝ била цялата мокра, а всяка жена, видяла трупа на детето, ще потвърди, че то почина от недохранване.

Епископ Халвар махна нетърпеливо с ръка:

— Достатъчно, отче Сулмюн. Ще се придържаме към подадената жалба. Сега ни интересува дали Яртрюд Хербрандсдатер е разполагала с други доказателства за изневярата на съпруга си, освен слуховете, които според тази стопанка, Кристин Лаврансдатер, са пълни лъжи, и дали Кристин е в състояние да опровергае тези клевети. Едва ли някой твърди, че е посегнала на детето си...

Кристин слушаше пребледняла, без да обели дума.

Епископът се обърна към енорийския свещеник:

— Отче Сулмюн, не смяташ ли, че си бил длъжен да разговаряш с тази жена и да я осведомиш за хорските приказки? Не го ли направи?

Свещеникът се изчерви:

— От все сърце се молих за нея, дано доброволно се отметне от упорството си и потърси спасение в покаянието и изкупването на греховете си. Баща ѝ, Лавранс от „Йорун“, не ми беше приятел — разпалено продължи той, — но въпреки това го зная като справедлив мъж, който винаги се уповаваше на Бога. Този човек не заслужаваше такава участ, но тя непрекъснато му навличаше срам след срам. Още беше невръстно момиче, когато с леконравието си предизвика нещастията на две свестни момчета. После разтрогна годеща си и се отметна от обещанието, дадено на доблестен и знатен рицарски потомък, когото баща ѝ избра за неин съпруг, застави родителите си по нечестен начин да се съобразят с желанието ѝ и се омъжи за Ерлен

Никулаусьон. Той, както знаете, беше осъден за измяна и предателство. Но аз си казвах, сърцето ѝ ще смекчи суровостта си, когато осъзнае колко много хората ненавиждат и презират нея и семейството ѝ и каква слава се носи из околността на стопаните на „Йорун“, където някога баща ѝ и Рагнфрид Иваршдатер се радваха на всеобщо уважение и любов. Тази жена прекали, като дойде с отрочето си, за да му дадете конфирмация, и повери детето на Юлв Халдуршон: мъжа, с когото тя живее в прелюбодеяние и кръвосмешение.

Епископът му даде знак да замълчи:

— Каква е роднинската връзка между съпруга ти и Юлв Халдуршон? — обърна се той към Кристин.

— Истинският баща на Юлв е Борд Петершон от „Хестнес“. Той е роден брат на Гауте Ерленсьон от „Скугхайм“, който е дядото на Ерлен Никулаусьон по майчина линия.

Епископ Халвар се обърна нетърпеливо към отец Сулмюн:

— Няма кръвосмешение. Нейната свекърва и Юлв са братовчеди. Става дума за проиграване на роднинското доверие. Ако всичко това е истина, грехът е достатъчно голям, че да го утежняваш допълнително, отче Сулмюн.

— Юлв Халдуршон е кръстник на най-големия ѝ син — отбеляза свещеникът.

Епископът погледна въпросително Кристин и тя кимна:

— Вярно е, Ваше Преосвещенство.

Халвар запази мълчание.

— Бог да ти е на помощ, Кристин — промълви покрусен той. — Познавах баща ти. Идвал съм ви на гости в „Йорун“ като млад. Помня те. Беше красиво, невинно дете. Ако Лавранс Бьоргюлфсьон беше жив, това нямаше да се случи. Мисли за баща си, Кристин. Заради него си длъжна да признаеш срама си и да се очистиш от него, ако можеш...

Образът на епископа я озари като мълния. Кристин се сети къде го беше виждала: в един зимен ден по залез-слънце. На двора пръхти и се съпротивлява червен жребец, а свещеник с черна коса около тонзурата и пламнало лице виси на юздата, окъпан в пяната от устата на коня, мъчи се да обуздае подивялото животно и да се метне на гърба му без седло. Около свещеника и жребеца са се скупчили пияни гости, които се смеят. Сред тях е и баща ѝ. Лавранс е порумениял от алкохола и от студа, подвиква весело и закачливо към ездача.

Кристин се обърна към Кулбайн Юнсън:

— Кулбайн! Знаеш ме от една педя човек. Познаваш всички деца в семейството на родителите ми. Ти обичаше баща ми толкова безрезервно... Кулбайн, нима допускаш, че клеветите за мен са истина!

Селянинът я погледна сурово и тъжно:

— Обичал съм баща ти, казваш. Да, ние, неговите слуги, бедняци и хора от простолудието, обичахме Лавранс от „Йорун“ и смятахме, че Бог иска всички водачи да изглеждат като него. Недей да ни убеждаваш, Кристин Лаврансдатер, нас, които бяхме свидетели колко те обичаше баща ти и как ти му се отплати за любовта му, че не си способна на подобна низост!

Кристин сведе глава към гърдите си. Епископът не успя да изкопчи нищо повече от нея. Тя отказа да отговаря на въпросите му.

Халвар се изправи. До високата част на олтара малка врата извеждаше към отделена част на галерията зад църковната абсида. Едната ѝ половина използваша за вестиарий, а от другата, снабдена с малки кръгли отвори, даваха на прокажените нафора, след като бяха слушали службата навън, далеч от останалите миряни. От няколко години обаче в енорията нямаше страдащи от тежката болест.

— Кристин, май е най-добре да изчакаш отвън, докато другите изслушат службата. После ще поговоря с теб, но дотогава те съветвам да не се прибираш.

Кристин се поклони на епископа.

— Ваше Преосвещенство, предпочитам да си отида у дома, ако позволите.

— Както желаеш, Кристин Лаврансдатер. Господ да те закриля, стопанке. Ако си невинна, Бог и мъчениците за Неговото дело, които покровителстват тази църква — свети Улав и свети Томас, загинали в името на Божията справедливост — ще се застъпят за теб.

Кристин отново се поклони на епископа и излезе от вестиария в църковния двор.

Там намери Мюнан — самотно мъниче в нова червена туника. Стоеше вцепенено и право като истукан. Обърна към нея бледото си детско лице за миг, а очите му се разшириха от ужас.

Синовецте й... Едва сега се сети за тях. Сякаш мълния озари съзнанието ѝ и ѝ показа челядта ѝ. През изминалата година децата ѝ останаха някъде встрани, скупчени като стадо коне по време на

гръмотевична буря. Момчетата се оглеждаха плахо, отчуждени от нея, докато тя се мъчеше да съживи любовта си към Ерлен, вече обзета от предсмъртни хрипове. Какво ли са разбрали тези деца, какво ли им е минало през ума, колко ли са страдали, докато майка им тънеше в безумието си? Какво ще стане с тях сега?

Кристин обгърна с ръка грапавото юмруче на Мюнан. Детето се вторачи пред себе си, устните му потрепериха, но запази спокойната си горда походка.

Хванати за ръка, майката и синът пресякоха гробището и излязоха на склона пред църквата. При всяка мисъл за децата си Кристин Лаврансдатер имаше чувството, че ще се строполи и ще потъне вдън земя. Богомолците се стичаха към църковните врати под звъntenето на камбаните.

Кристин си спомни приказката за убития мъж, който не можел да падне на земята, защото по цялото му тяло стърчали забити копия. Сега тя също не можеше да се строполи заради множеството пронизващи я погледи.

Майката и детето влязоха в спалнята на горния етаж. Останалите синове се бяха скупчили около седналия до масата Бьорполф. Над главите на братята се извисяваше Нокве, сложил ръка върху рамото на полуслепия си брат. Кристин погледна тясното, смугло лице на първородния си син. Взря се в сините му очи, в мекия тъмен мъх над алената му горна устна.

— Вече сте разбрали, нали? — спокойно попита тя и се приближи до тях.

— Да — отговори Нокве от името на всички. — Гюнхил ни каза, беше на църква.

Момчетата погледнаха въпросително най-големия си брат. Майката се обади:

— Някой от вас знаеше ли какво се говори из околността за мен и Юлв?

— Ако знаехме, отдавна щеше да си чула разкази за дрънченето на оръжията ни, майко — рязко й отвърна Ивар Ерленсън. — Не бих изтърпял да слушам мирно и кротко как набеждават майка ми за развратница, освен ако наистина не е такава.

— Деца, питам се какво мислите за всичко случило се през последната година — тъжно призна Кристин.

Момчетата мълчаха. Бьорполф надигна глава и погледна майка си с възпалените си очи.

— За бога, майко, какво според теб сме си мислили през тази и през всички изминали години! Да не си въобразяваш, че ни е било лесно да намерим обяснение за случилото се!

— Така е, майко — намеси се Нокве. — Май трябваше да поговоря с теб, но ти се държеше толкова странно, че не посмях. А след като настоя да кръстят най-малкия ни брат на баща ни, значи за теб татко все едно е мъртъв — Нокве млъкна и махна отривисто с ръка.

— Двамата с татко бяхте обсебени от борба за надмощие — продължи Бьоргюлф. — Изобщо не се замисляхте, че през това време ние се превръщаме в мъже. Беше ви все едно кой ще пострада до смърт, ако попадне под кръстосаните ви шпаги.

Бьоргюлф се изправи, докато говореше. Нокве сложи ръка върху рамото му. Кристин си даде сметка, че всяка негова дума е истина. Синовете ѝ вече бяха мъже, а тя стоеше разголена пред погледите им. По своя вина изложи позора си на показ.

Докато растяха, децата им виждаха предимно как младостта на родителите им си отива, как младежките прегрешения вече никак не им приличат, как не остаряват с чест и достойнство.

В тишината прокънтя пронизителният глас на Мюнана, който крещеше в изстъпление:

— Мамо, ще те приберат ли в затвора? Нима ще отведат мама?

Малкият я обгърна с ръце и се сгуши, заравяйки лице в гърдите ѝ. Кристин го прегърна и седна на пейката. Опита се да успокои ридаещото дете:

— Синко, синко, не плачи...

— Никой няма да отведе майка ни отгук — Гауте се приближи, за да утеши брат си. — Не плачи. Майка ни няма да пострада. Успокой се, Мюнана. Ние ще я защитим!

Кристин стискаше детето в обятията си. Сълзите му сякаш ѝ носеха избавление.

— Какво смятате да правите, момчета? — попита Лавранс. По бузите му избиха алени петна от треската.

— След края на службата ще отидем в дома на свещеника, за да платим откуп за мъжа, който ни беше като втори баща. Според мен

първо е редно да се погрижим за Юлв. Какво ще кажете, момчета? — предложи Нокве.

Бьоргюлф, Гауте, Ивар и Скуюле се съгласиха единодушно.

— Юлв вдигна оръжие срещу човек пред църквата — събщи Кристин. — Трябва да предприема нещо, за да изчистя неговото и моето име от клеветите. Момчета, случващото се е много сериозно и ви подканвам да потърсите съвет от някой по-опитен как да подходим в този случай.

— И към кого да се обърнем за съвет? — леко подигравателно попита Нокве.

— Сигюр от „Сюнбю“ ми се пада братовчед по майчина линия — напомни тя.

— Понеже досега той не се е сещал за нас, на мен ми се струва, че не подобава на Ерленовите синове да го молят за помощ. Вие как мислите, братя? Може да не сме пълнолетни, но петима от нас са годни да носят оръжие — отсече Нокве.

— Момчета, в този случай доникъде няма да стигнете с оръжие — предупреди ги Кристин.

— Майко, налага се да ни се довериш. А сега нека се подкрепим. Майко, седни на обичайното си място на трапезата, за да не те одумват слугите — нареди Нокве.

Кристин не можеше да преглътне и залък. Не смееше да попита синовете си дали ще известят баща си за случващото се. Тревожеше се как ли ще приключи обвинението срещу нея. Не знаеше какво точно постановява законът при подобни ситуации: вероятно обвинената жена трябва да отрече слуховите, като положи клетва в присъствието на шестима или дванайсет свидетели в главната църква в „Юлинсюн“ във Вого. Там Кристин имаше роднини по майчина линия в почти всички големи имения. Ако не положи клетва, тя няма да изчисти пред тях името си от клеймото на срамното обвинение. Ще опозори баща си... Лавранс дойде като другоселец в долината, но съумя да спечели уважението на жителите тук. Когато Лавранс Бьоргюлфсън повдигнеше обвинение на тинг или на среща, неизменно получаваше всеобща подкрепа, но Кристин съзнаваше, че нейният срам ще опетни неговото име. Изведнъж видя колко самотно е живял баща ѝ. Въпреки уважението на стопаните той си остана чужденец и единак, защото

дъщеря му непрекъснато стоварваше върху плещите му бремето на тъга, срам и хорско презрение.

Неведнъж през нерадостния си живот я бе спохождало усещането, че сърцето ѝ ще се пръсне. Сега за пореден път то се сви болезнено в гърдите, готово да се разпадне на кървави парчета.

Гауте излезе на чардака и погледна на север:

— Хората излизат от църквата. Да почакаме ли, докато се отдалечат от храма?

— Не — отсече Нокве. — Нека да видят как синовете на Ерлен защитават името на майка си. Пригответе се, момчета. Най-добре си сложете доспехите.

Само Нокве притежаваше пълно снаряжение. Остави бронята, но си завърза шлема, грабна щита, меча и сабята. Бьоргюлф и Гауте нахлупиха старинните метални шапки, които носеха по време на тренировките по фехтовка, а за Ивар и Скуле останаха стоманени шлемове, с каквито селяните ходят на война. Майката наблюдаваше синовете си мълчаливо. Сърцето ѝ се разтуптя в гърдите:

— Момчета, не ми се струва редно да тръгнете за дома на свещеника въоръжени до зъби — угнетена прецени тя. — Не бива да нарушавате празничното спокойствие. Имайте уважение към епископа.

— В „Йорун“ изгубихме достатъчно чест и достойнство. Сега ще заплатим цената, която ни поискат.

— Бьоргюлф, остани си вкъщи — примоли се разтревожено майката, като видя, че и полуслепият ѝ син грабна брадва. — Синко, та ти не виждаш добре!

— Няма страшно. Нали виждам докъде стига брадвата — отвърна Бьоргюлф и я претегли в ръка.

Гауте се приближи до леглото на малкия Лавранс и свали големия боен меч, който по волята на дядо му висеше неизменно над леглото на момчето. Извади го от ножницата и го огледа:

— Братко, ще трябва да ми дадеш за малко меча си. Дядо щеше да одобри желанието ми да го взема.

Кристин склочи ръце и ги стисна. На устните ѝ напираше вик, израз на страдание и неописуем ужас, но в душата ѝ се надигна непознато чувство, надхвърлящо терзанията и страха, които изпита, докато раждаше синовете си. Тя беше получила безброй рани, но всички бяха зараснали. Останаха белези и те я боляха, но знаеше, че

няма да умре от изтичане на кръв. За пръв път усещаше живота с всяка фибра на тялото си.

Отскубнаха ѝ цветовете и листата, но не успяха да я пречупят и да я повалят. За пръв път откакто започна да носи в утробата си децата на Ерлен, Кристин забрави бащата и обърна поглед към синовете му.

Но младежите не гледаха към майка си — пребледняла, с напрегнати, разширени от ужас очи. Мюнан продължаваше да се притиска към гърдите ѝ. Досега не бе пуснал майка си и за миг. Петимата синове излязоха от стаята.

Кристин застана на чардака. Момчетата се появиха зад хамбарите и поеха дружно по пътеката към „Румюн“ между бледите ечемичени ниви с поклащащи се класове. Шлемовете им блестяха съвсем приглушено, слънчевите лъчи се отразяваха само в лъскавата сабя на Нокве и във върховете на копията, които носеха близнаците. Кристин остана права, загледана след младежите. Всички те бяха нейна кръв...

Върна се в стаята и се свлече пред сандъка, където бе поставена икона на Дева Мария. От гърдите ѝ се изтръгнаха сърцераздирателни стенания. Мюнан избухна в шумен плач и се сви до майка си, а Лавранс скочи от леглото и се просна на колене до нея. Тя прегърна двамата си най-малки синове.

След смъртта на невръстния Ерлен вече не виждаше смисъл да отправя молитви. Със сърце сурово, студено и твърдо като камък имаше чувството, че пада в зиналата паст на ада. Сега молитвените слова напиреха на устните ѝ и тя се оказа безсилна да ги спре. Неволно душата ѝ се устреми към Дева Мария, Божията майка, Царицата на Небето и на земята. Кристин отправи към нея призив, изпълнен със страх и благодарност във възхвала на Пречистата Дева: Мария, Мария, имам толкова много скъпоценности, които не искам да изгубя. Милосърдна Майко, смили се и защити децата ми!

В двора на „Румюн“ се беше събрал много народ. Селяните посрещнаха синовете на Ерлен с въпроса защо са дошли.

— От вас не искаме нищо — усмихна се предизвикателно Нокве. — Магнюс, идваме при епископа по работа. След като поговорим с него, може да обсъдим някои неща и с вас. Но днес няма от какво да се боите.

Надигнаха се възмутени викове. Отец Сулмюн излезе и отказа да ги пусне в имението, ала неколцина селяни се обадиха и се застъпиха за момчетата: имали право да разберат в какво е обвинена майка им. Слугите на епископа отпратиха момчетата, защото в къщата вече сядали да се хранят и нямало време за разговори. На селяните този отговор никак не им допадна.

— Какви става, добри хора? — намеси се силен глас и надвика олелията.

Епископ Халвар бе излязъл на чардака, без хората да го забележат. Едрата му фигура с червена копринена шапка над белите коси притежаваше величествена осанка.

— Кой са тези младежи?

— Синовете на Кристин Лаврансдатер от „Йорун“.

— Ти ли си най-големият? — обърна се епископът към Нокве. — Влез да поговорим, а останалите да изчакат навън.

Нокве се качи по стълбите към втория етаж и последва епископа в стаята. Халвар се настани на почетното място и погледна младежа, облегнат на сабята си.

— Как те викат?

— Никулаус Ерленсън, Ваше Преосвещенство.

— Нима смяташ, че за разговор с епископа ти е необходимо пълно снаряжение? — шеговито попита Халвар.

Никулаус се изчерви до корена на косите си. Остави оръжията и пелерината си в ъгъла и се изправи пред епископа гологлав, със сведено чело, хвана с дясната си ръка китката на лявата и зае непринудена, свободна, благопристойна и почтителна поза.

Епископът забеляза, че младежът притежава рицарски маниери и вежливи обноски. Момчето е било голямо, когато баща му е изгубил богатствата и почестите си, съобрази Халвар. Никулаус сигурно помни ясно как някога са го смятали за наследник на „Хюсабю“. Момчето притежаваше и хубава външност. Сърцето на епископа се изпълни със съжаление.

— Тези момчета, които дойдоха с теб, твои братя ли са? Колко синове има Ерлен?

— Седмина живи, Ваше Преосвещенство.

От гърдите на епископа се изтръгна неволна въздишка: в тази история са намесени съдбите на толкова много млади хора.

— Седни, Никулаус. Вероятно искаш да обсъдим появилите се слухове за майка ти и нейния иконом?

— Благодаря, Ваше Преосвещенство. Предпочитам да стоя прав. Епископът огледа замислено младежа и изрече бавно:

— Виж, Никулаус, не ми се вярва клеветите за Кристин Лаврансдатер да са истина. А и единствено съпругът ѝ има право да повдига обвинение за прелюбодеяние срещу нея. Положението на майка ти обаче се усложнява от факта, че баща ти и този Юлв са роднини, а Юлв ти е кръстник. В оплакването си Яртрюд спомена много неща, които биха могли да очернят доброто име на майка ти. Каж ми дали казаното от Яртрюд е истина. Тя твърди, че мъжът ѝ често я биел и от близо година не лягал в семейното им ложе.

— Юлв и Яртрюд не се разбираха. Той се ожени за нея доста възрастен, а и е малко суров и избухлив по характер. Но към нас и към родителите ни винаги се е отнасял предано и вярно. Първата ми молба към вас е да пуснете Юлв на свобода срещу откуп, ако има начин.

— Навърши ли пълнолетие?

— Не, Ваше Преосвещенство, но майка ни е готова да плати колкото е нужно.

Епископът поклати глава.

— Сигурен съм, че такава е и бащината ми воля. Сега възнамерявам да го посетя и да му съобщя какво се е случило. Моля ви утре да му отделите време за разговор...

Епископът потърка брадичката си с ръка. Потъна в размисъл, а палецът му дращеше леко едва наболата му брада.

— Седни, Никулаус — подкани го той. — Така ще поговорим спокойно.

Нокве се поклонил в знак на благодарност и седна.

— Но истина ли е, че Юлв е отказал да живее при съпругата си? — попита епископът, все едно отново се сети за това.

— Да. Мога само да потвърдя — Нокве забеляза леката усмивка на епископа и устните му се разтеглиха, — че от миналата Коледа Юлв е при нас.

— А храната? Къде се храни?

— Кара жена си да му приготвя сухоежбина, когато отива в гората — по лицето на Нокве се изписа колебание. — И по този въпрос имаше разногласия. Майка ни предложи Юлв да се храни с нас, както

преди да се задоми. Той отказа, защото се опасяваше, че хората ще започват да го одумват, ако наруши уговорката с баща ми отпреди женитбата му с Яртрюд. Тогава двамата се разбрали каква част от продуктите татко ще му дава за отделното му домакинство. На Юлв му беше съвестно майка ни да го храни, без уговорката да е развалена. Но в крайната сметка склони пред увещанията на майка ни, а решиха подробностите да ги обсъждат по-късно.

— Хм. Майка ти е прословута със своята предпазливост, енергичност и пестеливост...

— Това не важи за храната — разпалено възрази Нокве. — Всеки слуга в „Йорун“ може да потвърди, че няма по-щедра жена от майка ни. Тя не промени реда на трапезата от „Хюсабю“. Радва се най-много, когато поднася вкусно ядене на трапезата и винаги приготвя много храна, за да има достатъчно за всички: и за слугите, и за свинаря, и за бедняка.

— Хм — замиели се епископът. — Значи искаш да доведеш баща си?

— Да, Ваше Преосвещенство. Нима това не е най-естественото нещо? — Понеже не получи отговор, Нокве продължи: — През зимата двамата с брат ми Гауте посетихме баща ни и му обадохме, че майка ни е бременна. Той прие новината без капка съмнение във верността ѝ. Новината никак не го изненада. Татко не се чувстваше добре в Сил и предпочете да се премести в Довре, а майка ни му гостува за малко през лятото. Той се ядосал, задето тя не пожелала да остане при него и да се грижи за дома му. Татко поискал от нея да остане в „Хауген“, а ние двамата с Гауте да поемем управлението на „Йорун“.

Епископ Халвар продължаваше да потрива брадичката си, без да сваля очи от младежа.

Какъвто и да е Ерлен Никулаусън, едва ли е способен на низостта да обвини съпругата си в разврат пред младите им синове.

Въпреки многото приказки, подкрепящи обвиненията срещу Кристин Лаврансдатер, епископът не вярваше на слуховете. Стори му се искрена, когато отрече да е знаела в какво я подозират съседите. Все пак духовникът си спомни, че на млади години тази жена се оказа безсилна да се противопостави на плътските съблазни. Тя и мъжът, с когото сега живееше в раздор, си извоюваха съгласието на Лавранс по непочтен начин.

Когато отвориха дума за смъртта на детето ѝ, епископът забеляза признаци на гузна съвест. Но светският съд не се занимаваше с родители, които не се грижат съвестно за здравето на децата си. Ако наистина носеше вина за кончината на бебето си, Кристин щеше да изкупи греха си пред Бога според предписанията на своя изповедник. А дори и майката да е предизвикала смъртта на детето съзнателно с небрежното си отношение, не беше изключено бащата да е Ерлен Никулаусън. Кристин Лаврансдатер — отдавна преминала първа младост, изоставена от съпруга си, майка на седмина синове, с които по принуда живее в бедни условия — едва ли е посрещнала с радост раждането на осмото си дете. Нормално е жена с нейната участ да не изпитва силна майчина обич към новороденото.

Епископът не вярваше, че Кристин е изневерила на мъжа си, но тъй като изповядваше грешници от двацет и четири години, натрупаният опит го беше научил да очаква всичко. И все пак нещо го караше да ѝ повярва.

Поведението на Ерлен Никулаусън можеше да се изтълкува по един-единствен начин. Той не бе потърсил съпругата си нито докато е била бременна, нито след раждането на сина си, нито след смъртта му. Явно смята, че детето не е негово.

Оставаше въпросът как ще реагира той. Дали ще поеме отговорността и ще защити жена си в името на седмината им синове? Така би постъпил всеки почтен мъж. Дали ще повдигне обвинение в изневяра срещу жена си, след като слуховете плъзнаха навред? Епископът беше чувал разни неща за Ерлен и по-скоро беше склонен да очаква, че някогашният стопанин на „Хюсабю“ е способен на такава постъпка.

— Кои са най-близките роднини на майка ти? — попита епископът.

— Ямелт Халваршон от „Елин“ е женен за сестра ѝ, вдовицата на Симон Андресън от „Формо“. Майка ни има и братовчеди: Шетил Осмюнсън от „Скуг“ и сестра му Рагна, съпругата на Сигюр Шурнинг; Ивар Йеслинг от „Рингхайм“ и брат му Ховар Трунсън. Но всичките те живеят далеч...

— А господин Сигюр Елдярън от „Сюнбю“? Нали с майка ти са братовчеди? Никулаус, при такова сериозно положение е редно

рицарят да защити роднината си! Още днес тръгни за „Сюнбю“ и му съобщи за възникналите неприятности, приятелю!

— Достопочтени господине — подхвана колебливо Нокве, — с него никога не сме били в топли отношения. А и не смятам, че намесата на рицаря ще облекчи положението на майка ми. Ерлен Елдярън не се радваше на добро име в тази част на страната. В хорските очи баща ми изглежда още по-черен именно защото при онова негово начинание, което му струва „Хюсабю“, а на тях — „Сюнбю“, той се съюзи с потомците на Йеслинг.

— Да, Ерлен Елдярън — засмя се епископът. — Открай време не умееше да се спогажда с хората. Скара се с всичките си роднини на север. Дядо ти беше кротък мъж и не се смущаваше да отстъпва, ако споровете застрашаваха разбирателството и единодушието между роднини. Но дори той не успя да постигне съгласие с Ерлен Елдярън. Двамата се превърнаха в заклетии врагове.

— Да — и Нокве се засмя. — Свадата пламнала заради дреболия: скарали се кой да вземе два чаршафа с бродирани бордюри и кърпа, извезана със син конец. Всичко това било оценено само на две марки, но баба заръчала на дядо непременно да вземе тези вещи при подялбата на имуществото. Гюдрюн Иваршдатер, сестрата на баба, поръчала същото на мъжа си. Накрая Ерлен Елдярън пхнал чаршафите и кърпата в торбите си, но Лавранс ги извадил. Дядо смятал, че вещите се полагат на него, защото Рагнфрид ги бродирала като мома в „Сюнбю“. Когато забелязал какво е направил дядо, Ерлен го ударил в лицето, а дядо го метнал три пъти върху пода и го изтърсил като кожа. След това не си проговориха никога повече, и то само заради въпросните парцали. Сега стоят в сандъка на майка ми.

Епископът се смя от сърце. Когато наследниците на Ивар Йеслинг поделяха помежду си имуществото му, тази история за кавгата им стана много известна: какво ли не правят мъжете на Йеслинговите дъщери, за да им угодят, смееха се хората. Епископ Халвар постигна целта си: лицето на младежа се отпусна, а бдителният страх в хубавите му синьо-сиви очи отстъпи на меката усмивка. Епископът подхвана по-високо:

— Грещиш, Никулаус, след тази случка двамата проведоха още един разговор. Тогава присъствах и аз. Това се случи в Осло, на Коледното празненство, година преди смъртта на кралица Евфемия.

Лавранс дойде в кралския двор, за да поднесе почестите си на краля и да му засвидетелства предаността си. Покойният крал Хокон го посъветва да сложи край на враждата с Ерлен, защото не подобавало на двама съвестни християни, чиито съпруги са сестри, да се държат толкова дребнаво. Лавранс се приближи до Ерлен, застанал сред неколцина придворни, помоли го учтиво за прошка, задето се е изказал прибързано, и пожела да изпрати вещите на Гюдрюн със сърдечни поздравии от нейните брат и сестра. Ерлен прие извинението, но настоя Лавранс да признае на всеослушание пред присъстващите, че при подялбата на имуществото, останало след смъртта на Ивар Йеслинг, е постъпил като крадец и разбойник. Лавранс на мига му обърна гръб и тръгна право към вратата. Доколкото ми е известно, тогава за последен път зетьовете на Ивар Йеслинг се срещнаха на тази земята — заключи епископът с гръмък смях. — Но сега ме чуй, Никулаус Ерленсън — склучи ръце той. — Не съм убеден, че най-доброто решение е да избързваме и да доведем баща ти или да пуснем Юлв на свобода. Според мен първо трябва майка ти да изчисти името си. Слуховете за прегрешението ѝ вече добиха широка гласност. С оглед на тежкото ѝ положение няма да ѝ бъде никак лесно да намери стопанки, склонни да се закълнат в невинността ѝ заедно с нея.

Никулаус погледна епископа с несигурни, изплашени очи.

— Почакай няколко дни, момче. Баща ти и Юлв не са тукашни и хората не ги обичат. Кристин и Яртрюд обаче са родом от долината. Само дето Яртрюд е малко по-отдалеч, а майка ти е сред свои. Както виждам, Лавранс Бьоргюлфсън не е потънал в забрава. Досега хората са искали да я накажат, задето е предала бащиното си доверие, но те чувстват вина към Лавранс, защото са одумвали детето му. Хората се разкайват и негодуват. Съвсем скоро силно ще пожелаят Кристин да очисти името си. А вероятно щом надникнем в чувала на Яртрюд, вътре няма да намерим почти никакви доказателства. Друг въпрос е дали съпругът ѝ ще спре да настройва местните срещу себе си.

— Ваше Преосвещенство, простете, но признавам, че съветите ви не ми харесват. Молите ме да не помагам на човека, който ме отгледа, да не доведе баща си, за да подкрепи майка ми...

— Синко, все пак те призовавам да се вслушаш в думите ми. Нека не бързае да викаме Ерлен Никулаусън. Ще напиша писмо на

господин Сигюр от „Сюнбю“ с молба веднага да ме посети. Какво става там?

Епископът излезе на чардака. Гауте и Бьоргюлф Ерленсън бяха притиснати до стената, а неколцина слуги на епископа стояха, насочили оръжията си към тях. Щом Халвар и Нокве излязоха, Бьоргюлф просна противника си с един удар на брадвата. Гауте се отбраняваше с меч.

Двама селяни държаха Ивар и Скюле, а други изнесоха ранения. Застаналият малко встрани отец Сулмюн бършеше окървавените си уста и нос.

— Престанете! — извика епископ Халвар. — Хвърлете оръжията, момчета! — приближи се до синовете на Ерлен, които веднага се подчиниха на заповедта му. — Какво става тук?

Напред пристъпи отец Сулмюн, поклони се и подхвана:

— Достопочтени отче, сам виждате какво става. Гауте Ерленсън наруши празничното спокойствие и ме нападна, мен, енорийския свещеник!

До свещеника се приближи селянин на средна възраст, поздрави епископа и се намеси:

— Ваше Преосвещенство, този свещеник предизвика момчето да го удари. Отец Сулмюн наговори такива неща за майка му, че нямаше как Гауте да изтърпи безропотно клеветите.

— Замълчи, не съм в състояние да слушам повече от един човек — нетърпеливо отсече Халвар. — Давам ти думата, Улав Трунсън.

Свещеникът обсипваше синовете на Ерлен с какви ли не оскърбления, но Бьоргюлф и Гауте му отговаряха съвсем хладнокръвно. Освен това Гауте уточни, че Кристин посетила съпруга си в Довре през лятото — това е самата истина — и тогава било заченато клетото създание, заради което е цялата тази разправия. „Нали в «Йорун» умеете да четете“, отвърна свещеникът, „майка ви сигурно знае притчата за крал Давид и Вирсавия, а вероятно Ерлен Никулаусън ще се окаже заблуден като рицар Урия.“

Лицето на епископа се обагри в пурпурния нюанс на расото му, а от очите му се разхвърчаха искри. Той стрелна с поглед отец Сулмюн, но се обърна към синовете на Ерлен:

— Гауте Ерленсън, вероятно ти е известно, че с тази твоя постъпка сам си изпроси отлъчване от Църквата?

Епископ Халвар избра двама слуги и четирима селяни измежду най-достойните и разумните и им нареди да придружат синовете на Ерлен до „Йорун“ и да ги пазят зорко да не избягат.

— Никулаус, тръгни и ти с тях — обърна се Халвар към Нокве. — Мирувай. С упражненото насилие братята ти не допринесоха с нищо за доброто име на майка ти, но поведението им е разбираемо до известна степен, предвид жестокото оскърбление, на което са били подложени.

Епископът от Хамар си рече наум, че момчетата не са утежнили положението на майка си. Сутринта, когато Кристин се появи в църквата с Юлв Халдуршон, избран да бъде кръстник на детето ѝ, чашата преля и всички се нахвърлиха върху нея с безмилостни упреци, но Халвар вече забелязваше промяна в хорското мнение и най-вече в мнението на Кулбайн Юнсън. Затова епископът го назначи за началник на стражите, които отведоха синовете на Ерлен.

Нокве пръв прекрачи прага на голямата стая на втория етаж, където Кристин седеше на леглото до Лавранс с Мюнан на коленете си. Големият ѝ син ѝ обясни какво се е случило, като наблегна на факта, че епископът я смята за невинна и проявява разбиране към постъпката на братята му, продиктувана от оправдано възмущение. Кристин пожела лично да поговори с епископа, но Нокве я разубеди.

Стражите въведоха четиримата братя. Майката ги погледна, пребледняла и разтревожена. Натезалото ѝ от непреодолимо отчаяние и страх сърце набъбна болезнено, готово да се пръсне. Събра обаче сили и се обърна спокойно към Гауте:

— Синко, постъпил си много неразумно. Опозорил си меча на Лавранс Бьоргюлфсън, като си го извадил срещу тълпа селяни, заети да сплетничат.

— Първо насочих меча срещу оръженосците на епископа — ядосано поясни Гауте. — Но си права, майко, обезчестих името на дядо, защото използвах меча му в подобна нелепа битка.

Кристин отмести очи. Макар че я заболя от думите на сина ѝ, майката не успя да спре усмивката на устните си. Така доволно се усмихва майката, когато бебето захапне гърдата ѝ с първите си поникнали зъбки.

— Майко — обади се Нокве, — предлагам да изведеш Мюнан от стаята. Не го оставяй сам, докато не се почувства по-добре. Не го пускай да излиза, за да не види, че сме под стража.

— Момчета — изправи се Кристин, — ако смятате, че го заслужавам, целунете ме, преди да изляза.

Нокве, Бьоргюлф, Ивар и Скуюле се приближиха да целунат майка си. Отлъченият Гауте погледна печално към нея. Кристин му протегна ръка, а той пое крайчето на ръкава ѝ и долепи устни до него. Петимата ѝ синове, без Гауте, я бяха надраснали. Майката зави хубаво Лавранс и излезе от стаята с Мюнан.

В „Йорун“ имаше четири двуетажни къщи: къщата с просторната стая на горния етаж, новата постройка, използвана за лятна къща през детските години на Кристин, преди баща ѝ да построи голямата къща, старият хамбар и склада, където съхраняваха солта. На втория етаж на склада се помещаваше стая, в която слугините спяха лятно време.

Кристин се качи по стълбите към втория етаж на новата постройка. След смъртта на малкия Ерлен майката спеше там с Мюнан. Стопанката заснова неспокойно напред-назад из стаята, а Фрида и Гюнхил донесоха кашата за вечеря. Кристин заръча на Фрида да се погрижи стражите да получат храна и бира. Слугинята вече им поднесла вечеря по заповед на Нокве, но мъжете не пожелали да приемат храна от стопанката с оглед на причината, поради която са дошли в дома ѝ. Носели си провизии от другаде.

— Въпреки това им занесете буре с бира — настоя Кристин.

Гюнхил, младата слугиня, беше цялата подпухнала от плач:

— Господарке, никой от нас не вярва, че си способна на подобно нещо. Бъди сигурна е това. Винаги сме се старали да оборваме клеветите по твой адрес.

— Значи все пак сте знаели каква мълва се носи. Защо тогава не ми казахте?

— Не посмяхме заради Юлв — обясни Фрида.

— Той ни застави да си мълчим — добави Гюнхил през сълзи. — Често исках да те предупредя да си по-бдителна, когато след вечеря двамата с Юлв разговаряте до късно насаме.

— Юлв е знаел — заключи Кристин.

— Яртрюд отдавна му натяква. Той затова я биеше. Една вечер на Коледа — тогава ти започна да пълнееш — се бяхме събрали в къщата на иконома: ние двете, Сулвай, Йойвин и неколцина селяни от южните стопанства. Тогава Яртрюд го обвини, че той е причината ти да наедряваш. Юлв я удари с колана си и катарамата разкървави лицето ѝ. Но след това тя започна да повтаря, че мъжът ѝ не отрекъл вината си.

— А после из околността се е разнесъл слухът за мен и него, така ли?

— Да, но ние, слугите ти, винаги сме отричали — задавено я увери Гюнхил.

Кристин легна с Мюнан и го прегърна, за да го успокои. Не си съблече дрехите и не успя да мигне цяла нощ.

През това време младият Лавранс стана от постелята и се облече. Вечерта, когато Нокве отиде да нагледа животните, Лавранс влезе в конюшната и оседла червения скопен кон на Гауте. Само жребецът го превъзхождаше, но Лавранс не смееше да тръгне с него.

Някои от стражите излязоха на двора да попитат момчето къде отива.

— Доколкото ми е известно, не съм сред пленниците ви — възрази Лавранс. — Но няма защо да крия накъде съм се запътил. Отивам да доведа рицаря от „Сюнбю“, за да защити майка ми, негова близка роднина. Нямате право да ме спрете.

— Момче, скоро ще се стъмни — предупреди го Кулбайн Юнсън и се обърна към другите стражи: — Не бива да пускаме това дете да язди само нощем. Трябва да съобщим на майка му.

— Не, в никакъв случай — обади се Лавранс, а устните му потрепераха. — Тръгнал съм с мисията да защитя майка ми. Ако наистина е невинна, Господ и Светата Дева ще бдят над мен и няма да позволят да ми се случи нищо лошо. Ако пък майка ми е виновна, тогава ми е все едно — задавено изрече той, докато сълзите напиреха в очите му.

Кулбайн огледа красивото русо дете.

— Тръгвай тогава и нека Господ те пази, Лавранс Ерленсън — благослови го той и понечи да го качи на седлото.

Но Лавранс поведе коня за юздата и мъжете се видяха принудени да се отдръпнат встрани. Когато стигна до големия камък близо до

портата, се метна на седлото и препусна на запад по пътя за областта Бого.

[1] In pace. Simon Armiger. Proles Dom. Andreae Filii Gudmundi Militis Pater Noster. (лат.) — В мир. Симон Оръженосеца, потомък на господин Андрес, син на Гюдмюн, рицаря. Отче наш. — Бел.прев. ↑

8.

Конят на Лавранс беше потънал в пот и пяна, когато пое по пътеката през сипеите и скалите, опасващи цялата северна част на долината Силсо. Момчето съзнаваше, че трябва непременно да стигне на поляната, преди да се стъмни. Лавранс не познаваше местността между Вого, Сил и Довре, но това лято Гауте ходи до „Хауген“ няколко пъти с коня, макар и по други пътища. Лавранс се наведе напред и потупа добичето по врата:

— Рижко, все някак ще стигнем до „Хауген“, нали, момче? Заведи ме при татко, дий конче!

Изкачиха се нагоре в планината. Мракът вече се съгъстваше. Лавранс яздеше през блатиста падина, а в далечината към хоризонта се зареди безкрайна върволица от малки хребети, които ставаха все потъмни.

По отвесните стени на падината растяха брези с блестящи стволове. Мокри листа шибяха гърдта на коня и лицето на момчето. Изпод копитата на Рижко се свличаха камъни и се търкулваха в близкия поток. Конят нагази в кал. Рижко си проправяше път в мрака, изкачваше се и слизаше по склоновете, а ромоленето на потока ту се усилваше, ту отслабваше. В нощната тишина се разнесе вой на звяр, но Лавранс не различи какъв е. Вятърът бучеше и пееше ту по-силно, ту по-слабо.

Детето държеше копието насочено напред над врата на коня, а острието стърчеше между ушите на Рижко. Много мечки бродеха из тази част на долината. Лавранс се питаше кога ще ѝ се види краят. Тихичко затананика в мрака: *Kyrie Eleison, Christeleison, Kyrieleison, Christeleison...*

Рижко прегазил плитчина в планинска река. На небето отново се появили звезди и върховете сякаш се отместиха още по-надалеч в гъстия мрак. Из откритата местност вятърът запя с по-различен глас. Момчето остави коня да върви, без да го насочва, а сам тихо си припяваше онова, което помнеше от химна „*Jesus Redemptor omnium*

— Tu lumen et splendor patris“^[1], а от време на време и нещичко от „Kyrie Eleison“. Съдейки по звездите, Лавранс разбра, че язди на юг, но се осланяше на коня и не променяше посоката. Пресичаха скални тераси, където върху камъните блещукаше бодлив еленов лишей. Рижко се спря, разшири ноздри и се взря в тъмната нощ. Облаци с посребрени краища се носеха плавно над тях. Небето на изток леко избледняваше, предвещавайки появата на нощното светило. Конят продължаваше да върви право срещу изгряващата луна. „До полунощ остава сигурно около час“, съобрази момчето.

Постепенно месечината се издигна над планината и засия в целия си блясък, снегът по билата заблестя от светлината ѝ, а мъглата, покрила клисури и върхове, побеля. Лавранс разпозна местността, където се намираще: платото, обрасло с мъх, под Сините върхове.

Намери пътека към долината. Три часа по-късно Рижко влезе, куцайки, в огрения от лунната светлина двор на „Хауген“.

Ерлен отвори вратата, а момчето се строполи в безсъзнание върху дъските на галерията.

Лавранс постепенно дойде на себе си. Лежеше в легло, завит в мръсни кожи, от които се носеше остра неприятна миризма. В процепа на стената бе закрепена борова факла. Баща му мокреше лицето му, надвесен над Него. Ерлен беше оскъдно облечен, а на мъждивата светлина детето забеляза, че цялата му коса е побеляла.

— Майка — отрони Лавранс и го погледна.

Ерлен обърна гръб на сина си, за да скрие лицето си.

— Какво е станало с нея? — едва доловимо попита той. — Майка ти... да не би да е болна?

— Трябва да се прибереш веднага, татко, за да я спасиш. Обвиняват я в най-тежкото прегрешение. Заловиха Юлв, нея и братята ми и ги държат под стража, татко!

Ерлен опипа лицето и ръцете на Лавранс. Детето гореше в треска.

— Какви ги говориш, сине?

Лавранс седна в леглото и разкажът му за събитията от миналия ден доказа, че момчето не бълнува. Бащата го слушаше мълчаливо и още преди да дочака края, започна да се облича. Обу си ботушите и си сложи шпорите. Донесе на детето мляко и хляб.

— Синко, не мога да те оставя сам тук. Ще те изпратя при Аслауг в „Брекен“, преди да поема към „Йорун“.

— Татко — Лавранс сграбчи ръката му, — не ме оставяй там, искам да се прибера с теб.

— Болен си, синко — отвърна Ерлен.

Момчето за пръв път чуваше баща си да говори с такова умиление.

— Не, татко! Искам да се прибера вкъщи, при мама — Лавранс се разрида като малко дете.

— Рижко вече куца, сине — Ерлен взе момчето на коленете си, но не успя да го успокои. — А и ти си капнал от умора. Добре, добре, сине, Черньо ще ни издържи двамата.

Изведе андалуския жребец, завърза Рижко в конюшната и му сложи сено.

— Синко, не забравяй да поръчаш на някого да дойде тук да се погрижи за коня ти и за вещите ми...

— Ще останеш ли вкъщи, татко? — зарадва се Лавранс.

— Не зная — отвърна Ерлен със зареян в далечината поглед. — Но имам усещането, че няма да се върна повече тук.

— А няма ли да се въоръжиш по-сериозно, татко? — попита момчето, защото баща му тръгна да излиза от стаята с меч и съвсем лека малка брадва. — Нима няма да си вземеш щита?

Ерлен погледна окъсаната, раздрана волска кожа. Червеният лъв на бял фон вече не личеше върху щита. Покри го отново и го остави на мястото му.

— Мечът и брадвата са достатъчни, за да изгоня неколцина селяни от дома си.

Ерлен излезе, заключи вратата, яхна коня и помогна на момчето да се качи на седлото зад него.

Облаците на небето се сгъстяваха все повече. Спуснаха се по склона и поеха през гъстата гора. Яздеха в мрак. Ерлен долови, че момчето е много изтощено и се олюлява. Премести го да седне отпред и го придържаше върху седлото. Малкият отпусна русата си глава върху гърдите му. От всичките им синове Лавранс приличаше най-много на майка си. Ерлен го целуна по темето и оправи качулката му.

— Майка ти много ли страда, когато почина братчето ти? — прошепна Ерлен.

— След смъртта му не плака, но всяка нощ ходеше на гроба му. Гауте и Нокве я проследяваха, без да смеят да ѝ се обадят. Вървяха след нея, без тя да забележи присъствието им.

— А не плака ли? Когато беше млада, сълзите ѝ капеха, както росата капе от клоните на върбите до потока. Някога Кристин беше мека и нежна, защото живееше сред доброжелателно настроени хора. После обстоятелствата я принудиха да стане по-сурова, а често причината характерът ѝ да се промени бях аз.

— Според Гюнхил и Фрида след раждането на брат ни майка плачела непрекъснато, когато наоколо нямало други хора.

— Бог да ми е на помощ — простена Ерлен. — Постъпих неразумно.

Спуснаха се в долината, зад тях бучеше реката. Ерлен загърна грижливо момчето във върхната си дреха. Лавранс задряма и се унесе в сън. Баща му миришеше като бедняк. В съзнанието му се прокрадна смътен спомен:

беше малък и още живееха в „Хюсабю“, на връщане от сауната в съботните дни баща му носеше странни топчета. От тях се носеше прекрасно ухание и щом ги подържеше малко в шепите си, Лавранс усещаше приятния, сладък мирис по ръцете и дрехите си няколко дни.

Ерлен яздеше в равномерен, бърз тръс. Долу, в равнината, се разстилаше непроницаем мрак. По променящия се грохот на Логен, която ту течеше по равното, ту стремглаво се спускаше надолу, той непрекъснато съобразяваше несъзнателно къде се намират. Конят минаваше по плоски скали и под копитата му хвърчаха искри. Пътеката пресичаше гъстата гора. Черньо стъпваше уверено и леко между преплетените корени на боровете. Докато препускаше по малки ливади, където ромонеше планински ручей, копитата му меко пошляпваха по влажната земя. „На разсъмване ще сме в «Йорун», помисли си Ерлен. Дано да не е твърде късно...“

През цялото време от ума му не излизаше споменът за онази далечна, окъпана в синя лунна светлина мразовита нощ, когато прекоси цялата долина с шейна. Отзад седеше Бьорн Гюнаршон с мъртвата жена в ръцете. Но случката, вече избледняла в съзнанието му, сега му се струваше нереална. Нереален му звучеше и разказът на сина му за събитията в долината и за безумните клевети. Ерлен отказваше да повярва на Лавранс. Реши да не мисли какво ще прави.

Единственото реално усещане в душата му беше сковаващият страх от срещата с Кристин.

Чака я толкова дълго. Нито за миг не се усъмни, че тя ще дойде. Изгуби надежда едва когато научи какво име е дала на новородения им син...

На зазоряване миряните, отишли на ранната служба, ръководена от хамарски свещеник, започнаха да се разотиват. Първите излезли от църквата зърнаха Ерлен Никулаусън да язди към дома си и обадиха на останалите. Настана олелия, вдигна се глъчка. Всички поеха към „Йорун“ и се скупчиха на отклонението към имението.

Ерлен влезе в двора, когато смаляващият се блед лунен диск се изгуби между ръба на облаците и горната ивица на планината.

Многобройни роднини и приятели на Яртрюд бяха прекарали нощта пред къщата на иконома. Тропотът на копитата в двора накара стражите да излязат да видят кой е дошъл.

Ерлен спря коня, огледа селяните и извика подигравателно:

— Да не би в дома ми да има пиршество, а аз да не зная? Защо сте се събрали тук в ранни зори?

От всички страни го пронизаха разгневени, помръкнали погледи. Той седеше с изправен гръб върху дългоногия си чуждоземски жребец. Буйната някога грива на Черньо висеше сплъстена, главата му бе посивяла — очевидно стопанинът нито го бе подстригвал, нито бе полагал грижи за него. В очите на коня святкаха заканителни пламъчета, той удряше копита в земята и пристъпваше неспокойно, наостряше уши и рязко отмяташе назад малката си красива глава, а пръски пяна отскачаха по неговите гърди и по ездача. Сбруята някога беше червена, а седлото — украсено със злато, сега кожата беше похабена, скъсана и закърпена. Ерлен приличаше на просяк. Изпод обикновената черна вълнена шапка се подаваше посивялата му коса, прошарена брада покриваше бледото му набръчкано лице с едър нос. И все пак мъжът стоеше с гордо изправена глава и с усмивка на уста гледаше отвисоко селяните. Въпреки всичко Ерлен изглеждаше млад и изискан. В очите на наобиколилите го гореше люта омраза срещу този мъж, който никога не падна духом и понесе неволите с високо вирната

брадичка, въпреки че донесе толкова мъка, срам и страдания на най-личните благородници в долината.

— Явно си намерил сина си, Ерлен — отвърна хладнокръвно един от селяните. — В такъв случай би трябвало да знаеш, че не сме се събрали да пируваме. Изненадва ме желанието ти да се шегуваш с положението на семейството ти.

Ерлен погледна спящото в обятията си дете и гласът му омекна:

— Момчето е болно, нали виждате. Разказа ми нещо, които ме слисаха, та помислих, че бълнува. Очевидно нещо не е наред — Ерлен смръщи вежди, виждайки как от конюшната излизат Юлв Халдуршон и неколцина мъже, негови роднини, и извеждат конете си.

Юлв пусна юздата на жребеца си и бързо се приближи до господаря си.

— Ето те най-сетне и теб, Ерлен. А, с детето идваш, слава на Бога и на Пресветата Дева! Майка му не знае, че то напусна имението. Тъкмо тръгнахме да го търсим. Положих клетва пред епископа да не се възползвам от временната си свобода, ако ме пусне да намеря Лавранс, и той се съгласи, като разбра, че малкият язди сам към Вого. Как е той? — разтревожено попита Юлв.

— Слава богу, намерили сте детето! — възкликна през сълзи Яртрюд, току-що излязла на двора.

— Ти ли си, Яртрюд? Още сега ще се погрижа да изчезнеш от имението ми заедно с цялата си пасмина. Първо ще изгоним тази сплетница, а после един по един всички, които са злословили зад гърба на жена ми, ще си платят....

— Няма да стане, Ерлен — възрази Юлв Халдуршон. — Яртрюд все пак е моя съпруга. Двамата с нея искаме да се разделим, но тя няма да напусне къщата си, преди да съм дал на братята ѝ добитъка и земите, които ѝ се полагат, както и сватбените ѝ дарове.

— Аз ли съм стопанинът в това имение? — побесня Ерлен.

— Попитай Кристин Лаврансдатер — посъветва го Юлв. — Ето я, идва.

Стопанката излезе на чардака и заслиза по стълбите с бавни стъпки. Разсеяно, без да съзнава какво прави, Кристин придърпа над темето си свляклата се забрадка и приглади роклята си, която носеше от миналия ден. Лицето ѝ приличаше на вкаменено.

Ерлен насочи към нея коня и се приближи. Леко наведен напред, той се взря с тревожно отчаяние в посивялото мъртво лице на съпругата си.

— Кристин — умилително подхвана той, — миличка, прибрах се при теб.

Тя обаче сякаш бе оглушала и ослепяла. Лавранс, досега сгушен в прегръдките на баща си, се поразбуди и се изхлузи от седлото на земята. Едва стъпил, се строполи и остана да лежи.

По лицето на майката премина тръпка. Наведе се и вдигна голямото момче на ръце. Облегна главата му върху рамото си, все едно носи бебе, а краката му увиснаха.

— Кристин, скъпа моя — отчаяно замоли Ерлен, — о, миличка, зная, че вече е твърде късно...

Лицето на жената отново се сгърчи в спазъм:

— Не е твърде късно, има време за още нещастия — отсече тя тихо и сурово. После погледна омаломощеното момче в ръцете си. — Едва погребяхме най-малкото ни дете, а сега сме на път да изгубим и Лавранс. Отлъчиха Гауте, а другите ни синове... Ерлен, с теб все още имаме богатства, които не бива да пилеем!

Обърна му гръб и се насочи към къщата с Лавранс на ръце. Ерлен я последва, без да слиза от коня:

— Кристин, за Бога, какво да направя за теб? Нима не искаш да остана тук?

— Вече нямам нужда от помощта ти. Все едно ми е дали ще останеш тук, или ще се хвърлиш в Логен.

Синовете на Ерлен излязоха на чардака и Гауте се спусна към майка си, за да я спре.

— Майко — започна умолително той, но погледът ѝ го смрази и той остана на мястото си като попарен.

На долното стъпало стояха трима-четирима селяни.

— Отдръпнете се — заповяда стопанката и мина покрай тях с товара си.

Черньо мятеше неспокойно глава. Ерлен понечи да напусне имението, но Кулбайн Юнсън хвана юздата. Кристин надникна през рамо, за да види какво става.

— Пусни коня, Кулбайн. Нека се маха, щом така иска.

— Нима не разбираш, Кристин, крайно време е стопанинът да управлява в имението. Ти поне не го ли осъзнаваш? — обърна се той към Ерлен.

Ерлен го плесна по ръката и пришпори коня, а възрастният мъж се олюля. Към ездача се втурнаха неколцина селяни, но Ерлен извика:

— Махайте се! Не е ваша работа да се месите в моя живот и в живота на съпругата ми! Не съм стопанин. Няма да позволя да ме вържете за този селски чифлик като говедо в обор! Щом не притежавам това имение, то също няма власт над мен!

Кристин се обърна с цялото си тяло срещу мъжа си и закрещя в изстъпление:

— Махай се! Върви по дяволите! Дотам докара мен и всичко, което попадна в ръцете ти!

После събитията се развиха толкова бързо, че никой не успя да осъзнае или да предотврати случващото се. Туре Боргхилсън и един селянин хванаха стопанката:

— Кристин, недей да говориш така на мъжа си!

— Как смеете да докосвате жена ми! — разгневи се Ерлен и препусна към тях.

Замахна с брадвата и удари Туре Боргхилсън. Острието потъна между плешките му и раненият се строполи на земята. Ерлен вдигна брадвата за втори път и се изправи на стремената, но в същия миг усети как синът на Туре Боргхилсън го пронизва с копие в слабините.

Черньо първо се изправи на задните си крака, после започна да хвърля къч. Ерлен заби колене в хълбоците му, наведе се напред, опъна юздите с лявата си ръка и замахна с брадвата, ала единият му крак се изплъзна от стремето и кръвта рукна по лявото му бедро. Над двора профучаха няколко стрели и копия. Юлв и синовете на Ерлен се врязаха в тълпата селяни с вдигнати брадви и извадени мечове. Прободоха Черньо, той се свлече на колене и зацвили диво и пронизително, от конюшната му отговориха неговите събратя.

Ерлен се изправи с крака все още върху коня, хвана се за рамото на Бьоргюлф и прескочи умиращото животно. Гауте се спусна да подкрепи баща си.

— Убийте го — посочи Ерлен към коня, който се прекатури на една страна и лежеше на хълбок с изпънат врат, удряйки с тежките си

копита, а от устата му излизаше кървава пяна. Юлв Халдуршон изпълни поръката на Ерлен.

Селяните се отдръпнаха. Двама мъже пренесоха Туре Боргхилсън в къщата на иконома, а един от слугите на епископа отведе свой ранен другар.

Лавранс се окопоти и Кристин го пусна на земята. Двамата се вкопчиха един в друг. Тя не проумяваше какво се бе случило, защото трагедията се разигра за броени мигове.

Синовете тръгнаха с баща си към къщата, но той промълви:

— Не ме водете там... не искам да умра върху смъртния одър на Лавранс.

Кристин притича и се хвърли на врата му. Чертите ѝ се изкривиха и плачът пропука замръзналата ѝ физиономия, както хвърленият камък пропуква ледена кора:

— Ерлен, Ерлен!

Раненият наведе глава и долепи лице до бузата ѝ.

— Водете ме в стария хамбар, момчета. Там искам да легна...

Майката и синовете тутакси приготвиха постеля в стария хамбар, съблякоха ранения и го настаниха там. Кристин превърза раната му. Кръвта бликаше на тласъци от слабините. Освен това лявата му гръд бе пронизана със стрела, но не течеше много кръв.

Кристин го погали по главата.

— Няма да можеш да ме излекуваш, Кристин.

Тя вдигна отчаяно очи. По цялото ѝ тяло я побиха ледени тръпки. Симон ѝ каза същото, преди да умре. Жената възприе думите на Ерлен като ужасяваща прокоба.

Положиха го върху възглавници и вдигнаха левия му крак високо, за да спре кръвотечението от слабините. Ерлен хвана Кристин за ръка:

— Помниш ли първата нощ, когато двамата спяхме заедно в това легло, миличка моя? Тогава не предполагах, че те гложди тайна мъка, и то заради мен. Цял живот те принуждавах да понасяш страдания заради мен.

Кристин обгърна ръцете му. Кожата ѝ беше напукана, а под тесните ѝ набраздени нокти и по гънките на дългите ѝ пръсти се бе натрупала чернилка. Тя поднесе ръката му към устните си, а сълзите ѝ я намокриха.

— Колко са горещи устните ти — отрони Ерлен. — Чаках ли, чаках да дойдеш при мен. Толкова закопнях за теб... После реших да отстъпя и да се прибера у дома, но разбрах за смъртта на детето. Казах си: вече е твърде късно...

— А аз продължавах да те чакам, Ерлен — проплака тя. — Все ще дойде на гроба на детето си, мислех си аз.

— Но ти нямаше да ме приемеш като скъп съпруг. Бог знае, че имаш основателна причина, сладка моя красавице — прошепна той и затвори очи.

Кристин захлипа тихо и жално.

— Вече не ни остава друго, освен да си простим като двама християни, дали обет пред Бога за вечна дружба. Дали ще можеш да ми простиш?

— Ерлен, Ерлен — тя се наведе над него и разцелува бялото му лице. — Не говори толкова много, скъпи.

— Налага се да побързам и да ви кажа всичко — отвърна той. — Къде е Нокве? — неспокойно попита бащата.

Още снощи, когато научил, че малкият му брат е поел към „Сюнбю“, Нокве се метнал на коня и препуснал стремглаво след Лавранс. Сигурно вече бил полудял от страх, защото не знаел, че Лавранс си е у дома. Ерлен въздъхна и размърда тревожно ръцете си върху завивката.

Шестимата им синове се изправиха пред смъртния одър на баща си.

— Момчета, не успях да ви осигуря бъдещето, което заслужавате — подхвана той, но се задави и по устните му изби кървава пяна. Кристин я избърса със забрадката си.

— Моля ви да ми простите, ако намерите сили... Никога не забравяйте, че майка ви цял живот се труди неуморно за вашето добро. Вината за разногласията ни винаги е била само моя, защото нехаех за благосъстоянието ви, но Кристин ви обича повече от всичко.

— Няма да забравим, татко — увери го през сълзи Гауте, — че за нас винаги си бил най-смелият мъж и най-доблестният сановник. С гордост се зовяхме твои синове и в дните на твоето могъщество, и когато късметът ти изневеряваше.

— Говориш неразумно, сине — погледна го Ерлен и се засмя хрипкаво, задавено. — Да не дава Господ да сте се метнали на мен.

Пожалете майка си — откакто се е омъжила за мен, не е видяла бял ден.

— О, Ерлен — хлипаше Кристин.

Синовецте целунаха баща си и приседнаха до стената, облени в сълзи. Гауте прегърна Мюнан, а близнаците се хванаха за ръце. Ерлен посегна към дланта на жена си.

Кристин усети колко изстинала е кожата му и го зави до брадичката, но без да пуска ръката му изпод завивките.

— Ерлен — проплака тя. — Спаси, Господи, и помилуй. Ще изпратя да доведат свещеника...

— Добре — немоцно кимна той. — Нека някой да тръгне за Довре и да обади на енорийския ми свещеник, отец Гюторм, че умирам.

— Но той няма да успее да дойде навреме — възрази ужасена Кристин.

— Ще дойде — раздразнено реагира той. — Ако даде Господ. Не искам да приемам последното си причастие от свещеника, който очерни името ти...

— Ерлен, за бога, не говори така...

Към умирация пристъпи Юлв Халдуршон и се наведе над него:

— Ерлен, тръгвам за Довре.

— Юлв, помниш ли как двамата с теб напуснахме „Хестнес“ — попита Ерлен със слаб, едва доловим глас и се засмя. — Тогавата ти се заклех, че винаги ще можеш да разчиташ на безусловната му подкрепа. Но за беда от двамата ни ти по-често ми доказваше колко си ми предан, приятелю. Искам да ти благодаря.

Юлв се наведе и целуна окървавените устни на Ерлен:

— И аз ти благодаря, Ерлен Никулаусьон.

Юлв запали свещ, сложи я до главата на болния и излезе.

Ерлен отново затвори очи. Кристин се взираше в бялото му лице и го милваше. Сякаш виждаше как съпругът ѝ бавно потъва в мъртвешки сън.

— Ерлен — умолително зашепна тя. — За Бога, нека доведем отец Сулмюн. Бог е един, без значение кой свещеник ни свързва с него.

— Не — мъжът се надигна рязко в леглото и завивките оголиха пожълтялото му тяло. Превръзките на гърдите и корема му се напоиха с рукналата от раните кръв и по плата избиха алени петна. — Грешен

съм. Дано Бог ме осени с милостта си според висшата Си справедливост, но — той се отпусна немощно върху възглавниците и продължи с почти недоловим глас, — дори да доживея преклонна възраст, няма да стана благочестив дотолкова, че да понеса спокойно присъствието на човек, който е разпространявал злостни клевети за теб...

— Ерлен, Ерлен, помисли за душата си!

Мъжът размърда неспокойно глава върху възглавницата. Клепачите му отново се спуснаха.

— Ерлен! — Кристин плесна с ръце и закрещя в изстъпление: — Ерлен, нима не разбираш? Трябва да им кажеш как си постъпил с мен, за да спрат да ме одумват!

Ерлен отвори широко очи. Устните му бяха посинели, но по измъченото му лице пробяга отблясък от някогашната младежка усмивка:

— Целуни ме, Кристин — прошепна той, а в гласа му тя долови весела нотка. — Помежду ни имаше нещо, което не може да се нарече християнско благочестие и семейно съгласие. Затова няма как с лекота да си простим като повечето добродетелни съпрузи...

Кристин го зовеше по име и го молеше да я чуе, но той лежеше със затворени очи, а под побелялата му коса, лицето му бледнееше като току-що отсечено дърво. В ъглите на устата му се процеждаха капки кръв. Кристин ги бършеше и шепнешком го заклеваше да я погледне. При движението усещаше, че докато го е слагала в леглото, роклята ѝ се е напоила с кръв и лепне. От гърдите на Ерлен се изтръгваха хрипове, дишаше с мъка, не беше в съзнание и бавно, но сигурно се унасяше във вечния си сън.

Някой блъсна вратата. Нокве влетя в стаята, хвърли се пред леглото, грабна ръката на баща си и започна да го вика по име.

След младежа прага прекрачи висок едър господин в пътническа пелерина — Сигюр от „Сюнбю“. Поклони се на Кристин:

— Ако знаех, че имаш нужда от помощ, братовчедке, щях... — млъкна, виждайки умирация, прекръсти се и се оттегли в най-далечния ъгъл на стаята.

Рицарят от „Сюнбю“ зачете заупокойна молитва, но Кристин изобщо не забеляза появата му.

Нокве, паднал на колене, се надвеси над баща си:

— Татко! Татко! Не ме ли познаваш вече, татко?
Младежът долепи лице до ръцете на родителите си.
Над тях се изсипа порой от целувки и сълзи.

Кристин внезапно излезе от вцепенението си и избута главата на сина си.

— Смущаваш спокойствието ни — нетърпеливо обясни тя. — Отдръпни се.

Нокве надигна глава:

— Да се отдръпна? Но майко...

— Отивай при братята си.

Майката остана сляпа за обляното в сълзи, покрусено от скръб лице на Нокве. Младежът седна на пейката при шестимата си братя. Кристин не забелязваше нищо, само продължаваше да се взира до безпаметност с подивелите си очи в снежнобялото лице на Ерлен, което блестеше на светлината от свещта.

След малко вратата се отвори и в стаята пристъпи епископ Халвар, следван от неколцина дякони и един свещеник със свещи и пеещо сребърно звънче. Последен влезе Юлв Халдуршон. Синовете на Ерлен и Сигюр коленичиха пред Тялото Христово, а Кристин само леко вдигна глава и погледна към духовниците със зачервените си от плач, невиждащи очи. После отново се просна върху трупа на Ерлен.

[1] *Jesus Redemptor omnium — Tu lumen et splendor patris* (лат.) — Исусе, Спасителю на всичко. Ти, светлина и блясък на баща Си. — Бел.прев. ↑

III КРЪСТЪТ

1.

„Рано или късно всички огньовете догарят.“

Напоследък тези думи на Симон Андресьон отекваха с болезнена яснота в сърцето на Кристин.

От смъртта на Ерлен Никулаусьон изминаха четири години, а от челядта му при майка си в „Йорун“ останаха само Гауте и Лавранс.

Преди две години старата ковачница изгоря и Гауте построи нова в северната част на имението, близо до главния път. Старата ковачница се намиреше на юг от къщите, до брега на реката, в низината между възвишението на „Йорун“ и няколко грамадни канари, които отдавна трябваше да се разчистят оттам. Почти всяка година водите на реката прииждаха чак до ковачницата и я заливаха.

Сега сред развалините стърчаха само обгорени от пожара камъни — там някога се намиреше вратата и иззиданото огнище. На тъмната овъглена почва избуя хубава, мека, светлозелена трева.

Тази година Кристин заръча да засеят с лен земята на мястото на изгорялата ковачница. Гауте настоя да отглеждат ръж в нивите близо до жилищните сгради, където стопанките в „Йорун“ открай време сееха лен и садяха лук. Кристин често идваше тук, не само за да нагледа как върви ленът. Четвъртък вечер носеше бира и храна на гроба на първия собственик в имението. В светлите летни нощи самотното огнище, проблясващо наред поляната сивкавобяло, покрито със сажди, приличаше на древен езически олтар. В горещите летни дни стопанката идваше с кошница до канарите да бере малини или да събира листа от теснолистна върбовка, за да приготвя разхладителна отвара срещу треска.

Последните звуци на църковните камбани във възхвала на Божията Майка замряха в напоения със светлина въздух. Околните стопанства потънаха в покой под палещите лъчи на слънцето. От ранни зори отблизо и далеч се разнасяше песента на косите по ливадата, изпъстрена с цветя, чуваше се стърженето на остриетата в точилата и виковете на хората. С настъпването на обедната почивка звуците на трескавия работен ден заглъхнаха. Кристин седна върху

канарата и се послуша. Сега се чуваше само бученето на реката и слабото шумолене на листата в горичката; над поляната бръмчаха мухи, а отдалеч се носеше подрънкването на самотен хлопатар. Една птица прелетя бързо и тихо по ръба на елшака, а друга литна от гъстата трева и кацна със звучно цвърчене върху магарешки бодил.

Носещите се по склона сини сенки, белите облаци, които се къдреха над планинските ридове и се топяха в лазурното лятно небе, лъскавите води на Логен сред дърветата, белите отблясъци на слънчевите лъчи по листата представляваха за Кристин мълчаливи звуци, невидими за очите и доловими единствено с вътрешните сетива. Със забрадка, спусната над челото, за да я пази от слънцето, Кристин слушаше играта на светлината и сенките над долината.

„Рано или късно всички огньовете догарят.“

В елшовата гора по протежението на блатистия речен бряг, в мрака между гъстите ракити, проблясваха езерца. Тук растеше острица и пушица, а мочурното прозорче покриваше земята с гъст килим от сиво-зелени петолистни чашки и червено-кафяви цветове. Кристин си набра голям букет. Често се питаше дали това растение не притежава целебна сила. Сушеше го, попарваше листата и цветовете и сипваше от отварата в бирата и медовината. Но засега не беше открила какви болести лекува мочурното прозорче. Въпреки това продължаваше да гази в блатото и да си мокри обувките, водена от непреодолимо желание да си набере от него.

Обра листенцата от стълбата и сплете венец от тъмните цветове. Цветът им напомняше червено вино и кафява медовина, а дъната на чашките им бяха лепкави и влажни като мед. Понякога Кристин украсяваше с венци иконата на Дева Мария в голямата къща. Възприе този ритуал от свещеници, посетили южните страни.

Децата ѝ вече пораснаха и не проявяваха интерес към венци. В областта Трьонделаген мъжете, получили възпитанието си в кралския двор, въведоха традицията младежите да се кичат с цветя на забавите, но в долината нямаше такъв обичай. Този плътен, тъмночервен венец би подходдал много на светлото лице и лепенорусата коса на Гауте или на лешниково-кестенявата грива на Лавранс.

Сякаш измина цяла вечност от времето, когато през дългите летни слънчеви дни Кристин и бавачките водеха малките ѝ деца на разходка в градината пред „Хюсабю“. Двете с Фрида не смогваха да

направят достатъчно венци за многобройната ѝ челяд. Веднъж — още кърмеше Лавранс — четиригодишните Ивар и Скуле настояха майка им да сплете венец и за братчето им, но от съвсем дребнички цветя.

Сега Кристин беше майка на пораснали деца.

Лавранс навърши петнайсет и още минаваше за малък, но майката го усещаше като най-отчужден от нея. Не че странеше от нея нарочно, както правеше някога Бьоргюлф. За разлика от полуслепия си брат Лавранс не се затваряше в себе си и не показваше ясно нежелание да общува. И все пак беше много мълчалив. Докато всички момчета живееха у дома, никой не забелязваше тази негова склонност да се усамотява и да търси уединение. Лавранс беше всеобщ любимец — бодър, усмихнат и добродушен.

Всички смятаха Лавранс за най-красивия сред синовете ѝ. Майката не беше изцяло съгласна, но и тя не оставаше сляпа за силното излъчване на Лавранс Ерленсън. Светлокестенявата му коса и свежите му бузи сияеха като позлатени и от тях струеше слънчева светлина. В големите му тъмносиви очи блестяха светли искрици. Лавранс приличаше на майка си като млада. Наследи нейната светла кожа, обляна със слънчев загар. Момчето изглеждаше едро и силно за възрастта си. Изпълняваше усърдно и сръчно всяка задача, поставена от майка му. Вслушваше се в съветите на Кристин и на братята си, неизменно бодър, вежлив и сговорчив. И все пак майката усещаше, че у момчето има някакво отчуждение.

Зиме, когато домашните се събираха в стаята, където тъчаха, и си запълваха времето с разговори и шеги, докато всеки се занимаваше с нещо, Лавранс приличаше на унесен в сън. А през лятото, след края на работния ден, често се случваше майката да приседне на поляната до сина си. Лавранс обикновено дъвчеше парче смола или усукваше стрък от киселец в ъгъла на устните си. Кристин внимателно наблюдаваше очите му, докато разговаряха. Момчето сякаш се завръщаше от света на зареяните си мисли. Усмихваше се, отговаряше учтиво и разумно на въпросите ѝ, а понякога двамата прекарваха на склона часове наред в приятни разговори. Но щом майката станеше от тревата, Лавранс отново се отнасяше нанякъде.

Тя не можеше да проумее от какво са обсебени мислите на сина ѝ. Лавранс умееше да борави с оръжие и притежаваше пъргавина и сръчност във физическите занимания, но не подходеше към тях с жар

като братята си. Никога не тръгваше на лов сам. Радваше се, когато Гауте го канеше да отидат заедно. Все още не забелязваше с какви нежни погледи го сподирят жените. Не проявяваше интерес към книжното знание и оставаше равнодушен към желанието на по-големите си братя да постъпят в манастир. Като че ли Лавранс не възнамеряваше да се занимава с друго, освен със селскостопанската работа в „Йорун“.

Понякога Кристин откриваше слаба прилика между разсеяния Лавранс и баща му. Ала кроткият благ характер на Ерлен се промени с годините, отстъпи на невъздържана превъзбуда и сходствата свършваха дотук: Лавранс не бе наследил нищо от пламенната, избухлива природа на баща си. Освен това безразличието, с което момчето приемаше случващото се около него, надхвърляше младежкото спокойствие на баща му.

Сега Лавранс беше най-малкият син на Кристин. От три години Мюнан лежеше погребан при баща си и невръстното си братче.

След смъртта на съпруга си Кристин изпадна във вцепенение. Не чуваше и не виждаше нищо. По-силно от болката и скръбта се оказва усещането за пълно омаломощение. Душата и тялото ѝ изстинаха до безчувственост. Сякаш от смъртоносните рани на Ерлен изтичаше нейната кръв.

От онзи облачен ден в плевнята на „Скуг“, когато тя му се отдаде под надвисналите гръмотевични облаци, целият ѝ живот се намираше с обятията на Ерлен Никулаусън. Тогава Кристин беше съвсем млада и неопитна. Не осъзнаваше какво прави. Помъчи се само да скрие, че ѝ се доплака от болка. Усмихна се, защото смяташе, че дава на любимия си най-скъпоценното си съкровище. Независимо дали Ерлен оцени този дар, или не, Кристин му се отдаде изцяло и завинаги. Повери му всичко: девическия си живот, който Господ бе осенил с милостта си и я бе благословил да расне здрава и красива в почтено, заможна семейство със строги, но любящи родители, които непрекъснато бдяха над благоденствието ѝ. А тя доброволно даде всичко на Ерлен и оттогава живя, сгушена в обятията му.

Години наред Кристин приемаше ласките му със сурово изражение; охладняла от гняв, прекланяше послушно глава пред

волята му, угнетена от усещането, че всеки миг ще рухне от изтощение. Ала дойде време красивото лице и прекрасното здраво тяло на Ерлен вече да не са в състояние да я заслепяват и тя започна да вижда ясно недостатъците му. Наистина, мъжът ѝ изглеждаше млад и хубав. Продължаваше да я обсипва с горещите си ласки както на младини. Но аз остарях, мислеше си победоносно тя и се опияняваше от гордост. Лесно остава млад онзи, който не си взема поука от грешките, не си прави труда да се приспособи към обстоятелствата и не се бори, за да придаде на живота си желанния облик.

Но дори когато приемаше целувките му с гневно стиснати устни и му се противопоставяше с цялото си същество в битката за бъдещето на синовете си, тя усещаше, че се отдава на тази своя мисия със страстта, която някога Ерлен запали в кръвта ѝ. С годините тя охладня. В началото, след като го позна, краката ѝ се подкосяваха безпомощно и ѝ премаляваше от щастие, щом зърнеше игривото пламъче в очите му и чуеше дълбокия му глас, но неукротимото ѝ желание угасна. Преди срещата им в „Хауген“ Кристин копнееше да уталожить горестта и тревогата от раздялата им, а сега мечтаеше със същия плам един ден, след дълги години, когато се превърне в белокоса старица, да види синовете си обезпечени и спокойни за бъдещето си. Страхът от неизвестността, нейн неразделен спътник по време на брака ѝ с Ерлен, продължаваше да я мъчи заради децата ѝ. Кристин изгаряше от страстно желание, сравнимо с глад и люта жажда: искаше синовете ѝ непременно да живеят в благосъстояние.

С онзи плам, с който се отдаде на Ерлен, Кристин се посвети на новия си живот в „Хюсабю“. Изпълняваше съвестно и безропотно задълженията си, вършеше всичко по силите си, за да осигури благото на Ерлен и децата. Самата тя не съзнаваше напълно, че живее с Ерлен, докато заедно със свещеника умуваше над документите от сандъка на стопанина, докато разговаряше с арендаторите и работниците му, докато непрекъснато сновеше между хамбара и готварницата със слугините си, докато в светлите летни дни наглеждаше децата си на поляната заедно с бавачките им. Когато нещо се объркаше в стопанството или децата не я слушаха, тя обвиняваше Ерлен, но успееха ли да приберат сеното сухо през лятото, ако житото дадеше богата реколта през есента, а телетата ѝ працияха от здраве, ако децата се смееха и закачаха на двора, сърцето ѝ се изпълваше с нежна

благодарност към него. След като уши и последната празнична дреха на седмината си синове и огледа доволно купчината красиво извезани одежди, в сърцето ѝ се разгоря стаената мисъл, че изцяло принадлежи на Ерлен. През една пролетна вечер Кристин се прибираше вкъщи заедно със слугините си от реката. Чувстваше се отегчена и изморена и отново обвини него. През деня праха вълната от последната стрижба. Кипнаха вода в един котел на брега и изплакнаха вълната в реката. Стопанката се труди наравно със слугините, ръцете ѝ почерняха от тор до лактите, дрехите ѝ, цели в мазни нечистотии, се просмукаха с миризмата на овце. Мръсотията нямаше да се отмие и след три посещения в сауната.

А когато Ерлен си отиде, вдовицата престана да вижда смисъл да се трепа неуморно. Отсякоха неговото стъбло и на нея не ѝ оставяше друго, освен да умре като дърво с прерязани корени. Младите издънки, пораснали в коленете ѝ, се хранеха от отделен корен. Бяха достатъчно големи, за да коват сами съдбата си. Защо не разбрах замисъла на Ерлен, мина ѝ през ума.

Пред погледа ѝ се заредиха смътнобледи картини на възможния живот с Ерлен в „Хауген“. Двамата подмладени, а малкото дете припка край тях. Но Кристин не съжеляваше и не скърбеше за решението си. Сърце не ѝ даде да напусне живота на синовете си. Съвсем скоро смъртта щеше да ги раздели, защото след гибелта на Ерлен Кристин изгуби жизнената си сила. Всичко, което се бе случило и предстоеше да се случи, беше дело на съдбата. Ще стане каквото е писано.

Косите ѝ побеляха, кожата посивя. Нямаше желание да поддържа външния си вид и не обръщаше внимание как се облича. Нощем постоянно мислеше за живота си с Ерлен, а денем ходеше като на сън. Не разговаряше с никого, освен когато я питаха нещо, и дори не чуваше въпросите на малките си деца. Стопанката, която всички знаеха като енергична и будна жена, не си мръдваше пръста. В ежедневните занимания Кристин неизменно влагаше любовта към съпруга си. Той не ѝ беше признателен, защото не искаше да го обичат по този начин, но тя беше така устроена: за нея любовта означаваше непосилен труд и старание.

Кристин изпадна в мъртвешки унес. Едва когато в областта пламна епидемия и повали синовете ѝ, майката излезе от вцепенението си.

Заразата беше по-опасна за възрастните, отколкото за децата. Ивар се поболя толкова тежко, че не очакваха да оцелее. От треската започна да буйства. Викаше, искаше да стане и да си вземе оръжията. Явно се сецаше как загина баща му. Нокве и Бьоргюлф едва смогваха да го удържат. После и Бьоргюлф легна болен. Лицето на Лавранс се поду до неузнаваемост от обрива. Очите му блестяха като на мъртвец. Треската го изгаряше и очите му се смалиха до две тънки черти.

Майката бдеше над тримата си синове. Нокве и Гауте преболедуваха болестта като малки, а Скуле я понесе по-леко. Фрида гледаше него и Мюнан.

Никой не очакваше епидемията да покоси Мюнан. Открай време той си беше кекав, но започна да заяква и всички се успокоиха. Една вечер обаче малкият внезапно изпадна в безсъзнание. Фрида изтича да съобщи на майка му. Кристин се втурна по стълбите и влезе при сина си, а той издъхна в ръцете ѝ.

Смъртта на детето пробуди у нея ново, живо отчаяние. Безумната скръб за малкия Ерлен, когото смъртта изтръгна от майчината ѝ гръд, се обагри в червено от спомена за всичките ѝ съкрушени мечти за щастие. Тогава бурята, бушуваща в сърцето на Кристин, ѝ помогна да не рухне. А непоносимото напрежение в душата ѝ, уталожило се, след като с очите си видя как пронизаха смъртоносно съпруга ѝ, остави след себе си изтощение. Убеждението, че съвсем скоро ще умре от скръб по Ерлен, притъпи остротата на болката. Вдовицата усещаше как мракът и сенките около нея се съгъстват и чакаше вратата да се отвори и смъртта да я погълне.

Майката гледаше безжизненото тяло на Мюнан напълно пробудена от унеса си и пребледняла. Красивото миловидно дете беше нейната утеха. Само него майката си позволяваше да глези, да го милва и да му спестява строгото мъмрене, когато малкият направеше някоя пакост. Отминаваше дребните му прегрешения с усмивка. А колко силно обичаше Мюнан милата си майка! Смъртта му я прониза като с нож и тя усети колко здраво е свързана с живота. Майка, чиято кръв тече във вените на седем млади сърца, няма как да умре толкова лесно, даде си сметка тя.

Отрезвена от отчаяние, сновеше между мъртвото дете и болните си синове. Мюнан издъхна в стария хамбар, където преди него угаснаха малкият Ерлен и баща му. За по-малко от година Кристин погребва трима души в „Йорун“. Със застинало от ужас сърце се питаше в безмълвно вцепенение кой ще бъде следващият. Очакваше смъртта като неизбежна участ. Никога не успя да оцени по достойнство богатството, с което я дари Господ, като ѝ прати толкова много деца. Понякога майката осъзнаваше Божиата благодат, но за жалост надделяваха терзанията от болката, страха и борбата, макар тъгата по всяка пораснала рожба и радостта от раждането на всяко бебе да я научиха, че децата носят много повече щастие, отколкото мъка и страдание. Кристин цял живот ропта, защото не можеше да разчита на баща им, който нехаеше за благото на потомците си. Самата тя не се различаваше особено от мъжа си: някога Кристин погази Божиите повели и дълга към роднините си, за да се омъжи за него.

Но Ерлен вече го нямаше. Сега тя очакваше да види с очите си как синовете ѝ измират един след друг и накрая да се окаже бездетна майка.

Докато гледаше света през воала на любовта си към Ерлен, за дълго остана сляпа за много неща, макар да бяха пред очите ѝ. Знаеше, че Нокве приема много отговорно призванието си като първороден син да бъде водач и опора на братята си. Забелязала беше и каква братска любов изпитва Нокве към Мюнан, но остана слисана и покъртена от неочаквано бурната скръб на най-големия си син.

Ала децата ѝ оздравяха от болестта, макар и възстановяването им да продължи дълго. На Великден майката отиде на църква с четирима от синовете си. Бьоргюлф още пазеше леглото, а Ивар нямаше сили да излиза от къщи. Докато боледува, Лавранс порасна много. След събитията от последната половин година малкият възмъжа и надскочи връстниците си.

Кристин вече се смяташе за възрастна. Жената е млада, докато има малки деца, които спят в прегръдките ѝ нощем, денем лудуват около нея и постоянно се нуждаят от грижите ѝ, разсъждаваше тя. Пораснат ли децата, жената е стара.

Новият ѝ зет, Ямелт Халваршон, ѝ обърна внимание, че синовете на Ерлен са още много млади, а самата тя — едва прехвърлила четирийсетте. Ямелт я посъветва да се омъжи повторно. Имала нужда

от съпруг, който да ѝ помага в управлението на земите и във възпитанието на по-малките ѝ деца. Предложи ѝ неколцина свестни мъже с подобаващ произход и я покани да им гостува в „Елин“ на есен с обещанието да я запознае с кандидатите за ръката ѝ, а после да поговорят по-подробно.

Кристин се усмихна немощно. Наистина не беше престаряла. Ако някой ѝ бе разказал за друга вдовица на нейната възраст с няколко подрастващи деца, и тя щеше да сподели мнението на Ямелт, че жената трябва да се омъжи, да има на чие рамо да се облегне, а и може да роди още деца. Но Кристин отклони предложението на зет си.

Всъщност Ямелт от „Елин“ пристигна в „Йорун“ след Великден. Тогава за втори път Кристин се срещна с новия съпруг на сестра си. Хората от „Йорун“ не успяха да присъстват нито на годежа в „Дюфрин“, нито на сватбата в „Елин“. Двете тържества се състояха с кратък промеждутък през пролетта, а тогава Кристин беше бременна с последното си дете. Веднага щом научи за убийството на Ерлен Никулаусън, Ямелт препусна към Сил. Подкрепи вдовицата и племенниците си и им помогна да уредят делата след смъртта на стопанина. Нагърби се с процеса срещу убийците на Ерлен, защото синовете на мъртвия не бяха пълнолетни. Но тогава Кристин не осъзнаваше нищо от случващото се около нея. Не я развълнува дори присъдата на Гюдмюн Туресън, когото съдът обяви за виновен.

Този път, след Великден, Кристин поговори със зет си и Ямелт ѝ се стори свестен мъж. Не беше млад — със Симон Андресън бяха връстници — изглеждаше стабилен и спокоен, едър, пълен и възтъмен, с хубави черти, но прегърбен. С Гауте веднага се сприятелиха. След смъртта на баща си Нокве и Бьоргюлф се сближиха още повече и се отдръпнаха от останалите. Ивар и Скуюле харесаха Ямелт.

Но беше редно Рамборг да почете паметта на съпруга си и да поживее още малко като вдовица. Новият ѝ мъж не може да се мери със Симон.

Двамата палавници още помнеха свако си. Навремето се вслушваха в наставленията на Симон и приемаха кротко и острите му забележки, и добродушните му шегички. Иначе буйните момчета не понасяха родителите им да ги мърмрят. От очите им започваха да святкат гневни искри и ръцете им се свиваха в пестници.

Докато Ямелт гостува в „Йорун“, и Мюнан Бордшон навести Кристин. От някогашния рицар не бе останало почти нищо. Тогава Мюнан беше едър, грамаден и понеже умееше да се движи грациозно, създаваше впечатление на по-висок и внушителен, отколкото е в действителност. Сега се беше прегърбил заради подаграта, а кожата висеше по изпосталялото му тяло. Приличаше на гном — плешив, с рехави бели косми по темето. Преди гъста синьо-черна къса брада покриваше долната част на напрегнатото му месесто лице, а сега в отпуснатите гънки на кожата по брадичката и врата му, където не можеше да стигне с бръснача, удобно се бяха настанили сиви валма. Очите му сълзяха, възпалени, в ъглите на устата му се събираше слюнка, а страдаше и от капризен стомах.

Мюнан доведе сина си Инге, наричан с фамилното име Флюга заради майка си. Беше вече на средна възраст. Бащата осигури на сина си благополучие, като му намери богата жена и помоли епископ Халвар да го вземе под крилото си: Мюнан се ожени за братовчедка на Негово Преосвещенство. Халвар с удоволствие помогна на Инге да се замогне, за да не отстъпва на богатите деца на Мюнан от госпожа Катрин. Епископът се сдоби с длъжността кралски управител в района на Хедемаркен и назначи Инге за свой наместник. И така Флюга вече разполагаше с доста земи в Скаун и Ридабю. Майка му, Брюнхил Флюга, също си бе купила имение в околността. Превърнала се бе в благочестива и добродетелна жена и бе дала обет да живее в целомъдрие до смъртта си.

— Не си мисли, че е стара и немощна — засегна се Мюнан, защото Кристин се подсмихна.

Поканил Брюнхил да се премести при него в имението му близо до Хамар и да се грижи за дома му, но тя отказала.

Мюнан се оплака, че на стари години няма много радости в живота си. Потомците му не се спогаждали. Едноутробните му деца били скарани помежду си и непрекъснато враждували с полубратята и полусестрите си. Най-зла се оказала най-малката му дъщеря. Негова любовница я родила по време на брака му с Катрин и понеже не можел да ѝ остави наследство, дъщеря му се стараела да го оскубе, докато е жив. Останала вдовица и се установила в „Скугхайм“ — имението, където живееше Мюнан. Нито бащата, нито другите му деца били в състояние да я изгонят оттам. Мюнан се боял до смърт от нея и

потърсил убежище при другите си потомци, но те постоянно се оплаквали от алчността и непочтените постъпки на братята и сестрите си. Най-добре се чувствал при най-малката си законородена дъщеря, монахиня на остров Гимсбой. Прекарал известно време в тамошната странноприемница и престоят му се отразил добре: положил усилия, за да облагороди душата си с покаяние и молитва под вещите наставления на дъщеря си. Но Мюнан не можел да спазва този начин на живот дълго. Кристин се съмняваше, че синовете на Брюнхил се отнасят към баща си с по-голямо уважение и обич, но Мюнан Бордшон отказваше да го признае, защото от цялата му челяд те му бяха най-мили.

Изненадващото присъствие на жалкия роднина успя малко да размекне сърцето на Кристин, вкаменено от печал. Когато забравяше за собствените си неволи, Мюнан говореше само за Ерлен, хвалеше с гордост подвизите на покойника и най-вече буйната му младост. Разказваше с каква жажда за приключения поел Ерлен по широкия свят, след като напуснал родния си дом в „Хюсабю“, където Магнхил се гневяла на съпруга си, а той — на Ерлен, после оставил „Хестнес“ и благочестивия строг Борд, който го отгледал като роден син. Мюнан явно се опитваше да разтуши малко опечалената вдовица с приказките си. Рицарят обичаше съпруга ѝ по свой начин и винаги смяташе, че Ерлен няма равен по красота, смелост, а защо не и по ум.

— Само че не се възползваше от него — побърза да уточни той.

Когато едва шестнайсетгодишен постъпил на служба в кралския двор, Ерлен не е имал най-светлия пример в живота си в лицето на своя братовчед, който го е наставлявал и поучавал, помисли си Кристин, но по устните ѝ се разля тъжна и нежна усмивка, докато гледаше как от устата на Мюнан хвърчат пръски слюнка, а старите му зачервени очи сълзят, и слушаше как разпалено обяснява каква сияеща жизнерадост лъхала от Ерлен на младини, преди да се забърка в онази зловеща история с Елине Ормсдатер и да се опари за цял живот.

Ямелт Халваршон, увлечен в сериозен разговор с Гауте и Нокве, наблюдаваше скришом Кристин. Тя седеше на отсрещната пейка заедно с противния старец и с Юлв Халдуршон, който не вдъхваше доверие на Ямелт, и се усмихваше, отговаряше им и им наливаше бира. За пръв път я виждаше да се усмихва. Благото изражение ѝ придаваше очарование, а тихият ѝ гръден смях звучеше като смеха на девойче.

Ямелт предупреди роднините си, че е невъзможно и шестимата синове да останат в имението на майка си.

Нито един заможен благородник нямало да даде своята дъщеря или племенница за жена на Никулаус, ако разбере, че петимата му братя ще живеят заедно с тях в „Йорун“, ще се препитават с добивите от имението и ще изхранват и своите семейства. Ямелт посъветва Крестин да потърси жена за сина си. Нокве навърши двайсет години и вече изглеждаше като силен мъж. Затова Ямелт предложи да вземе близнаците със себе си на юг. Там щял да им намери подходяща служба. След кончината на Ерлен Никулаусън мнозина благородници неочаквано се сетиха, че убитият е от техните редици и по рождение е призван да бъде сред най-личните от тях. Оцениха дружелюбния му нрав, макар и придружен с леко високомерие, и го обявиха за доблестен и смел пълководец. Отдадоха неуспехите му на лош късмет. Проявиха извънредна строгост към всички, намесени в убийството на стопанина в собствения му дом. Ямелт разказа, че много хора го питали за синовете на Ерлен. На Коледа се видял с мъжете от „Сюдрахайм“ и те нарекли младежите от „Йорун“ свои роднини. Рицар Юн им изпратил поздрав и обещал да се погрижи за тях като за скъпи сродници, ако синовете на Ерлен пожелаят да служат при него. Юн Хафтуршон се сгодил за госпожица Елин, най-голямата дъщеря на Ерлинг Видкюнсън, и бъдещата невеста се поинтересувала дали момчетата от „Йорун“ приличат на баща си. Спомняла си Ерлен като млад — гостувал им в Бьоргвин — и тогава й се сторил неземно красив. Брат й Бярне Ерлингсън изразил готовност да стори всичко по силите си, за да помогне на младежите.

Докато слушаше Ямелт, Крестин наблюдаваше близнаците. С възрастта те все повече заприличваха на баща си: коприненомеките им гарвановочерни коси се спускаха гладко по главите и се къдреха леко на челата и по тънките им смугли вратове. Имаха тесни лица с високи, правилни остри носове, изящна малка уста с мускулести ъгли. Но брадичките им бяха по-къси и широки от брадичката на Ерлен, а очите — по-тъмни. Вдовицата си даваше сметка, че именно големите, светлосини и бистри очи на Ерлен, широко отворени на слабото му

смугло лице под кичурите гарвановочерна коса, му придаваха толкова изумителна красота.

Стоманеносивите очи на младежите засвяткаха недоволно. Скуюле, който обикновено говореше от името на двамата, се обърна към свако си:

— Благодарим ти за предложението, но вече се разбрахме с Мюнан Бордшон и Инге и се посъветвахме с по-големите ни братя. Инге и баща му са най-близките ни роднини по бащина линия и решихме да поемем на юг, към имението на Инге, и да останем там през лятото, а може и през зимата...

Вечерта — Кристин си беше легнала — момчетата влязоха при нея.

— Надяваме се, разбираш защо постъпваме така, майко — подхвана Ивар Ерленсън.

— Няма да просим помощта и дружбата на роднини, които мълчаливо наблюдаваха как баща ни страда незаслужено — додаде Скуюле.

Майката кимна.

Според убежденията ѝ момчетата постъпваха правилно. Ямелт наистина беше разумен, здравомислещ мъж и отправи предложението си, воден от желанието да помогне, но Кристин се зарадва, задето синовете ѝ останаха предани на баща си, макар и никога да не бе допускала, че някой ден децата ѝ ще служат в дома на човек с името Флюга.

Близнаците едва изчакаха Ивар да позаякне след болестта достатъчно, за да е в състояние да язди, и тръгнаха на път с Инге Флюга. След заминаването им в „Йорун“ настана необичайна тишина. По това време миналата година Кристин лежеше с бебе на ръце. Струваше ѝ се като сън. Само преди месеци се чувстваше млада, с мислите ѝ бяха заети с вълненията и копнежите на млада жена, с надежда, омраза и любов. Сега от многобройната ѝ челяд у дома останаха само четирима синове, а съзнанието ѝ бе обсебено от майчини тревоги за бъдещето на порасналите ѝ деца. В затишието, настъпило в имението след заминаването на близнаците, страхът ѝ за Бьоргюлф се разгоря с ярък пламък.

Когато след смъртта на Ерлен в „Йорун“ заприихаха разни посетители, Нокве и Бьоргюлф се преместиха в стаята с огнището.

Денем Бьоргюлф ставаше от леглото, но не излизаше навън. Майката забелязваше с нарастващ страх, че винаги, когато влезеше при него, синът ѝ оставаше да седи неподвижно на мястото си и изобщо гледаше да не се движи в нейно присъствие. Болестта влоши зрението му. Нокве стана още по-затворен след кончината на баща си, не споделяше нищо с майка си и я отбягваше най-старателно.

Един ден майката събра смелост и попита първородния си син какво е състоянието на брат му. Отначало Нокве ѝ отговаряше уклончиво, но накрая тя успя да изкопчи от него истината.

— Все още вижда силната светлина — призна Нокве, пребледня като платно, обърна се и излезе от стаята.

Преди обяд майката плака до припадък. Отмаляла от ридания, Кристин най-сетне се престраши да поговори спокойно със сина си и влезе в стаята при него.

Бьоргюлф лежеше в леглото. Тя приседна на ръба и по лицето му веднага разбра, че синът ѝ знае за разговора ѝ с Нокве.

— Майко, не плачи, моля те — помоли я изплашено той.

Прииска ѝ се да се хвърли върху сина си, да го притисне в обятията си, да оплаче жестоката му съдба, но само хвана ръката му под завивката.

— Господ те подлага на тежко изпитание, за да провери мъжеството ти, синко — дрезгаво рече тя.

По лицето на младежа се изписа решително, категорично изражение, но му беше нужно малко време, преди да овладее гласа си:

— Отдавна зная, че ми е отредено да нося тежък кръст, майко. През цялото време, докато бяхме в обителта на остров Таутра, брат Аслак ме предупреждаваше да очаквам такава участ. Както нашият Бог Исус Христос бил подложен на изпитание в пустинята, така и аз ще си понеса изпитанието, каза ми монахът. Истинската пустиня за християнската душа настъпвала, когато ни отнемат зрението и сетивата. Тогава душата тръгва из пустинята по стъпките на Спасителя, макар и тялото ни да се намира сред братя или роднини. Аслак ми прочете какво е написал свети Бернар по този въпрос. Осъзнае ли човешката душа, че Господ ѝ е отредил тежко изпитание, няма от какво да се бои. Бог ще ѝ даде сили да устои. Той познава душата ми по-добре от мен.

Бьоргюлф продължи да успокоява майка си в същия дух и в словата му прозираше житейска мъдрост и душевна сила, неподозирана за младеж на неговата възраст.

Вечерта Нокве поиска да поговори с майка си насаме. Съобщи ѝ, че двамата с Бьоргюлф възнамеряват да постъпят в духовното братство на монасите от Таутра и да положат монашеския обет.

Майката остана смаяна, но Нокве запази спокойния си тон. Щели да изчакат Гауте да навърши пълнолетие, за да поеме отговорността за майка си и за по-малките си братя. Двамата с Бьоргюлф щели да дарят на манастира земи, както подобава на синовете на Ерлен Никулаусьон от „Хюсабю“, но без да ощетяват братята си. Баща им не им остави почти нищо в наследство, но тримата най-големи синове, родени преди Гюнюлф Никулаусьон да положи монашеския обет, притежаваха части от стопанства в северните планини. Когато пристъпи към делбата на имуществото си, Гюнюлф подари на племенниците си малко земи. По-голямата част от имотите му, които не принесе в пожертвование на Църквата или за богоугодни дела, монахът завеща на брат си. Отказвайки се от наследствения си дял, Нокве и Бьоргюлф улесняваха Гауте, който щеше да се превърне в глава на семейството и продължител на рода, защото двамата му по-големи братя напуснаха мирския живот.

Кристин остана като попарена. Никога не ѝ бе минавало през ум, че Нокве ще поеме по иначеския път, но не се опита нито да му възрази, нито да го разубеди. Покъртена, майката не посмя да осъди високонравственото намерение на синовете си.

— Още когато като малки живяхме при монасите на север, си обещахме никога да не се делим — поясни Нокве.

Майката кимна. Знаеше за това, но го тълкуваше по друг начин: Бьоргюлф ще заживее заедно с Нокве и бъдещата му съпруга.

Кристин не проумяваше как е възможно младо момче като Бьоргюлф да понася нещастieto си с такова мъжество. Поведението му граничеше с чудо. През пролетта, когато сядаше да поговори с него, не чу от устата му друго, освен богоугодни и доблестни слова. За майката бодрият му дух си остана загадка, но тя предполагаше, че Бьоргюлф отрано е осъзнал какъв ще бъде краят на влошеното му зрение и е обрекъл душата си на Бога още при първия си престой в манастира.

Гнетеше я обаче мисълта за тежките, жестоки страдания, които изтърпя клетото ѝ дете. Самата тя, макар и негова майка, години наред бе останала сляпа за неволите му, защото бе твърде погълната от своите грижи. Останеше ли сама у дома, Кристин Лаврансдатер веднага коленичеше пред иконата на Дева Мария и не пропускаше да се поклони пред олтара на Божията майка в северната част на църквата, когато го отваряха за богомолци. Обляна в горчиви сълзи, Кристин се молеше от все сърце на милостивата Майка на Спасителя да приеме Бьоргюлф като свой син и да му даде утехата, която родната му майка не успя.

Една лятна нощ Кристин внезапно се събуди. Нокве и Бьоргюлф се преместиха да спят на горния етаж, а Гауте остана при Лавранс, защото големите братя искаха да се усамотят и да се отдадат на бдение и молитва. Тя тъкмо започваше да се унася в сън, когато я сепна шум на чардака. По колебливите стъпки позна сляпото момче: Бьоргюлф слизаше по стълбите.

Сигурно излиза за малко навън, предположи тя, но стана и си наметна връхната дреха. Горے вратата се отвори и някой слезе по стълбите на два-три скока.

Майката се втурна към преддверието и излезе навън. През гъстата мъгла се виждаха само смътните контури на отсрещните хамбари. До портата Бьоргюлф ожесточено се мъчеше да се отскубне от ръцете на брат си:

— Какво ще изгубиш, ако се отървеш от мен? — викаше слепецът. — Тогава ще бъдеш свободен от клетвата си и няма по задължение да напуснеш мирския свят.

Кристин не чу отговора на Нокве. Втурна се към синовете си боса по мократа трева. Бьоргюлф, вече успял да изкопчи ръцете си от хватката на брат си, се строполи като отсечен върху големия камък и го заудря с юмруци.

Нокве видя майка си и изтича до нея.

— Прибирай се, майко! Зная как да го успокоя. Казах ти да се прибиращ веднага — настойчиво прошепна той, остави я и отново се върна при брат си.

Кристин се спотаи до едно дърво. Поляната беше пропита с влага, от покривите и от листата се стичаше вода, защото през деня валя проливен дъжд. Сега облаците се снижиха и се образува гъста

бяла мъгла. Синовеите ѝ се връщаха: Нокве водеше Бьоргюлф за ръка. Кристин побърза да си влезе вкъщи.

Лицето на слепеца кървеше. Явно се беше ударил на камъка. Несъзнателно майката притисна длан до устата си и ухапа плътта си.

По стълбите Бьоргюлф продължаваше да се съпротивлява. Политна към стената и закрепя:

— Проклет да е денят, в който съм се родил!

След като чу Нокве да затваря вратата на стаята им, Кристин излезе на пръсти навън. Отгоре долиташе гневният глас на Бьоргюлф. Синът ѝ викаше в изстъпление и проклинаше съдбата си. Майката различи няколко думи. От време на време Нокве се опитваше да го усмири, но гласът му се чуваше като приглушен шепот. Накрая Бьоргюлф престана да крещи и избухна в оглушителни, сърцераздирателни ридания.

Кристин трепереше от студ и болка. Облечена само с нощна риза и наметната с палто, тя стоя навън, докато разпуснатата ѝ коса се намокри от влажния студен нощен въздух. Гласовете на синовеите ѝ утихнаха.

Влезе да нагледа Гауте и Лавранс. Момчетата не бяха чули нищо. Обляна в сълзи, тя протегна ръка в мрака, погали топлите им лица и послуша равномерното им спокойно дишане. Само тези две деца ѝ останаха от цялото ѝ богатство.

Потръпваща от студ, се мушна в леглото си. Едно куче, легнало пред леглото на Гауте, се намъкна в постелята ѝ и се сви на кравай в краката ѝ. Животното често идваше да спи при нея и сърце не ѝ даваше да го изгони, макар че тежкото му тяло притискаше нозете ѝ и те изтръпваха. Старото куче-ловец на мечки с въгленовочерна рошава козина беше любимецът на Ерлен. Тази нощ ѝ беше приятно да усеща топлината на тялото му върху премръзналите си крака.

На следващия ден Нокве се появи чак на закуска. Седна на почетното място. След смъртта на баща му то се полагаше нему.

Докато се хранеха, не обели дума. Под очите му тъмнееха черни кръгове. Майката го последва навън.

— Как е Бьоргюлф? — попита тихо тя.

Нокве продължаваше да избягва погледа ѝ, но отговори, че брат му спи.

— А той... преди изпадал ли е такива състояния? — прошепна тревожно тя.

Нокве кимна и се отправи към стаята си.

Най-големият син не изпускаше брат си от очи и се мъчеше да държи майка си настрана от него. Кристин виждаше колко тежко е и на двамата.

След смъртта на Ерлен стопанин на имението стана Никулаус Ерленсън, но от грижи не му оставаше време да се занимава с уредбата на „Йорун“. Освен това Нокве — също като баща си — не притежаваше нюх и желание за селскостопанска работа. Отговорността за имението падна върху плещите на Кристин и Гауте, защото се наложи да се лишат и от помощта на Юлв Халдуршон.

След злощастните събития, завършили с убийството на Ерлен Никулаусън, съпругата на Юлв се прибра в дома си заедно с братята си. Юлв остана в „Йорун“, за да покаже на клеветниците, че няма да се изплаши от одумките им. Но призна, че го тегли към земите му в Скаун. Твърде дълго живял в чуждо имение, а и вече никой не можел да го упрекне в бягство от мълвата.

Наместникът на епископа обаче се зае да разследва дали Юлв Халдуршон е напуснал жена си според разпоредбите на закона. Затова Юлв се приготви за път, доведе Яртрюд и се канеше да тръгнат на север, преди пътят през планината да стане непроходим. Юлв каза на Гауте, че смята да се споразумее със съпруга на полусестра си, който правел оръжия в Нидарус, и да се установи там, а Яртрюд да остане в имението „Шолвиркста“, поверено на неговия племенник.

Последната вечер, преди Юлв да потегли, Кристин пи в негова чест от позлатената сребърна чаша, завещана на баща ѝ от дядо му, Шетил Шведа. Подари му за спомен семейната реликва и сложи на пръста му златен пръстен от Ерлен, за да го споменава в мислите си.

За благодарност Юлв я разцелува.

— В израз на роднинската ми обич — засмя се той. — Кристин, когато се запознахме и аз — слугата — те заведох при господаря ми, едва ли си предполагала, че някой ден ще се сбoguваме по този начин.

Кристин пламна от смущение, защото Юлв я погледна с някогашната си иронична усмивка. И все пак тя прочете печал в очите му.

— Юлв, не ти ли е мъчно за Трьонделаген, където си роден и израснал? Аз прекарах там само няколко години, но често си мечтая да се върна там.

Юлв пак се засмя, а тя продължи:

— Ако някога се е случило като млада да те оскърбя с надменното си отношение, моля те да ми простиш! Не знаех, че двамата с Ерлен сте близки роднини.

— Не Ерлен, а аз предпочитах да не огласяваме роднинската си връзка. На младини бях много горд. Щом баща ми ме е прогонил от рода си, няма да прося благоволения му, казвах си аз.

Юлв се изправи и се приближи до седналия на пейката Бьоргюлф.

— Разбери ме, синко, за разлика от надменните ми братя и сестри в „Хестнес“ баща ти и Гюнюлф ме приеха като роднина още когато се запознахме като деца. Оттогава се представям като братовчед на Ерлен само когато се налага да изтъкна роднинската ни връзка, за да помогна на него, на съпругата му или на вас, които отгледах като свои деца. Разбираш ли, Бьоргюлф? — разпалено попита той, покри с ръка лицето на слепеца и заслони угасналите му очи.

— Да, разбирам те — отвърна Бьоргюлф глухо иззад пръстите му и кимна.

— Разбираме те, Юлв — Никулаус отпусна ръка върху рамото му.

Гауте също се приближи до тримата. Кристин се почувства малко излишна, защото мъжете се канеха да говорят на тема, непонятна за нея.

— Бъди сигурен, Юлв, че всички те разбираме. Ерлен и семейството му никога не е имало по-предан приятел от теб. Бог да те благослови!

На следващия ден Юлв пое на север.

През зимата Бьоргюлф поне наглед си възвърна душевното равновесие. Идваше да се храни на масата заедно с останалите, ходеше на църква и с радост и желание приемаше помощта на майка си, която непрекъснато го обгрижваше.

Понеже времето си минаваше, а синовете й повече не споменаха за манастира, Кристин изпитваше все по-силно нежелание да се

раздели с първородния си син, решил да се отдаде на монашески живот.

Майката осъзнаваше, че за Бьоргюлф манастирът е най-доброто убежище, но не искаше да изгуби Нокве. Сякаш първородният ѝ син все пак беше по-здраво свързан с майчиното ѝ сърце, отколкото другите братя.

Кристин се съмняваше, че Нокве има призвание за монах. Учеше старателно, притежаваше превъзходна памет и с желание се отдаваше на молитвено уединение, но майката не забелязваше у него склонност да се отдаде на духовен живот. Нокве ходеше на църква по задължение, често пропускаше службите по незначителен повод, двамата с Бьоргюлф посещаваха енорийския свещеник, ала изповедите им се свеждаха до най-общо признание на греховете им. С новия свещеник ги свързваше роднинска връзка: отец Даг Ролфсън беше син на Ролф от „Блакаршарв“, а неговата съпруга се падаше братовчедка на Рагнфрид Иваршдатур. Затова отецът идваше често в „Йорун“ да навести стопаните. Въпреки че Даг беше млад, около трийсетгодишен, образован и съвестен, Нокве и Бьоргюлф се държаха студено с него. Гауте обаче бързо се сприятели с Даг. Единствен той от синовете на Ерлен се сближи с хората от Сил. Но най-отчужден от околните остана Никулаус. Той неизменно странеше от връстниците си. Случеше ли се да присъства на танцова забава или вечеринка, Нокве заставаше далеч от другите и само наблюдаваше с надменно изражение. Понякога се поддаваше на своя приумица и се включваше в забавата. Прави го, за да покаже колко е здрав, силен и пъргав, казваха си хората. Нокве открай време кипваше бързо и я налиташе с юмруци. След като надви двама-трима признати побойници в околността, си извоюва хорското страхопочитание. А когато му се приискаше да потанцува с някоя девойка, младежът не се съобразяваше нито с братята, нито с роднините ѝ. Танцуваше невъзмутимо с нея, а после двамата се усамотяваха. Нямаше жена, която да отблъсне Никулаус Ерленсън. Това ни най-малко не му спечели повече симпатии.

Откакто Бьоргюлф ослепя, Нокве рядко го оставяше сам, но отидеше ли на забава, оставаше верен на себе си. Престана да ходи на лов, ала през есента си купи от областния управител извънредно скъп бял сокол. Продължаваше ревностно да се упражнява в стрелба с арбалет и физически занимания. Въпреки слепотата си Бьоргюлф се

научи да играе шах и двамата братя често прекарваха цял ден над дъската, защото се превърнаха в запалени шахматисти.

До ушите на Кристин стигнаха слухове за Нокве и младата Турдис Гюнаршдатер от „Шене“. През лятото Турдис живя в хижата на пасището, а Нокве излизаше от къщи през нощта. Майката се досещаше къде ходи.

Сърцето ѝ биеше тревожно и се мятеше в гърдите като лист на трепетлика. Турдис произлизаше от стар, уважаван род и се славеше като добродетелна, невинна девойка. Нокве не би дръзнал да я обезчести, успокояваше се майката. Ако забравят за благоприличието, Нокве ще трябва да се ожени за нея. Макар и да се срамуваше от мислите си, Кристин усещаше, че няма никак да се разтревожи, ако двамата се венчаят. Само допреди две години стопанката на „Йорун“ никога не би се съгласила девойка като Турдис Гюнаршдатер да ѝ стане снаха и да наследи имението ѝ. Дядото на девойката имаше четирима женени синове и всички живееха в едно имение, а родителите на Турдис имаха многобройна челяд и девойката би била бедна невеста. От рода им всяка жена раждаше най-малко по едно слабоумно дете. Духовите подменяха рожбите или ги омагьосваха. Колкото и да се опитваха домашните да защитят родилките, не помагаха нито кръщение, нито водосвет. В „Шене“ живееха двама старци — подменени от духовете според отец Айрик — и две глухонеми деца, а феята омагьосала най-големия брат на Турдис, когато бил на седемнайсет години. Иначе родът от „Шене“ се славеше с доброто си възпитание, следваха го добра сполука и благоденствие, ала потомците му бяха твърде много и нямаше изгледи да забогатеят.

Един Господ знаеше дали Нокве ще успее да се отклони от намерението си, без да прегреша, нарушавайки обета си да служи на Дева Мария. Според манастирския устав всеки желаещ да се обрече на Бога беше длъжен да живее една година в обителта като послушник, преди да се подстриже за монах. Ако през това време осъзнае, че не е призван да възхвалява Господ, далеч от мирския свят, има право да напусне манастира. Според легендите италианската графиня, майка на великия доктор по теология и проповедник Тома Аквински, го затворила в една стая с красива блудница, за да разколебае намерението му да се откаже от светския си живот. Постъпката на графинята ѝ се струваше възмутителна, но въпреки коварството си

майката на теолога се помирила с Бог преди смъртта си. Едва ли готовността ми да приема с отворени обятия Турдис от „Шене“ за снаха е голям грях, утешаваше се Кристин.

През есента Ямелт Халваршон се отби във „Формо“ и потвърди слуховете из долината, че са се случили много важни събития. В единодушие с най-висшите църковни дейци, рицари и членове на кралския съвет крал Магнюс Айриксьон решил да поделит властта си между двамата си синове от кралица Бланш. Свикал знатните господа в крепостта „Вардберг“ и обявил по-малкия си син Хокон за крал на Норвегия. Светски и учени мъже се заклели над реликви да бранят краля и страната си. Новият монарх бил хубаво тригодишно дете с многостранни заложби и според плана на управляващите щял да расте в Норвегия под вещите грижи на четири от най-знатните рицарски съпруги и на четирима лични приближени на краля — двама с духовен сан и двама със светски — които щели да бдят над невръстния крал в отсъствието на Магнюс и Бланш. Според мъвата Ерлинг Видкюнсьон и епископите на Бьоргвин и Осло били подбудители на идеята за отделянето на кралствата, а Бярне Ерлингсьон, който се радвал на изключителното благоволение на крал Магнюс, го убедил в предимствата ѝ. Всички поданици на кралството посрещнали новината с надеждата, че новият крал ще допринесе за благо на Норвегия, защото ще живее в страната и ще защитава законите, правата и интересите ѝ, вместо да пилее времето и силите си и да прахосва богатствата на кралството за начинанията си в чужбина.

За Кристин тази вест не беше по-въълнуваща от вестите за раздора с немските търговци в Бьоргвин или за войните на краля в Швеция и Дания. Новината за новия крал отекна в ушите като грохота на гръмотевица из планините някъде в далечината. Но синовете ѝ явно коментираха тези събития помежду си. Разказът на Ямелт ги хвърли в потрес. Бьоргюлф закри с ръка очите си, опрял чело на дланта си. Гауте слушаше, затаил дъх, а пръстите му стискаха дръжката на камата. Задъхан, Лавранс местеше непрекъснато поглед от свако си към Нокве, седнал на почетното място. Най-големият брат пребледня, а в очите му пламна възмущение.

— Неведнъж се е случвало най-върлите противници на някой доблестен пълководец да поемат по пътя, който им е показал той, и да постигнат успех, но чак след като го хвърлят за храна на червеите. Уверят ли се, че устата му е пълна с пръст, тези страхливци вече не се боят да признаят правотата на думите му.

— Сигурно си прав, синко — глухо се съгласи Ямелт. — Баща ти пръв се сети за този изход от трудното положение: в Норвегия и Швеция да управляват двама крале. Ерлен Никулаусън безспорно беше далновиден и мъдър мъж. Умееше да мисли мащабно. Но те съветвам да внимаваш какво говориш, Никулаус. Едва ли искаш с прибързаните си обвинения да навредиш на Скюле...

— Скюле не ме е молил за позволение — възрази остро Нокве.

— Да, вероятно не е съобразил, че ти си вече пълнолетен. И аз забравих. Дадох му съгласието и благословията си, преди да се закълне над меча на Бярне.

— Според мен Скюле се е сетил, но е знаел, че никога няма да склоня. А мъжете от Гиске са имали нужда от мехлем за гузната си съвест...

Скюле Ерленсън стана васал на Бярне Ерлингсън. На Коледа Скюле гостува на леля си в „Елин“ и там се запозна с младия благородник. Бярне му отвори очите, че решаващо за помилването на Ерлен Никулаусън се оказало застъпничеството на Ерлинг и на сина му пред крал Магнюс. Без тяхната подкрепа Симон Андресън нямало никога да издейства освобождението му. Мвар още живееше при Инге Флюга.

В думите на Бярне Ерлингсън имаше нещо вярно, защото казаното съвпаднаше с онова, което Симон разказа на Кристин за пътуването му до град Тюнсберг. Въпреки това тя таеше силно разочарование от Ерлинг Видкюнсън, защото ѝ се струваше, че при желание от негова страна можеше да смекчи жестоките глоби, наложени на съпруга ѝ. Кристин не винеше Бярне, понеже по онова време той беше съвсем млад, но не одобряваше решението на Скюле да дружи със сина на Ерлинг. Дъхът ѝ секваше при мисълта, че близнаците тръгнаха по широкия свят и вече действаха на своя глава. Та те бяха още деца...

Думите на Ямелт я изпълниха със силен страх и тя не смееше да даде воля на опасенията си. Ако в твърденията на мъжете, че

коронясването на невръстното дете в Тюнсберг ще донесе благоденствие и спокойствие за народа, имаше нещо вярно, значи норвежците вече десет години щяха да се радват на безоблачно съществуване, ако Ерлен не беше... Не! Не искаше да свързва покойника с тези събития, но не можеше да се спре именно защото синовете им бяха запомнили баща си като почтен и свършен, великолепен воин и безупречен рицар. Кристин също споделяше години наред мнението, че благородниците и богатите роднини на Ерлен го предадоха и той падна жертва на голяма несправедливост, но Нокве отиде твърде далеч, когато ги посочи като виновници за смъртта на баща си. Кристин имаше вина за кончината му, ала истинската причина за трагичната му гибел се коренеше в неблагоприятното му и в отчаяните му самозвани прояви.

И все пак майката се дразнеше, задето Скюле е избрал да служи на Бярне Ерлингсън.

Дали ще доживее деня, в който ще спре да се измъчва от непрестанен страх и безпокойство? „Исусе, спомни си каква тревога и скръб е понесла заради теб блажената Ти майчица, смили се над мен — и аз съм майка — и ме успокой!“

Майката се тревожеше и за Гауте. Момчето притежаваше качествата, нужни за добър стопанин, но в желанието си да възстанови благосъстоянието на рода си проявяваше импулсивност. Нокве му даде пълна свобода и му развърза ръцете и Гауте веднага се зае с всевъзможни начинания. С неколцина селяни подновиха топенето на блатна руда в планината. Гауте продаде много стока: не само от арендата, а и от добивите на имението. Кристин беше свикнала хамбарите и складовете в „Йорун“ да са винаги пълни със запаси и се ядосваше на сина си, когато той бърчеше нос, погнусен от гранясалото масло, и ѝ се подиграваше, защото държи десетгодишна сланина в килера. Но Кристин искаше да е сигурна, че в имението има достатъчно храна и дори и при лоша реколта ще останат провизии за бедняците, които идват да молят за зальк хляб. Стопанката държеше да е подготвена за деня, когато в старото имение отново вдигнат сватба, отпразнуват кръщение или дават пиршество.

Кристин изостави надеждите синовете ѝ да си осигурят бляскаво бъдеще. Щеше да посрещне със задоволство решението им да останат в имението. Би могла чрез размяна така да събере имотите си, че трима от синовете ѝ да живеят в тях. Земите в „Йорун“ и частта от „Лаугарбрю“, намираща се от тази страна на реката, бяха достатъчни да изхранват трима собственици. Дори и младежите да не служат в кралския двор, нямаше да тънат в мизерия. В долината цареше мир и спокойствие. Размириците между знатните господа не занимаваха тукашните стопани. Ако оставането им в „Йорун“ се сметне за падение на родовата власт и слава, Бог ще помогне на потомците им да се издигнат, ако реши, че е за тяхно добро. Но Кристин съзнаваше колко безсмислено е да се надява синовете ѝ да заживеят заедно в „Йорун“. В техните жили течеше буйната кръв на Ерлен Никулаусън и те никога нямаше да се отдадат на спокойно, безметежно съществуване.

Душата на Кристин намираще утеха и покой само когато мислите ѝ отлитаха към двете малки деца, които лежаха погребани в земята.

През тези години не измина и ден, без майката да ги спомене на ум. Гледаше техните връстници и се питаше какви ли щяха да бъдат децата ѝ, ако бяха оцелели.

Докато изпълняваше ежедневните си задължения с неизменното си трудолюбие и старание, но угнетена и угрижена, двете мъртви деца не напускаха мислите ѝ. В мечтите ѝ Ерлен и Мюнан растяха, ставаха все по-хубави и се превръщаха в безупречни синове: Мюнан беше предан към роднините си като Нокве, но се отнасяше към майка си ласкаво и разговорливо като Гауте и никога не я тревожеше с опасните си приумици; Мюнан притежаваше нежната душа и грижовността на Лавранс, но споделяше с майка си всичко, което терзаеше мислите му. Мюнан беше умен като Бьоргюлф, но пощаден от недъг, който да хвърля сянка над щастието му. В проникателните му разсъждения не се долавяше горчивина. Мюнан притежаваше самостоятелността, силата и смелостта на близнаците, но за разлика от тях не беше буен и своенравен.

С мислите си за малкия Ерлен Кристин възкресяваше всички сладки, весели спомени за красотата на скъпите си рожби от времето, когато бяха деца. Представяше си как Ерлен, изправен върху коленете ѝ, чака да го облече. Тя обгръща с ръце голото му пухкаво телце, а безценното ѝ съкровище протяга малките си ръце и обръща очи към

нея, за да се домогне до лицето и ласките ѝ. Кристин го учи да ходи: препасала е гърдите му със сгъната кърпа и я е мушнала под мишниците му. Малкият Ерлен виси в тази своеобразна юзда, отпуснат като чувал, рита безпомощно с крака и се залива от смях, гърчейки се като ларва. Тя го носи на ръце до обора, при телетата и агнетата, и Той крещи от радост при вида на свинята и прасенцата ѝ. Отмята назад глава и зяпва удивено гълъбите, накацали по покрива на плевнята. Детето тича до нея в избуялата трева до канарите, кара майка си да му откъсне всяка ягода, която е видял, и веднага ги омиа от ръката ѝ, оставяйки шепата ѝ мокра от лакомата си уста.

Кристин съживяваше всички радости, които ѝ бяха доставяли децата ѝ, във въображаемия си живот с двете малки момчета и мечтите ѝ помагаха да забрави за грижите си.

Изминаха три години от погребението на Ерлен. Хората престанаха да одумват Турдис и Нокве, но Кристин и двамата братя вече не отвориха дума за манастира. В майчиното сърце се разгоря крепка надежда. Кристин нямаше сили да я задуши, защото цялото ѝ същество се съпротивляваше на мисълта, че най-големият ѝ син ще се обрече на монашески живот.

В навечерието на Еньовден в „Йорун“ се прибра Ивар Ерленсън. Близнаците напуснаха дома си на шестнайсет години, още подрастващи. Сега Ивар, вече възмъжал, приближаваше осемнайсет — беше се разхубавил и Кристин не можеше да му се нагледа.

На следващата сутрин майката му занесе закуската в леглото. Опече пшеничен хляб с мед, тънки питки и му наточи бира от последното буре, останало след коледното варене. Приседна на ръба на леглото, докато Ивар се хранеше, и го слушаше с усмивка. Разгледа внимателно всяка негова дреха, разрови торбите му, претегли новата му катарам в тясната си загрубяла ръка, извади камата му от ножницата, похвали я и говореше с възхита за всичките му вещи. Ивар ѝ разказваше за живота си, а майката го слушаше с усмихнати устни и очи.

— Майко, най-добре да ти кажа защо съм дошъл. Ще поискам съгласието на Нокве да се оженя.

— Какви ги говориш, Ивар! — плесна с ръце тя. — Ти си толкова млад! Да не ти е хрумнало някое безумие!

Синът ѝ я помоли да го изслуша. Бъдещата му годеница — млада вдовица на име Сигне Гамалсдатер — живеела в „Рогнхайм“ в местността Фаускар. Арендата на имението възлизала на шест марки сребро годишно. По-голямата част от него притежавала Сигне, след като наследила единственото си дете. Инге Флюга обещал да помогне на вдовицата във възникналия правен спор между нея и роднините на покойния ѝ съпруг, но се опитал да се облагодетелства противозаконно от затруднението ѝ. Ивар се възмутил от мерзостта му, взел жената под крилото си и лично я завел при епископа. Синът на Ерлен открай време се радвал на бащинското благоволение на Негово Преосвещенство. Ако някой се заемел да разследва делата на Инге Флюга в областта, наяве щели да излязат доста нелицеприятни неща, но синът на Мюнан предвидливо поддържал приятелски взаимоотношения с влиятелните мъже в околността, заставял със заплахи по-бедните да си мълчат и хвърлял прах в очите на епископа, като се преструвал на много усърден в работата си. Халвар не желал да проявява прекалена строгост заради приятелството си с Мюнан. Но този път нямало как да му се размине. Братовчедите се разделили, изпълнени с неприязън един към друг. След като напуснал дома на Инге Флюга, Ивар се отбил в „Рогнхайм“. Това се случило по Великден. Синът на Ерлен останал да помага на Сигне в имението през пролетта и заедно решили да се венчаят. Сигне намирала Ивар за достатъчно зрял, та да стане неин съпруг и да защитава интересите ѝ. А епископът питаел към Ивар само добри чувства, макар че Ивар Ерленсън бил още твърде млад и необразован, за да му повери сериозна задача. Все пак Ивар гледал на бъдещия си живот в „Рогнхайм“ с вяра в успеха си.

Кристин го изслуша, докато неспокойно мърдаше ключовете на колана си. Думите на Ивар ѝ се сториха благоразумни, а и майката не смяташе, че Инге Флюга ще донесе нещо по-добро на сина ѝ, но Кристин се чудеше какво ще си помисли клетият Мюнан Бордшон.

Избраницата на Ивар, трийсетгодишна, произлиerala от беден род без знатни особи, но първият ѝ съпруг се замогнал и сега тя живеела богато. Ивар описа Сигне като почтена, нежна и сваятна жена.

Никулаус и Гауте тръгнаха на юг с Ивар, за да се запознаят с бъдещата си роднина. Кристин предпочете да остане при Бьоргюлф.

Не след дълго двамата й синове се прибраха и Нокве съобщи на майка си, че Ивар се сгодил за Сигне Гамалсдатер. Сватбата щяла да се състои в „Рогнхайм“ през есента.

Няколко дни по-късно Нокве влезе при майка си, която шиеше празнична дреха за Ивар. Младежът залости вратата и обяви намерението си още наесен двамата с Бьоргюлф да поемат на север и да постъпят като послушници в манастира. Гауте вече навършил двайсет години, а Ивар ставал пълнолетен след женитбата си. Кристин не коментира решението му и започнаха да обсъждат как да изпратят в обителта вещите, които се полагат на двамата братя.

След два-три дни в „Йорун“ дойдоха пратеници, за да поканят стопаните на годеж: Осмюн от „Шене“ давал внучката си за жена на почтен селски син от Довре.

Същата вечер Нокве пак влезе при майка си и затвори вратата. Седна на ръба на огнището и започна да разравя жарта с пръчка. Кристин запали малък огън, защото това лято нощите се случиха студени.

— Напоследък пристигат само вести за празненства и сватби, майко — засмя се Нокве. — Първо годеж в „Рогнхайм“, а сега и в „Шене“. Скоро Ивар ще вдигне сватба, а когато дойде време Турдис да мине под венчило, аз вече ще съм облякъл монашеското расо.

След кратко мълчание Кристин подхвана, без да вдига очи от ръкоделието си:

— Според мнозина Турдис Гамалсдатер щяла да съжалява горчиво, ако станеш монах.

— Някога и аз си мислех така — отрони Нокве.

Кристин остави дрехата в скута си. Погледна спокойното непроницаемо лице на сина си. Нокве й се видя приказно красив: тъмната му коса се спускаше, пригладена назад от бялото му чело, и се виеше на меки къдрици зад ушите и над тънкия му смугъл врат. Имаше по-правилни черти от баща си, по-широко и изразително лице, по-малък нос и по-сочни устни, а ясните му сини очи изглеждаха още по-красиви под равните черни вежди. И въпреки това синът отстъпваше по хубост на баща си. Липсваше му котешката мекота на Ерлен, ленивата му грация, дъхът на неувяхваща младост.

Майката размърда дрехата върху коленете си, но не започна да шие. След малко продължи, докато пригладеше с иглата ръба на плата:

— Нокве, не забравяй, че не съм отронила и дума против богоугодното ви намерение. Не бих се осмелила да направя подобно нещо, но ти си толкова млад... Ти си поучен от мен и сигурно знаеш какво е казано в светото писание: „Никой, който е сложил ръката си върху ралото и погледва назад, не е годен за царството Божие.“

По лицето на сина ѝ не трепна и мускул.

— Отдавна сте решили да постъпите в манастир, зная — не се отказваше майката. — Още от деца. Но тогава нямахте представа от какво трябва да се откажете, ако поемете по иноческия път. Вече си мъж, Нокве, не смяташ ли, че е по-добре да почакате още малко, докато си изясните дали имате нужното призвание? Ти като първороден син следва да поемеш имението в свои ръце ѝ да застанеш начело на рода...

— Нима се осмеляваш да разколебаваш намерението ми? — задъха се Нокве.

Изправи се, отривисто разтвори дрехата си и разголи гърдта си, където сред черните косми личеше родилният му белег: пет кървавочервени петънца.

— Вероятно не си допускала, че разбирам защо плачеше и се разкайваше, докато ме целуваше по гърдите като малък. Наистина нямах представа, но думите, които изричаше през сълзи, се запечатаха завинаги в паметта ми. Майко, майко, нима забрави как си отиде татко? Умря безславно, без да се изповяда и без да получи последни напътствия. Как смееш да ни разубеждаваш! Двамата с Бьоргюлф осъзнаваме от какво се отказваме. Не ми се струва голяма загуба, ако се сбогувам с възможността да управлявам имението, да се оженя и да се радвам на семейно щастие и съгласие, в каквото живяхте вие двамата с татко, откакто се помня.

Кристин пусна ръкоделието в скута си. В съзнанието ѝ нахлуха спомени за хубавите и лошите мигове от съвместния ѝ живот с Ерлен. Нокве — още дете — не разбираше от какво се отказва. Въпреки натрупания опит от преживяванията си — побоища, опасни начинания, леконравни постъпки и любовни похождения — синът ѝ си оставаше невинно дете.

Нокве забеляза напирашците в очите ѝ сълзи и закрещя:

— Quid mihi et tibi est, mulier?^[1] — Кристин потрепери, но синът ѝ продължи в изстъпление: — Господ едва ли е изрекъл тези думи, защото е презирал майка Си. Но е искал да я отклони от намерението ѝ — нея, пречистата и непорочната — когато тя понечила да го съветва как да използва силата Си, дадена му от Неговия Отец на небето, а не от онази, която Го е родила. Майко, не смей да ме разубеждаваш от решението ми...

Кристин сведе глава, а Нокве продължи съвсем тихо:

— А забрави ли, че именно ти ме отблъсна? — Нокве млъкна, защото гласът му се разтрепери. — Искях да коленича до теб пред смъртния одър на баща ми, но ти ме изпъди. Сърцето ми стене в гърдите, щом се сетя за постъпката ти.

— Затова ли охладня към мен след смъртта на баща си? — едва доловимо попита Кристин.

Нокве не отговори.

— Вече разбирам. Не си ми простил обидата, Нокве...

Синът ѝ отмести очи встрани.

— Понякога успявах да забравя колко ме нарани, майко — промълви задавено той.

— Не си успял. Нокве, Нокве — извика тя жално и горчиво, — обичам Бьоргюлф не по-малко от теб! Та аз съм му майка. Майка съм и на двама ви! Постъпи жестоко, като завинаги затвори вратата между мен и него!

Бледото лице на сина ѝ стана съвсем бяло.

— Да, майко, отчуждих ви. Жестоко съм постъпил, казваш... Дано Бог ти донесе успокоение. Нямах представа... — гласът му премина в глух шепот, сякаш силите го напуснаха. — Реших да не те... Искях да ти спестим мъката.

Нокве ѝ обърна гръб и пое към вратата. Махна резето, но спря. Майката го повика по име. Той се върна и застана пред нея с клюмнала глава.

— Майко... Зная, че не ти е никак лесно...

Кристин сложи ръце на раменете му. Нокве не ѝ позволи да види лицето му, но наведе глава и целуна китката ѝ. Кристин си спомни, че същото веднъж направи и баща му, но не се сещаше кога.

Погали ръкава му, а той я потупа по бузата. После седнаха и помълчаха.

— Майко — обади се Нокве с тих, равен глас. — Още ли пазиш кръста, който ти е завещал брат ми Орм?

— Да, обещах му да не го свалям от врата си.

— Ако Орм знаеше, че и аз ще остана без наследство и без правото да се наричам благородник, щеше на драго сърце да ми го даде.

Кристин извади малкия сребърен кръст изпод ризата си, стоплен от досега с гръдта ѝ, и го подаде на Нокве. Той долепи почтително устни до реликвария върху кръста, закопча верижката на врата си и мушна скъпоценния дар под дрехата си.

— Помниш ли брат си Орм? — попита майката.

— Не съм сигурен. Така ми се струва, но вероятно съм си изградил представа за него, защото ти непрекъснато ми разказваше какъв е бил, когато бях малък.

Нокве постоя още малко при майка си, после се надигна и стана:

— Лека нощ, майко!

— Бог да те поживи, синко, лека нощ!

Нокве излезе. Кристин прибра сватбената дреха на Ивар и шевните си принадлежности. Изгаси огъня.

— Бог да те поживи и да те пази, Нокве.

Духна свещта и излезе от старата къща.

Случи се Кристин да срещне Турдис в едно имение. Стопаните се бяха разболели и не можаха да приберат сеното. Братята и сестрите от гилдията на свети Улав им се притекоха на помощ. Вечерта Кристин и девойката повървяха заедно. Възрастната жена пристъпваше бавно като старица и бърбеше за дреболии. Успя да предразположи Турдис и девойката сама пожела да ѝ сподели какво се е случило между нея и Нокве.

Двамата се срещали в градината на родителите ѝ, а миналото лято, когато Турдис отседнала в планинската им хижа, Нокве я посещавал през нощта. Никога не посегнал да оскверни невинността ѝ. Турдис била чувала какви ли не приказки за него, но към нея Нокве проявявал почтителност и не я оскърбил нито с думи, нито с дела.

Няколко пъти легнал до нея върху кожите на леглото и си говорили. Турдис го питала дали възнамерява да я поиска за жена, но Нокве ѝ отвърнал, че се е врекъл да служи на Светата Дева. През пролетта пак я уверил в намерението си да постъпи в манастир и Турдис се отказала да се противопоставя на бащината и дядовата си воля.

— И двамата щяхте да страдате много, ако Нокве бе нарушил обета си, а ти се бе опълчила срещу роднините си — съгласи се Кристин.

Подпря се на греблото си и загледа девойката. Турдис беше нежна, красива, кръглолика, а хубавата ѝ коса бе сплетена на тежка руса плитка.

— Господ ще ти отреди щастие, миличка. Годеникът ти ми се вижда смел и свестен момък.

— Да, и аз харесвам Ховар — промълви девойката и избухна в горчиви сълзи.

Кристин я утеши с думи, както се очаква от една възрастна, благоразумна жена, но сърцето ѝ се сви от мъка, защото не можеше да нарече това добродетелно здраво девойче своя дъщеря.

След сватбата на Ивар Кристин остана известно време в „Рогнхайм“. Сигне Гамалсдатер не се отличаваше с физическа красота и изглеждаше доста състарена и изтощена, но притежаваше благ и смирен характер. Обичаше съпруга си от все сърце и във всяко нейно действие, продиктувано от старанието да угоди на майка му и братята му, прозираше убеждението ѝ, че те я превъзхождат всячески и заслужават най-голямо уважение и почит. Досега на Кристин не ѝ се беше случвало някой да пренебрегне собствените си потребности и да се опитва да отгатне всичките ѝ желания в стремежа си да я обгрижва. Дори когато разполагаше с десетки слуги в „Хюсабю“, никой не се съобразяваше с нейното удобство и здраве. Понеже Кристин поначало не пестеше сили и се стараше да облекчи работата на прислугата си, никому никога не бе хрумвало да пощади стопанката от непосилен труд. Готовността на Сигне да се погрижи за удобството на свекърва си се отрази добре на Кристин и тя се привърза искрено към снаха си. Вече се молеше не само Ивар да живее щастливо с невестата си, но и Сигне никога да не се разкайва за избора си да повери честта си и имотите си в ръцете на съвсем млад стопанин.

След Архангеловден Нокве и Бьоргюлф тръгнаха към областта Трьонделаген. След като се сбогува с тях, майката научи само, че двамата пристигнали в Нидарус в добро здраве и постъпили като послушници в братството на монасите на остров Таутра.

От една година Кристин живееше в „Йорун“ заедно само с двама от синовете си. Струваше ѝ се, че откакто домът ѝ опустя, мина много време. Когато миналата есен изпрати Нокве и Бьоргюлф до Довре, и поемайки обратно към имението, мина покрай църквата и устреми поглед надолу, където поляните лежаха под килим от мразовита мъгла и не се виждаха дори къщите в „Йорун“, ѝ мина през ум: вероятно така се чувства онзи, който язди към родния си дом със съзнанието, че от него са останали само пепел и студени въглини.

Пое по старата пътека покрай руините на ковачницата, тази година почти изцяло обрасли с треви — нагъсто избуяло еньовче, кръглолистна камбанка и птичи фий — и в природната картина съзря изображението на собствения си живот: в бруленото от бури и ветрове, потънало в сажди ковашко огнище вече никога нямаше да припламне старият огън; земята наоколо беше посипана със стъпкани въглища, но по опустошеното от пожара място никнеше тънка, ниска, лъскава трева. А в пукнатините на старата пещ цъфтеше неизменната теснолистна върбовка с дълги червени стъбла.

[1] *Quid mihi et tibi est, mulier?* (лат.) — Какво има между Мене и тебе, жено? (Йоан 2:4) — Бел.авт. ↑

2.

Една вечер Кристин заспа, но я разбуди тропот на копита в двора. Новодошлите потропаха на вратата. Гауте излезе и посрещна гостите си гръмогласно и радушно. Слугите станаха. От стаята на горния етаж долетя шум от гласове и стъпки. В глъчката Кристин разпозна ядосания глас на Ингрид. Да, младата слугиня е добро момиче, не си позволява волности с мъжете, помисли си стопанката. Младежите възнаградиха остроумните и хапливи забележки на Ингрид с дружен залп от оглушителен смях. Разнесе се звучният глас на Фрида. Бедничката, никога няма да поумнее. Слугинята беше почти връстница на Кристин, но господарката още я пазеше от необмислени постъпки...

Кристин се обърна на другата страна и заспа.

На следващата сутрин, както обикновено, Гауте стана в ранни зори. Случеше ли се да пие бира до късно, Гауте нямаше нужда от много сън. Гостите обаче се появиха чак към обяд. През деня останаха в имението. Понякога при Гауте идваха познати, за да търгуват, друг път просто се събираха на приятелска разпивка. Младият стопанин се славеше като изключително гостоприемен.

Кристин се погрижи младежите да получат най-отбрани ястия. Несъзнателно на устните ѝ се появи усмивка, докато слушаше доволно как в бащиното ѝ имение се възвръща някогашната весела глъчка и оживление. Но стопанката размени само няколко думи с новодошлите и не ги огледа. Виждаше единствено колко приветлив и общителен е Гауте.

Третият син на Ерлен намираще общ език и с обикновените хора, и с богатите селяни. Процесът срещу убийците на баща му навлече голямо нещастие на роднините им и стопаните от няколко имения и родове старателно отбягваха срещите със синовете на Ерлен Никулаусън, но Гауте нямаше врагове.

Господин Сигюр от „Сюнбю“ искрено обикна младия си роднина. Кристин се запозна с братовчед си едва когато съдбата го доведе до смъртния одър на съпруга ѝ, но Сигюр ѝ засвидетелства

безпрекословната си роднинска солидарност. След кочината на Ерлен Никулаусъон братовчедът на Кристин остана в дома ѝ почти до Коледа и направи всичко по силите си, за да помогне на вдовицата и на осиротелите ѝ синове. Младежите му показаха искрената си признателност и уважение, но само Гауте се сближи с него и свикна да му гостува в „Сюнбю“.

Рицарят нямаше живи деца и когато някой ден Сигюр — внук на Ивар Йеслинг — предадеше Богу дух, имението му щеше да премине в ръцете на Хафтуровите синове, защото те бяха най-близките му наследници. Господин Сигюр, вече на преклонна възраст, носеше тежък кръст: преди четирийсет години младата му съпруга си изгуби разсъдъка при раждане. Всеки ден рицарят се отбиваше при нея да провери как се чувства тя. Лудата живееше в една от най-хубавите къщи в „Сюнбю“ и я гледаха няколко слугини.

— Знаеш ли кой съм, Юрид? — питаше я той.

Понякога тя не му отговаряше, а друг път отвръщаше:

— Зная кой си. Ти си пророк Исаия, който живее в Брутвайт, на Брутвайтския хълм.

Съпругата на рицаря неизменно държеше вретено на коленете си. В добрите си дни предеше равна тънка нишка, но в лошите сваляше вълната, която слугините ѝ бяха разчепкали, и я разпръскваше из цялата стая. След като Гауте разказа на майка си за нещастията в „Сюнбю“, Кристин всеки път посрещаше братовчед си със сърдечна топлина, но отклоняваше поканите да посети „Сюнбю“. За последно ходи там, когато се сгоди за Ерлен.

Гауте Ерленсъон беше най-нисък от синовете на Кристин. Сред стройната майка и снажните си братя Гауте изглеждаше почти дребен, макар ръстът му да надвишаваше средния. След като по-големите му братя и близнаците напуснаха имението, Гауте придоби повече увереност във всичките си начинания. Преди беше мълчалив в присъствието им. Хората в околността го смятаха за много хубав мъж. Гауте притежаваше изразително лице. Лененорусата коса, големите сиви очи, разположени симетрично под челото, продълговатото лице с приятно закръглени бузи, здравият тен и правилните устни — всичко това бе наследил от дядо си. Главата му стоеше красиво върху раменете. Гауте притежаваше необикновено силни, мускулести, възедри ръце, но краката му изглеждаха къси и криви. Затова винаги

носеше широки дрехи, освен когато работата не го принуждаваше да облече къс елек. По онова време късите празнични одежди се смятаха за белег на изискан вкус. Селяните възприеха тази мода от пътуващите из долината знатни господа. Но селяните се радваха от сърце на младия стопанин от „Йорун“, когато Гауте отиваше на църква или на пиршество, пременен в дългопола, красиво извезана зелена одежда, сребърен колан около тънкия кръст и наметнат с широк плащ, подплатен с еленова кожа. В ръката си неизменно държеше великолепна обкована със сребро брадва, която Ивар Йеслинг бе завещал на зет си Лавранс Бьоргюлфсън. Хората гледаха доволно как Гауте Ерленсън тръгва по пътя на предците си, макар и още съвсем млад, и всячески се стреми да се придържа към установената традиция в облеклото и начина на живот.

Не съществуваше по-красива гледка от Гауте, възседнал жребец. Младият мъж се славеше като ненадминат ездач, а хората от околността се хвалеха навред, че в Норвегия няма кон, който Гауте да не може да укроти и обзиди. Носеха се легенди как миналата година, докато бил в Бьоргвин, успял да обуздае буен млад жребец. Животното измъчило не един опитен ездач, но в ръцете на Гауте станало кротко като агне и той го яздил без седло, а за юзда използвал лента на девойка. Кристин попита сина си дали всичко това е истина, но той само се засмя и отговори уклончиво.

Кристин отдавна беше забелязала, че синът ѝ не се свени в общуването с жени. Макар поведението му да не ѝ се нравеше, майката разбираше донякъде лекомислието му, защото виждаше колко ласкаво се отнасят девойките към младия красавец, приветлив и приказлив по природа. За Гауте любовните похождения се свеждаха до игри и закачки. Той не вземаше авантюрите си твърде присърце като Нокве и не премълчаваше прегрешенията си. Преди две години сам призна на майка си, че е направил дете на млада слугиня в „Сюнбю“. По думите на господин Сигюр младият баща изпратил щедри дарове на майката и поискал да доведе детето в дома си, след като го отбият. Гауте обичаше много дъщеричката си и случеше ли се да ходи във Вого, винаги се отбиваше да я види. Гордо хвалеше хубостта ѝ. Нарекли я Магнхил. Кристин също одобряваше идеята съгрешилият млад мъж да поеме грижите за детето, както подобава на съвестен баща. Стопанката очакваше с нетърпение да види малката Магнхил, но детето почина,

едва навършило година. Печалната вест покрусил Гауте. Кристин се натъжи, задето така и не зърнал внучката си.

Още от раждането на Гауте майката изпитваше слабост към него, която не ѝ позволяваше да го мъмри. Като малък той боледуваше непрекъснато, но и след като укрепнал, продължил да търси подкрепата на майка си по-често от братята си. Освен това Гауте приличал на баща ѝ. Като дете се отличавал със стабилен и надежден характер. Сериозно, с вид на възрастен, Гауте давал на майка си всякакви добронамерени съвети с наивното убеждение, че ще ѝ бъдат от неограничена полза. Кристин така и не се научил да проявява строгост към него. Гауте, разсъдлив и умен по природа, наистина допускал грешки, продиктувани от лекомислие и липса на житейски опит, но имал нужда само от няколко ласкави напътствия, за да се върне в правия път.

Когато Гауте навършил две години, отец Айлив, капеланът им в „Хюсабю“, който умееше да лекува детски болести, посъветвал Кристин да го храни с майчино мляко, защото традиционните церове не давали резултат. По онова време близнаците били бебета и Фрида кърмела Скюле, но ѝ оставяла още мляко. Слугинята обаче изпитвала погнуса от болния Гауте. Малкият имал голяма глава, слабо, немощно тяло, не можел нито да говори, нито да се държи на краката си и слугинята се опасявала, че духовете са го подменили, макар до десетия месец — когато го повали неизвестна болест — детето да изглеждало здраво и хубаво. Въпреки това Фрида отказала да кърми Гауте и Кристин се принудила да го храни от гърдата си, докато навършил четири години.

Фрида продължавала да таи неприязън към Гауте. Още от малък го хожал, колкото ѝ позволявала страхът от стопанката. На пейката Фрида седяла до господарката си и носела връзката с ключовете в нейно отсъствие. Слугинята не си мерела приказките пред стопаните, но Кристин подминавала със снизхождение неуместните ѝ прояви. Понякога, разбира се, търпението ѝ се изчерпвало, ала стопанката винаги се старала да закърпи и заглади положението след някоя грешка или необмислена и груба дума на Фрида. Прислужницата много се дразнела, задето сега Гауте заема почетното място на трапезата и се нарича стопанинът на „Йорун“. Фрида демонстрирала пренебрежението си към това глупаво момче и непрекъснато хвалела

братята му. Одобрението ѝ получаваха най-вече Бьоргюлф и Скюле, които кърми като малки. Слугинята се подиграваше на Гауте заради ниския му ръст и кривите му крака. Младежът не ѝ се обиждаше:

— Така е, Фрида, ако ме беше кърмила ти, сега и аз щях да съм воин като братята си. Но съм бил принуден да се задоволя с кърмата на майка ми — и се усмихваше заговорнически на Кристин.

Вечер майката и синът често излизаха на разходка. На много места пътеките между нивите бяха съвсем тесни и Кристин вървеше след Гауте. Той крачеше пред нея с брадвата с дълга дръжка. Истински стопанин, вече мъж, усмихваше се доволно майката. Обземаше я диво, неистово желание да се хвърли върху гърба му, да го притисне силно към гърдите си, да се смее и шегува с него, както правеше, когато беше малък.

Понякога стигаха чак до мястото, където перяха дрехите на брега. Седяха, заслушани в клокоченето на водата. Реката течеше стремглаво покрай тях, белееше се и се пенеше в дрезгавината. Обикновено не разговаряха, но се случваше Гауте да я разпитва за историята на родния ѝ край и за рода ѝ. Кристин му разказваше легенди и истории, които знаеше от дете. В такива вечери двамата не споменаваха Ерлен и годините в „Хюсабю“.

— Майко, ще измръзнеш. Тази вечер стана много студено.

— Да, направо се схванах да седя на този камък — изправи се Кристин. — Започвам да остарявам, синко!

На връщане Кристин се подпираше на рамото му. У дома Лавранс спеше като заклан. Кристин запали малката лампа. Прииска ѝ се да поседи мирно и да се наслади на покоя в душата си. Рядко се случваше да не е затрупана с работа. На горния етаж Гауте събори нещо и то изтрополи. После майката чу как синът ѝ си легна. Поизправила снага, Кристин се усмихна на малкия пламък в лампата. Раздвижи едва доловимо устни, прекръсти се и описа кръстен знак във въздуха пред себе си. После се зае да шие.

Бьорн, старото куче, се изправи и изтръска козината си. Протегна се на предните си лапи, докато се прозяваше. После се присламчи към стопанката си. Кристин го потупа, то стъпи с предните си лапи в скута ѝ; тя му заговори гальовно, а кучето започна да ближе усърдно лицето и ръцете ѝ и да размахва приятелски опашка. Бьорн се отдръпна, обърна глава и погледна жената. От малките му очи и от цялото му

рунтаво тяло лъхаше гузна съвест. Кристин се усмихна мълчаливо и се престори, че не е забелязала нищо. Кучето скочи в леглото и се сви на кравай в долната му част.

След малко стопанката духна лампата, стисна с пръсти фитила и го потопа в рибеното масло. През малкия прозорец се виждате дрезгавата светлина на лятната нощ. Кристин прочете последните молитви за деня, съблече се тихо и се мушна в постелята. Нагласи се удобно, а старото куче се настани до нея. Стопанката заспа веднага.

Епископ Халвар назначи отец Даг за свой наместник в околността. Гауте откупи от свещеника десетъка за три години напред. Освен това си набави кожи и хранителни продукти и ги изпрати през зимата в долината на река Раума, а през пролетта — с кораб в Бьоргвин. Кристин следеше неодобрително начинанията на сина си. Преди тя продаваше стоките си в Хамар, защото баща ѝ и Симон постъпваха така. Но Гауте сключи споразумение със зет си, Герлак Тидекенсън, който умееше да печели от продажби и беше близък роднина на най-богатите немски търговци в Бьоргвин.

През лятото след смъртта на Ерлен Маргрет пристигна в „Йорун“ с мъжа си. Двамата принесоха големи пожертвования в църквата за душата на баща ѝ. Когато едно време в „Хюсабю“ Маргрет беше още девойка, двете с мащехата ѝ се спогаждаха с цената на много отстъпки и Маргрет не проявяваше загриженост към братята си. Сега обаче, вече трийсетгодишна, ала бездетна, тя се радваше на порасналите момчета с искрена сестринска обич. Заслугата Гауте и Герлак да се споразумеят беше нейна.

Маргрет все още беше хубава жена, но напълня и наедря много. Кристин не бе виждала по-дебела жена от нея. На колана около огромната ѝ талия бяха нанизани още сребърни плочки. Грамадна брошка с големината на малък ръчен щит красеше едрите ѝ гърди. Внушителното ѝ тяло приличаше на олтар, отрупан с най-отбрани платове и украшения от позлатен метал. Герлак Тидекенсън обичаше горещо съпругата си.

Миналата година Гауте гостува на сестра си и зет си в Бьоргвин по време на пролетния тинг, а през есента отново замина за града с цял табун коне и ги продаде там. Начинанието му се оказа изключително доходоносно и той се закле следващата година да го повтори. Кристин нямаше намерение да го спира. Гауте беше наследил любовта към

пътуванията от баща си. С възрастта ще улегне, повтаряше си майката. Щом забеляза, че синът ѝ трескаво се подготвя да заминава за Бьоргвин, Кристин го подкрепи и дори го посъветва да не се бави: миналата година му се наложи да прекосява планината в най-лютата зима.

Гауте потегли през една хубава слънчева утрин след празника на свети Вартоломей. По това време се колежа козлите и из цялото имение се носеше миризмата на сварено козе месо. Хората изглеждаха сити и доволни. Цяло лято не бяха близвали прясна храна, освен на най-големите празници, но сега и сутринта, и вечерта им поднасяха вкусно месо и гъст мазен бульон. Кристин, макар и изтощена, се чувстваше в приповдигнато настроение след първото голямо клане на добитък за годината и след приготвянето на наденици. Застанала на главния път, махаше с края на забрадката си за сбогом на Гауте и хората му. Пред очите на майката се откриваше прелестна гледка на хубави коне, здрави млади ездачи с проблясващи оръжия и звънтящи сбруи. Докато минаваха по високия мост, се разнесе оглушителен тропот. Гауте се обърна на седлото и ѝ помахаша с шапката си, а гордата радостна майка му помахаша на свой ред и нададе слаб весел възглас.

Малко след настъпването на зимните нощи заваля дъжд и лапавица, из планините се изви снежна виелица. Кристин се притесни за Гауте — още не се беше прибрал. Тя обаче вярваше в късмета му и обикновено не се тревожеше много за него.

След седмица тя се прибираще от обора късно вечерта и до портата различи силуетите на неколцина ездачи. Пред фенера от телешко шкембе мъглата се виеше като бял дим и стопанката тръгна под дъжда, за да посрещне облечените в кожа мъже, задаващи се като тъмни сенки. Дано Гауте да се прибира, надяваше се майката, защото по това време не очакваше други посетители.

Начело яздеше господин Сигюр от „Сюнбю“. Слезе от седлото тромаво като старец.

— Нося ти вести от Гауте, Кристин — съобщи той, след като се здрависаха. — Вчера синът ти пристигна в имението ми...

Дворът тънеше в непрогледна тъмнина и стопанката не можеше да прочете нищо по лицето на събеседника си, гласът му обаче ѝ се стори разтревожен. Сигюр пое към къщата, но нареди на слугите си да се оттеглят с ратая на Кристин в стаята на прислугата. Мълчанието му

я изплаши. Все пак изчака да останат насаме и го попита с напълно спокоен глас:

— Какви вести ми носиш, братовчеде? Да не би Гауте да се е разболял, та не се прибра с теб?

— Не, синът ти е в цветущо здраве. Спътниците му се измориха...

Сигюр пое купата, духна пяната върху бирата, отпи и похвали майсторството на стопанката.

— Който носи добри вести, нему се полага богата почерпка — усмихна се Кристин.

— Изчакай да чуеш всичко — продължи боязливо рицарят. — Синът ти не пристигна сам в „Сюнбю“...

Кристин търпеливо очакваше развързката.

— Доведе дъщерята на Хелге от „Ховлан“. Гауте отвлякъл девойката от бащиния ѝ дом.

Без да пророни дума, Кристин седна на пейката срещу братовчед си. Само стисна здраво устни.

— Гауте ме помоли да дойда при теб и да ти каже какво се е случило, защото се страхуваше от реакцията ти. Е, вече изпълних обещанието си — заключи тихо рицарят.

— Сигюр, разкажи ми всичко, което знаеш — помоли спокойно Кристин.

И той започна, но избягваше да казва нещата направо, а увърташе и говореше със заобикалки. Сигюр останал ужасен от постъпката на Гауте, но от думите му Кристин разбра, че миналата година синът ѝ се запознал в Бьоргвин с девойката на име Юфрид. Не била сгодена, увери я Сигюр, но според Гауте било безсмислено да я поиска от роднините ѝ, както е редно. Хелге от „Ховлан“ бил голям богаташ, чиито роднините се зовели с титлата дук, и притежавал много земи в областта Вос. За беда двамата млади се поддали на съблазните на дявола... Сигюр търкаше дрехите си и се чешеше по главата, все едно е пълен с въшки.

А през лятото, когато Кристин си мислеше, че Гауте е в „Сюнбю“, за да придружи рицаря на лов за две мечки — стръвници в планината, синът ѝ тръгнал за Согн, където избраницата му гостувала на омъжената си сестра. Хелге имал три дъщери, но нямал мъжко чедо. Докато разказваше, Сигюр пъхтеше от неудобство, защото обещал на

Гауте да пази тези подробности в тайна. Рицарят подозирал защо Гауте тръгва на път, ала не му минало през ум, че е възможно младият мъж да е намислил чак подобно безумие...

— Синът ми ще си плати скъпо за тази глупост — отбеляза Кристин, а лицето ѝ застина в каменно изражение.

— Зимата започна, пътищата ще станат непроходими. След като претеглят нещата, мъжете от „Ховлан“ ще преценят, че най-доброто решение е да дадат благословията си на Юфрид и Гауте, щом тя вече е негова...

— А ако не размислят? Ако поискат отмъщение за кражбата на девойката?

— Според закона това май се счита за сериозно престъпление, което не може да се изкупи с глоби — поколеба се Сигюр. Вече не си намираще място от притеснение. — Не съм добре запознат...

Кристин мълчеше и той отново подхвана умолително:

— Гауте се надява да ги приемеш топло в дома си. Каза ми, майка ми не е остаряла още и едва ли е забравила как и тя някога... Имаше предвид, че си се омъжила за своя избраник, разбираш ли?

Кристин кимна.

— Не съм виждал по-хубава девойка от Юфрид, Кристин — увери я пламенно Сигюр, а очите му се наляха със сълзи. — Жалко наистина, дето дяволът е подмамил Гауте да съгреши, но ти ще приемеш клетите деца като любяща майка, нали?

В отговор стопанката отново кимна.

На следващия ден цялата околност изглеждаше мрачна и сива под изливащия се проливен дъжд. По обяд Гауте пристигна в имението.

Кристин надникна от вратата и усети как по челото ѝ изби студена пот. Гауте тъкмо свалише от седлото девойка, облечена в черна наметка с качулка. Избраницата на сина ѝ изглеждаше дребна, стигаше едва до рамото му. Гауте я хвана за ръка и я поведе към къщата, но тя го отблъсна и сама тръгна към Кристин. Той се разбърза да поздравява слугите и да дава заповеди на спътниците си. Обърна се към двете жени на вратата. Кристин държеше ръцете на Юфрид. Гауте се втурна към тях с весел поздрав. В преддверието Сигюр го прегърна и го потупа бащински по рамото, докато пъхтеше и се задъхваше от вълнение.

Девојката повдигна лице. Кристин остана изумена от бялата ѝ кожа и красивите черти под мократа качулка. Юфрид изглеждаше съвсем млада и малка като дете.

— Не очаквам да ме посрещнете като скъпа гостенка, майко на Гауте — започна девојката. — Но сега всички врати са затворени за мен. Само вашата ми остана. Стопанке, ако не ме изгоните от дома си, няма да забравя, че съм дошла тук без пукната пара и без чест, но с желанието да служа на вас и на Гауте, моя господар.

Преди да се усети, Кристин хвана ръцете на девојката:

— Господ да прощава сина ми, задето е съгрешил така спрямо теб, прекрасно дете. Влизай, Юфрид, влизай... Ще се моля Бог да ви помага, както ще ви помогна аз!

Чак после ѝ хрумна, че прие радушно в дома си напълно непозната жена.

Юфрид съблече връхната си дреха. От тежката ѝ зимна рокля от водно синьо домашнотъкано сукно капеше вода, а наметката ѝ беше подгизнала. Девојката имаше детско излъчване и в поведението ѝ прозираше благо, тъжно достойнство. Държеше малката си глава очарователно наведена, а двете дебели гарвановочерни плитки се спускаха до кръста ѝ. Кристин хвана ръката ѝ с майчинска нежност и я настани на най-топлото място до пещта:

— Сигурно си измръзнала?

Гауте се приближи и отривисто притисна майка си в прегръдките си:

— Майко, ще бъде, както е рекъл Господ. Виждали ли си красавица като моята Юфрид? Трябваше да я взема, каквото и да ми струва. Ще бъдеш мила с нея, нали, майко?

Юфрид Хелгесдатер беше наистина прекрасна... Кристин не можеше да откъсне очи от нея. Девојката беше дребна, с широки рамене и бедра, но със заоблени форми и добро телосложение. Мекотата и чистотата на кожата ѝ придаваше очарование на преbledнялото ѝ лице. Юфрид имаше къси и широки черти, но бузите и категоричната извивка на брадичката ѝ я правеха много привлекателна. Между издължените ѝ тесни розови устни се подаваха равни дребни зъби, които приличаха на млечните зъби на децата. А Повдигнаше ли тежките си мигли, отдолу като две звезди засилваха бистрите ѝ сиво-зелени очи. Черна коса и светли очи — Кристин

обожаваше това съчетание, откакто зърна Ерлен за пръв път. Повечето ѝ синове наследиха рядката красота на баща си.

Кристин настани Юфрид до себе си на пейката. Девојката посягаше стеснително към храната, смутена от присъствието на непознатите хора на трапезата, а всеки път, когато Гауте вдигаше чашата си в нейна чест, по лицето ѝ се разливаше нежна руменина.

Гауте, седнал на почетното място, пламтеше от гордост и тревожно щастие. Тази вечер в чест на завръщането на сина си стопанката постла покривка върху масата и постави две восъчни свещи в свещниците от позлатена мед. Гауте непрекъснато пиеше за здравето на господин Сигюр, а рицарят също не му оставаше дължен. Старецът се разнежи и разчувства. Прегърна Гауте и му обеща да му издейства застъпничеството на богатите си роднини, а вероятно и на крал Магнюс, за да го сдобри с оскърбеното семейство на откраднатата девојка. Сигюр Елдярън нямаше врагове. Причината да живее самотно се криеше в лютия нрав на баща му и в нещастieto, сполетяло съпругата му.

В края на вечерта Гауте стана от мястото си с рог в ръка. „Колко е красив — помисли си Кристин, — и как прилича на баща ми!“, Лавранс изглеждаше по същия начин, когато виното започнеше да го опиянява: очите му засилваха от жизнелюбие, а снагата и лицето му излъчваха здраве.

— Днес с всички вас ще отпразнуваме прибирането ми у дома с тази жена, Юфрид Хелгесдатер, а сватба ще вдигнем малко по-късно, ако е рекъл Господ. Искаме да благодарим на теб, Сигюр, за безусловната ти подкрепа, и на теб, майко, задето ни прие в дома си, както очаквах, защото зная какво всеотдайно любящо сърце носиш. С братята ми често си говорим, че за нас ти си най-великодушната и най-добрата майка. Затова те моля, майко, да ни окажеш честта лично да украсиш и подредиш брачното ни ложе, та да мога без срам да предложа на Юфрид да легне до мен, и да я придружиш до спалнята ни, за да легне в общата ни постеля, както подобава на младоженка, защото нейната майка не е сред живите, а тук няма нейни роднини...

Сигюр вече се беше напил и избухна в гръмогласен смях:

— Нали спяхте заедно в дома ми? А май и преди това споделяхте една постеля...

Гауте тръсна надменно златистите си коси:

— Да, сроднико, но тази нощ Юфрид за пръв път ще спи в прегръдките ми в дома ми, ако такава е Божията воля. А вие, добри хора, пийте и се веселете! Вече видяхте жената, която ще стане моя съпруга и стопанка на „Йорун“. Тя или никоя друга, кълна се в Господ Бог и в християнската си вяра. От всички вас — и мъже, и жени — очаквам да я почитате, а от хората ми — да я защитавате и браните, както подобава на истински храбреци.

Кристин се възползва от настъпилата весела глъчка след речта на Гауте, стана тихо от масата и нареди шепнешком на Ингрид да се качи с нея на горния етаж.

Великолепната стая беше доста занемарена през последните години, когато синовете на Ерлен се преместиха там. Кристин не виждаше смисъл да жертва за немарливите младежи хубава покъщнина и меки чаршафи и затова вътре имаше само най-необходимото. Рядко караше слугините да чистят, защото не си струваше трудът. Гауте и приятелите му непрекъснато внасяха мръсотия и смет веднага след като слугинята измете. Стаята беше просмукана с миризмата на мъже, които лягат в постелята мокри, потни и покрити с нечистотии от гората и обора. Разнасяше се смрад на конюшня, на кожени дрехи и на мокри кучета.

Сега Кристин и Ингрид пометоха набързо стаята, стопанката донесе хубаво спално бельо, завивки и възглавници, окади с хвойна, а на малката маса постави сребърната чаша с последната капка вино в къщата, пшеничени питки и восъчна свещ в металния свещник, който премести до леглото. Успя да внесе уют в стаята, макар и на бърза ръка.

На дъсчената стена към килера висяха оръжия: черната брадва за две ръце на Ерлен, любимият му малък меч, секири и дървени брадви, тънките брадви на Бьоргюлф и Нокве и още две техни почти неизползвани брадви, защото им се струваха твърде леки. С тях Лавранс Бьоргюлфсън скова и измайстори какви ли не предмети толкова изкусно и уверено, че после бе достатъчно да използва длетото и ножа само за да им придаде завършен вид. Кристин занесе брадвите в килера и ги прибра в сандъка на Ерлен, където пазеше окървавената му риза и брадвата, която държеше той, когато му нанесе смъртоносната рана.

С усмивка на уста Гауте помоли Лавранс да заведе невестата му в горната стая. Момчето се смути, но не без гордост. Кристин виждаше, че Лавранс осъзнава колко опасна игра е незаконната женитба на брат му, ала неочакваното събитие го въодушеви и превъзбуди. По-малкият брат гледаше Гауте и хубавата му жена с блеснали очи.

По стълбите свещта угасна.

— Гауте си пийна повечко и сгреши, като ви помоли да ме заведете в спалнята ни — обърна се Юфрид към Кристин. — Не правете и крачка повече, стопанке. Не се бойте, няма да забравя, че съм прелъстена девойка, взета от роднините си без съгласието им.

— Мой дълг е да ти помагам и да ти служа, докато синът ми изкупи греха си към теб и ти се сдобиеш със законното право да ме наричаш своя свекърва — отвърна Кристин. — Седни да ти среща косата. Не съм виждала по-прекрасна коса от твоята, чедо...

Когато хората от имението се оттеглиха обаче и стопанката остана сама в леглото си, отново я налегна безпокойство. Тази вечер от устните ѝ неусетно се отрониха думи към Юфрид, които не бе обмислила добре. Но девойката — макар и още съвсем млада — ясно осъзнаваше, че няма право да настоява за снизхождение, защото сама е пожелала да се раздели с честното си име и девическото си послушание.

Значи така постъпват хората, когато невестата пристигне в дома на жениха преди сватбата. Кристин въздъхна. Някога и тя беше готова да се подложи на такъв срам заради Ерлен, ала не би се осмелила да побегне при него, ако майка му живееше в „Хюсабю“. Стига, не бива да съди така жестоко клетото дете...

Сигюр Елдярън продължи да снове напред–назад из стаята, олюлявайки се на всяка крачка. Настаниха рицаря в една стая с Лавранс. Сигюр бърбеше завалено, но искрено доброжелателен към двамата млади и обещавахе да не пожали средства, та опасното им начинание да завърши благополучно.

На следващия ден Юфрид показа на Кристин какво е донесла от дома си: два кожени чувала с дрехи, ковчеже от бивни на морж, пълно със скъпоценности. Сякаш прочела мислите на стопанката, девойката ѝ

обясни, че всички тези вещи са лично нейни: подаръци и наследство от майка ѝ. Не взела нищо от баща си.

Кристин я слушаше тъжно, подпряла длан на бузата си. В онази нощ преди цяла вечност, когато се готвеше да избяга от бащиния си дом, тя събра в едно ковчеже златни накити — подаръци от родителите, които вече бе опозорила и се канеше да ги оскърби и унижи пред всички.

Щом всички тези скъпоценности представляваха само лични вещи на Юфрид и са наследство от майка ѝ, значи девойката идваше от пребогат дом. Кристин оцени накитите от ковчезето на около трийсет марки чисто сребро. Само яркочервената дреха с бяла кожа, сребърни рисунки и подплатена с коприна качулка струваха поне десет-дванайсет марки. Би било чудесно, ако бащата на Юфрид склонил да се сдобри с Гауте, но синът на Ерлен не можеше да се мери с девойката по знатен произход. А ако Хелге решише да поиска суровите глоби, които му се полагат по закон, изгледите за Гауте не бяха никак добри.

— Майка ми не сваляше този пръстен от ръката си — обясни Юфрид и го подаде на Кристин. — Ще го приемете ли като подарък, стопанке? Така ще зная, че не ме осъждате строго и безмилостно за постъпката ми, както впрочем подобава на добродетелна жена с вашето потекло.

— А аз ще се опитам да заместя майка ти — усмихна се Кристин и си сложи пръстена: малък, от сребро, с бял ахат. Навярно притежава голяма стойност за девойката, защото го е носила майка ѝ, съобрази стопанката. — Сега и аз ще ти дам подарък — Кристин извади ковчезето си и намери златния пръстен със сапфири. — Взemi го. Бащата на Гауте го сложи на леглото ми, след като го родих.

В знак на благодарност Юфрид ѝ целуна ръка.

— Искам да те помоля и за още един подарък, майко — усмихна се тя с присъщото си очарование. — Не се бой, Гауте не ти е довел ленива и нескопосна жена. Бива ме в домакинската работа, но не съм си донесла работно облекло. Дай ми някоя стара рокля и ми позволи да ти помагам. Нека ти дам повод да си промениш мнението за мен, дори и сега да не виждаш защо.

Доиде ред на Кристин да покаже на снаха си какво има в сандъците си. Юфрид не спираше да хвали красивите ѝ ръкоделия и стопанката ѝ подари два ленени чаршафа с копринена дантела,

обточена със син конец кърпа, тъкано покривало и накрая големия гоблен със сцената „Лов на соколи“:

— Не искам тези вещи да напускат пределите на имението. С Божията помощ и с помощта на Пресветата Дева тази къща един ден ще бъде твоя.

После двете жени отидоха да разгледат хамбарите. Прекараха там няколко часа, улисани в сладки приказки.

Кристин предложи на Юфрид да облече роклята ѝ от зелено сукно с втъканите черни валма, но според девойката роклята била твърде хубава за работна дреха. Бедничката, иска да се хареса на свекърва си, помисли си със задоволство Кристин. Накрая се спряха на стара кафява туника, която Юфрид реши да скъси и да закърпи под мишниците и на лактите. Девойката веднага поиска ножица и игла от Кристин и се зае да я преправя. Кристин също взе ръкоделието си. Когато влязоха да вечерят, Гауте и Сигюр завариха двете жени да шият.

3.

Кристин чистосърдечно признаваше, че Юфрид е жена, която знае как се върти домакинство. Ако всичко се наредеше по най-добрия начин, Гауте щеше да извади голям късмет, сдобивайки се със съпруга колкото богата и красива, толкова работлива и сръчна. Дори да тръгнеше да търси из цяла Норвегия, Кристин не би могла да намери къщовница като Юфрид, която да я замести в „Йорун“. Затова един ден стопанката заяви — сама не разбра как тези думи се изплъзнаха от устата ѝ — че в деня, когато Юфрид стане законна съпруга на Гауте, тя ще ѝ даде ключовете за имението и ще се премести да живее при Лавранс в старата къща.

После съжали, задето не помисли, преди да обяви намерението си. Вече не за пръв път говореше прибързано в стремежа си да покаже на Юфрид колко я харесва.

Девојката беше бременна. Кристин забеляза признаците още когато се запозна с нея. Спомни си първата си зима в „Хюсабю“. Тя беше в положението на Юфрид и се безпокоеше какво ще стане с дружбата на Лавранс и Ерлен, когато постъпката ѝ излезе наяве, но все пак беше омъжена, а съпругът ѝ и баща ѝ вече бяха свързани в роднински отношения. И въпреки това Кристин изпитваше мъчително разкаяние и срам, а в душата ѝ се надигна разочарование от Ерлен. Тогава беше навършила деветнайсет, докато Юфрид беше с две години по-малка, а вече живееше в чужда къща, далеч от роднините си, отвлечена и обезправена, и носеше под сърцето си детето на Гауте. Кристин признаваше пред себе си, че Юфрид е много по-силна и смела жена от нея.

Но Юфрид не беше осквернила светостта на манастира, не беше нарушила обещанията си и дадената пред годеника си дума, не беше мамила родителите си, не беше изричала лъжи и не ги бе лишила от честта им с коварство. Двамата с Гауте наистина извършиха грях, погазвайки закона на тази страна и повелите за подчинение и морал, ала прегрешенията им не предполагаха горчиво разкаяние и гузна съвест. Кристин се молеше от все сърце лудорията на Гауте да завърши

благополучно и се утешаваше с мисълта, че Господ е справедлив и не би отредил на Гауте и Юфрид по-тежка участ от нейната участ с Ерлен. Двата успяха да се оженят, а децата им, макар и белязани от греха на родителите си, получиха правото да наследят роднините си.

Понеже нито Гауте, нито Юфрид споменаваха за детето в утробата ѝ, Кристин реши да не отваря дума за това въпреки горещото си желание да поговори с неопитната си снаха, да я посъветва как да си пести силите, да се излежава сутрин, а не да става преди всички. Кристин забелязваше стремежа на Юфрид да изпревари свекърва си и да свърши повече работа от нея. За жалост девойката не я предразполагаше да ѝ предложи помощ или да изрази съчувствието си. Затова Кристин поемаше мълчаливо най-тежките задължения и независимо дали я виждаше в присъствието на слугите, или насаме, показваше на Юфрид, че я смята за младата стопанка на имението.

Фрида се принуди да отстъпи на девойката мястото си до господарката и побесня от яд. Веднъж, докато двете с Кристин шетаха в готварницата, слугинята използва обидна дума за Юфрид. За пръв път, откакто се познаваха, Кристин ѝ удари плесница:

— Никак не ти прилича да говориш така за другите, дърта развратна кучко!

Фрида избърса кръвта от носа и устата си:

— Уж вие двете с Юфрид, дъщерите на аристократите, сте по-добродетелни от селянките. Нали знаете, че ще легнете в брачно ложе с копринени чаршафи. Трябва да сте пълни развратници и безсрамници, щом не можете да изчакате, а се втурвате в гората с млади мъже и забременявате с копелетата им! Плюя аз на такива като вас!

— Млъквай! Отиди да се измиеш, че кръвта капе в тестото — невъзмутимо нареди стопанката.

На вратата Фрида се сблъска с Юфрид. По лицето на девойката Кристин прочете, че Юфрид е чула разговора им.

— Не обръщай внимание на тази несретница. Толкова ѝ стига умът. Не мога да я изгоня, няма къде да отиде.

Юфрид се усмихна презрително и Кристин поясни:

— Кърмила е двама от синовете ми.

— Гауте не е сред тях — уточни Юфрид. — Тя не пропуска случай да ни го напомни. Не можеш ли да я омъжиш? — остро попита

младата жена.

— Да не мислиш, че не съм се опитвала? — разсмя се Кристин. — И още как. Но щом някой мъж, кандидат за ръката ѝ, поговори с нея, променя мнението си...

Кристин се чудеше дали да не се възползва от удалата ѝ се възможност и да увери Юфрид в желанието си да ѝ бъде грижовна майка. Девојката обаче изглеждаше много ядосана и хладна.

Бременността ѝ личеше все по-ясно. Един ден се захвана да чисти пера за пълнеж на възглавници. Кристин я посъветва да си прибере косата, за да не я напълни с пух. Юфрид си върза ленена кърпа:

— Освен дето е по-удобно, жената изглежда по-добре със забрадка, а не с пусната коса — позасмя се девојката.

— Сигурно — лаконично се съгласи Кристин.

На стопанката ѝ се струваше неуместно Юфрид да се шегува с положението си.

Няколко дни по-късно Кристин влезе в готварницата и видя, че Юфрид корми фазани. Целите ѝ ръце бяха омазани в кръв. Ужасена, Кристин я дръпна настрана:

— Чедо, сега не бива да пипаш кръв! Поне това не го ли знаеш!

— Ама ти вярваш ли на такива приказки? — недоверчиво я изгледа Юфрид.

Кристин ѝ разказа за петната от огън по гърдите на Нокве. Нарочно наблегна на факта, че не е била омъжена, когато е била бременна и е видяла пожара в църквата.

— Сигурно не си подозирала подобно нещо за мен? — тихо попита стопанката.

— Гауте ми разказа всичко. Баща ти те е сгодил за Симон Андресьон, но ти си избягала с Ерлен Никулаусьон при леля му и Лавранс се принудил да даде съгласието си.

— Не беше точно така. Не сме бягали. Симон ме освободи от дадената дума веднага щом разбра, че сърцето ми принадлежи на Ерлен, а татко склони, макар и твърде неохотно, да ме повери в ръцете на Ерлен. Бяхме сгодени около година. Моята съдба по-лоша ли ти се струва? — попита Кристин, защото Юфрид, обляна в гъста червенина, я гледаше ужасена.

Девојката изстърга с ножа малко засъхнала кръв от бялата си ръка.

— Да — отвърна тя тихо, но непоколебимо. — Не бих пропиляла ненужно доброто име и честта си. Няма да кажа това на Гауте — побърза да я увери Юфрид. — Той си мисли, че баща му те е отвлякъл, защото не е успял да те придума с молби...

Вероятно девојката има право, рече си Кристин. Колкото повече разсъждаваше, най-почтено в случая ѝ се струваше Гауте да изпрати вест на Хелге от „Ховлан“, да остави съдбата си в неговите ръце и да го помоли да му даде Юфрид за жена при условията, които Хелге му постави. Майката се опитваше да вразуми Гауте, но той пламваше от смущение и отказваше да разговарят. Когато вече не можеше да избегне въпросите ѝ, ядосано я попита как да изпрати писмо през планината зимно време. Тя го посъветва да помоли отец Даг за помощ. Негови пратеници ще занесат писмото до областта Несе, а оттам ще го пренесат по крайбрежието. Свещениците знаят как да изпратят вести дори и през зимата. Много скъпо щяло да излезе, възрази Гауте.

— Тогава ще имаш дете от любовницата си, а не от съпругата си — тросна се гневно майката.

— Случаят не може да се разреши толкова бързо — отвърна Гауте, видимо разгневен.

С течение на времето в майчиното сърце се загнезди ужасно опасение. Кристин забелязваше как бурната любов на Гауте към Юфрид се топи. Той непрекъснато беше сърдит и недоволен. Поначало синът ѝ сгреши, като открадна невестата си, а не я поиска от роднините ѝ, но Кристин смяташе, че Гауте ще утежни допълнително положението си, ако се покаже като страхливец. Нямаше нищо лошо в това младите да се разкайват за стореното, ала в бездействието на Гауте прозираше повече малодушие и липса на доблест, отколкото богобоязливо покаяние. Кристин изпитваше най-силно доверие към Гауте и направо отказваше да повярва, че в сквернословията има истина: Гауте бил непостоянен и се държал разпуснато с жените, Юфрид вече му омръзнала, защото надебеляла и повехнала и приближавало времето, когато Гауте щял да отговаря за извършеното престъпление пред роднините на девојката.

Кристин оправдаваше лекомислието на сина си. Самата тя не се съпротивлява дълго на изкушението, макар и да бе израснала при

благочестиви, добродетелни родители, докато синовете ѝ още от малки знаеха, че майка им е съгрешила, а баща им има деца от друга, омъжена жена. Освен това бяха вече големи, когато Ерлен изневери на майка им. Като прибавим лошия пример на Юлв Халдуршон и лековатите брътвежи на Фрида, не беше никак учудващо защо младежите нямат здрави морални устои. Успееше ли да се сдобие със съгласието на роднините ѝ, на Гауте не му оставаше друго, освен да се ожени за Юфрид, но горко ѝ на невестата, ако той се ожени за нея по задължение, а не от любов.

Един ден през постите Кристин и Юфрид приготвяха храна за секачите. Начукваха изсушената риба, пълнеха кутиите с масло, а дървените бутилки — с бира и мляко. Кристин виждаше колко ѝ е тежко на девойката да се труди в това положение, но Юфрид се ядоса, когато Кристин я посъветва да седне и да си отдъхне. За да ѝ повдигне настроението, стопанката я попита за онзи случай, когато Гауте опитомил жребец с лентата на някаква девойка:

— Ти ли беше тази девойка?

— Не — сърдито отвърна Юфрид и пламна. Все пак след малко омекна: — Лентата беше на сестра ми Оса — засмя се тя, — Гауте първо хареса нея, но когато се прибрах у дома, се запозна с мен и вече не знаеше коя от двете ни предпочита. Очакваше Оса да е при Дагрюн през лятото и затова слезе в Согн. После обаче се дразнеше, щом го подкачах за нея. Кълнеше се в хора и в Бог, че не би си позволил да оскърби дъщеря на добродетелен човек. Между него и Оса нямало нищо сериозно и можел да заспи с чиста съвест в обятията ми. Повярвах му — засмя се отново Юфрид, погледна Кристин и упорито тръсна глава: — Искан да се омъжа за Гауте и, вярвай ми, майко, ще стана негова жена. Поискам ли нещо, винаги успявам да си го извоювам.

Кристин се събуди. В стаята цареше непрогледен мрак. Студът щипеше бузите и носа ѝ. Придърпа кожената завивка по-нагоре и усети, че ръбът ѝ е заскрежен от дъха ѝ. Наближаваше да се развидели,

но стопанката се боеше да стане и да провери по звездите. Сви се на кълбо под завивката, за да се стопли. Спомни си какво ѝ се присъни.

Лежи в малката стая в „Хюсабю“. Току-що е родила дете. Държи го в обятията си, завито в агнешка кожа, която се е разтворила и открива малкото му тъмночервено телце. Бебето лежи със склучени ръце над лицето си, присвити в коленете крака и кръстосани стъпала. От време на време помръдва. Насън Кристин изобщо не се запита защо детето не е повито и защо в стаята няма други жени. Топлината на тялото ѝ обгръща бебето в прегръдките ѝ. Майката усеща със сърцето си всяко негово движение. Докато гледа сина си, умората и болките стихват постепенно като разпръскващ се мрак, а радостта от раждането му и майчината ѝ любов непрекъснато растат, както денят настъпва и завзема все по-голяма част от небето над ръба на хребета.

Същевременно тя се намира и навън, зад къщата. В настъпващия зимно-пролетен ден местността се къпе в сутрешното слънце под краката ѝ. Вдишва с пълни гърди студения свеж въздух. Духа леден вятър, но с вкус на далечното море и на топящ се сняг. Лъчите на сутрешното слънце озаряват хребетите, пресичащи долината, а в стопанствата тъмнеят места, където вече няма сняг, но горските поляни сред тъмозелените дървета още блестят в сребристобяло. Небето прилича на измито. По ясният му свод в жълто и светлосиньо, вятърът подмята откъслечни тъмни облаци. Но все още е студено. Кристин е застанала на снежна пряспа, твърда като камък след нощния мраз. Между къщите пада хладна сянка, защото слънцето грее над източния хребет в задната част на имението. А там, където сянката свършва, сутрешният вятър разклаща бледата миналогодишна трева. Стръкчетата ѝ блестят, а корените още са сковани в блестящ като стомана лед.

Ооо. Вопълът неволно се изтръгна от гърдите ѝ. Лавранс спеше в същата стая. Равномерното му дишане долиташе от съседното легло. А на горния етаж Гауте споделяше една постеля с любовницата си. Майката отново въздъхна и се раздвижи неспокойно; старото куче на Ерлен се присламчи към сгънатите ѝ в коленете крака под чаршафите.

Стопанката чу, че Юфрид е на крака и ходи напред-назад. Кристин стана бързо, обу мъхестите си ботуши, облече си роклята от сукно и кожения елек. В тъмнината тръгна опипом към пещта,

приклепна, духна пепелта и я разрови, ала не се показа нито една искра. Жаравата бе изгаснала през нощта.

Извади огнивото от кесията, която носеше на колана си, но праханта се бе намокрила и замръзнала. Опитва няколко пъти и се отказва да трие огнивото. Отиде да вземе жар от Юфрид.

В огнището при младите пращеше хубав огън и осветяваше цялата стая. На трепкащите пламъци Кристин видя Юфрид, седнала да пришива медната закопчалка към дрехата на Гауте от еленова кожа. Стопанката зърна голите гърди на сина си в сумрака. Явно Гауте спеше без риза в кучия студ. Седнал на леглото, мъжът ядеше закуската си, донесена от Юфрид.

Девојката се изправи с мъка, но и със самочувствието на стопанка. Майка иска ли пиво? Стоплила сутрешна напитка за Гауте. Нека майка занесе тази чаша на Лавранс. Днес двамата с Гауте щели да секат дърва и имали нужда да се стоплят, преди да излязат на студа.

Кристин слезе в стаята си и разрови жарта. Стисна презрително устни: Юфрид се държеше като пълноправна стопанка, — Гауте спокойно позволяваше на любовницата си да му прислужва, а тя се грижеше и Лавранс — все още неин незаконен девер — да получи сгряваща бира. Всичко това ѝ се струваше твърде безсрамно и отвратително...

Лавранс остана в гората, но Гауте се прибра вечерта, капнал от умора и прегладнял. Слугите се разотидоха, а двете жени останаха да правят компания на стопанина, докато пие.

Кристин виждаше, че Юфрид се чувства зле. Девојката често отпускате ръкоделието си в скута и лицето ѝ се сгърчваше от болка.

— Какво те боли, Юфрид? — попита тихо стопанката.

— Краката и стъпалата, но не много — отвърна девојката.

През деня Юфрид се труди неуморно, както обикновено. Отказваше да щади силите си. Сега краката ѝ бяха отекли.

Под миглите ѝ избиха малки сълзи. За пръв път Кристин виждаше жена да плаче така: беззвучно, със стиснати зъби, а кръглите бистри сълзи, твърди като мъниста, се стичаха по измъченото ѝ лице, покрито с кафяви петна. Юфрид се ядоса, задето прояви слабост, и Кристин едва я склони да я заведе до леглото.

— Много ли те боли, мила? — попита безпомощно Гауте.

От студа лицето му се беше зачервило силно и той наблюдаваше с искрено съчувствие как майка му помага на Юфрид да си легне, как събува обувките и чорапите ѝ и се опитва да облекчи отока в подутите ѝ стъпала и прасци.

— Много ли те боли, Юфрид? — продължаваше Гауте.

— Да — отвърна тя със сподавен гняв. — Защо иначе ще плача?

— Боли ли те, миличка? — не спираше той.

— Нали виждаш! Какво си я зяпнал като умопобъркан? — избухна Кристин, а от очите ѝ хвърчаха искри.

Събралият се на топка спотаен страх в душата ѝ как ще завърши всичко това, възмущението ѝ, задето е принудена да търпи двамата млади да живеят невенчани под нейния покрив, загризалите съмнения, доколко доблестен е синът ѝ — всичко това се разрази в необуздан гняв:

— Как очакваш Юфрид да е добре, щом вижда, че нямаш мъжеството да се изправиш пред баща ѝ и отлагаш пътуването заради бурите и снега? Много добре знаеш, че съвсем скоро тази клетница ще пълзи на колене и ще се гърчи в ужасни мъки, а детето ѝ ще се нарича копеле, защото ти нямаш смелостта да я поискаш от баща ѝ. Седиш си спокойно вкъщи и търкаш пейката. Не си мръднал пръста си, за да защитиш жена си и детето си. За разлика от теб твоят баща преодоля страха си от моя баща и събра кураж да поговори с него. Ерлен не се боеше да прекоси планината на ски в студ и мраз. Засрами си, Гауте! Горко ми, доживях деня, когато назовавам страхливец един от синовете, в чиито жили тече кръвта на Ерлен Никулаусън!

Гауте вдигна с две ръце малкото столче и го тресна в пода. Втурна се към масата и събори всички съдове. После се насочи към вратата след прощален ритник по столчето и двете жени чуха как сипе ругатни, докато се качва по стълбите.

— Майко, беше много сурова към Гауте — надигна се на лакът Юфрид. — Не може да очакваш от него да рискува живота си в тази люта зима, за да отиде в „Ховлан“ и да научи от баща ми, че може да се ожени за девойката, която вече е прелъстил и откраднал със зестра от една-едничка риза, или че го поставят извън закона за извършеното престъпление и е принуден да напусне страната...

Кристин още кипеше от гняв.

— Не искам моят син да разсъждава така — гордо заяви тя.

— Но аз мисля за благо то му — увери я Юфрид, погледна я и в гласа ѝ завънтя смях: — Скъпа майко, и без това ми е много трудно да обуздая Гауте. Не желая да върши повече безумия заради мен и да отнемем на децата ни възможността да получат богато наследство, ако Гауте успее да постигне с роднините ми споразумение, което ще бъде от полза за всички ни.

— Какво имаш предвид? — попита Кристин.

— Когато роднините ми посетят Гауте, господин Сигюр ще ги посрещне, за да разберат, че мъжът ми също е от знатен род. Гауте ще заплати сурова глоба, но после татко ще ме сгоди за него и ще си възвърна правото да получа наследство, каквото ще получат и сестрите ми.

— Тоест и ти имаш вина за това, че ще родиш детето си неомъжена?

— Щом избягах от вкъщи с Гауте... Хората едва ли са очаквали двамата да делим една постеля, а помежду ни да стои меч.

— Гауте изобщо ли не помоли роднините ти за разрешение да се ожени за теб?

— Не, знаехме, че е напълно безсмислено да го прави, дори да беше много по-богат — Юфрид отново избухна в смях. — Майко, чуи ме. Баща ми си въобразява, че е ненадминат в търговията с коне, а онзи, който иска да измами Гауте Ерленсън в размяната на жребци, трябва да е по-бдителен от баща ми.

Макар и да беше в лошо настроение, Кристин не успя да сдържи усмивката си.

— Не съм запозната какво постановява законът в такива случаи — призна тя, — но се съмнявам Гауте да постигне споразумение, което би нарекла благоприятно, Юфрид. Ами ако го обявят за поставен извън закона, а баща ти те вземе обратно вкъщи и те накаже жестоко заради нанесеното му оскърбление? Или реши да те изпрати в манастир, за да изкупиш греховете си?

— Ако ме изпрати в манастир, татко трябва да даде богати дарове на обителта. По-евтино и почтено би било, ако се сдобри с Гауте и приеме обезщетението. Нали разбираш, майко, така няма да му се наложи да ми дава зестра. Мъжът на сестра ми Улав ще получи най-голям дял, но татко няма да ми отнеме изцяло правото на наследство. Ако стана монахиня, роднините ми ще трябва да се грижат и за детето

ми. Колкото и да му се иска да ме накаже, татко ще обмисли добре положението, преди да ме застави да се прибера в „Ховлан“ с копеле. Той ме познава отлично... И аз не съм веща в законите, но зная на какво е способен баща ми и на какво — Гауте. Бременността ми вече сериозно личи и ще постигнем напредък чак след като се възстановя от раждането. Тогава няма да ме видиш да плача, майко! Гауте ще се сдобри с роднините ми, и то... Майко, зная, че Гауте е потомък на крале и сановници, а ти си родена в един от най-знатните родове в страната. За нещастие си преживяла синовете ти да изгубят мястото си сред аристократите, което им се е полагало по рождение, но ще доживееш да видиш как родът ти се възражда и си отвоюва славата в лицето на нашите деца.

Кристин мълчеше. Вероятно Юфрид имаше право да очаква такъв развой на събитията и Кристин се притесняваше ненужно. Лицето на девойката бе изпосталяло. Меките ѝ заоблени бузи бяха хлътнали и голямата ѝ силна долна челюст изпъкваше още по-отчетливо.

Юфрид се прозина, седна в леглото и се огледа за обувките си. Кристин ѝ помогна да се обуе. Юфрид ѝ благодари:

— Не подклаждай гнева на Гауте, майко. И на него му е тежко да приеме, че не можем да се венчаем преди раждането на детето, но не желая да обрека рожбата си на бедност още преди да се е родила...

Две седмици по-късно Юфрид роди едър и хубав син, а същия ден Гауте изпрати вест в „Сюнбю“. Рицарят незабавно потегли към „Йорун“ и стана кръстник на Ерлен Гаутесън. Кристин Лаврансдатер се радваше много на внука си, но не успя да потисне гнева си, задето първото дете, кръстено на Ерлен, е копеле.

— Някога баща ти беше готов да се подложи на големи опасности, само и само да осигури права на сина си — рече тя на Гауте една вечер, докато приготвяше бебето за сън. Юфрид вече спеше сладко. — Ерлен никога не бе изпитвал силна любов към Никулаус, но все пак го почиташе и не би назвал с името му незаконородено дете.

— А, вярно, Орм е бил кръстен на дядо си по майчина линия, нали? — попита Гауте. — Майко, това, което ще кажа, вероятно не подобава на любящ и признателен син, но докато татко беше жив, не

си го сочила като пример за подражание. А сега изведнъж ни изтъкваш добродетелите му, все едно е бил светец. С братята ми знаем, че татко не беше такъв. Ще се гордеем, ако някой ден достигнем неговата смелост. Той беше храбър пълководец и превъзхождаше всички воители по качествата, които красят най-много мъжа, но няма как да ни внушиш, че е бил съвестен стопанин и се е отличавал със скромност и благоденствие в присъствието на жени... Иначе няма по-хубаво пожелание за теб, малки мой Ерлен, от това, да се метнеш на дядо си!

Гауте взе на ръце повитото бебе и потърка брадичка в малкото му зачервено лице под светлата вълнена пелена:

— Ще станеш най-даровитият и обещаващ храбрец, Ерлен Гаутесън от „Йорун“! Кажу на баба си колко си спокоен, защото знаеш, че твоят баща няма никога да те изостави.

Гауте прекръсти детето, върна го на Кристин и се приближи до заспалата Юфрид.

— Вижда ми се бледа, майко. Добре била, казваш, нали? Ти си знаеш работата. Лека нощ, спете спокойно и Бог да ви пази!

Месец след раждането на детето, Гауте организира голямо угощение по повод кръщенето на малкия Ерлен. Покани роднини и приятели от близо и далеч. Кристин се досети, че синът ѝ събира толкова много хора, за да се посъветва с тях как да постъпи. Зимата отмина и приближаваше време да навести семейството на Юфрид.

За радост на Кристин Ивар и Скуле се прибраха заедно. Пристигнаха и братовчедите ѝ: Сигюр Шурнинг, женен за нейната братовчедка от „Скуг“, Ивар Йеслинг от „Рингхайм“ и Ховар Трунсън. Кристин не бе виждала синовете на Трун, откакто Ерлен завлече мъжете от „Сюнбю“ в нещастията си. Открай време бяха безгрижни и лекомислени, но смели и доблестни и Кристин не ги намери особено променени, макар и остарели. Приветстваха с неподправено и искрено роднинско благоразположение синовете на Ерлен и своя братовчед и приемник в имението, рицар Сигюр. Гауте и Юфрид посрещаха гостите си с удивителна непринуденост, все едно са семейни и кралят лично е устроил сватбеното им тържество. Всички се веселяха и никой не се замисляше, че честта и благополучието на двамата

млади все още са заложени на карта. Юфрид обаче явно не бе забравила за предстоящите изпитания.

— Колкото по-горди и самоуверени са при срещата с баща ми, толкова по-лесно ще си извоюват съгласието му — сподели тя с Кристин. — А Улав Гайдаря поначало не умее да крие колко обича да седи на една пейка редом с мъже от стари родове.

Единственият, който очевидно не се чувстваше на мястото си в роднинската компания, беше Ямелт Халваршон. Тази Коледа крал Магнус му връчи рицарско звание и Рамборг Лаврансдатер се зовеше госпожа.

Този път по молба на Кристин Ямелт доведе заварения си син, Андрес Симонсън, защото тя чу слух, че момчето проявява разни странности и се изплаши ужасно да не би действията, които извърши, за да го изцери, да са довели до сериозни физически и душевни последствия. Андрес е здрав и силен, успокои я пастрокът му, има златно сърце и остър ум, но притежава пророческа дарба. Понякога момчето сякаш отлитало нанякъде, а после правело необикновени неща. Миналата година например Андрес взел сребърната си лъжица, подарък от Кристин за раждането му, и тока за риза, останала от баща му, и напуснал имението. Слязъл до моста над реката по главния път до „Елин“. Прекарал там няколко часа в очакване. На моста се появили трима бедняци: възрастен просяк и млада жена с бебе на ръце. Андрес се приближил до тях, дал им вещите си и помолил жената да носи пеленачето вместо нея. В „Елин“ изгубили ума и дума от страх, защото Андрес не се прибрал нито за обяд, нито за вечеря. Тръгнали да го търсят и Ямелт научил от свидетели, че видели Андрес в съседния окръг заедно с хора на име Креп и Крока. Момчето носело детето им. На следващия ден Ямелт най-сетне успял да намери Андрес и момчето му обяснило, че по време на неделната служба чуло глас, докато съзерцавало изображението на паното пред олтара. Там били нарисувани Божията Майка и свети Йосиф Обручник, които пътуват за Египет с Младенеца. Андрес си пожелал да се принесе в тяхното време, за да ги последва и да носи детето на Пречистата Дева. Тогава чул глас — най-ласкавия и най-сладкия глас на света — който му обещал да му прати знамение, ако някой ден отиде до Биркхаймския мост...

Впрочем Андрес не говорел с охота за виденията си, защото свещеникът на енорията им твърдял, че те са плод отчасти на богатото му въображение, отчасти на делириум и умопомрачение, а Рамборг се плашела до смърт от странностите на сина си. Андрес предпочитал да споделя с възрастна слугиня, много набожна жена, и с монах — проповедник, който се отбивал в дома на Ямелт по време на Великденските пости и преди Коледа. Всички очакваха Андрес да избере духовното поприще, а за най-вероятния наследник на „Формо“ смятаха Симон Симонсън. Малкият — жизнено, здраво дете — приличаше досущ на баща си и беше любимецът на Рамборг.

Двамата с Ямелт още нямаха общо дете. Кристин разбра от познати, видели сестра ѝ, че Рамборг станала ленива и дебела. Общувала с най-заможните и влиятелни семейства в южните части на страната, но не изпитвала никакво желание да навести родния си край. От деня, когато двете се разделиха във „Формо“ след разрива помежду си, Кристин не беше виждала единствената си жива сестра. Въпреки че оттогава измина много време, Кристин не очакваше Рамборг да е омекнала. Със сигурност продължаваше да таи същата неприязън към Кристин, Рамборг се разбираше добре с Ямелт, а той се грижел за заварените си деца с бащинска обич. Ямелт уговорил, в случай че умре бездетен, най-големият син на основния му наследник да се ожени за Юлвхил Симонсдатер. Така дъщерята на Симон Андресън щеше да стопанисва земите на пастрока си. След смъртта на баща си Арнерд се омъжи за Грюне от „Айкен“. Чичо ѝ Юрд Андресън и Ямелт я дариха с богата зестра, каквато би ѝ отредил любящият ѝ баща, ако беше жив. Арнерд живее добре, увери я Ямелт, Грюне се вслушва в съветите на съпругата си и вече имат три прекрасни деца.

Когато видя по-големия син на Симон и Рамборг, Кристин се развълнува дълбоко. Андрес беше одрал кожата на Лавранс Бьоргюлфсън. Приличаше на дядо си повече от Гауте, а и през последните години Кристин, макар и по неволя, се раздели с надеждата синът ѝ да е наследил благочестивия нрав на дядо си.

Андрес Симонсън, дванайсетгодишен, висок и снажен, рус, хубав и малко мълчалив, изглеждаше здраво и приветливо момче, притежаваше физическа издръжливост и се хранеше с охота, само дето отказваше да яде месо. Кристин забелязваше, че нещо го откроява от връстниците му, но не можеше да определи какво точно, колкото и

внимателно да наблюдаваше племенника си. Андрес се разбираше чудесно с леля си, ала не ѝ спомена за виденията си, пък и по време на престоя си в Сил не изпадна в особените си състояния.

Четиримата синове на Ерлен се радваха на компанията си в имението на майка си, но на Кристин не ѝ се удаде възможност да поговори с тях. Слушаше разговорите им с усещането, че животът и благополучието им се изплъзват от полезрението ѝ. Двата ѝ синове, потърсили щастието си извън „Йорун“, се бяха отдалечили от дома си, а другите двама, останали при майка си, съвсем скоро се канеха да ѝ отнемат управлението на имота. Срещата се падна в разгара на обичайното пролетно затруднение, породено от недостиг на храна за животните, и майката разбра, че за да се справи с положението, Гауте е наредил през зимата да намалят дажбите на добитъка и е поискал назаем фураж от рицар Сигюр. Всичко това синът ѝ бе предприел, без да се посъветва с нея. Решенията, засягащи имението, се вземаха без нейното одобрение, макар тя да присъстваше на разговорите.

Затова Кристин никак не се изненада, когато един ден Ивар ѝ съобщи, че Лавранс ще замине с него за „Рогнхайм“.

След няколко дни Ивар Ерленсън предложи на майка си след сватбата на Гауте да се премести да живее при него в „Рогнхайм“.

— Сигне е по-отстъпчива снаха от Юфрид и с нея ще се разбирате по-лесно. Майко, няма да ти е лесно да повериш на друга жена грижите за имението, където си свикнала да се разпореждаш.

Иначе Ивар харесваше Юфрид като всички мъже от роднините. Само Ямелт се държеше малко недружелюбно с нея.

Седнала с малкия си внук в скута, Кристин си мислеше, че от сега нататък ѝ предстои доста нелека съдба. Старостта е тежка. Съвсем доскоро самата тя беше млада жена, а мъжете враждуваха и обсъждаха нейното бъдеще. Вече отиде на заден план. Само допреди няколко години синовете ѝ приличаха на мъничето в прегръдките ѝ. Спомни си съня си с новороденото дете. Изплува и образът на майка ѝ. Кристин помнеше майка си като застаряваща, угнетена от грижи жена, но някога Рагнфрид също е била млада и е топлела децата си с тялото си. Младостта на майка ѝ също като нейната е била белязана от износването и раждането на деца, а докато е хранила сладките малки създания от гръдта си, Рагнфрид вероятно също не си е давала сметка, че всеки изминал ден ще отдалечава рожбата ѝ от майчините ѝ обятия.

„Реших да не насилвам нещата, а да изчакам да станеш майка. Тогава ще ме разбереш, мислех си аз“, каза веднъж Рагнфрид. Сега Кристин осъзна, че душата на майка ѝ е била пълна със спомени за дъщеря ѝ; спомени за мисли преди раждането ѝ и в годините, от които децата не си спомнят нищо; спомени за страхове, надежди и мечти. Децата не подозират, че родителите им са мечтали за бъдещето им, докато не дойде техният ред тайно да се страхуват, да се надяват и да мечтаят.

На тръгване роднините се разпръснаха: част от тях тръгнаха с Ямелт към „Формо“, а други последваха Сигюр през Вого. Един ден в имението пристигнаха със запотени коне двама арендатори на Гауте от южната част на долината и донесоха вестта, че областният управител е тръгнал към „Йорун“, за да посети Гауте. В свитата му били бащата и роднини на Юфрид. Младият Лавранс се втурна към конюшната. На следващата вечер в имението сякаш се готвеха за битка: всички роднини на Гауте се стекоха в „Йорун“ с въоръжените си слуги, а приятелите му от околността също се отзоваха.

Хелге от „Ховлан“ пристигна с голяма свита, за да поиска от Гауте сметка за кражбата на дъщеря си. Кристин зърна знатния посетител, когато той влезе в двора, яздейки редом с Пол Съорквесъон, самия областен управител. Бащата на Юфрид изглеждаше състарен, висок, прегърбен мъж с болнаво лице. Слезе от коня, накуцвайки. Улав Гайдаря, съпруг на сестрата на Юфрид, представляваше нисък, широкоплещест, набит мъж с червена кожа и рижа коса.

Гауте ги посрещна. Вървеше елегантно, с изправени рамене. Следваха го събралите се роднини и приятели. Те се наредиха в полукръг пред стълбите на къщата с голямата стая. В средата на множеството застанаха мъжете с рицарско звание: господин Сигюр и господин Ямелт. Кристин и Юфрид наблюдаваха случващото се от верандата на тъкачницата, но не чуваха какви реплики си разменят мъжете.

Гостите и стопаните се качиха на втория етаж, а двете жени влязоха в тъкачницата. Нямаха сили да разговарят. Кристин седна до огнището, Юфрид сновеше из стаята с детето на ръце. След известно време младата жена зави Ерлен в дебело одеяло и излезе с него навън. Час по-късно Ямелт Халваршон влезе при балдъзата си и ѝ разказа как е приключило всичко.

Гауте предложил на дук Хелге шест марки злато като обезщетение за отнетата част на Юфрид и за незаконното ѝ отвлечане от бащиния ѝ дом. Братът на Хелге получил толкова злато след смъртта на сина си. Гауте обещал да се ожени за Юфрид, като ѝ осигури подобаващи сватбени дарове, но поискал в замяна Хелге да се сдобри с дъщеря си и зет си, а Юфрид да получи богата зестра и наследническо право наравно със сестрите си. От името на всички роднини на Гауте Сигюр Елдярн гарантирал, че племенникът му ще спази задълженията си. Дук Хелге веднага щял да приеме предложението, обаче зетъвете му, Улав Гайдаря и Нерид Коресъон, годеникът на Оса, се възпротивили с мотива, че Гауте проявява нечувана наглост, като се осмелява да диктува условията за женитбата си с девойка, която е прелъстил в дома на нейните близки, а после я е отвлякъл. Според тях Гауте не бил в позицията да изисква Юфрид да получи еднакво наследство като сестрите си.

Не било никак трудно човек да забележи, че на Гауте му било много неловко да се пазари на каква цена ще му позволят да се ожени за знатна девойка, която вече е съблазнил и която му е родила син. Но било очевидно и друго: той отлично бил научил проповедите и наставленията, та нямал нужда да ги чете от книга.

В разгара на преговорите, докато двете страни се мъчели да постигнат споразумение, в стаята влязла Юфрид с детето на ръце. Баща ѝ се развълнувал и не успял да сдържи сълзите си. Девойката наложила исканията си.

Гауте, разбира се, не разполагаше с шест марки злато, но богатата зестра, отредена от Хелге за дъщеря му, се равняваше на глобата и така не се наложи никой да не дава нищо. В крайна сметка Гауте получи Юфрид за жена, а с нея оскъдния чеиз, който тя успя да донесе в „Йорун“. В замяна, със съгласието на братята си, стопанинът връчи на съпругата си документи за сватбените ѝ подаръци. Някой ден Гауте ще наследи богатствата на баща ѝ, ако не остане бездетен, смееше се Ивар Йеслинг, а с него и останалите мъже. Кристин пламна от смущение, защото Ямелт също беше принуден да слуша грубите шегги.

На следващия ден Гауте Ерленсъон и Юфрид Хелгесдатер се сгодиха. Младата майка си взе очистителната молитва тържествено, както подобава на омъжена жена. Отец Даг каза, че това право ѝ се

полага. След посещението си в църквата Юфрид замина с детето за „Сюнбю“ и остана в дома на Сигюр Елдярън цял месец, до сватбата. Отпразнуваха я след Еньовден с пишно и богато тържество. На следващата сутрин Кристин Лаврансдатер най-тържествено връчи ключовете за имението на сина си, а Гауте ги окачи на колана на съпругата си.

Сигюр Елдярън устрои голямо пиршество в „Сюнбю“ и скрепи дружбата си с братовчедите си, бившите стопани на имението, с тържествени клетви и печати. Рицарят удостои и потомците на рода Йеслинг, и останалите гости в имението си с щедри подаръци, съобразени все пак с роднинската им близост със Сигюр: животински рогове, посуда, скъпоценности, оръжия, кожени наметки и коне. Хората единодушно признаха, че Гауте Ерленсън съумя да увенчае кражбата на невестата си с достоен край.

4.

В едно лятно утро на следващата година Кристин излезе в сводестата галерия пред старата стая с огнището, за да подреди сандъците със сечива. Чу тропота на коне в двора, приближи се и погледна през процепа между малките колони на галерията. Конярят водеше за юздите два жребеца, а на вратата на конюшната се показа Гауте. Малкият Ерлен седеше на раменете му. Светлото лице на детето надничаше над русото теме на баща му. Гауте държеше малките ръце на сина си в голямата си загоряла шепа под брадичката си. Подаде детето на дотичалата слугиня и яхна коня. В този миг Ерлен се разпищя и протегна ръце към него. Гауте отново го взе и го настани на седлото пред себе си. От къщата излезе Юфрид.

— Ще вземеш Ерлен със себе си, така ли? Къде отиваш?

— До воденицата. Има опасност реката да я повлече. А Ерлен иска да дойде с мен, така ми каза.

— Да не си полудял? — Юфрид взе детето, а Гауте се разсмя с цяло гърло: — Май наистина ми повярва, че ще го взема!

— Да — съпругата му също се засмя. — Ами ти непрекъснато разнасяш горкото дете насам-натам. Заприличал си на същински рис: предпочиташ да изядеш отрочето си, ама да не го повериш другиму...

Юфрид хвана ръката на сина си и двамата помахаха на Гауте за довиждане. Майката сложи малкия на тревата, приклепна до него и му заговори, а после се втурна към новия хамбар, качи се на горния етаж и си продължи работата.

Кристин се загледа във внука си. Лъчите на сутрешното слънце огряваха толкова прекрасно облеченото в червени дрехи дете. Ерлен се въртеше в кръг, вторачен в тревата. Забеляза купчина дървени стърготини и веднага се зае да ги разпръсква. Кристин се разсмя.

Ерлен беше само на година и три месеца, но според родителите си превъзхождаше връстниците си, защото ходеше, тичаше и казваше две-три думи. Сега детето се насочи към малкия ручей, който течеше в долната част на двора и се превръщаше в бурен поток, когато в планината валеше дъжд. Кристин изтича и го взе на ръце:

— Не бива да ходиш там. Майка ти ще се ядоса, ако се намокриш...

Момчето се нацупи. Като че ли се чудеше дали да заплаче от яд, задето не му позволяват да се плиска в потока, или да отстъпи. Мокренето явно беше голям грях: Юфрид проявяваше прекалена строгост към детските му провинения. Ерлен изглеждаше умно дете. Кристин го целуна, сложи го да седне и се върна в покритата галерия. Работата не ѝ спореше. Непрекъснато гледаше какво става на двора.

Трите постройки отсреща ѝ се виждаха толкова хубави, огрени от ласкавите слънчеви лъчи. Сякаш отдавна не бе обръщала внимание колко внушителни са къщите с чардаци, украсени с колони и богати дърворезби. Позлатеният ветропоказател върху фронтонната стена на новата постройка лъщеше на фона на синкавата мъгла в планината. Тази година началото на лятото се случи влажно и тревата по покривите беше много свежа.

Кристин въздъхна, погледна за пореден път малкия Ерлен и се върна към сандъците си.

Детски вопъл разцепи тишината. Кристин захвърли всичко и се втурна навън. Ерлен пищеше и местеше поглед от пръста си към полумъртва оса в тревата. Баба му го взе на ръце и започна да го утешава, но крясъците му се усилиха. Кристин наложи ухапаното място с влажна пръст и студено зелено листо, без да спира да му говори нежно и съчувствено, ала писъците на детето ставаха все поужасни.

Кристин пееше и го милваше, докато го носеше към стаята, а Ерлен се дереше от плач, все едно го колят. После изведнъж млъкна, защото позна кутията и роговата лъжица, които баба му свали от перваза. Тя натопи зальци хляб в меда и нахрани детето, без да спира да го утешава и нежно да допира бузата си о светлото му вратле, където косата му беше къса и къдрава — спомен от времето, когато малкият още лежеше в люлката и търкаше тила си във възглавницата. Ерлен забрави за болките си, обърна лице към баба си и започна да я потупва и целува с лепкави ръце и устни.

В стаята влезе Юфрид:

— Вътре ли го прибра, майко? Нямаше нужда, нали съм наблизо.

Кристин ѝ каза за осата:

— Не чу ли как пищеше?

Юфрид ѝ благодари.

— А сега няма повече да ти пречим.

Снаха ѝ взе детето, което протягаше ръце към майка си, и излезе.

Кристин прибра кутията с меда. Липсваше ѝ желание да прави каквото и да било. Ингрид ще се заеме със сандъците в галерията, реши тя.

След като се премести в старата къща, Кристин възнамеряваше да вземе Фрида Стюркоршдатер при себе си, но тя се омъжи за един от слугите на дук Хелге — младо момче, на години да ѝ бъде син.

— Според традицията в нашия край подчинените се вслушват в добронамерените съвети на господарите си — отбеляза Юфрид, защото Кристин се питаше как е възможно Фрида да сключи такъв брак.

— Но при нас слугите нямат навика да ни се подчиняват, освен ако не са на същото мнение, и приемат препоръките ни само когато сметнат, че са в тяхна полза. Запомни това, Юфрид, ще ти потребва.

— Майка е права, Юфрид — обади се съвсем кротко Гауте.

Още преди да се оженят, Кристин забеляза с каква неохота ѝ противоречи Гауте. След сватбата той се превърна в послушен съпруг.

Свекървата не отричаше, че в повечето случаи съветите на Юфрид са ценни за сина ѝ. Снаха ѝ се отличаваше с изключително благоразумие, трудолюбие и старателност. Освен това Юфрид не беше по-лекомислена от Кристин. И двете погазиха синовния си дълг и продадоха честта си, защото иначе нямаше как да се омъжат за своя избраник. Ала след като постигна своето, Юфрид се превърна в благочестива и предана съпруга. Очевидно обичаше горещо Гауте. Гордееше се с красотата и със знатния му род. Сестрите ми се омъжиха за богаташи, но е препоръчително да видиш мъжете им в безлунна нощ, да не говорим за предците им, подиграваше се Юфрид. Младата жена бдеше ревностно над честта и благополучието на Гауте според собствените си разбирания, а у дома се стараше да му угажда, но случеше ли се той да изрази мнение, различно от нейното, дори и по незначителен въпрос, Юфрид се съгласяваше с него с доста красноречива и недоволна физиономия и Гауте веднага се разколебаваше, а после тя намираще начин да го разубеди.

Гауте обаче беше доволен от живота си. Двамата млади несъмнено се спогаждаха. Гауте обичаше жена си, а двамата се гордееха със сина си и го обичаха безпределно.

Всичко би било чудесно, ако Юфрид Хелгесдатер не беше толкова... алчна. Кристин не намираше друга дума за това й качество. Старата стопанка не се дразнеше от властолюбието на снаха си, ала скъперничеството й пораждаше силно огорчение у Кристин.

Още по време на жътвата през първата година от брака на Гауте и Юфрид майката долови недоволство сред слугите, макар да не роптаеха на глас.

Докато Кристин се разпореждаше в имението, понякога се случваше работниците да ядат вкисната херинга, пожълтяла гранива сланина, наподобяваща борова факла, и развалено месо. Но в такива трудни моменти всички слуги бяха сигурни, че стопанката ще им се реваншира друг път за лошата храна с някое вкусно ястие, като им поднесе млечна каша, прясно сирене и хубава бира без повод. Ако продължително време бяха принудени да ядат храна с лош вкус, защото не биваше да я изхвърлят, всички проявяваха разбиране: стопанката се грижеше в килерите да има достатъчно запаси от хранителни продукти и се налагаше част от застоялите провизии да се изядат. А когато на слугите не им стигаше храна, пълните хамбари в „Йорун“ осигуряваха хляб на всички. Но сега хората се съмняваха, че новата стопанка ще прояви щедрост, ако ги налегне недоимък.

Свекървата се гневеше: с прекомерната си пестеливост Юфрид подронваше честта на имението и на съпруга си.

След още една година старата стопанка се убеди, че снаха й се грижи само за собствените си интереси, но някак се примири. За празника на свети Вартоломей Кристин получи не четири заклани козела, както й се полагаха, а само два. Миналото лято росомахата се развилия из планината и нанесе големи щети сред дребния рогат добитък, но въпреки това Кристин не можеше да се съгласи, че Юфрид смята да нахрани хората в голямо имение като „Йорун“ с два козела. Свекървата възприе тази случка като голям срам, ала си замълча. Младата стопанка проявяваше свидливост по отношение и на всичко останало, което Кристин искаше от имението: заклани животни през есента, зърно, брашно, фураж за четирите си крави и двата си ездитни коня. Получаваше или твърде оскъдно количество, или направо

негодни продукти. Гауте съжаляваше и се срамуваше от постъпките на жена си, но не смееше да ѝ се противопостави и затова се преструваше, че не забелязва.

Подобно на всички синове на Ерлен Никулаусъон, и Гауте беше много щедър. Според Кристин братята му имаха твърде широки пръсти, бяха направо разсипници, ала Гауте се трудеше неуморно и не проявяваше придиричливост. Стигаше му да има най-добрите кучета и соколи, не настояваше животът му да се различава от живота на обикновените селяни в долината. Когато в имението пристигаха гости, Гауте ги посрещаше приветливо и гощаваше богато скитащите просяци. Майка му одобряваше такова гостоприемство. Ето така е редно да постъпва един порядъчен стопанин, мислеше си тя, така трябва да живее всеки почтен господар в родния ми край: да създава блага, да не пилее нищо нахалост, но и да не пести, когато любовта към Бог и към бедните и дългът му да съхрани родовата си чест му повеляват да раздава с пълни шепа.

Кристин забеляза, че Юфрид предпочита съпругът ѝ да се среща само с богатите си приятели и знатните роднини. Гауте обаче нямаше намерения да се съобрази с това желание на жена си. Опитваше се да поддържа приятелски отношения и със старите си другари. Юфрид ги наричаше „другари по чашка“ и Кристин се досети, че синът ѝ явно е имал още по-буйна младост, отколкото е предполагала. Но след като Гауте се ожени, старите му приятели не идваха в дома му без покана. Досега не се беше случвало стопанинът да отпрати бедняк, без да му е помогнал, ала в присъствието на Юфрид Гауте се въздържаше да проявява щедрост. Осмеляваше се да дава богати дарове само зад гърба ѝ, а много малко неща убягваха от зоркия ѝ поглед.

Кристин усещаше, че Юфрид ревнува от нея. Старата стопанка на „Йорун“ се радваше на безусловната синовна обич и доверие на Гауте още откакто синът ѝ беше болнаво дете и се люшкеше между живота и смъртта. Кристин забелязваше раздражението на снаха си, когато Гауте седяше при майка си, допитваше до нея по някой въпрос или я молеше да му разкаже някоя история както едно време. Ако мъжът ѝ се застоеше дълго в старата къща при Кристин, Юфрид винаги намираще повод да се отбие там...

Младата стопанка ревнуваше и сина си от нежните грижи на баба му.

На двора, в ниската, изпотъпкана трева растеше билка със загрубели като кожа, тъмни листа. Но сега, в разгара на слънчевото лято, от всяка смачкана листна розетка поникна по едно стъбълце с крехки, светлосини цветчета. Кристин сравняваше старите външни листенца, белязани от всяка човешка и животинска стъпка, която ги е смазала, със себе си: сигурно обичат миловидното израстъче в сърцевината си, както тя обича внука си.

Малкият Ерлен беше живот от нейния живот и плът от нейната плът. Усещането, което бе имала с децата си, се преобрази в още по-силно умиление към внука. Когато Кристин държеше малкия на коленете си, забелязваше зоркия, хищен поглед на майка му. Юфрид го вземаше от обятията на свекърва си веднага щом приличието ѝ позволяваше и го притискаше към гърдите си жадно, със собственическо чувство. В такива моменти Кристин Лаврансдатер за пореден път осъзнаваше, че тълкувателите на Божието слово имат право. Земният живот наистина е непоправимо заразен с размирици. На този свят, където хората се съвкупяват, зачеват потомство, поддават се на плътските си страсти един към друг и обичат плътта си, неизменно ще страдат от сърдечна мъка и прекършени възжеления, както неизменно пада скреж през есента. Докато зимата отнема на дървото короната му, животът и смъртта ще разделят приятелите един от друг.

Една вечер, две седмици преди празника на свети Улав, в „Йорун“ пристигна тълпа просяци. Помолиха за покрив над главите си за през нощта. Застанала на чардака на стария хамбар — сега се разпореждаше там — Кристин чу как Юфрид излезе и отговори на просяците, че ще им даде храна, но не може да ги подслони:

— И без това сме много хора, а и свекърва ми живее в имението. Тя стопанисва половината къщи...

В душата на старата господарка пламна гняв. Никога досега в „Йорун“ не бяха отказвали подслон на пътници, когато слънцето се снижи до ръба на хребета. Кристин се спусна по стълбите към снаха си и новодошлите.

— Юфрид, тези хора ще спят при мен. Аз ще ги нахраня. В този дом не се е случвало да откажем подслон на наш брат — християнин,

ако ни е помолил с Божието име на уста.

— Постъпи, както ти е угодно, майко — отвърна Юфрид, пламнала от смущение и яд.

Когато огледа просяците, Кристин почти съжали за предложението си. Все пак Юфрид имаше донякъде право да не иска тези хора в дома си. Гауте и слугите отидоха да косят ливадите извън имението до Силското езеро и не ги очакваха да се приберат тази вечер, а Юфрид остана сама с бедните слуги — двамата старци и две деца — и свежърва си със слугинята ѝ в старата къща. Кристин бе виждала какви ли не хора в странстващите просешки тълпи, но новодошлите никак не ѝ вдъхнаха доверие: четирима едри, силни млади мъже. Тримата бяха рижави, с малки диви очи. Приличаха на братя. Четвъртият обаче — с разкъсани ноздри и без уши — говореше неясно, сигурно беше чужденец. Освен тях сред просяците имаше и двама старци — дребен, превит о две дядо, чиито лице, коса и брада бяха придобили жълто-зеленикав оттенък поради мръсотията и старостта му, и жена на години със забрадка, пропита от кръв и гной, и осеяни с рани шия и ръце. Кристин потръпна от ужас при мисълта тази старица да се доближи до малкия Ерлен. Но стопанката все пак съжали двамата немощни старци и се почувства доволна, че няма да се изкачват по хребета Хамер през нощта.

Просяците се държаха прилично. Веднъж безухият се опита да оципе Ингрид, докато тя прислужваше на масата, но Бьорн веднага настръхна и започна да ръмжи. Гостите изглеждаха унили и изтощени. На въпросите на стопанката отговориха, че са капнали от умора, пък събрали малко милостиня. Надявали се щастиято да им се усмихне в Нидарус. Болната старица прие с радост козия рог, който ѝ подаде Кристин. Вътре имаше целебен мехлем от пречистена овча мас и урина от малко дете. Стопанката ѝ предложи да натопи забрадката ѝ в топла вода и да я изпере, но старицата отказа. Все пак склони да вземе чиста ленена кърпа — подарък от Кристин.

Стопанката предвидливо нареди на Ингрид — младата прислужница — да легне от вътрешната страна на леглото. През нощта кучето изръмжа на няколко пъти, ала иначе цареше тишина. Малко след полунощ Бьорн се втурна към вратата с радостен лай. На двора изтрополиха конски копита. Гауте се прибира, досети се Кристин. Явно Юфрид бе изпратила да го повикат.

На сутринта Кристин се погрижи просяците да си тръгнат с пълни торби. Едва излязоха през портата и стопанката видя как Гауте и Юфрид приближават към стаята ѝ.

Седна с вретено в скута. Поздрави ласкаво влезлите и попита Гауте докъде са стигнали със сенокоса. Юфрид сбърчи погнушено нос: гостите бяха оставили след себе си неприятна миризма. Кристин се престори, че не забелязва физиономията ѝ. Гауте кършеше смутено ръце и се чудеше откъде да започне. Думата взе Юфрид:

— Майко, искам да поговорим. Виждам, че ме смяташ за по-свидлива, отколкото прилича на стопанката на „Йорун“. Зная какво си мислиш: така подронвам честта на Гауте. Нямам намерение да споделям колко се страхувах да приема в дома си тълпата просяци, докато бях сама с бебето си и няколко бедняци, защото доколкото виждам, сама си разбрала какви гости си приела в стаята си. Но и преди съм забелязвала, че ме смяташ за скъперница, която пести храната и не дава милостиня на бедните. Не съм такава, майко. „Йорун“ отдавна не е дом на виден аристократ, дворянин и богаташ, какъвто е бил по времето на твоите родители. Ти си била дъщеря на богаташ, израснала си сред богати и влиятелни хора, омъжила си се за заможен съпруг, а той ти е осигурил още по-голяма власт и разкош. Никой не очаква от теб, старата жена, да проумееш колко по-различно е положението на Гауте, който е лишен от бащиното си наследство и е принуден да дели половината от богатството на дядо си с многото си братя. Аз също не съм забравила какво донесох в този дом: дете и огромен дълг, задето се съгласих моят любим да ме отвлече от роднините ми. След време нещата ще се оправят, ала като добра дъщеря съм длъжна да моля Бог да поживи баща ми още дълги години. Двамата с Гауте сме още млади и не знаем колко деца ни е писано да си родим. Трябва да ми повярваш, пестеливостта ми е продиктувана от желанието да осигуря най-доброто на мъжа и децата си.

— Не съм си и помисляла друго, Юфрид — Кристин огледа сериозно пламналото лице на снаха си. — Никога не съм се месила в начина, по който стопанисваш имението, нито съм отричала колко сръчна къщовница и колко съвестна и предана съпруга си. Но те моля да ме оставиш сама да решавам как да се разпореждам с имуществото си. Както сама отбеляза, вече съм стара и ми е трудно да си променя навиците.

Младите разбраха, че майката няма какво повече да им каже, и веднага се сбогуваха с нея.

Както обикновено, и този път Кристин първоначално сметна, че Юфрид е права. Но след като обмисли внимателно положението, се убеди в обратното. Никой не искаше от Гауте да раздава милостиня като дядо си. Лавранс Бьоргюлфсън носеше богати дарове на помени, когато почитаха паметта на бедняци и чужденци, починали в долината, помагаше на девойки, останали без бащи, да се омъжат подобаващо, честваше с угощения дните на любимите си светии, даваше пари за храна на болните и на грешниците, тръгнаха на поклонение на свети Улав. Дори Гауте да беше много по-богат, никой не би очаквал от него да поеме толкова много чужди разноски. Синът на Кристин не беше от най-набожните чедра на Създателя. Гауте се отличаваше с щедрост и добро сърце, но Кристин отдавна знаеше, че баща ѝ благоговееше пред бедняците, на които помагаше, защото Исус бе избрал да слезе на земята в тялото на бедняк. Лавранс обичаше тежкия труд и смяташе всеки занаят за благословен, защото Божията Майка Мария пожелала да преде и така да изхранва себе си и близките си, макар да била дъщеря на богаташи и да произлизала от рода на юдейски крале и първосвещеници.

След два дни рано сутринта, преди Юфрид да се бе облякла, а Гауте още лежеше, Кристин влезе в стаята им, облечена в рокля и наметка от сиво сукно, с широкопола черна филцова шапка над забрадката и груби обувки на краката. Гауте се обля в гъста червенина, когато видя майка си в тези дрехи. Кристин им съобщи, че иска да отиде в Нидарус за празника на свети Улав, и помоли сина си да наглежда имуществото ѝ в нейно отсъствие.

Гауте веднага се опита да я склони поне да вземе коне и слуги със себе си, но думите му — както се очаква от думите на мъж, разголен в леглото пред майчините си очи — нямаха особена тежест. Кристин го съжали, защото изглеждаше много объркан, и излъга, че сънувала нещо, което я подтикнало да тръгне на поклонение.

— А и много ми се иска да видя братята ти — принуди се да се извърне тя.

Все още вътрешно се съпротивляваше и изпитваше страх от срещата с най-големите си синове.

Все пак Гауте енергично настоя да я придружи донякъде. Докато се обличаше и закусваше, Кристин седна да си поиграе с малкия Ерлен. Детето чуруликаше, още сънено. На раздяла Кристин целуна Юфрид за първи път. На двора се събраха всички слуги. Ингрид им съобщи, че господарката се отправя на поклонение в Нидарус.

Кристин взе тежката тояга с железен накрайник. Отказа да язди и Гауте метна торбата ѝ на седлото на коня и го подкара пред себе си.

На склона пред църквата Кристин се обърна да погледне имението си. „Йорун“ изглеждаше прекрасно в роеното утро, окъпано от слънчева светлина. Реката блестеше в бяло. Изпращачите ѝ още стояха на портата. Кристин успя да различи светлата рокля и забрадката на Юфрид и детето, наподобяващо на червено петно в ръцете ѝ.

Гауте забеляза как лицето на майка му пребледня от вълнение.

Пътят се изкачваше в гората под хребета Хамер. Кристин стъпваше леко като девойка. Двамата със сина ѝ почти не разговаряха. След като вървяха в продължение на два часа, стигнаха до мястото, където пътят Рустен завива на север и оттам се открива гледка към целия район на планината Довре. Кристин настоя Гауте да се прибира, но първо го помоли да си отпочинат.

В краката им лежеше долината, прорязана от бяло-зелената лента на реката и осеяна със стопанства, прилични на малки зелени петна по гористите склонове. Покритите с кафяви мъхове и жълти лишей хълмове се издигаха към сиви сипеи и голи върхове, побелели на места от сняг. Сенките на облаците се носеха над долината и платата, но на север гледката към планината се избистри. Скалите една по една се освободиха от мъгливите си наметки и сега синееха в далечината. Въображението на Кристин се спусна с облаците по дългия път на север, прекоси стремглаво долината, промуши се в процепите на грамадните скали и се втурна по стръмните диви пътеки през платото. Само след няколко дни пред очите ѝ ще се открият прекрасните зелени долини край Тронхайм и с поглед ще проследи как реките се вливат в големия фиорд. Потръпна при спомена за познатите места до морето, където прекара голяма част от младостта си. Красивият образ на Ерлен оживя пред нея. Променяше позата и изражението си бързо и неясно, сякаш го виждаше отразен в течаща вода. Кристин копнееше да стигне до Фегинсбрека — Склона на щастието — и до мраморния кръст.

Градът се намираше до устието между Синия фиорд и зелената долина Стрин, а на склона се извисяваше внушителната, огряна от слънцето църква с главозамайващи кули и позлатени ветропоказатели, а вечерното слънце пламтеше в розетата на гърдите ѝ. Малко по-далеч под сините скали на фиорда се намираше манастирът на остров Таутра — нисък, тъмен като гърба на кит, а църковната кула приличаше на перка. О, миличък Бьоргюлф, о, Нокве...

Но когато погледна през рамо, Кристин все още виждаше родните планини под Хьовринг. Тънеха в сянка, ала опитното ѝ око различи къде планинският път навлиза в гората. Сивите върхове се издигаха над горския килим и тя ги разпозна. Те обграждаха старото пасище на Сил.

От планината отекна овчарски рог. Отчетливите му високи звуци ту заглъхваха, ту отново се разнасяха наоколо. Сякаш дете се учеше да свири. Кристин долови далечен звън на хлопатари, затихващото бучене на реката и дълбоките въздишки на гората в тихия топъл ден. Сърцето ѝ се сви в тревожно предчувствие.

Обзе я носталгия, която я теглеше ту към заветната ѝ цел, ту към дома ѝ. Пред очите ѝ се заредиха картини на ежедневни занимания: тя тича с пастирите по пътеката през рядката гора на юг от хижата им в планината — една крава е нагазила в блатото — а слънцето пече; спира се за миг и се ослушва, усеща как потта ѝ хапе кожата ѝ. Вижда двора на родния си дом, покрит със сняг. Сиво-белият намръщен ден се смрачава и приближава ветровита зимна нощ. Отваря вратата, бурята я праща обратно в преддверието, дъхът ѝ спира, но на прага се показват двама души, чиито кожуси са целите в сняг: Ивар и Скуюле се прибират у дома. Върховете на ските им потъват дълбоко в снега, който неизменно натрупва в двора, когато вятърът духа от северозапад. На две места се образуват огромни преспи. И изведнъж Кристин се сети с умиление за преспите, които тя и всички в имението всяка зима проклинаха, защото ѝ се струваше, че е осъдена никога повече да не ги види.

Сърцето ѝ се късаше от копнежи. Те бликнаха навсякъде като кървави реки и си пробиваха път към всички места в необятната шир, където бе живяла, към всичките ѝ синове, поели по своя път, към всички покойници, които погребва. Питаше се: дали не е страхлива? За пръв път се чувстваше така.

Забеляза с какво изумление я наблюдава Гауте. Усмихна му се гузно. Настъпи време да се сбогуват и тя да продължи към града.

Гауте повика коня си. Добичето бе тръгнало да пасе из зелената поляна и се бе отдалечило. Той се спусна след него, върна се и пожела леко пътуване на майка си. Кристин метна торбата на рамо, а синът ѝ сложи крак в стремето, ала внезапно слезе и се приближи до нея:

— Майко! — за миг тя се вгледа в очите му и прозря срама и объркването му. — Ти не си... през последната година не си много доволна. Майко, Юфрид прави всичко това с добри намерения. Изпитва към теб дълбоко уважение. Но май трябваше да ѝ разкажа каква жена беше и каква си била винаги...

— От къде ти дойдоха такива мисли, Гауте? — ласкаво и учудено попита тя. — Осъзнавам, че вече не съм млада, а е трудна работа да угодиш на стар човек, но все още не съм си изгубила съвсем разсъдъка, та да не разбирам колко ви е грижа за мен. Мъчно ми е, ако Юфрид си мисли, че не съм ѝ благодарна за положените усилия и за всичко, което прави, за да ме пощади от тежък труд. Синко, бъди сигурен: оценявам добродетелите на съпругата ти и преданата ти синовна обич. Ако не съм съумяла да ви покажа любовта си, както е редно, прояви малко снизхождание към мен. Нали съм възрастна жена...

— Майко — Гауте се вторачи в нея с отворена уста и избухна в сълзи.

Облегна се на коня и хлипа дълго, разкъсван от ридания. Кристин запази самообладание. Гласът ѝ издаваше единствено леко учудване и майчина доброта:

— Синко, още си много млад, а и винаги си бил глезеното ми дете, както казваше татко ти. Но въпреки това не бива да се разстройваш така, сине, защото вече си стопанин, пълнолетен мъж. Пък и аз не заминавам за Рим или за Йерусалим. По пътя до Нидарус няма опасност да ми се случи кой знае какво. Ще си намеря и спътници най-късно, като стигна до Тофтар. Оттам всяка сутрин тръгват тълпи с поклонници...

— Майко, майко... прости ни! Как можахме да ти отнемем правото да се разпореждаш в имението и да те изтикаме в ъгъла!

— Деца, деца, боя се, че ме мислите за много властолюбива жена — поклати глава Кристин с лека усмивка.

Гауте я погледна, тя взе едната му ръка в своята, а другата сложи на рамото му. Увери го за пореден път колко благодарна е и на него, и на Юфрид и го благослови. После го обърна към коня и през смях го тупна по гърба като пожелание за добър път.

Майката изчака Гауте да се изгуби от погледа ѝ под склона. Видя ѝ се толкова хубав на едрия кон.

Обзе я странно усещане. Сетивата ѝ възприемаха с особена острота всичко извън нея: напоения със слънце въздух, знойния аромат на боровата гора, скрибуцането на птичките в тревата. Същевременно Кристин се вгледа в себе си и потъна във въображаеми картини, както човек получава видения по време на силна треска. В душата си усещаше празен дом, напълно беззвучен, мрачен, от него лъха на пустота. Картината отстъпи на друга: бряг при отлив, морето се отдръпва от сушата, оголва светли, излъскани камъни, купчини тъмни, безжизнени водорасли, отломки от разбити кораби...

Намести торбата си по-удобно на гърба, стисна тоягата и пое надолу към долината. Ако не ѝ е писано да стъпи повече тук, значи такава е Божията воля. Излишно е да се страхува. Май я плашеше мисълта, че остарява. Прекръсти се и ускори крачка. Нямаше търпение да стигне до подножието на склона, където пътят минаваше между стопанствата.

Къщите в „Хауген“, разположени във високите части на планината, се виждаха съвсем дребни в далечината. Сърцето ѝ заблъска в гърдите.

Очакванията ѝ се оправдаха: в края на деня, когато стигна до Тофтар, срещна неколцина поклонници. На следващата сутрин тръгнаха заедно към планината.

Свещеник със слуга и две жени — майка му и сестра му — яздеха на кон и се движеха пред останалите. Кристин усети бодej в сърцето, докато гледаше как възрастната жена язди между децата си.

Сред групата богомолци имаше двама застаряващи селяни от малко имение в Довре, двама млади мъже от Осло, занаятчий в града, и селянин с дъщеря си и мъжа ѝ, съвсем млади хора с дете — момиченце на година и половина. Тримата се редуваха да яздят на един кон. Идваха от Андабю — южно село. Кристин не знаеше къде се намира. Първата вечер предложи да прегледа детето, защото то непрекъснато плачеше и пищеше. Малката имаше окаян вид, едра, гола глава и

малко, немощно тяло. Не можеше нито да говори, нито да седи. Майката явно изпитваше срам. На следващата сутрин Кристин пожела да поноси момиченцето и майката с охота се съгласи. Не беше от най-грижовните родители. Но Кристин си даде сметка колко са млади двамата с мъжа ѝ, нямат още осемнайсет години, а и майката сигурно се бе изморила да носи тежкото дете, което не спираше да хленчи. Дядото на момиченцето беше противен, сърдит и намусен възрастен мъж, но тримата тръгнаха към Нидабус по негово настояване. Явно много обичаше внучката си. Кристин вървеше последна с детето на ръце и с двама монаси францисканци. Възмущаваше се, задето хората от Андабю не се сещаха да предложат на монасите да яздят коня им, макар да виждаха, че по-младият има тежко заболяване.

По-възрастният, брат Арнгрим, беше пълен, дребен мъж с кръгло, червендалесто лице, обсипано с лунички, живи, кафяви очи и венец от рижа коса около тонзурата. Монахът бърбеше безспир. Говореше най-много в каква нищета живеели босоногите монаси в Шидан. Орденът им наскоро получил като дарение имот в града, но осиромашалите монаси едва смогвали да провеждат богослуженията, и вероятно никога нямало да издигнат църквата, която искали да построят. Според брат Арнгрим вина за всичко това носели богатите монахини от Гимсбой. Изпълнени с ненавист и злоба, те подлагали бедните братя — просяци на непрестанни гонения и водели съдебни дела срещу тях. Без да обуздава езика си, монахът ги наклевети с най-черни обвинения. Кристин слушаше с неудоволствие разказа му как абатисата била избрана противно на каноническите закони, как монахините проспивали богослуженията, отдавали се на сквернословия и на покварени разговори около масата в манастирската трапезария. Всичко това ѝ се струваше малко вероятно. Монахът дори си позволи да набеди една от сестрите, че не спазвала обета си за целомъдрие. Все пак Кристин прецени брат Арнгрим като много добросърдечен и отзивчив човек. Монахът носеше болното дете, когато ръцете на Кристин умалееха, а ако малката започнеше да пици силно, той хукваше през платото, запретнал полите на расото си, трепетликата дращеше черните му космати прасци, калта хвърчеше на пръски от локвите, а той викаше с цяло гърло на майката да почака, защото детето е жадно.

Заради болния монах се оказа невъзможно да стигнат до Йердшин още същата нощ. Двамата мъже от Довре поведоха групата към каменна къща до езеро малко на юг. Захладня. От мочурливите брегове на езерото се издигаше бяла мъгла и от брезите капеше роса. На запад, над заоблените върхове изгря лунният сърп — малък, бледожълт и мъждив като въздуха. Брат Тургилс все по-често се принуждаваше да спира. Беше цяло мъчение човек да слуша задушливата му несекваща кашлица. Брат Арнгрим го придържаше, бършеше лицето и устата му и показваше на Кристин ръката си, поклащайки красноречиво глава: шепата му беше окървавена от хрчките на болния.

Намериха къщата, но се оказа срутена. Настаниха се на закътано място и си накладоха огън. Клетите южняци обаче не очакваха толкова мразовита планинска нощ. Кристин извади от торбата си топлата наметка, която Гауте я принуди да вземе. Дрехата беше от купен плат и подплата от боброва кожа. Кристин зави с нея брат Тургилс, а той й прошепна — гласът му звучеше пресипнал и едва се чуваше — да му даде детето, та да се стопли и то. Кристин му подаде момиченцето. То плачеше, а монахът кашляше, но от време на време и двамата успяваха да заспят.

През нощта Кристин остана да будува заедно с единия мъж от Довре и брат Арнгрим, за да бдят над останалите и над огъня. Жълто-бялото сияние се премести на север. Водата на планинското езеро изглеждаше бяла и спокойна, рибите се подаваха и образуваха кръгове по повърхността, но под върха отсреща в езерото се отразяваше черен мрак. Оттам се чу грозен писък, подобен на лай. Монахът се сепна и сграбчи другите двама за ръцете. Кристин и селянинът предположиха, че е животно. После се разнесе шум от търкалящи се камъни, все едно някой вървеше по сипея, и нов вик, който прозвуча като човешки. Монахът започна да нарежда на глас:

— Jesus Kristus, Soter^[1] — долови Кристин. — Vicit leo de tribu Juda.^[2]

След време чуха как някаква врата се затвори под планината.

Започна да се развиделява. Вече се виждаха сипеят на отсрещния бряг и гъсталаците около брезите. Другият мъж от Довре и занаятчията от Осло смениха будуващите. Преди да заспи до огъня, Кристин си помисли, че ако изминават толкова кратки разстояния на

ден и ако даде на просещите монаси милостиня на раздяла, ще ѝ се наложи да моли за храна в стопанствата из долината на река Гаула.

Слънцето се изкачи високо и сутрешният вятър набразди повърхността на езерото. Премръзналите поклонници наобиколиха брат Арнгрим, докато четеше сутрешните молитви. Брат Тургилс, свит на кълбо, тракаше със зъби и мърмореше под нос, мъчейки се да потисне кашлицата си. Виждайки как двете пепелявосиви монашески раса блестят на слънцето, Кристин си спомни, че сънува брат Едвин. Беше забравила подробностите от съня, но коленичи и целуна ръцете на монасите с молба да благословят поклонниците.

По наметката от боброва кожа спътниците на Кристин се досетиха, че не е бедна. Тя спомена двете си пътувания през планината Довре и се превърна във водач на групата. Мъжете от Довре бяха стигали не по-далеч от Йердшин, а хората от Осло изобщо не познаваха тукашните земи.

Още преди вечерня пристигнаха в Йердшин. След службата в параклиса Кристин се разходи сама из планината. Искаше да намери пътеката и мястото до потока, където някога двамата с баща ѝ се спряха да поседнат. Не успя, но като че ли откри възвишението, където се покатери, за да го проследи с поглед. Каменистите възвишения в местността не се бяха променили.

Кристин коленичи в мечото грозде на върха на възвишението. Лятната вечер потъна в сумрак. Склоновете, обрасли с брези, ниските скали, сивите сипеи и кафявите очертания на блатото се сливаха ведно, а над планинската шир се издигаше бездънният ясен купол на вечерното небе. Отражението на небесния лазур — бяло в неподвижната вода — изглеждаше неравно и бледо в малкия поток, който се пенеше бурно и неспокойно над камъните и тичаше между чакълестите насипи около малкото езеро до блатото.

Отново я споходиха странните ѝ видения, прилични на делириум. Реката сякаш представляваше картина на собствения ѝ живот. Също като нея Кристин тичаше тревожно през дивата пустош на земния живот и се изправяше с негодувание срещу всеки камък, препречил пътя ѝ, а вечната светлина се отразяваше в живота ѝ съвсем слабо, неясно и бледо. Но я обзе смътното усещане, че в страха, мъката и любовта, които изживяваше всеки път, когато плодът на греха узрееше и се превръщаше в горест, неразривно свързаната ѝ със

земните тегоби своенравна душа успяваше да улови отблясъка на небесната светлина.

Слава и хвала тебе, всемилостива Мария. Благословена си Ти между жените и благословен е плодът на Твоята утроба, защото си родила Спасителя на нашите души...

Докато четеше петте молитви към Божията Майка в памет на мъчителните тайнства на изкуплението, Кристин усети как скърбите ѝ я приближават до покровителството на Светата Дева. Усети го с мъката за починалите си деца, с тежките скърби за всеки удар на съдбата, който покоси синовете ѝ, без тя да успее да ги защити. Мария, достигнала съвършената чистота, смирение и послушание пред Божията воля, е скърбила най-много от всички майки, а милосърдната ѝ душа ще разбере слабия, мъждив отблясък в сърцето на една грешница, което е горяло в огъня на знойна, опустошителна страст и в греховните наслади на плътската любов. Но въпреки неподчинението, въпреки несломимото упорство, своеволие и горделивост това сърце беше сърцето на една майка...

Кристин зарови лице в ръцете си. За миг ѝ се стори, че не може да понесе раздялата с всичките си деца.

Накрая отново прочете „Отче наш“. Спомни си как на това място се сбoguва с баща си преди много, много години. Пред очите ѝ изплува и раздялата ѝ с Гауте преди два дни. Синовете ѝ я нараняваха от детинско лекомислие. Но дори и да я бяха оскърбили с греховен умисъл, както постъпи тя с баща си, това не би отслабило обичта ѝ към тях. Човек лесно прощава на децата си...

Gloria patri et filio et spiritui sancto^[3], прочете тя и целуна кръста — подарък от баща ѝ — със смирена признателност, задето въпреки всичко, въпреки непокорството ѝ и неспокойното ѝ сърце тя улови блед отблясък от любовта, която някога се отразяваше в бащината ѝ душа, ясна и тиха, както лазурното небе сега проблясва в голямото езеро на платото.

На следващия ден задуха студен вятър, падна мъгла и заваля проливен дъжд. Кристин не очакваше да стигнат далеч с болното дете и брат Тургилс. Но монахът нямаше търпение и крачеше забързано, защото явно се опасяваше, че ще умре, преди да стъпи в Нидарус.

Вървяха по платото, но мъглата се сгъстяваше и Кристин със страх си представяше как ще слизат по стръмните пътеки, над които надвисват заплашително скали, когато наблизат странноприемницата в долината Дривдален. В клисурата си напалиха огън и се приготвиха да нощуват. След вечерната молитва брат Арнгрим им разказа хубава притча как една абатиса спасила потъващ кораб, като помолила Дева Мария за нейното застъпничество. Божията майка изпратила Утринната звезда да изгрее над морето.

Монахът очевидно хареса Кристин. Докато тя бавеше детето, приседнала до огъня, та останалите да спят на спокойствие, брат Арнгрим се премести до нея и започна шепнешком да ѝ разказва за живота си. Бил син на беден рибар, а когато бил на четиринайсет, една зимна нощ лодката им потънала. Баща му и брат му се удавили, а той се спасил на борда на приближила се лодка. Оцелял като по чудо и оттогава изпитвал страх от морето. Така решил да стане монах. Но се наложило да живее при майка си още три години. Гладували и се препитавали с тежък труд, само той се качвал на лодката със страх. Сестра му се омъжила и съпругът ѝ поел грижите за дома и риболовните принадлежности, Арнгрим пък заминал при миноритите в Тюнсберг. Първоначално там постоянно му се подигравали заради бедния му произход, но приорът проявил добрина и го взел под крилото си. След постъпването на брат Тургилс Улавсън в обителта монасите станали значително по-набожни и смирени, защото Тургилс проявявал възхитително благочестие и покорство, макар да произлизал от заможен селски род в Шлагн и да превъзхождал всички останали по потекло. Майка му и сестра му поднасяли щедри пожертвования на манастира. Но след като дошли в Шидан и брат Тургилс се разболял, неволите започнали отново. Брат Арнгрим изрази през Кристин доста недвусмислено недоумението си защо Христос и Мария са отредили на бедните монаси толкова трънлив път.

— Самите те са избрали нищетата по време на земния си живот — напомни тя.

— Лесно ти е да го кажеш. Ти си богаташка — ядосано я обори монахът. — Никога не си гладувала...

Тя нямаше друг избор, освен да се съгласи с него.

Слязоха в населените места и поеха през долините Упдал и Сукнадал. Поклонниците даваха на брат Тургилс да язди, а някои го возеха и в каруца, но той отпаднаше с часове. Същевременно спътниците на Кристин постоянно се променяха, защото първите вече отдавна избързаха напред, а ги настигаха все нови и нови хора. От поклонниците, с които прекоси планината, в Стаурин останаха само двамата монаси. На сутринта брат Арнгрим й съобщи със сълзи на очи, че брат Тургилс е получил тежък кръвоизлив през нощта и не е в състояние да продължи. Нямало да стигнат навреме в Нидарус и щели да пропуснат тържествата.

Кристин благодари на монасите за компанията, за духовните напътствия и за помощта им. Брат Арнгрим остана смаян от щедрите й дарове на раздяла. Лицето му грейна и на свой ред той пожела да й даде подарък. Извади от торбата си кутия с писма. Върху тях беше написана благозвучна молитва, а накрая — всички имена на Господ. Имаше свободно място, където богомолецът да напише името си.

Кристин сметна за ненужно монахът да разбира коя е, за кого е била омъжена и каква съдба е сполетяла мъжа й, макар че вече му спомена името на баща си. Затова просто написа: вдовицата Кристин.

В долината на река Гаула Кристин се стараяше да минава по пътеките, отдалечени от населените места, защото се опасяваше да не срещне някой познат от богатите имения, който ще разпознае бившата стопанка на „Хюсабю“. Сама не знаеше защо това я плаши. През гората се изкачи по хребета и в планината Ватс стигна до малката църква, носеща името на Йоан Кръстител, ала местните я наричаха „Свети Едвин“.

Параклисът се намираше на поляна сред гъстата гора. И параклисът, и хълмът зад него се отразяваха в малко езеро, от което водеше началото си целебният извор. До потока беше поставен дървен кръст, а наоколо лежаха пръснати патерици и тояги. По храстите висяха парчета от стари превръзки.

Църквата беше опасана с ниска ограда, а портата — затворена. Кристин коленичи пред оградата и си спомни как идваше тук с болния Гауте. Тогава беше облечена в коприна, а част от местните аристократи — пременени в разкошни одежди. Тя влизаше в храма с отец Айлив,

който държеше Нокве и Бьоргюлф, докато отвън, сред множеството, я чакаха слугите ѝ. Отправляше горещи молитви към Господ да прати на клетото ѝ дете разсъдък и здраве. Няма да искам нищо повече, кълнеше се тогава тя, няма дори да моля да ме избавиш от болките в гърба, които ме мъчат от раждането на близнаците.

А сега Гауте беше красавец, величествено изправен на коня си. Самата тя се радваше на завидно добро здраве за жена на петдесет години. Даде си сметка за това по време на пътуването. Господи, дай ми това и това, и това, а аз ще ти бъда благодарна и няма да те моля за повече от това и това, и това...

Още от млада молеше Бог единствено за едно: да удовлетвори желанията ѝ. И в повечето случаи постигаше целите си. Сега коленичи пред тази църква със съкрушено сърце — не защото бе съгрешила спрямо Господ, а защото бе недоволна, че цял живот е следвала собствените си желания.

Не дойде при Господ с венеца си, нито с греха и мъката си. Очакваше на света да е останала още някоя сладка капка, която Бог да налее в чашата ѝ. Дойде при Него чак сега, когато разбра, че светът е кръчма. Който няма какво да даде, излиза навън.

Не усещаше прилив на радост от взетото решение. Не смяташе решението за свое. Бедняците, които гостуваха в дома ѝ, дойдоха, за да я изведат оттам. Нечия чужда воля я смеси с тълпата бедняци и клетници и я подтикна да тръгне с тях, да се махне от дома, където се разпореждаше като господарка и стопанисваше имуществото като мъжка майка. Склони да се съобрази с предназначения ѝ път, без да негодува, защото осъзнаваше, че постъпва така заради Гауте: той щеше да живее по-спокойно, ако майка му отиде другаде. Цял живот Кристин моделира съдбата си по своя воля. Сдоби се с онова, което искаше, но не можеше да оформи и синовете си според своите разбирания: техен създател беше Господ. Те действаха според собствените си убеждения и майката се оказва безсилна да ги промени. Гауте беше съвестен стопанин, примерен съпруг и всеотдаен баща, трудолюбив и почтен мъж, но не притежаваше заложи за рицар и воин, нито желание да се насочи към попрището, към което майката мечтаеше. Но Гауте я обичаше и мисълта, че не оправдава очакванията ѝ, го гнетеше. Затова Кристин, въпреки накърнената си гордост, реши

да помоли за дом и подслон, защото нямаше какво да дари и пристигаше без пукната пара.

Същевременно осъзнаваше колко необходимо е да постъпи така. Боровата гора нагоре по хълма попиваше процеждащата се слънчева светлина и шумолеше едва доловимо, а малката църква, затворена и притихнала, излъчваше аромат на смола. Кристин тъгуваше за покойния монах, който някога я хвана за ръка и я заведе под светлината на Божията любов, когато беше още невинно дете. После, и по време на земния си живот, и след смъртта си, брат Едвин ѝ протягаше ръка, за да ѝ посочи праведния път, да я избави от грешките ѝ. Изведнъж Кристин си спомни ясно какво сънува преди няколко дни в планината: „Стои на слънце в двора на голямо имение, а брат Едвин излиза от вратата на къщата. Ръцете му са пълни с хляб, приближава се до нея и ѝ отчупва голямо парче. Макар да е решила да проси милостиня по селата, сега Кристин някак е срещнала брат Едвин и двамата вървят заедно и се молят.“

Кристин си даваше сметка, че сънят ѝ има и друго значение. Имението не е просто имение, а свято място, брат Едвин е част от живущите там, а хлябът, който ѝ подаде, представлява нафора, panis angelorum^[4], и тя е приела от ръката му ангелската храна. Повери обета си в ръцете на брат Едвин.

[1] Jesus Kristus, Soter (лат.) — Исус Христос, Спасителя. — Бел.авт. ↑

[2] Vicit leo de tribu Juda (лат.) — Лъвът, който е от Иудиното коляно, победи. — Бел.авт. ↑

[3] Gloria patri et filio et spiritui sancto (лат.) — Слава на Отца и Сина и Светия Дух. — Бел.авт. ↑

[4] Panis angelorum (лат.) — Ангелски хляб. — Бел.прев. ↑

5.

Най-сетне пристигна. Кристин Лаврансдатер седна да си отдъхне до купа сено по пътя под крепостта „Сионсборг“. Слънцето печеше, духаше вятър. Там, където ливадата още не беше окосена, избуялата трева се поклащаше като алена, лъскава коприна. Само в Трьонделаген ливадите добиват такъв оттенък. Под склона Кристин зърна фиорда. Докъдето погледът ѝ се простираше по брега, скрит от гористия нос, виждаше как свежи тъмносини вълни с бели, разпенени гребени се удрят о отвесните скали.

Кристин въздъхна дълбоко. Все пак усещането да се върне по тези места беше приятно, макар и засенчвано от мисълта, че повече няма да си тръгне оттук. Облечените в сиво сестри от манастира в „Райн“ съблюдаваха правилата на свети Бернар също като братята на остров Таутра. Кристин стана в ранни зори и пое към църквата за утрения. Представи си как по същото време Нокве и Бьоргюлф заемат местата си в хора на монасите. Ще изживея старините си заедно с две от децата ми, утешаваше се тя. Е, не както си го беше представяла.

Събу си чорапите и обувките и изми краката си в потока. Искаше да влезе в Нидарус боса.

Зад гърба си, близо до замъка, чу глъчка: няколко момчета, застанали под портата на укреплението, се опитваха да влязат в разрушената крепост. Забелязаха я и започнаха да крещат към нея непристойни думи, да се смеят и да викат. Тя не им обърна внимание, но едно момче — около осемгодишно — се търкулна по стръмния насип и едва не се блъсна в нея, докато сипеше цинизми, които въодушевено повтаряше след по-големите си другари. Кристин се обърна към него и му рече с усмивка:

— Няма нужда да крещиш така. По панталона ти на колела вече разбрах, че си дете на трол.^[1]

Чули отговора на Кристин, момчетата слязоха да я видят, но веднага млъкнаха и се смутиха, защото забелязаха, че са подвиквали на възрастна жена в дрехи на поклонница. Тя не ги нахока заради неприличното им поведение. Просто ги погледна с големите си ясни и

спокойни очи, а по устните ѝ се изписа загадъчна усмивка. Хлапетата оглеждаха с интерес кръглото ѝ, изпосталяло лице с широко чело и малка, закръглена брадичка, загорялата ѝ от слънцето кожа и множеството бръчки около очите. Все пак жената не им се струваше много стара.

По-смелите момчета започнаха да бърбят, за да прикрият всеобщото смущение. Кристин се разнежи. Тези деца ѝ напомняха за Ивар и Скуюле. Като малки и те обичаха да ръсят глупост след глупост. Майката се уповаваше на Бога, че нейните деца все пак никога не са изричали толкова мръсни думи като тези хлапета, вероятно деца на бедни родители от града.

Когато настъпи дългоочакваният миг и тя застана под кръста на Фегинсбрека, а пред очите ѝ се откри изглед към Нидарус, заради детската глъчка Кристин не успя да притаи дъх в благоговееен трепет и да се потопи в размисъл. Мощен камбанен звън извести вечерня, но момчетата приказваха един през друг и всеки искаше да ѝ обясни какво вижда.

Над фиорда духаше силен вятър, носеха се дъждовни облаци и мъгла, които скриваха остров Таутра от погледа ѝ.

Заедно с децата Кристин пое на юг по стръмния път Стайнбергене. Разнесе се звънтене на хлопатарите — овчарите събираха животните. Добитъкът се прибираше от паша в града. През портата на крепостта над провлака Нидарайд Кристин и младите ѝ спътници спряха, за да пропуснат животните. Овчарите подвикваха и ругаеха, биковете се мушкаха с рога, кравите се блъскаха, момчетата обясняваха на Кристин кой е собственик на този или онзи вол. А когато минаха през портата и поеха по крайбрежните улици, тя непрекъснато трябваше да внимава къде стъпва, за да избегне кравешките изпражнения по утъпканата от добитъка пътека.

Няколко момчета я придружиха без покана до катедралата. Влязоха вътре. Застанала в сумрачната гора от колони, Кристин насочи взора си към светлините и златото в хора, но децата непрекъснато я дърпаха, за да ѝ покажат нещо. Сочеха цветните светли петна под сводовете, образувани от преминаващите през витражите слънчеви лъчи; надгробните камъни по пода; покривалата от скъпи платове върху олтарите: все неща, които силно впечатляват децата. Не я оставиха на мира и тя не успя да си събере мислите, ала всяка тяхна

дума събуждаше в сърцето ѝ спотаения копнеж по синовете ѝ, по имението, къщите, оборите, добитъка — на тях бе посветила неуморния си труд, при тях се чувстваше господарка.

Все още я мъчеше опасението да не срещне някой стар познат. По празниците някогашните им приятели в района обикновено идваха в градските си къщи и канеха гости. Изтръпна при мисълта, че би могла да ги срещне. Реши да намери Юлв Халдуршон. Той стопанисваше имотите ѝ в района и сега тя възнамеряваше да ги дари, когато постъпи в обителта на кралското имение „Райн“. Вероятно сега Юлв се намирал в Скаун и празнувал с роднините си. Налагал се да изчака, но се сети, че наблизо живее мъж, който някога служи на Ерлен. Мъжът се занимавал с лов на белостранен делфин и държеше странноприемница за селяните по крайбрежието.

Кристин отиде при Омюне — така се казваше този мъж — и там ѝ обясни, че нямало никакви свободни места, но стопанинът излезе и я позна веднага. Кристин изпита странно усещане, когато го чу да произнесе старото ѝ име:

— Не може да бъде! Та това е съпругата на Ерлен Никулаусън от „Хюсабю“! Да си жива и здрава, Кристин! Какво те води в дома ми?

Омюне се зарадва много, когато Кристин с благодарност прие скромния подслон, който можеше да ѝ предложи. Обеща ѝ лично да я закара с лодка до остров Таутра на следващия ден, след празника. Кристин разговаря с Омюне до късно през нощта. Остана силно развълнувана, защото забеляза с каква обич и почит си спомнят за Ерлен бившите му воители. Омюне няколко пъти охарактеризира някогашния си предводител като „млад“. Научил за кончината на Ерлен от Юлв Халдуршон. Увери я, че не се е случвало да се събере със старите си другари от времената в „Хюсабю“, без да пият в памет на доблестния си господар. Два пъти си уреждали среща в деня на смъртта му и поръчвали на свещениците да отслужат панихида. Омюне прояви жив интерес към децата на Ерлен, а Кристин на свой ред поразпита за някои познати от околността. Легна си чак след полунощ до съпругата на Омюне. Първо той настоя Кристин да спи сама в леглото им, но след като тя отказа, Омюне остави жена си при нея.

Следващия ден честваха паметта на свети Улав. Сутринта Кристин слезе на брега. На пристана цареше празнично оживление.

Виждайки как абатът на манастира на остров Таутра слиза на сушата, сърцето ѝ се разблъска, ала сред придружаващите го монаси нямаше млади хора на възрастта на синовете ѝ.

Още преди деветия богослужебен час хората заприиждаха към катедралата. Носеха или придържаха болни и недъгави близки с надеждата да ги настанят по църковните скамейки на удобно място, та клетниците да смогнат да се приближат до мощехранителницата, която свещениците изнасяха тържествено на следващия ден след празничната литургия.

Кристин се изкачи до сергиите, наредени до оградата около катедралата. Там продаваха най-вече храна и напитки, восъчни свещи и подложки за сядане, изплетени от тръстика и брезови клонки. Отново срещна хората от Андебю и взе детето, докато младата майка пийне малко бира. В същия ден пристигна шествието на английските поклонници с песни, хоругви и запалени свещи. В настъпилата суматоха, когато поклонниците тръгнаха да си проправят път през насъбралото се множество, Кристин изгуби хората от Андебю и дори след като навалищата се разреда, не успя да ги намери.

Дълго обикаля насам-натам, утешавайки пищящото дете. Притискаше лицето му към врата си и го милваше, но то търсеше откъде да суче. Бедничкото, беше гладно и безпомощно. Майка му не се виждаше никъде, затова Кристин реши да потърси мляко и да го нахрани. Стигна до улица „Йовре Лангстрете“. Там обаче настана голяма блъсканица. От юг идваше конница, а стражите от кралския двор крачеха към площада между катедралата и дома на канониците. Избутаха Кристин в близката уличка, но и тук ездачи и пешеходци бързаха към божия храм. Навалищата стана непоносима и Кристин потърси спасение до една каменна къща.

Въздухът се изпълни с камбанен звън. От катедралата отбелязваха началото на деветия богослужебен час. Детето млъкна и погледна към небето, а над неразбиращите му очи се появи леко просветление и то се усмихна. Трогната, Кристин се наведе и целуна клетото мъниче. Едва сега забеляза, че е седнала на каменната ограда около градината с хмел в някогашната им градска къща.

Чудно как не разпозна веднага зидания комин, който се издигаше над покрива, покрит с трева. Та това беше задната част на къщата им. Наблизо се намираха постройките на приюта. Някога Ерлен се

ядосваше много, задето болните имаха правото да се разхождат из градината.

Кристин притисна чуждото дете до гърдите си и го обсипа с целувки. Някой докосна коляното ѝ — монах в бялото расо и черната наметка с качулка на братята — проповедници. Пред очите ѝ се появи бледо, жълтеникаво, набръчкано старческо лице, вдлъбната уста с тесни и дълги устни, две големи очи с цвят на кехлибар, хлътнали дълбоко в орбитите.

— Направо не мога да повярвам! Това ти ли си, Кристин Лаврансдатер? — Монахът подпря сплетените си пръсти на каменната ограда и отпусна глава над тях. — Какво правиш тук?

— Гюнюлф! — Главата му докосна коляното ѝ. — Какво чудно има, че съм тук?

Едва сега си даде сметка: седи до оградата на този дом, някога собственост на Гюнюлф, а после — неин. Наистина странно.

— Кое е това дете? Да не е синът на Гауте?

— Не.

При спомена за малкото, здраво и миловидно лице на внука си със силното, добре сложено тяло Кристин се развълнува и притисна детето до гърдите си, изпълнена със съчувствие.

— Това дете е на моя позната. Заедно пътувахме дотук.

В съзнанието ѝ трепна бегъл спомен за прозрението на мъдрия по детски Андрес Симонсън. Испита страхопочитание към клетото създание на коленете си. То отново започна да плаче и Кристин попита монаха откъде да намери мляко. Заедно с Гюнюлф заобиколиха от изток църквата на братята — проповедници и той наля мляко в една паница. Кристин нахрани детето. Разговорът с Гюнюлф вървеше мудро.

— Не сме се виждали дълго време. От последната ни среща се случиха много неща — печално отбеляза тя. — Сигурно си понесъл тежко вестите за брат си?

— Бог да се смили над клетата му душа — покъртен прошепна брат Гюнюлф.

Едва когато Кристин го попита за синовете си на остров Таутра, той стана по-словоохотлив. Манастирският съвет приел с искрена радост двамата послушници, произлизащи от виден аристократичен род. Никулаус притежавал богати заложиби за духовното поприще и

жънел успехи в учението и благочестието. Абатът го сравнявал с великия му праотец, даровития радетел за добруването на Църквата епископ Никулаус Арнесън. Така било обаче само в началото. След като двамата братя приели монашеския подстриг, Никулаус започнал да се държи непокорно и да всява смут в манастира. Гюнюлф не беше запознат с всички причини, но знаеше една от тях. Абат Юханес не позволявал на младите монаси да приемат свещенически сан, преди да навършат трийсет години, и отказал да направи изключение от правилото си дори за Никулаус. Според достопочтения отец Никулаус четял и размишлявал, без да притежава нужната духовна зрялост, и съсипвал здравето си с прекалено отдаване на молитви и пост. Затова абатът решил да го изпрати в едно стопанство на остров Мидеръоен, собственост на манастира, за да засади ябълкова градина под опекуството на възрастен монах. Никулаус отказал да се подчини на абата и обвинил братята си, че тънат в чревоугодие, безогледно пилеят богатата на манастира, не изпълняват съвестно дълга си да ръководят богослуженията и мърсят устата си с непристойни думи. Случилото се останало между стените на обителта, но Никулаус не спрял дотук. Опълчил се срещу монаха, когото абатът назначил за негов наставник. Затворили Никулаус в карцера. Абатът го заплашил да го отдели от брат Бьоргюлф и да изпрати единия в манастира „Мункабю“. Това усмирило Никулаус, той се разкажал и поискал прошка. Явно слепият му брат го подтиквавал към неподчинение.

— В двамата младежи говори бащиното им непокорство — отбеляза Гюнюлф с горчивина. — Няма нищо чудно, че синовете на брат ми не могат да се научат на послушание и проявяват непостоянство в богоугодното си дело...

— Не е изключено в синовете ми да говори и майчината им кръв — тъжно предположи Кристин. — Цял живот съм била непокорна и непостоянна, Гюнюлф. Бленувах да поема по праведния път, ала непрекъснато криввах по грешния...

— Искаш да кажеш: Ерлен те подтикваше да кривваш — мрачно я поправи монахът. — Кристин, Ерлен те е подлъгвал неведнъж. Дори смятам, че всеки ден от съвместния ви живот той те е отдалечавал от правия път. Под влияние на брат ми ти започна да забравяш, че срамните мисли в главата ти не могат да останат скрити от Всезнаещия.

Кристин се вторачи пред себе си.

— Не съм сигурна дали си прав, Гюнюлф. Не си спомням някога да съм забравяла, че Господ е способен да надникне в душата ми. Грехът ми е по-голям. Противно на предположенията ти, като съпруга на Ерлен нямах основания да се срамувам от непристойната си похотливост и немоцната си природа, а по-скоро изпитвах ужас от греховните, по-горчиви от змийска отрова мисли, които посвещавах на съпруга ми. Но май в живота винаги става така. От теб съм чувала, че онези, които се обичат с изпепеляваща страст, се намразват като две змии, впили зъби една в друга. През изминалите години често страдах, задето Ерлен се яви пред Божия съд, без душата му да намери предсмъртно опрощение и успокоение; задето загина с ярост в сърцето и с окървавени ръце, но винаги се утешавах с мисълта, че той не стана такъв, какъвто го описа ти, и в каквато се превърнах аз. Ерлен не таеше в душата си гняв и огорчение от несправедливата си съдба. Гюнюлф, той изглеждаше толкова красив и спокоен, когато го обличах... Сигурна съм, Всевишният знае, че през целия си живот Ерлен не е носил в душата си капка злоба срещу някого или заради нещо.

Гюнюлф я погледна с широко отворени очи. После само кимна.

След известно време я попита:

— Разбра ли кой е наместник на монахините в „Райн“? Отец Айлив.

— Така ли? — зарадва се бурно Кристин.

— Не знаеше ли? Помислих си, че това е причината да избереш Райнската обител.

После стана време Гюнюлф да се прибира в манастира.

Кристин влезе в катедралата. Първото нощно песнопение вече беше започнало. По скамейките и около олтарите гъмжеше от народ, а един клисар забеляза болното дете в ръцете ѝ и я избута по-напред в множеството. Кристин се озова сред недъгавите и болните, скупчили се наред катедралата под свода на главния купол. Оттам се откриваше гледка към хоровата част на храма. Вътре горяха стотици свещи. Клисарите ги поемаха от ръцете на поклонниците и ги поставяха върху обсипани с горящи главни малки кули с конусовидна форма, каквито имаше из цялата катедрала. С изчезването на дневната светлина зад витражите помещението се изпълни с приятния мирис на топящ се восък, но го задуши острата смрад от дрипите на клетниците.

Песента на хора кълтеше под сводовете. Разнесе се музиката на орган, флейти, барабани и струнни инструменти и Кристин разбра защо наричат вътрешността на църквата кораб. Хората във внушителната каменна постройка сякаш се намираха на борда на плавателен съд, а песента напомняше бушуването на морските вълни, над които се носи корабът. От време на време настъпваше кратко затишие, когато самотен мъжки глас подеваше песента и я поднасяше на събралите се богомолци.

Долепили лица, поклонниците добиваха все по-уморен вид с напредването на нощта. Рядко някой напускаше катедралата между богослуженията. Във всеки случай хората, заели места в средата на църквата, не ставаха. Между песнопенията се унасяха в дрямка или се молеха. Детето спа почти цяла нощ в скута на Кристин. Само няколко пъти проплака, но тя го успокои и го нахрани с мляко от дървената бутилка, която ѝ даде Гюнюлф.

Срещата с брата на Ерлен я развълнува. Всяка стъпка по пътя дотук ѝ навяваше спомени за покойния ѝ съпруг. През последните години, когато я налегнаха грижите за подрастващите ѝ синове, не ѝ оставаше време да мисли за него и за собствената си съдба. И все пак споменът за него стоеше съвсем близо, някъде зад гърба ѝ. Нужно беше само да се обърне. През изминалите години душата ѝ остана на заден план. Изостави я, както хората изоставят зимната къща през лятото и, увлечени в забързаното си ежедневие, я подминават непрекъснато, но не се сещат да влязат вътре, макар да е нужно само да натиснат дръжката и да бутнат вратата. А когато най-сетне един ден отидат в зимната къща по работа, тя им се вижда чужда, почти тържествена с мириса на самота и тишина.

Но докато разговаряше с последния жив свидетел на времето между сеитбата и жътвата в своя живот, ѝ се стори, че е започнала да гледа на живота си по друг начин. Почувства се като човек, застанал на хълм, извисяващ се над родния му край. Досега не е виждал дома си от толкова високо. Поглежда надолу към долината. Познава всяко имение, всяка ограда, всеки храсталак и всяко речно корито, но сякаш за пръв път съзира как всичко това е разположено върху земята, където е устроено населеното място. От това свое видение Кристин почерпи утеха. Горчивината ѝ срещу Ерлен и страхът за душата му, отлетяла

неуспокоена след скоропостижната му смърт, се изпарила. Сега осъзна: той никога не бе таил злоба. Бог винаги е виждал това.

Стигна дотам, че видя живота си, както човек вижда земята, застанал на висок склон в някоя клисура. Сега пътят ѝ слизаше към сенчестата долина, но преди това Бог я осени с милостта си и ѝ показа, че в манастирското уединение и на вратата към смъртта я чака Онзи, който винаги е виждал живота на хората така, както се виждат хорските поселения от планинските върхове. Той е прозрял греха, мъката, любовта и омразата в сърцата им, както човек, застанал нависоко, съзира богатите имения и бедните колиби, избуялите ниви и изоставената пустош. Той е слязъл, нозете Му са пребродили света, отбивал се е в замъци и в къщурки, събрал е тегобите и греховете на богати и бедни и ги е издигнал високо със себе си на кръста. Не щастие и прекалената ми самоувереност, а грехът ми и мъката ми, Боже мой... Кристин вдигна очи и погледна към разпятието, извисяващо се на главозамайваща височина над триумфалната арка.

Сутрешното слънце нахлуваше през витражите в дъното на гората от колони и блясъкът на червените, кафявите, зелените и сините драгоценни камъни притъпяваше пламъка на свещите в олтара и сиянието на златния сандък зад него. Кристин чу последната вигилия — утренията. Знаеше, че по време на тази служба четат какви чудотворства извършил Господ, като вселил изцерителната си сила във верния си рицар крал Улав Харалсън. Кристин вдигна болното дете към хора и се помоли за здравето му.

След продължителния престой в студената катедрала тя зъзнеше, зъбите ѝ тракаха. Чувстваше се изнемоцяла заради поста. Миризмата на многото хора се смесваше с аромата на восък, а и над коленичилите върху студения под в хладното утро се спускаше тежка, задушлива и неприятна отвратителната смрад от болните и бедните. Зад Кристин седеше дебела, блага и весела селянка. Опряла глава на колоната, жената дремеше върху постелка от меча кожа. Беше завила парализираните си крака. Селянката се събуди и прикани Кристин да отпусне изморената си глава върху широките ѝ колене:

— Почини си, сестро. Имаш нужда да си отдъхнеш... Кристин заспа в полите на непознатата и сънува: Прекрачва прага на старата къща с огнището в „Йорун“. Млада е, още не е омъжена, защото вижда

как дебелите ѝ кафяви плитки висят на гърдите ѝ. С нея в стаята влиза Ерлен. На прага привежда високата си снага.

До огнището седи баща ѝ и сменя стрелите на арбалета си. В скута му са натрупани снопове тънки сухожилия, а от двете му страни, върху пейката, е оставил купчина върхове и подострени дървени пръчки за стрелите. Щом двамата млади влизат, Лавранс се навежда над жарта и посяга да вземе малкия трикрак меден съд, в който обикновено разтапяше смолата, но опарен, рязко отдръпва ръката си, лапва пръстите си и ги засмуква. Обръща глава към Кристин и Ерлен и ги поглежда със смръщени вежди и усмивка на устните...

Кристин се събуди, обляна в сълзи.

Когато по време на празничната литургия архиепископът лично ръководи службата пред главния олтар, тя коленичи. Из църквата, изпълнена с тържествени песнопения, се виеха облаци от тамян, а пъстрата слънчева светлина, нахлуваща през витражите, и сиянието на восъчните свещи се сливаха. Свежото приятно благоухание се разнесе из храма и притъпи мириса на немотия и болести. Със сърце, преливащо от трогателното усещане за съпричастност с тълпата бедни и онеправдани, където сам Господ я доведе, разнежена от опияняваща сестринска обич, Кристин се молеше за доброто на всички, които споделяха нейната бедност и страдаха, както бе страдала тя.

„Ще стана и ще отида при баща си.“^[2]

[1] В норвежките народни приказки троловете носят панталони на колела, за да бягат по бързо при опасност и когато чуят молитва. — Бел.прев. ↑

[2] Ще стана и ще отида при баща си. (Цитат от притчата за блудния син — Лука 15:11-32) — Бел.прев. ↑

6.

Манастирът се намираше на малко възвишение близо до фиорда. Ветровете усилваха грохота на прибойа и той заглушаваше шумоленето на боровата гора, която покриваше стръмнините на хълма на север и запад и скриваше изгледа към морето.

Когато навремето двамата с Ерлен минаха оттук на кораб, Кристин видя как църковната кула се извисява над гората, но така и не осъществиха пътуването до монашеската обител, създадена от прародителя на Ерлен, макар той неведнъж да бе споменавал за него. Кристин стъпи за пръв път в Райнския манастир и остана завинаги.

Не очакваше животът в обителта да е по-различен от живота в манастирите в Осло или „Баке“, но за нейна изненада монахините в „Райн“ имаха други навици и много по-спокойно ежедневие. Тук сестрите бяха буквално мъртви за външния свят. Високопреподобната абатиса Рагнхил се хвалеше, че от пет години не е стъпвала в града, а и монахините ѝ не са напускали пределите на манастира.

В обителта нямаше деца, изпратени, за да получат добро възпитание. Когато Кристин постъпи в „Райн“, нямаше и послушници. От дълги години при сестрите не беше идвала девойка с желание да стане послушница. Най-младата монахиня в манастирския съвет на име Боргхил Марселина се бе подстригала преди цели шест години. От всички сестри най-млада беше Тюрид. В „Райн“ още на шестгодишна възраст я изпратил дядо ѝ, свещеник в катедралата в Нидарус, изключително строг и сериозен мъж. По рождение Тюрид страдала от парализа на ръцете и се придвижвала доста трудно, затова веднага след като навършила необходимата възраст, я посветили в монашески сан. Сега сестра Тюрид беше на трийсет години и боледуваше често, но имаше чаровно лице и още от първия ден, когато постъпи в обителта, Кристин се стараеше да ѝ служи, защото монахинята ѝ напомняше на сестра ѝ Юлвхил, починала съвсем млада.

По думите на отец Айлив простонародният произход на девойките не бил пречка те да потърсят убежище в манастира, водени от желанието да служат на Бог. Но въпреки това още от създаването на

обителта в „Райн“ тук постъпваха предимно дъщери и вдовици на влиятелни и знатни мъже от Трьонделаген. Ала през гибелните размирни времена, настъпили в кралството след смъртта на Хокон V Магнюсьон, благочестието в аристократичните семейства изгуби позиции и в момента за монашеско битие мислеха най-вече дъщери на граждани и на заможни селяни. Те обаче предпочитаха да постъпят в обителта на Баке, където повечето от тях бяха получили наставления как да живеят богоугодно и как да се справят с женските си задължения, а сестрите произлизаха от по-обикновени семейства, забраната за посещения на външни хора не беше толкова строга и манастирът не се намираще на запустяло, отдалечено от света място.

Кристин рядко успяваше да размени две-три думи с отец Айлив. За кратко разбра, че задачата му в манастира не е нито лесна, нито ясно дефинирана. Макар Райнската обител да беше богата и орденът да бе в състояние да изхранва двойно повече монахини, паричното състояние на манастира се намираще в пълен безпорядък и съветът се затрудняваше да покрие разходите си. Последните три абатиси се славели като набожни жени, но им липсвал опит в светските дела. Въпреки това заедно с другите членове на манастирския съвет абатисите отстоявали със зъби и нокти своята независимост от архиепископа и отказвали дори да се вслушват в бащините му добронамерени съвети. А свещениците в църквата им — монаси от същия орден от Таутра и „Мункабю“ — винаги били възрастни мъже, за да не плъзнат злостни слухове. Тези свещеници обаче не полагали особени старания в стопанисването на светските владения на манастира. Когато крал Скюле построил каменната църква и дарил имението си на манастира, постройките първо били от дърво и изгорели преди трийсет години. Тогава абатиса била Аудхил. Тя наредила да издигнат наново постройките, но този път от камък. По нейно време църквата и красивата съвещателна зала на манастирския съвет претърпели множество подобрения. Абатиса Аудхил предприела и пътуване до върховния капитул на манастира — майка в Тар, Бургундия. Оттам донесла великолепната дарохранителница от слонова кост, която сега стоеше в хора близо до високия олтар, и представляваше достойно хранилище на Тялото Господне, най-пищната украса на храма, гордостта на монахините и тяхната най-скъпоценна светиня. Достопочтената Аудхил останала в паметта на

монахините като благочестива и добродетелна жена, но неумението ѝ да надзирава строителните работи и неизгодните ѝ имотни сделки нанесли огромни щети на манастирското благосъстояние, които дори нейните приемници не успели да поправят.

Кристин така и не разбра как са приели отец Айлив за свещеник и управител на обителта. Но ѝ стана ясно, че в началото абатисата и сестрите посрещнали свещеника без монашески сан със силно недоверие и неохота. Отец Айлив бил назначен като отец и изповедник на монахините със задачата да възстанови умелото стопанисване на имотите и реда в сметките на манастира, като същевременно се съобразява с безусловното господство на абатисата, самостоятелността на сестрите и правото на абата в Таутра да надзирава благосъстоянието на манастирските владения. Отец Айлив се старал да поддържа приятелски отношения с монаха от Таутра. Достопочтената му възраст и безупречната му репутация на високонравствен, благочестив и богобоязлив свещеник с впечатляващи познания по канонично право и светски закони му помогнали да си спечели доброто разположение на монахините, но се налагало непрекъснато внимателно да обмисля всяко свое действие. Заедно с другия свещеник и с клисарите отец Айлив живеел в малко имение на североизток от манастира. Там подслоняваха монасите от Таутра, които идваха по работа. „Ако доживея деня, Никулаус да стане свещеник, ще отида да послушам как четете литургия в църквата“, помисли си Кристин.

Първоначално Кристин Лаврансдатер постъпи в манастира като мирянка, но след като даде обет за целомъдрие и послушание пред абатисата и сестрите в присъствието на отец Айлив и двама монаси от Таутра и в знак на отречението си от притежание на земни блага предостави печата си на отец Айлив, а той го счупи, ѝ позволиха да облече дрехи като останалите монахини: сиво-бяло вълнено расо, но без скапуларий^[1], бяла кърпа на главата и черен воал. След известно време се очакваше да я посветят в монашеския сан.

Трудно ѝ се удаваше да не мисли за миналото. Отец Айлив беше превел на норвежки книга за живота на Исус Христос, написана от генерала на миноритите, ерудирания и благочестив доктор Бонавентура, и по време на обедите в трапезарията четеше на глас от

нея. Докато слушаше, очите на Кристин се пълнеха със сълзи. Трөгваше се от мисълта колко блажен би бил онзи, който умее да люби Христос и Неговата Майка, кръста и болката, нищетата и покорството с отдадеността, описана в книгата. Сети се как веднъж в „Хюсабю“ Гюнюлф и отец Айлив ѝ показаха латинския оригинал. Представляваше малка дебела книга, написана върху тънък, ослепително бял пергамент. Дотогава Кристин не си бе представяла, че след обработка телешката кожа може да стане толкова фина. Книгата бе украсена с прекрасни илюстрации и заглавни букви, а цветовете блестяха като скъпоценни камъни на златен фон. През смях Гюнюлф разказваше как след покупката на тази книга останали без пукната пара, принудили се да си продадат дрехите и да просят храна от един манастир заедно с бедняците, докато научили за идването на неколцина норвежки духовници в Париж, от които взели пари назаем. Отец Айлив го слушаше и мълчаливо усмихнат, кимаше в знак на съгласие.

След утрения сестрите се върнаха в дормитория^[2], а Кристин остана в църквата. Летните утрини ѝ се струваха сладки и приятно прохладни, но през зимата наставаше непоносим студ и я обземаше страх, докато сновеше между надгробните камъни в мрака, макар да не отместваше очи от малката лампа, която неизменно гореше пред дарохранителницата от слонова кост. И през зимата, и през лятото, свита в единия край на хора, тя си представяше как по това време Нокве и Бьоргюлф будуват и се молят за спасението на бащината си душа. По молба на Никулаус всяка сутрин след утрения Кристин четеше молитви и псалми за покаяние.

Пред очите ѝ непрекъснато бяха двамата ѝ синове, както ги видя през онзи дъждовен ден извън манастира. Тогава Никулаус се изправи пред нея в приемната и ѝ се стори изненадващо висок и чужд в сиво-бялото си расо, с мушнати под скапулария ръце. Пак беше нейният син, но много променен. Покърти я поразителната му прилика с баща му. Все едно видя Ерлен в монашески одежди.

Седнаха да поговорят. Майката разказа какво се бе случило в имението след тяхното заминаване. Кристин дълго чака да се появи Бьоргюлф и накрая попита дали и той ще дойде.

— Не зная, майко — отвърна Никулаус. — Той преживя тежко и мъчително необходимостта да преклони глава пред кръста си и да се

обрече в служба на Господ. Когато разбра за идването ти, се изплаши, че в душата му пак ще се надигнат старите терзания...

После майката, потънала в мъртвешка печал, изслуша разказа на Никулаус. Синът ѝ изглеждаше загорял от слънцето, а ръцете му — загрубели от работа. С лека усмивка спомена, че му се наложило да се научи как да борави с ралото и как да използва коса и сърп. През нощта Кристин не остана да спи в странноприемницата. На сутринта, когато камбаните известиха утрения, забърза към църквата, но по време на службата се виждаха лицата само на неколцина монаси и тя не съзря синовете си сред тях.

На следващия ден разгледа известната с разни редки растения и дървета градина заедно с брат — мирянин, който я обработваше. Докато обикаляха, облаците се разкъсаха и слънчевите лъчи огряха земята. Разнесе се уханието на целина, лук и мащерка, а по едрите храсти с жълти лилии и сини кандилки, които красяха краищата на цветните лехи, блестяха дъждовни капки. Тогава от малката сводеста врата на каменната постройка излязоха синовете ѝ. При вида на двамата снажни, облечени в светли раса млади мъже, задаващи се по пътеката под ябълковите дървета, майката направо предвкуси блаженството на рая.

Не разговаряха много. Бьоргюлф запази мълчание почти през цялото време. Беше пораснал и на ръст приличаше на исполин. Дългата раздяла явно бе изострила пронизателността на Кристин. Едва сега тя прозря колко неуморно е бил принуден да се бори слепият ѝ син — а вероятно и продължава — докато се е превръщал в едър и силен мъж и вътрешните му сетива да се изостряли, а зрението му е отслабвало.

Бьоргюлф попита как е дойката му, Фрида Стюркоршдатер. Омъжи се, отвърна Кристин.

— Бог да я благослови. Тя винаги е била добра и всеотдайна към мен като втора майка.

— Понякога дори си мисля, че тя ти беше повече майка, отколкото аз — тъжно призна Кристин. — Не успях да те подкрепя с любовта си, когато още млад беше подложен на тежки неволи.

— Благодаря на Господ, задето устоях на изкушенията на нечестивия и не се провиних в недостойното за един мъж желание да подложи майчината обич на изпитание. Усещах любовта ти, но

виждах, че и без това носиш прекалено голям товар на плещите си. След Господ утеха ми даваше Никулаус. Той ме спаси в тежките мигове, когато бях склонен да се поддам на изкушението на лукавия...

Повече не обсъждаха този въпрос. Майката не ги пита как се чувстват в манастира и как са изпаднали в немилост пред абата. Братята посрещнаха с радост намерението на Кристин да постъпи като монахиня в Райнската обител.

След богослужебния час Кристин се върна в дормитория и погледна сестрите, облечени в неизменните раса и заспали две по две върху чували със слама в леглата. Замисли се колко по-различни от нея са тези жени, които още от млади са служили само на своя Създател. Светът беше господар, от когото не беше никак лесно да избягаш, след като веднъж си попаднал под властта му. Самата Кристин не избяга от света: прогониха я — така суров стопанин изпъжда съсипан от умора ратай. В манастира я приеха, както милостив господар приема стар слуга, като от съжаление му дава да върши лека работа и осигурява подслон и храни на изтощения стар самотник.

От спалнята покрита галерия извеждаше в тъкачницата. Кристин се захвана за работа. При нея нямаше никой. Монахините от „Райн“ бяха прочути с производството на лен. Дните през лятото и есента, когато всички сестри и мирянки отиваха да се трудят на ленените ниви, бяха истински празник. Най-голяма радост носеше скубането на лена. В часовете, отредени за работа, монахините основно чистеха, предяха, тъчаха и шиеха църковни одежди от лен. Навремето под наставничеството на достопочтената Груа Гютормсдатер сестрите в Осло посвещаваха огромно старание на преписването и украсяването на книги и се учеха да извезват изкусно дрехи с копринена и златна нишка, но в Райнската обител не практикуваха такива занимания.

След малко чу с радост звуците на пробуждащия се живот в обителта. Сестрите — мирянки отиваха в готварницата, за да приготвят ядене за слугите. Монахините не докосваха храна и вода преди края на дневната литургия, освен ако не бяха болни. Камбаните известиха първия богослужебен час. Обикновено по това време Кристин влизаше в болничната стая, за да смени сестра Агата или друга монахиня. Клетата сестра Тюринд често лежеше там.

После започваше да се вълнува преди началото на утринната церемония на трапезата, която започваше след третия богослужебен

час и след литургията за служителите на манастира. Всеки ден Кристин тръпнеше в радостно очакване на красивия тържествен ритуал. Трапезарията се помещаваше в дървена къща, но представляваше хубава зала. Там се хранеха всички жени от манастира. На горната маса седяха Кристин и три възрастни жени, потърсили убежище в обителта на старини също като нея, а абатисата заемаше почетното място между тях. Сестрите — мирянки се настаняваха на долната маса. След края на молитвата слугините внасяха закуската и всички започваха да се хранят и да пият мълчаливо, с тихи, благопристойни обноски. Често ритуалът им бе съпроводен от гласа на някоя сестра, която четеше от богослужебна книга. Ако хората по света можеха да седат на трапезата и да се хранят с такова благоприличие, мислеше си Кристин, щяха да осъзнаят още по-ясно, че храната и напитките са дар от Бога, щяха да бъдат подоброжелателни към ближните си и щяха по-рядко да проявяват алчност и себичност. Самата тя цял живот бе възприемала храненето по съвсем друг начин: на трапезата ѝ седаха буйни, шумни мъже, които се смееха и викаха, а кучетата се промъкваха под масата, протягаха муцунци към паниците и получаваха или кокал, или ритник, в зависимост от настроението на синовете ѝ.

В обителта рядко идваха посетители. Случваше се оттук да мине някоя лодка с хора от господарските имения и да спре на брега, а мъже, жени, деца и младежи да се качат до „Райн“, за да видят своя роднина в манастира. Идваха наместници на абатисата в манастирските имения и в рибарските села, а понякога и пратеници от Таутра. На празниците, които се честваха особено тържествено на Света Богородица, Тяло и Кръв Христови и в деня на свети апостол Андрей — миряните от фиорда посещаваха църквата в манастира, но обикновено на литургиите освен монахините идваха само арендатори и работници от обителта, а те не заемаха много място в просторния храм.

Редовни посетители на манастира бяха бедняците, осланиящи се на подавания. Даваха им бира и храна по поръчение на богати покойници, дарили пари, за да им отслужват помен. Бедняците идваха в „Райн“ почти всеки ден, седаха до стената на готварницата, ядяха и спираха монахините, за да им се оплачат от теглилата си. Из двора непрестанно сновяха болни, недъгави и прокажени. В околността имаше много страдащи от тази мъчителна болест, но по думите на

абатисата хората в морските райони били предразположени към нея. Арендатори идваха да молят за облекчения и отсрочки на дълговете си и обясняваха многословно какви бедни и трудности ги сполетели. Колкото по-окаяни и нещастни бяха тези хора, толкова по-открито и безсрамно описваха те положението си пред сестрите, предпочитаха да обвиняват другите за несретите си и лицемерно използваха богоугодни изрази. Затова не беше никак чудно, че в стаята за отдых и в тъкачницата монахините обикновено споделяха съчувствието си към съдбите на тези клетници. Когато монахините в съвета обсъждали сделки и подобни въпроси, разговорът често се отклонявал към участта на замесените хора, разкри сестра Тюринд на Кристин. От думите на сестрите Кристин забеляза, че дори и да познават положението само от думите на бедняците или на слугите — миряни, са склонни да повярват на казаното, независимо дали хората хвалят своите добродетели, или заклеймяват недостатъците на съседа си. В такива моменти Кристин с гняв си спомняше какви несправедливи обвинения отправяха срещу монахините неблагочестиви миряни, а дори и просещ монах в лицето на брат Арнгрим. Набеждаваха женските манастири, че са гнезда на зли езици и упрекваха сестрите, че алчно поглъщат слухове и развратни сквернословия. Същите хора, които идваха в обителта и надуваха главата на абатисата Рагнхил или на някоя сестра, проявила търпението да ги изслуша, порицаваха монахините, задето обсъждали помежду си всеки застигнал ги зов от света, който сами бяха избрали да напуснат. И тези клевети, и лъжите, че монахините тънат в разкош и чревоугодие, разпространяваха хора, които редовно получаваха закуската си от ръката на някоя сестра, а в това време Божиите слугини постеха, будуваха, молеха се и работеха, преди да се съберат на първото си тържествено хранене в трапезарията.

Кристин служеше на монахините с любов и страхопочитание във времето, предхождащо постижението ѝ. Никога няма да стана добра монахиня, мислеше си тя. Беше разпиляла твърде много способността си за съсредоточаване и благочестие, но реши да стане смирена и предана Божия рабиня и да се уповава на милостта Му. Това се случваше през 1349 лето Господне. Прекара две години в Райнския манастир и преди Коледа се готвеше да приеме монашеския сан. Донесоха ѝ радостната вест, че на церемонията ще присъстват и

двамата и синове заедно със свитата на абат Юханес. Когато научил за намеренията на майка си, брат Бьоргюлф възкликнал:

— Сънят ми ще се осъществи! Тази година два пъти сънувах, че ще видим майка ни преди Коледа. Е, няма как да се случи съвсем същото, защото насън аз наистина я видях.

И брат Никулаус посрещнал новината с радост. До Кристин обаче стигнаха и други, смуцаващи вести за първородния ѝ син. Никулаус си позволил да се нахвърли върху неколцина селяни до областта Стайншер. Те враждували с манастира заради правото да ловят риба и когато една нощ монасите ги хванали как разрушават манастирския рибарник за съомга, брат Никулаус пребил един мъж, хвърлил друг в реката и си навлякъл тежък грях, защото омърсил устата си с тежки клетви.

[1] Скапуларий — при католиците наметало, което се носи под расото. — Бел.прев. ↑

[2] Дормиторий — спално помещение в католически манастир. — Бел.прев ↑

7.

Няколко дни по-късно Кристин заедно с няколко монахини и сестри — мирянки отиде в гората да люцят дървесни лишеи, от които добиваха зелено багрило. Тези лишеи се срещат рядко, растат най-вече по повалени от бурята дървета и по изсъхнали клони. Жените се пръснаха из гората и се изгубиха от поглед в мъглата.

От цяла седмица продължаваше това странно време: нямаше никакъв вятър, а над морето се стелеше необикновено гъста, оловносиня мъгла, която се вдигаше леко само в планините, колкото да увеличи малко видимостта в района. От време на време мъглата се сгъстяваше и преминаваше в ситен дъжд, друг път се проясняваше и слънцето блясваше като малко бяло петно сред потъналите в мъгла скали. Във въздуха тегнеше неизменна тежка задушлива горещина, нетипична за районите до фиорда, и то по това време на годината — оставаха два дни до Рождеството на Пресветата Богородица. Всички се питаха как да разтълкуват тези природни поличби.

Кристин се потеше в мъчителната влажна жега, а мисълта за тревожните вести от Нокве не ѝ даваха да диша. Сега слезе в долния край на гората и започна да събира багрилни лишеи от оградата към пътя до морето. От мъглата се показва отец Айлив на кон. Свещеникът спря и размени с нея няколко думи за времето. Заговориха се и Кристин го попита чул ли е нещо за провинението на Нокве, макар да знаеше, че напразно се опитва да изкопчи нещо от свещеника: отец Айлив не обсъждаше въпросите, засягащи вътрешните дела на манастира на Таутра.

— Кристин, няма нужда да се притесняваш. Никулаус ще присъства на церемонията през зимата. Това ли те тревожи?

— Не само това, отче. Започвам да се опасявам, че синът ми няма призвание за монах.

— Нима се смяташ за достойна да се изказваш по такива въпроси? — попита я свещеникът със смръщени вежди.

Слезе от коня, завърза го за оградата и се подпря на нея. Погледна Кристин строго, изпитателно. Това не я смути да изрази

мнението си:

— Опасявам се, че Нокве няма да преклони глава пред правилата на ордена. Той постъпи в манастира твърде млад, без да знае от какво се отрича и без да познава характера си. Всичко, което понесе по време на юношеството си — изгуби бащиното си наследство, стана свидетел на раздора между мен и Ерлен, а после преживя и смъртта на баща си — му отне желанието да живее в мирския свят. Ала не съм забелязала нещастията да са го направили смирен...

— Така ли? Никулаус не е първият монах, който мъчно привиква с дисциплината на иноческия живот. Той е избухлив и много млад. Преди да се отрече от света, не е имал възможността да разбере колко суров наставник е светът — суров като всеки господар, но при това безпощаден. Самата ти си го изпитала неведнъж, сестро... А дори Нокве да е постъпил в обителта повече заради брат си, отколкото от любов към своя Създател, въпреки това Бог няма да остави невъзнаградено решението му да се жертва заради брат си. Божията Майка Мария, която Нокве почита и обича от дете, някой ден ще му покаже недвусмислено, че синът ѝ е дошъл на този свят, за да бъде брат на хората и да носи кръста им. Не — конят изпръхтя в гърдите му, свещеникът го помилва и продължи, сякаш говореше повече на себе си: — Още от невръстно дете моят Никулаус притежава удивителна дарба да люби и да страда. Има призванието да стане монах. А ти, Кристин — обърна се той към нея, — си преживяла доста и би следвало по-спокойно да се уповаваш на Всемогъщия Бог. Нима още не си разбрала, че Господ се грижи за всяка душа, докато душата не се отвърне от Него? Макар възрастна жена, ти продължаваш да разсъждаваш по детски. Когато под порива на желанията и самонадеяността си поемеш по пътища, които Бог е запретил на чадата Си, и претърпиш мъка и унижение, нима тогава Господ те наказва? Според теб ти ли наказваш децата си, ако пипнат врящия котел, до който си им забранила да припарват, и си изгорят ръката или ако въпреки предупрежденията ти тръгнат по тънкия лед, а той се пропука под краката им? Кристин, неведнъж крехкият лед се е пропуквал и под твоите крака — не проумя ли, че пропадаш в бездната всеки път, когато пуснеш Божията ръка, и Той те измъква от пропастта всеки път, когато Го призовеш. Нима любовта и кръвната връзка, която те свързваше с баща ти дори и когато му се противопоставяше и се

опитваше да наложиш волята си над неговата, не ти носеше утеха и отрада, когато после се налагаше да вкусиш горчивия плод от неподчинението си? Още ли не си разбрала, сестро, Бог ти е помагал, когато Си му се молила, дори и когато не си се молила всеотдайно, от цялото си сърце, и ти е пращал повече, отколкото си искала. Ти обичаше Бог като родния си баща и макар понякога да не следваше Неговите заръки, винаги скърбеше, когато се откъснеше от Него. Той те осени с милостта Си, та сред плевелите, които пожъна от семената на непреклонната си воля, да израсте и жито. Бог прибра двама от синовете ти още докато бяха невинни деца. Бъди спокойна за тях. А останалите станаха добри хора, макар и да не поеха по пътя, който искаше ти. Сигурно и Лавранс си е мислил същото за теб... А що се отнася до съпруга ти... Бог да се смили над душата му. Зная колко силно го упрекуваше ти в душата си заради безразсъдните му постъпки. За горда жена като теб не е било никак лесно да живееш с мисълта, че Ерлен Никулаусън те е превел през позор, измяна и пролята кръв, след като си забелязала с какъв хладен разум действа той. Според мен ти успя да озаптиш Ерлен, защото беше постоянна и в любовта си към него, и в гнева и суровостта си. Ерлен оставаше сляп и невъзприемчив за всичко, но не и за онова, което беше свързано с теб. Бог да спаси душата му. Ерлен никога не си даде сметка колко тежки са греховете му, но все пак се разкайваше дълбоко и съжаляваше за прегрешенията си към теб. Да се надяваме, че поуката след тези преживявания му е послужила след смъртта му.

Кристин го изслуша, без да отрони дума. Отец Айлив не каза нищо повече, отвърза юздите, пожела й мирът да бъде с нея, възседна коня и препусна нататък.

Прибра се в манастира. Сестра Ингрид я посрещна на портата с вестта, че един от синовете ѝ е дошъл да я посети. Скъле я чакал в приемната за гости.

Макар и увлечен в разговор с гребците, Скъле скочи на крака, щом зърна майка си на вратата. Синовете на Кристин винаги се движеха отривисто. Скъле имаше малка глава, гордо издигната над широките рамене, дълги крайници, елегантна фигура. Майката се насочи към него с грейнали от щастие очи, но се сепна и притаи дъх, когато забеляза лицето му — кой бе обезобразил така красивия ѝ син?

Горната му устна беше премазана — явно някой я беше разбил, а после бе зараснала смачкана, увиснала и обезформена, прорязана от лъскав бял белег. Устата му изглеждаше изкривена и му придаваше леко подигравателно изражение. Носът му — също счупен — бе зараснал накриво. Скъле фъфлеше, защото един от предните му зъби беше избит, а друг — почернял, мъртъв.

Той се изчерви под майчиния си поглед:

— Май не успя да ме познаеш, а, майко? — позасмя се той и докосна устната си — би могло да бъде и случайно движение, а не преднамерен жест, за да посочи белега си.

— Сине, не сме разделени от толкова дълго време, че да не те позная — спокойно отговори Кристин и се усмихна невъзмутимо.

Скъле Ерленсън бе пристигнал с лека лодка от Бьоргвин преди два дни. Носеше писма от Бярне Ерлингсън за архиепископа и кралския ковчезник в Нидарус. Надвечер майката и синът слязоха да се разходят в градината под ясеновите дървета. Скъле разказа на майка си какво става с братята му. Лавранс още бил в Исландия. Майката изобщо не знаеше, че е отишъл там. Тогава Скъле ѝ обясни, че миналата зима се видял с брат си на срещата на придворните. Лавранс бил там с Ямелт Халваршон. Понеже открай време искал да пътува по широкия свят, Лавранс постъпил на служба при епископа на Сколхолт в Исландия и заминал за там с него. За себе си Скъле разказа как с Бярне отишли в Швеция, а после и на поход в Русия. Майката мълчаливо клатеше глава: за пръв път чуваше и за това! На Скъле походът му харесал. Посетил старите приятели, за които баща му говорел толкова много: карелци, ингри, руснаци. Не, тази рана — символ на бойната му слава — не я получил по време на похода, засмя се той, а се сбил с някого. Мъжът, който му я нанесъл, вече нямал грижата да си търси прехрана. Скъле не показва особено желание да разказва подробно нито за белега, нито за похода. Сега служел на Бярне като предводител на конницата му. Рицарят обещал да му съдейства да си върне няколко имения, които баща му някога притежавал в долината на Оркла. Понастоящем тези земи били във владение на короната. Незнайно защо големите стоманеносиви очи на Скъле помръкнаха, когато ѝ съобщи радостната вест.

— Смяташ, че на това обещание не може да се вярва ли? — попита майката.

— Напротив, напротив — поклати глава Скуюле. — Тези дни ще уредят документите. Откакто постъпих на служба при Бярне, не се е случвало да не спази обещанията си. Нарича ме свой роднина и приятел. Моето положение в имението му напомня на положението на Юлв у нас — засмя се той, но усмивката изкриви още повече обезобразеното му лице.

И въпреки това Скуюле, вече пораснал, притежаваше великолепно телосложение. Беше облечен в дрехи, скроени по последна мода: тесни чорапи и вталена котхарди, която стигаше само до бедрата му и беше закопчана с малки месингови копчета. Дрехата подчертаваше гъвкавите форми на тялото му с почти непристойна дързост. Все едно е по бельо, помисли си майката. Челото и красивите му очи си бяха същите.

— Какво ти тежи, синко? — осмели се да попита майката.

— Нищо, нищо.

Времето не му се нравело, призна той и потръпна. Слънцето залязвало незабележимо и оставяло причудлив, червено-кафяв оттенък в мъглата. А църквата, извисяваща се над дърветата в градината, изглеждала мрачна и очертанятията ѝ се размивали в кървавочервената мъгла. Докато гребели, във фиорда царяло пълно затишие. Смутен, Скуюле дърпаше нервно дрехите си и разказа още за братята си.

През пролетта Бярне го изпратил по работа на юг и Скуюле успял да се отбие при Ивар и при Гауте. Осведоми майка си за най-новото около тях. Ивар живеел добре. Имал две деца в „Рогнхайм“: Ерлен и Гамал, много хубави момчета.

— А в „Йорун“ тъкмо празнуваха кръщение. Юфрид и Гауте кръстиха новородената си дъщеря на теб, защото според тях си била мъртва за мирския свят. Юфрид се гордее, че си нейна свекърва. Смейеш се, но нали сега не живееш при тях, Юфрид разбира колко хубаво звучи да говори за „моята свекърва Кристин Лаврансдатер“. Подарих на Кристин Гаутесдатер най-хубавия си златен пръстен, защото има прекрасни очи и ми прилича на теб.

Кристин се усмихна печално:

— Като те слушам, Скуюле, започвам да си мисля, че синовете ми ме смятат за уважавана и прекрасна жена, каквито обикновено стават старците, след като ги погребат.

— Не говори така, майко — настоя разпалено той, а после се засмя: — Отлично знаеш: откакто се помним, с братята ми те смятаме за най-забележителната и великодушна жена, макар че неведнъж си ни задущавала под майчиното си крило, а ние размахвахме нашите силно в желанието си да отлетим от гнездото. Но се оказа права: от всички ни Гауте притежава дарбата на пълководец — през смях отбеляза той.

— Не ми се подигравай, Скюле — помоли Кристин, а по лицето ѝ изби нежна младежка руменина.

Мъжът прихна:

— Вярно е, майко. Гауте Ерленсън от „Йорун“ се е превърнал във влиятелен мъж в северните долини. След като открадна булката си, му се разнесе голяма слава — Скюле се смееше с цяло гърло, но смехът не красеше оскверненото му лице. — Хората съчиниха песен за него. В нея се пее, че Гауте отвякъл момата с меч и нож и се сражавал с роднините ѝ три дни на върха на могилата. В песента заслугата на рицар Сигюр, който устроил пищно тържество в „Сюнбю“ за сватбата и умилостивил роднините със злато и сребро, е приписана на Гауте, но макар и лъжа, никак не вреди на името му: Гауте владее цялата област, а Юфрид владее Гауте...

Кристин поклати глава с лека, тъжна усмивка, ала докато гледаше сина си, лицето ѝ се подмлади. Скюле ѝ приличаше на Ерлен. Младият воин със съсипаното лице явно бе наследил най-голямата част от жизнелюбието на бащата. Майката се чувстваше спокойна, защото Скюле рано взе съдбата си в собствените си ръце с хладнокръвна решителност. Кристин непрекъснато посрещаше със силен страх неблагоприятните прояви на синовете си и често се отнасяше към тях сурово, защото я глождеха опасения за здравето и живота им, но припомняйки си думите на отец Айлив от последния им разговор, майката изведнъж си даде сметка, че щеше да гледа с недоволство на децата си, ако бяха нерешителни и малодушни.

Кристин разпита Скюле за внука си, малкия Ерлен, но синът ѝ не успял да му посвети много внимание: Ерлен бил здрав, хубав и винаги си постигал каквото си науми.

Зловещата кървавочервена светлина в мъглата избледня и над градината падна мрак. Църковните камбани забиха. Кристин и синът ѝ се изправиха. Скюле я хвана за ръката:

— Майко, помниш ли как веднъж те ударих? В гнева си хвърлих една бухалка и тя те улучи по веждата. Сети ли се? Майко, докато сме само двамата, кажи ми дали си ми простила, без да таиш огорчение към мен?

Кристин въздъхна. Да, спомняше си случката. Поръча на близнаците да се качат до хижата на пасището и да свършат нещо, но когато излезе на двора, конят пасеше със самара на седлото, а синовете ѝ тичаха и удряха топка с бухалките си. Тя ги смъмри строго, Скуюле побесня и захвърли бухалката си. Но най-ясно в съзнанието ѝ се бе запечатало друго: след като пострада, тя ходеше из къщи с подут клепач и почти затворено от отока око. Братята на виновника я гледаха съчувствено, а него — укоризнено и го отбягваха, все едно е прокажен. Нокве го наби безпощадно. Зад суровата подигравателна физиономия на Скуюле кипеше инат и срам. Една вечер, когато майката се готвеше да си ляга, той се приближи тихо и безмълвно ѝ целуна ръка. Тя погали рамото му, а той увисна на шията ѝ и притисна лице о нейното. Бузата му — хладна, мека, още закръглена — носеше нежността на детската кожа. Този буен, избухлив хлапак беше още дете...

— Отдавна не ти се сърдя, Скуюле. Сам Бог ми е свидетел, че не тая никакво огорчение и съм забравила за обидата. Простих ти от цялото си сърце, бъди сигурен, сине!

Кристин сложи ръка върху рамото му. Той хвана китката ѝ и я стисна до болка. После се хвърли на врата ѝ, изпълнен с искрена нежност, страх и стеснителност, както онзи път.

— Сине, какво ти става? — прошепна изплашена Кристин.

Скуюле само поклати глава в мрака и я пусна. Тръгнаха към църквата.

По време на вечерната литургия Кристин се сети, че сутринта е забравила връхната дреха на сляпата Оса върху пейката пред дома на свещеника. След края на службата отиде да я вземе.

Под сводестата врата стояха отец Айлив с фенер в ръка и Скуюле.

— Издъхна, когато поехме към пристана — долетя гласът на сина ѝ, изпълнен с луда тревога и отчаяние.

— Кой?

Двамата мъже подскочиха от уплаха, когато я забелязаха.

— Един от екипажа ми — тихо отговори Скуюле.

Кристин местеше неспокойно очи от единия към другия. На светлината от фенера зърна изопнатите им напрегнати лица и неволно нададе лек вик на уплаха. Свещеникът прехапа долната си устна. Брадичката му трепереше.

— Сине, по-добре кажи на майка си. Нека всички сме подготвени да понесем участта си, ако Господ иска да подложи и нашия народ на толкова жестоко...

Скюле само простена и продължи да мълчи. Отец Айлив продължи:

— Кристин, в Бьоргвин е избухнала епидемия: страшната смъртоносна зараза, която вилнее из целия свят и за която се носят ужасяващи слухове...

— Черната чума? — прошепна Кристин.

— Няма смисъл да ви описвам положението в Бьоргвин, каквото го видях, преди да потеглим оттам — увери ги Скюле. — Човек трябва да го съзре с очите си. Отначало Бярне взе крути мерки, за да потуши огнището на болестта, която избухна в стопанствата около манастира „Свети Йоан Кръстител“. Накара хората си да отцепят целия квартал Нурнес въпреки заплахите на монасите от манастира „Свети Архангел Михаил“, че ще го анатемосат. Пристигна английски кораб с болни моряци. Бярне им забрани да свалят товара си на сушата и да напускат борда на кораба. Целият екипаж измря и Бярне заповяда да ги хвърлят в морето. Но за беда вече бяха разтоварили част от стоките на борда, а през нощта хората от града тайно отмъкнали някои храни. Освен това монасите настояваха да пратят изповедник на умиращите. После заразата плъпна из целия град, смъртните случаи зачестиха и разбрахме, че е безсмислено да правим каквото и да е... Сега в града останаха само носачи на труповете. Всички избягаха, а епидемията се разпространява...

— Исусе Христе!

— Майко, помниш ли годината, когато в Сил имаше нашествие на лемингите? Навред по пътищата и по пътеките падаха мъртви животни, а труповете им гниеха в храстите и отравяха всички водоеми със смрад и зараза!

Той склочи ръце, а майката потръпна:

— Боже, смили се над нас! Слава на Бога и на Пресветата Дева, задето те изпратиха тук, сине.

Скюле скръцна със зъби в мрака:

— И ние така си помислихме, аз и хората ми, когато сутринта отплавахме и се насочихме към залива Воген. Но в пролива Мулдъосюн един от екипажа се разболя. След като почина, завързахме камъни на краката му и кръст на гърдите му, дадохме му дума да отслужим панихида за упокой на душата му и хвърлихме трупа му в морето. Бог да ни прощава. Но после се разболяха и други двама. Тях ги свалихме на сушата, за да получат последно причастие и да ги погребем по християнски. Човек няма как да избяга от съдбата си. Четвъртата жертва на чумата издъхна, докато пътувахме по реката, а петата — тази нощ...

— Необходимо ли е да се връщаш в града? — попита Кристин.
— Остани тук.

Скюле поклати глава и се засмя безрадостно:

— О, няма никакво значение къде се намира човек. Безсмислено е да се страхуваме. Изплашеният е наполовина мъртъв. Де да бях на твоите години, майко!

— Човек остава пощаден от множество страдания, ако умре млад — тихо отбеляза Кристин.

— Майко, по-добре замълчи! Спомни си как си обичала живота на двацет и три години. Нима тогава щеше с радост да се разделиш с бъдещето си?

След четиринайсет дни Кристин за пръв път видя болен от чума. До Райнската обител — неизвестно как, защото хората не излизаха от домовете си и не пускаха вътре непознати, а който срещнеше чужденец, се скриваше в гората или в храстите — стигнаха слухове, че смъртоносната зараза, която вилнее из Нидарус, плъзва из околността.

Една сутрин в манастира дойдоха двама рибари. Носеха болен мъж в платно. На зазоряване слезли до лодката си, но забелязали още една лодка до брега. Вътре лежал този човек в безсъзнание. Успял да завърже лодката си, но не и да стане от нея. Мъжът бил роден в къща близо до манастира, ала роднините му отишли да живеят другаде.

Умиращият лежеше в мокрото платно наред поляната в двора, а рибарите, малко по-далеч, разговаряха с отец Айлив.

Сестрите — мирянки и слугините побягнаха в къщите, а монахините се скупчиха до вратата на съвещателната зала — група разтреперани, изплашени, отчаяни възрастни жени.

Напред пристъпи абатисата Рагнхил: дребна, слаба старица с широко, сплеснато лице и малък кръгъл червен нос, приличащ на копче. Големите ѝ светлокафяви очи бяха зачервени по краищата и винаги сълзяха.

— *In nomine patris et filii et spiritus sancti*^[1] — отчетливо произнесе тя и преглътна. — Отнесете го в странноприемницата.

Сестра Агата, най-възрастната монахиня, си проби път с лакти и без подкана последва абатисата и носачите. През нощта Кристин влезе при болния с лекарство, което приготви в килера. Сестра Агата я попита ще остане ли да наглежда огъня. Кристин се смяташе за доста обръгнала — свикнала беше с раждането и смъртта, а и бе виждала далеч по-страшни гледки. Мъчеше се да извика пред погледа си най-ужасяващото си зрително преживяване. Чумавият седеше изправен, защото имаше опасност да се задуши от кървавите храчки, които бликваха от устата му при всеки пристъп на кашлица. Сестра Агата го беше завързала с ремък през съсухрените, пожълтели гърди, покрити с рижави косми. Главата му клюмаше, лицето му придоби сивосинкавия цвят на олово, а тялото му се тресеше неистово. Монахинята спокойно четеше молитви и при всеки пристъп ставаше и придържаше с една ръка главата на клетника, а с другата — чаша под устата му. Той ръмжеше и въртеше ужасяващо очи от болка, а предсмъртните му викове, изтръгващи се от гърлото му, откъдето се подаваше почернелият му език, заглъхваха в жаловити стенания. Монахинята изпразваше съдържанието на чашата в огнището, Кристин хвърляше още хвойна. Изгарящите мокри съчки разнасяха из стаята парлив жълтеникав дим и в огнището лумваха съскащи пламъци. Сестра Агата намести възглавниците и чаршафа под гърба и мишниците на болния, избърса челото и покафенелите му изпръхнали устни с разтвор от оцет и го зави грижливо с мръсното одеяло. Всеки миг ще дойде краят на мъките му, прошепна тя на Кристин. Клетникът вече изстинал, а първо тялото му горяло като въглен. Отец Айлив се погрижил за душата му. Монахинята седна до умиращия, намести с език корена от блатен аир в бузата си и отново започна да се моли.

Кристин се опита да преодолее обзелия я вцепеняващ страх. Нали не за пръв път виждаше човек да умира от мъчителна смърт. Напразно: пред очите ѝ бушуваше чумата — Божия гняв се стоварваше върху главите на хората заради наслоеното в душите им коравосърдечие, което единствен Всевишният бе способен да усети. Зави ѝ се свят, все едно се люлееше върху море, където всичките ѝ горчиви и ожесточени мисли се издигнаха като вълна над хилядите останали и се изляха в безсилно отчаяние и вопъл: „Господи, помогни ни, загиваме...“

През нощта в стаята дойде отец Айлив. Смъмри строго сестра Агата, задето не спазила предписанието му да си завърже пред устата и носа ленена кърпа, натопена в оцет. Монахинята измърмори ядосано, че кърпата няма да ги предпази от заразата, но двете с Кристин все пак изпълниха заръката му.

Спокойствието и решимостта на свещеника вдъхнаха кураж на Кристин или по-скоро събудиха чувство на неудобство у нея. Тя се претраши да напусне облака от хвойнов дим и се втурна да помага на сестра Агата. От болния се носеше задушлива смрад на нечистотии, на кръв, на вкиснала пот и на гнилоч. Парите не можеха да я потиснат. Кристин си спомни думите на Скъле за нашествието на умиращите леминги. За пореден път у нея проговори неистовото желание да избяга, макар да знаеше, че от чумата няма спасение. След като превъзмогна страха си и докосна умиращия, най-лошото свърши. Кристин се погрижи да облекчи мъките му, докато болният издъхна с почерняло лице.

Монахините организираха процесия с реликви от обителта, с кръстове и запалени свещи. Обиколиха църквата и манастирското възвишение. След тях вървеше всичко живо от околността. Но само след няколко дни почина жена от близко имение и гибелната зараза плъзна из всички домове.

Смъртта, ужасът и безизходицата потопиха хората в пълно безвремие. Ако някой си направеше труда да преброи дните, щеше да установи, че са изминали едва няколко седмици от началото на епидемията, но хората вече забравиха как изглеждаше животът им, преди чумата да започне да сее смърт из цялата страна. Така морякът

не вижда брега, докато плава под попътен вятър в открито море. Сякаш всички забравиха, че допреди няколко седмици животът и редящите се един след друг работни дни бяха безопасни, а не белязани от неизбежна смърт, и не можеха да си представят как някой ден, ако не измрат всички, животът им отново ще тръгне постарому. „Всички ще умрем“, повтаряха мъжете, които идваха в манастира с малките си деца, останали без майки. Някои изричаха мрачното предположение безчувствено и сурово, други — през сълзи и ридания. Хората го повтаряха, когато молеха свещеника да посети умиращ техен роднина; когато носеха труповете в енорийската църква в подножието на склона и на гробището до манастирския храм. Често се налагаше хората сами да копаят гробове за близките си. Отец Айлив изпрати оцелелите слуги от обителта да ожънат зърното от манастирските ниви. Докато обикаляше околността, свещеникът подканваше стопаните да приберат реколтата в хамбарите и с дружни усилия да се грижат за добитъка, та да не загинат от глад, когато епидемията отмине.

Монахините от Райнската обител посрещнаха изпитанието безпомощно, но хладнокръвно. Установиха се в съвещателната зала, непрекъснато палеха огън в голямата камина, спяха и се хранеха там. Отец Айлив съветваше хората да паля такива огънове в именията и във всички домове, където има огнище, но сестрите от манастира се бояха от огъня: бяха слушали неведнъж ужасяващите разкази на по-възрастните монахини за пожара, избухнал преди трийсет години. Сестрите не спазваха установените часове за хранене и работа, а задълженията им се увеличиха, защото в манастира идваха деца и молеха за помощ и зальк хляб. Непрекъснато прииждаха хора с болни роднини на ръце: най-вече заможни господари, които имаха възможност да си платят за погребение и за заупокойна служба в манастира, но и несретни, самотни бедняци без пукната пара, чиято единствена надежда за спасение бяха добросърдечните монахини. Останалите хора, нито много богати, нито много бедни, умираха в домовете си. В някои имения не остана жив човек. Монахините продължаваха да съблюдават богослужебните часове.

Първа от сестрите се разболя Инга — връстница на Кристин, около петдесетгодишна. Монахинята изпитваше неистов страх от смъртта и представляваше ужасяваща гледка. Смразяващите тръпки на чумата я застигнаха в църквата по време на литургия. Тя се сви на

четири крака върху пода, а зъбите ѝ тракаха, докато молеше Бог и Пречистата Дева да пощадят живота ѝ. Само след миг сестра Инга пламна от изгаряща треска, започна да стене от болка, а от порите на кожата ѝ изби кръв. Кристин изтръпна: сигурно и тя ще изгуби ума и дума от страх, когато удари часът ѝ. Не я плашеше неизбежността на смъртта, а мъчителната агония, в която неминуемо издъхваха жертвите на чумата.

След това се разболя Рагнхил. Кристин често се питаше защо именно тази жена бе избрана за височайшата длъжност на абатиса: Рагнхил беше мълчалива, малко намусена старица, неука, наглед без забележителни духовни заложиби. Но когато смъртта я беляза, Рагнхил показва, че е достойна да се нарича Христова невеста. При нея болестта протече с появата на отоци, но тя не позволи на духовните си чада дори веднъж да оголят старото ѝ тяло. Накрая отокът под мишницата ѝ достигна големината на ябълка. Подутини се появиха и под брадичката ѝ. Уголемиха се и придобиха кървавочервен, а после и възчерен цвят. Причиняваха на абатисата адски болки и тя изгаряше от треска, но когато идваше в съзнание, Рагнхил служеше за пример с мъченическото си търпение, молеше Бог да прости греховете на чадата Си, отправяше горещи молитви за доброто на манастира и на дъщерите си, за здравето на всички болни и опечалени и за спасението на душите на умрелите. Дори отец Айлив се разплака след елеосвещението ѝ. Иначе свещеникът проявяваше удивителна твърдост и неизчерпаемо усърдие въпреки нестихващите злочестини. Абатисата няколко пъти остави душата си в Божиите ръце и Го помоли да защити монахините. Изведнъж отците по тялото ѝ започнаха да се пукат, но това се оказа белег на подобрение. Както и по-късно хората имаха възможността да се убедят, онези, които получаваха подутини от болестта, често оздравяваха, но храчещите кръв ги очакваше сигурна гибел.

Достойното за подражание поведение на абатисата и фактът, че са свидетели как болен от чума оцелява, вдъхнаха нови сили и увереност на монахините. Сега те се принудиха да доят кравите и да чистят обората, да си приготвят храна и да носят хвойна и свежи клони, с които да прикадят помещенията. Сестрите вършеха всичко необходимо. Гледаха болните и им даваха лекарства. Свършиха запасите от териак и блатен аир. Монахините започнаха да раздават на

хората джинджирил, чер пипер, шафран и оцет срещу заразата. Даваха им мляко и храна. Хлябът свърши и сестрите опекоха нов през нощта. Свършиха и билките, та се наложи хората да дъвчат шишарки от хвойна и борови иглички, за да се предпазят от чумата. Една след друга сестрите лягаха болни и издъхваха, а из натежалия въздух непрекъснато се разнасяха ударите на клепалата в манастирската и енорийската църква. Необичайната мъгла продължаваше да се стеле над фиорда, сякаш между нея и смъртоносната болест съществуваше взаимовръзка. От време на време пелената се превръщаше в тънка ледена покривка, започваха да се сипят ледени игли и да вали ситен полузаледен дъжд, а скреж сковаваше земята; после времето отново омекваше и падаше предишната странна мъгла. Обикновено над потока — водеше началото си от фиорда и прорязваше подобно на малка река ниските ливади в околността, а после се вливаше в соленоводно езеро на север от Райнската обител — летяха хиляди морски птици. Тази година обаче изчезнаха. Хората веднага забелязаха това и го сметнаха за лоша поличба. На мястото на морските птици долетяха цели пълчища гарвани. Черните птици кацаха по камъните около потъналото в мъгла езеро и из въздуха се разнасяше грозният им грак, а над гори и горички летяха необикновено големи ята свраки и огласяха окаяната земя с отвратителните си крясъци.

Кристин се сецаше за близките си: за синовете си, пръснати по целия свят, за внуците, които никога нямаше да види. Пред очите ѝ се мяркаше златистата косица по врата на малкия Ерлен. Но скъпите ѝ образи се губеха и избледняваха. В нещастията всички хора си станаха еднакво близки и далечни. Кристин не поддвигаше крак през деня. Уменията ѝ на сръчна къщовница, навикнала да върши всякаква работа, ѝ бяха от голяма полза. Докато доеше кравите, изневиделица при нея се появяваха непознати, безпризорни деца. Тя дори не ги питаше откъде са и дали в домовете им е останал някой жив. Даваше им храна и ги водеше в капитулната зала или другаде, където гореше огън, а често ги слагаше да легнат в дормитория.

С изненада забелязваше, че в този критичен миг, когато повече от всякога бе необходимо хората да се отдадат на непрестанни молитви, самата тя рядко успяваше да постигне молитвено самовглъбение. Във всеки свободен миг Кристин коленичеше пред дарохранителницата в църквата, но от гърдите ѝ се изтръгваха само безмълвни въздишки и

безстрастно изречени молитви към Бог и святата Му Майка. Кристин не си даваше сметка, че навиците на монахиня, които придоби за последните две години, постепенно изчезват и тя все повече заприличва на някогашната стопанка. С всеки изминал ден броят на монахините се стопяваше неумолимо, традициите в обителта западаха, абатисата още линееше на легло, с частично парализиран език, а задълженията на здравите в обителта се множаха.

Един ден случайно научи, че Скуюле все още е в Нидарус. Хората от екипажа му измрели или избягали и не успял да намери други. Не бил болен, но се отдал на разгулен живот. Немалко обезверени младежи намираха желаната утеха в забавленията. „Който се страхува, смъртта му е в кърпа вързана“, казваха те и удавяха тревогата в гуляи и запои, играеха на зарове, танцуваха и закачаха жените. В тези злочастни времена дори почтени градски съпруги и девойки от най-видните родове бягаха от домовете си. Знатните госпожи се веселяха в кръчми и странноприемници в компанията на уличници и отчаяни мъже. Боже, прости им, помоли се майката, ала сърцето ѝ бе твърде изтощено от непрестанните грижи и тя нямаше сили да скърби повече.

Из околността плъзнаха тревожни вести за грехопадения заради всеобщото отчаяние. До манастира не стигаха почти никакви слухове, а и монахините нямаха време да се занимават с подобни разговори, но един ден отец Айлив, който неуморно посещаваше болни и умиращи, сподели с Кристин, че е настанало духовно разложение, по-страшно от физическото.

Една вечер всички оцелели в Райнския манастир се събраха до камината в съвещателната зала: четири монахини, две сестри — мирянки, стар коняр, невръстно момче, две просякини и няколко деца. На почетната пейка, над която голямо разпятие разпръскваше сумрака, лежеше абатисата, а до ръцете и краката ѝ седяха сестра Кристин и сестра Тюринд.

От смъртта на последната издъхнала монахиня изминаха девет дни, а от пет дни в манастира и в близките къщи не беше умирал човек. По думите на отец Айлив чумата си отивала. За пръв път от близо три месеца над смълчаните, изморени хора в обителта се спусна благотворно спокойствие, усещане за сигурност и за уют. Старата сестра Турюн Марта пусна броеницата в скута си и хвана ръката на едно малко момиче, застанало до коляното ѝ:

— Какво ще кажеш? Да, детето ми, убедихме се, че Божията Майка вече никога няма да отвърне милосърдния си лик от децата си.

— Не Дева Мария, а Хел^[2], сестро Турюн. След като ѝ принесат в жертва невинен човек, ще напусне земите ни с греблото и с метлата си. Утре вече ще е далеч от тук.

— Какви ги говориш? — обезпокои се монахинята. — Пепел ти на езика, Магнхил, как смееш да изричаш такива безбожни думи! Заслужаваш да те напляскам едно хубаво...

— Кажи ни какво си видяла, Магнхил, и не се бой — подкани я сестра Кристин, останала без дъх от уплаха.

Кристин си спомни какво бе чувала от Осхил на младини: дяволът изкушавал нещастниците в злочестината си да прибегнат до грях, който праведен християнин не бива дори да изрича...

На смрачаване децата ходили в горичката до енорийската църква и неколцина от момчетата се отбили в близката землянка. Там подслушали разговора на мъже, които се съвещавали. Явно хванали малкия Туре, син на Стайнюлв от крайбрежието, и тази нощ се канели да го принесат в жертва на Чумната повелителка, Хел. Децата се надпреварваха да обясняват какво са видели, горди, че са съумели да привлекат вниманието на възрастните. Изобщо не им хрумваше да съчувстват на клетия Туре. Той беше бездомник и просеше из околността, но не и в манастира. Когато отец Айлив или някой пратеник на абатисата потърсеше майка му, тя бягаше или отказваше да говори с тях, без значение дали се обръщаха към нея ласкаво, или сурово. Майката на Туре скита из улиците на Нидарус десет години, но пипна лоша болест и погрозня. Вече не можеше да си изкарва прехраната, както бе свикнала, и дойде да живее в колиба до брега. Още се намираха просяци, желаещи да споделят постелята ѝ. Дори тя не знаеше кой е бащата на сина ѝ.

— Трябва да отидем там — настоя Кристин. — Не можем да стоим със скръстени ръце, докато християни продават душите си на дявола пред вратата ни.

Монахините простенаха. Тези мъже били най-бруталните и безбожни грубияни в околността, а върлуващата болест ги превърнала в истински изчадия. Ех, ако отец Айлив беше тук, жалваха се сестрите. По време на чумната епидемия свещеникът посрещаше с твърдост

какви ли не изпитания и монахините свикнаха да го молят за помощ при всяка трудност.

Кристин закърши ръце:

— Ако тръгна сама... Майко, разрешавате ли ми да отида?

Абатисата стисна ръката ѝ до болка. Възрастната жена с парализиран език се изправи и поиска с жестове да я облекат за излизане и да ѝ дадат златния кръст — белег на височайшето ѝ положение — и тоягата. Хвана под ръка Кристин — най-младата и най-издръжливата сред жените. Всички монахини ги последваха.

През малката стая между капитулната зала и църковния хор излязоха в мразовитата зимна нощ. Достопочтената Рагнхил се разтрепери от студ и зъбите ѝ затракаха. Дори и след като болестта ѝ отшумя, абатисата се потеше обилно, а раните от спуканите отоци още не бяха зараснали и всяка крачка вероятно ѝ причиняваше силна болка. Тя обаче изръмжа ядосано и поклати отрицателно глава, когато сестрите започнаха да я увещават да се върне. Абатисата само стисна още по-здраво ръката на Кристин и тръгна из градината, разтърсвана от ледени тръпки. Очите на жените привикнаха с мрака и те забелязаха под краката си леките отблясъци на окапалите листа. От облачното небе над голите корони на дърветата също падаше слаба светлина. Стичаха се студени капки, а при повеите на вятъра се разнасяше леко шумолене. От фиорда се изтръгна тежък грохот, сякаш въздишка, и се разнесе към брега отвъд възвишението.

В подножието на градината имаше малка порта. Сестрите изтръпнаха при пронизителното скърцане на ръждясалото мандало, което Кристин с мъка успя да повдигне. Монахините продължиха да вървят през горичката към енорийската църква. Вече зърнаха очертанията на намазаната с катран ограда — по-черна от мрака — а бледата светлина от облаците над хребета от другия бряг на езерото им откри покрива, малката кула на билото с животинските глави и кръста на върха.

На гробището определено имаше хора. Монахините усещаха присъствието им, без да ги чуват. Появи се слаба светлина като от фенер, забит в земята. Потопиха се в мрака.

Монахините се скупчиха една до друга и едва доловимо раздвижиха устни в молитва, направиха няколко крачки, спряха,

ослушаха се и отново тръгнаха. Почти стигнаха до портата към гробището. От тъмнината се разнесе тънък детски глас:

— Ау, ау, засипахте ми хляба с пръст!

Кристин веднага пусна ръката на абатисата, втурна се напред и мина през портата. Избута няколко тъмни мъжки гърбове, препъна се в купчината пръст и застана до ръба на изкопания гроб. Коленичи, наведе се напред и издърпа малкото момче, а то продължаваше да хленчи, задето върху хубавия хляб, който му бяха дали, за да не мърда от гроба, паднала пръст.

Мъжете онемяха от уплаха и понечиха да побягнат. Някои пристъпваха от крак на крак. Кристин видя стъпалата им на светлината от фенера на земята. Стори ѝ се, че един от тях е готов да ѝ се нахвърли, но забелязали сиво-белите раса на монахините, мъжете замръзнаха по местата си в пълно безсилие.

Кристин взе детето на ръце и понеже малкият не спираше да плаче, тя го остави на земята, избърса хляба и му го подаде:

— Ето, яж. Вече няма пръст. Вървете си по домовете — обърна се тя към злосторниците. — Прибирайте се и благодарете на Господ, задето ви изпрати избавление, преди да извършите престъпление, което не може да се изкупи лесно.

Кристин им говореше като стопанка на слугите си — меко, но с увереността, че няма да ѝ се противопоставят. Неколцина от мъжете машинално се отпавиха към портата, но един изкрещя:

— Я почакайте малко! Нима не разбирате, че се касае за живота ни? Можем да изгубим всичко, което имаме, след като тези гнусни монахини си напъхаха носовете в нашите дела! Не бива да ги пускаме, защото ще разнесат какво сме правили.

Другарите му не помръднаха от местата си, а сестра Агата нададе пронизителен писък и се развика през сълзи:

— О, сладки ми Исусе, годенико мой! Благодаря ти, задето удостояваш нас, твоите рабини, с честта да загинем с името Ти на уста!

Достопочтената Рагнхил я избута грубо зад гърба си, пристъпи напред и вдигна фенера от земята. Никой не посмя да ѝ попречи. Когато се изправи, златният кръст на гърдите ѝ проблесна. Подпирайки се на тоягата, абатисата освети с фенера мъжете един по

един, като кимаше на всеки поотделно. После даде на Кристин знак да говори вместо нея.

— Скъпи братя, вървете си спокойно. Можете да разчитате, че достопочтената майка и тези благочестиви сестри ще се смилят над вас, колкото им позволява съвестта им пред Бога и дълга да пазят ревниво честта на Неговата църква. Моля ви да ни направите път, за да помогнем на това дете и да се върнем към работата си.

Злодеите я гледаха нерешително. Един мъж изкрещя в безпределно отчаяние:

— Не е ли по-добре да пожертваме един, отколкото да загинем всички? Това момче няма ни баща, ни майка...

— Христос му е баща. По-добре да загинем всички, отколкото да нараним едно от децата Му...

Мъжът, който се бе обадил пръв, отново се одързости:

— Я внимавай какви ги плещиш или ще ти натикам глупавите думи обратно в устата с ей този нож — той го размаха във въздуха. — Прибирайте се в манастира, лягайте, молете се на свещеника ви да ви утеши и си дръжете езика зад зъбите, защото в противен случай — кълна се в Сатаната — ще ви стане ясно колко жестока грешка сте допуснали в желанието си да се месите в делата ни...

— Той ще те чуе и без да викаш с всичка сила, Артур. Сигурно е някъде наблизно — спокойно отбеляза Кристин.

Някои от мъжете се изплашиха и се присламчиха до абатисата, която държеше фенера.

— Щеше да бъде пагубно и за нас, и за вас, ако си бяхме останали вкъщи, докато вие си просехте място в огнената пещ на ада.

Но мъжът на име Артур продължи да ругае ожесточено и да беснее от гняв. Кристин знаеше, че той ненавижда монахините, защото баща му се принудил да ипотекира имота си на обителта, след като го осъдили на сурова глоба за убийство и кръвосмешение с братовчедката на съпругата си. Сега Артур продължаваше да сипе най-долни лъжи за сестрите, обвиняваше ги в черни грехове и изказваше несправедливи подозрения, каквито само нечестивият би могъл да всели в мислите му.

Клетите монахини наведоха ужасени глави пред безогледните му хули, а от очите им рукнаха сълзи, но не помръднаха от местата си,

наобиколили старата абатиса, а тя държеше фенера насочен срещу мъжа и наблюдаваше спокойно яростния му пристъп.

Но душата на Кристин накупя от гняв и тя избухна:

— Замълчи! Ума си ли изгуби или Господ те е поразил със слепота? Как смеем ние с вас да се жалваме заради Божието наказание, след като сме видели как Неговите невести се изправят срещу меч, изваден заради грехопадението на света! Христовите невести бдяха и се молеха, докато ние вършехме грехове и забравяхме Създателя ни всеки ден. Те се затваряха в молитвената си крепост, а ние скитахме по света, подгонени от алчността си да притежаваме всякакви богатства, подвластни на желанията и на гнева си. Но сестрите излязоха сред нас, когато ангелът на смъртта слезе при нас. Монахините прибираха болните, беззащитните и гладните. Чумата отне живота на дванайсет сестри, знаете отлично. Нито една не се поколеба да изпълни дълга си, нито една не се отказа да се моли за спасението на всички ни със сестринска любов, докато езикът изсъхна в устата ѝ, а от жилите ѝ изтече и последната капка кръв.

— Много хубаво говориш за себе си и за себеподобните си...

— Аз съм като теб — изкрещя тя извън кожата си от гняв. — Не съм от тези светици, една от вас съм.

— Много смирена стана — подигравателно отбеляза Арнтур. — Май се изплаши. Още малко и ще се изкараш същата като майката на това момче.

— Нека Господ отсъди. Той умря и заради нея, и заради мен. Вижда какви сме. Къде е Стайнюн?

— Отиди в бараката ѝ и ще я намериш — отвърна Арнтур.

— Някой трябва да съобщи на клетата жена, че детето ѝ е при нас — обърна се Кристин към монахините. — Утре ще я посетим.

Арнтур се ухили зловещо, но един от останалите мъже не се сдържа:

— Не, не... Стайнюн е мъртва. Преди четиринайсет дни Бярне я напусна и залости вратата. Тогава тя агонизираше...

— Нима...

Кристин се вторачи ужасена в мъжете.

— Никой ли не повика свещеник при умиращата? Трупът... още ли... е там? Нима никой не се е смилил над клетницата и не я е погребал в осветена земя? А вие искахте да убиете детето ѝ...

Ужасът на Кристин се предаде на мъжете и те, обезумели от страх и срам, започнаха да се надвикват. Извиси се нечий глас:

— Ами отиди ти да я погребеш, сестро!

— Добре, кой от вас ще ме придружи?

Всички млъкнаха.

— Отиди сама — извика Арнтур.

— Утре, веднага след изгрев-слънце, ще я вземем, Арнтур. Лично ще платя за погребение и за заупокойна литургия.

— Отиди сега, още тази нощ! Само така ще ти повярвам, че душите ви преливат от святост и добродетел.

Арнтур тикна лицето си точно пред нейното. Кристин вдигна юмрук и проплака от гняв и страх.

Рагнхил се приближи и застана до Кристин. Мъчеше се да отрони няколко думи. Монахините обещаха на Арнтур да се погрижат за тялото на следващия ден, но сякаш самият дявол се бе вселил в главата на този мъж. Продължи да настоява:

— Отиди, щом искаш да повярваме в Божието милосърдие.

Кристин вирна брадичка, пребледняла и вцепенена от напрежение:

— Ще отида.

Подаде детето на сестра Турюн, изблъска мъжете и хукна към портата, като се препъваше в купчини пръст и неравности, а монахините се втурнаха след нея с жални викове. Сестра Агата я заклеваше да почака, искала да я придружи. Абатисата размаха свити пестници, за да накара Кристин да спре, но тя направо не беше на себе си...

В мрака до портата на гробището настана суматоха. Разнесе се гласът на отец Айлив, който питаше защо са се събрали толкова хора. Свещеникът се показва на светлото, а в ръката му проблесна брадва. Монахините се скупчиха около него, мъжете побързаха да се скрият в тъмното, но на портата ги пресрещна мъж с меч в ръка. Вдигна се врява, задрънчаха оръжия. Отец Айлив предупреди:

— Горко му на онзи, който се осмели да оскверни гробищния покой!

Разнесоха се викове: мъжът с меч бил най-силният ковач в града. След малко до Кристин се доближи висок широкоплещест мъж с прошарени коси: Юлв Халдуршон.

Свещеникът му върна брадвата и взе Туре от сестра Турюн.

— Минава полунощ, но предпочитам всички да дойдете в мен в църквата. Искам да изгладим спора ви още тази нощ.

И монахините, и мъжете незабавно му се подчиниха. Поеха по пътя, ала една от женските фигури, облечени в сиви одежди, се отдели от останалите и тръгна по горската пътека. Свещеникът я повика. Гласът на Кристин отговори от мрака — тя вече беше успяла да се отдалечи:

— Не мога да дойда, отче, преди да съм изпълнила обещанието си.

Свещеникът и още неколцина хукнаха след нея и я настигнаха. Тя се облегна на оградата. Отец Айлив вдигна фенера и освети лицето ѝ, пребледняло като платно.

Вгледа се в очите ѝ: не, не беше изгубила разсъдъка си, както си помисли той.

— Прибери се с нас, Кристин. Утре ще те придружим. Лично ще дойда с теб...

— Дадох дума. Не мога да се прибера, отче. Първо трябва да спазя обещанието си.

Свещеникът помълча, после отвърна тихо:

— Вероятно си права. Отивай, сестро, и Бог да те пази.

Мракът погълна сивия силует на Кристин.

Юлв Халдуршон се изравни с нея.

— Върни се. Не съм те молила да идваш с мен — рязко му рече тя на пресекулки.

— Кристин, господарке. Нима още не си разбрала, че правя някои неща, без да ме молиш или да ми нареждаш — засмя се тихо той. — А доколкото виждам, не си осъзнала и друго: невинаги имаш сили да изпълниш онова, с което си се нагърбила. Сега ще ти помогна да понесеш бремето си.

Боровата гора шумолеше над главите им, а повеите на вятъра донасяха прибоя на вълните и го отнасяха. Вървяха в непрогледен мрак. След малко Юлв подхвана:

— И преди се е случвало да те следвам през нощта, Кристин. Затова си позволих да го направя и този път...

Тя дишаше тежко и запъхтяно. Спъна се и Юлв я хвана. После я поведе за ръка. Забеляза, че тя плаче, и я попита какво ѝ е.

— Мъчно ми е, защото се сетих колко всеотдаен и верен си бил винаги към нас, Юлв. Направо нямам думи... Зная, правеше всичко това от любов към Ерлен, но ми се струва, че прояви незаслужено снизхождение към мен, след като разбра каква жена съм.

— Кристин, обичах те, както обичах Ерлен.

Юлв млъкна, силно развълнуван.

— Затова дойдох тук със свито сърце — продължи той. — Нося ти скръбни вести, които не зная как да ти поднеса. Дано Бог ти даде сили да ги понесеш, Кристин.

— Да не е станало нещо със Скуюле? — попита тихо тя. — Мъртъв ли е?

— Не, видях го вчера, здрав е. Сега в града няма много смъртни случаи, но сутринта ми донесоха вести от остров Таутра.

Юлв чу тежката ѝ въздишка.

— Починали са преди десет дни. В целия манастир оцелели само четирима монаси, а островът е обезлюден.

Тук гората свършваше. Над равната шир пред очите им се разнасяше бученето на морето и свистенето на вятъра. Някъде в мрака проблесна нещо бяло — в малкия залив се разби вълна и пяната се разля по светлия пясъчен насип.

— Стайнюн живее тук — посочи Кристин.

Юлв усети, че цялата се тресе. Стисна ръката ѝ:

— Сама реши да се заемеш с това. Не го забравяй и не губи самообладание.

Кристин му отговори с неестествено тънък, писклив глас, който вятърът отнесе надалеч:

— Сега сънят на Бьоргюлф ще се сбъдне: осланям се на Божията милост и на милосърдието на Неговата Майка.

Юлв се помъчи да види лицето ѝ, но мракът му попречи. Тръгнаха по брега, оголен от отлива. На места ивицата се стесняваше и водата заливаше сушата до краката им. Стъпваха по купчини водорасли и големи камъни. След известно време зърнаха очертанията на схлупена къща до пясъчния насип.

— Изчакай ме тук — заръча ѝ Юлв.

Приблужи се и удари с рамо вратата. Счупи върбовите панти и отново я блъсна. Вратата падна в стаята и Юлв потъна в черната бърлога.

Тази нощ не духаше силен вятър, ала в непрогледната тъмнина Кристин виждаше само изчезващите почти мигновено разпенени гребени в морето, разбиващите се в брега вълни и черната къщурка до насипа. Струваше ѝ се, че се намира в бърлогата на нощта, в преддверието на смъртта. Грохотът на прибоя и шумоленето на водата, която се отдръпваше между камъните, се сливаше с бучащата в главата ѝ кръв. Сякаш тялото ѝ всеки миг щеше да се разпадна като ведро на парчета. Нещо в гърдите ѝ напираше да ги пръсне. Усецаше главата си куха, празна и пробита, а повеите на вятъра я обгръщаха и я пронизваха цяла. С учудващо равнодушие Кристин установи, че се е заразила от чумата, но очакваше ярки светлини да разпръснат мрака и да заглушат рева на морето, а тя да загине в плен на ужаса. Вдигна си качулката, която вятърът бе свалил, загърна се грижливо в черното си монашеско наметало и склочи ръце, но устните ѝ не изрекоха молитвени слова. Душата ѝ се мъчеше да напусне тялото ѝ, превърнало се в съборетина, и при всяко вдишване усецаше режеща болка.

В къщурката се мерна пламък. След малко Юлв Халдуршон извика:

— Ела да ми светиш, Кристин.

Показа се на вратата и ѝ подаде запалена главня.

Въпреки че стените на къщурката не бяха уплътнени, а вратата стоеше отворена, смрадта от разлагащото се тяло я задуши. Кристин прекрачи прага с широко отворени очи и полуразкрехнати устни. Челюстите ѝ се вцепениха и тя затърси с поглед умрялата. Върху пръстения под в ъгъла лежеше продълговата фигура, завита в наметката на Юлв.

Той откърти няколко дъски от стаята и сложи вратата върху тях. Докато обсипваше негодните инструменти с ругатни, мъжът проби с тънката си брадва и с камата резки и дупки и се помъчи да закрепи вратата върху дъските. Няколко пъти я стрелна с поглед, а мрачното му, обрасло с прошарена брада лице се сгърчи в болезнена гримаса.

— Питам се как си представяше, че ще успееш да свършиш това съвсем сама? — попита той, надвесен над вратата.

Погледна я крадешком, но вкамененото ѝ безжизнено лице не помръдна зад червеникавата светлина от главнята. Лице на мъртва или луда.

— Ще ми кажеш ли, Кристин? — засмя се грубовато той, но не получи отговор. — Струва ми се редно да прочетеш някоя молитва.

И тя зачете с равен, беззвучен глас:

— Pater noster qui es in celis. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra^[3] — и се запъна.

Юлв я погледна и продължи:

— Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.^[4]

Довърши молитвата бързо, без да се колебае, приближи се до трупа и го прекръсти, а после решително го положи върху носилката, която скова.

— Ти ще вървиш отпред — нареди той. — Ще ти тежи малко повече, но няма да усещаш смрадта. Хвърли главнята. Без нея ще виждаме по-добре. Внимавай да не се спънеш, Кристин, защото нямам желание да пипам пак това окаяно тяло.

Нестихващата болка в гърдите ѝ се разбунтува яростно, когато носилката легна върху плещите ѝ. Гърдите ѝ отказваха да поемат тежестта, но тя стисна зъби. Докато вървяха покрай брега, не усещаше смрадта.

— Тук ще се наложи първо да пренеса покойницата, а после носилката — прецени Юлв, когато стигнаха до стръмния склон.

— Можем да вървим и така. Там, където возят водораслите с шейни, наклонът не е толкова голям.

Гласът на Кристин прозвуча спокойно и овладяно. Юлв, плувнал в пот и разтреперан от тревога, се успокои, защото се опасяваше, че си е изгубила разсъдъка.

Вървяха с мъка по песъчливата пътека през равнината в посока към боровата гора. Усещаха се повеите на вятъра, но вече много по-слабо, отколкото на брега. Отдалечаваха се все повече и повече от грохота на морето, а Кристин имаше чувството, че се прибира у дома след разтърсващ кошмар в мрак, надминаващ всякакви граници. Пътеката минаваше покрай белеещо се поле с ръж. Никой не го бе ожънал. Мирият му и гледката на повалените стъбла я приветстваха с добре дошла и очите ѝ се наляха със сълзи на сестринско умиление. Тя се прибираще у дома, в обществото на живите и мъртвите, след пътуване, изпълнено с ужас и безизходица.

Когато вятърът задухаше в гърба ѝ, я пъхваше противната миризма на разложена плът, но много по-слабо отколкото в къщурката.

Просторът беше напоен със свеж, влажен и прохладен въздух.

Над мисълта за ужасния товар върху плещите ѝ надделяваше спокойното съзнание, че зад нея върви Юлв Халдуршон и я закриля от преживяния наяве кошмар, който отшумяваше с всяка крачка.

Стигнаха края на боровата гора и съзряха пламъци.

— Дошли са да ни посрещнат — рече Юлв.

Срещу тях идваха мъже с факли, фенери и носилка с погребален саван. Сред тях беше и отец Айлив. За своя изненада Кристин разпозна и лицата на неколцина от злодеите, облени в сълзи. Мъжете свалиха товара от раменете ѝ, а тя едва не се строполи. Отец Айлив протегна ръка да я подкрепи, но тя се отдръпна:

— Не ме докосвайте, не се приближавайте до мен. Заразата е в кръвта ми, усещам я...

Свещеникът все пак я хвана за рамото.

— Сестро, спомни си за своя утеха какво е казал нашият Господ Бог: „Каквото сторите на най-нисшия, братя, го сторвате и на Мен“.

Кристин се вторачи в свещеника, а после отмести поглед към мъжете, които вдигнаха покойницата от носилката на Юлв и я положиха на другата. Наметката се свлече и откри върха на износена обувка, мокра и тъмна под светлината от факлите.

Кристин се приближи, коленичи до носилката и долепи устни до обувката:

— Бог да те благослови, сестро. Дано Господ зарадва душата ти в небесния Си чертог и осени с милостта Си всички нас, потънали в мрака...

След това някой сякаш изсмука живителните ѝ сили и изтръгна със сила нещо дълбоко вкоренено във всяка фибра на тялото ѝ чак до върха на пръстите. Прониза я неопикуема болка. Напиращата в гърдите ѝ стихия нахлу в гърлото ѝ. Устата ѝ се изпълни с кръв и вкус на сол и ръждива мед. Само след миг лъскавата тъмна течност се просмука в расото ѝ. Исусе, нима в тялото на една старица има толкова много кръв, помисли си тя.

Юлв Халдуршон я взе на ръце и я понесе към манастира. На вратата се появиха монахините. Следваха ги миряни със запалени свещи. Кристин не беше в пълно съзнание, но усети как Юлв я пренесе през вратата, поддържайки я, и варосаното помещение със сводест таван се изпълни с трепкащата светлина на жълти пламъци от свещи и

от алени факли, а стъпките на множеството отекнаха като на вълните. Ала умиращата възприе светлината като немощния отблясък на отиващия си от нея живот, а тропотът на стъпките върху плочите ѝ заприлича на шума от реките на смъртта, които се издигат да я погълнат.

После светлината от свещите се разпръсна в по-голямо помещение. Кристин отново се озова под откритото мрачно небе на двора. Светлината трепкаше по сива каменна стена с огромни пиластри и високи прозорци — църквата. Някой я носеше на ръце. Пак Юлв. Сега обаче той се сливаше с всички, които я носеха. Обгърна с ръце тила му и притисна буза о обраслия му с брада врат. Почувства се като дете, сякаш отново се сгуши в баща си, но същевременно имаше усещането, че самата тя прегръща дете. Зад тъмната глава на Юлв блестеше червена светлина — отблясъци от огъня, който подхранва любовта.

Малко по-късно Кристин отвори очи. Вече осъзнаваше ясно какво се случва наоколо. Лежеше с повдигната глава в дормитория. Над нея се надвеси монахиня с ленена кърпа на устата. Кристин долови мирис на оцет. По очите и по малката червена брадавица на челото позна сестра Агнес. Беше се развиделило. През малкия прозорец нахлуваше ясна сивкава светлина.

Нищо не я болеше. Беше плувнала в пот и изпитваше непреодолима умора и слабост. При всяко вдишване я прорязваше болка в гърдите. Жадно изгълта отварата, поднесена ѝ от сестра Агнес. Зъзнеше от студ...

Кристин отпусна глава върху възглавниците и си припомни случилото се. Събитията вече не бяха обвити в странната нереалност от снощи. Явно не съм била на себе си, призна си наум тя. Но беше доволна, задето извърши добро дело: спаси живота на малкото момче и попречи на клетниците да си навлекат такъв тежък грях на душата. От нея се очакваше да ликува от радост, защото ѝ се удаде възможността да извърши добрина непосредствено преди смъртта си, ала Кристин нямаше сили да се зарадва толкова бурно. По-скоро изпитваше удовлетворението, което изпитваше и в „Йорун“, когато вечер се отпусна в леглото си, изморена от свършената през деня работа. Трябва да благодари на Юлв.

Сигурно несъзнателно спомена името му, защото той се приближи до леглото ѝ. Тя му подаде ръка, а той я пое и я стисна силно в своята. Умиращата се размърда неспокойно, ръцете ѝ зашариха по гънките на дрехата над гърдите ѝ.

— Какво има, Кристин? — попита Юлв.

— Кръстът — прошепна тя и извади позлатения кръст на баща си.

Вчера обеща да направи дарение за клетата душа на Стайнюлв. Тогава съвсем забрави, че вече не притежава нищо. Този кръст — подарък от Лавранс — и венчалният пръстен, който още носеше на ръката си, бяха единствената ѝ собственост. Кристин свали пръстена и го огледа. Той натежа в ръката ѝ. Беше от чисто злато, инкрустиран с големи червени камъни. Ерлен, помисли си тя, и реши да дари пръстена. Не знаеше защо, просто така го почувства. Затвори очи с измъчено изражение и го подаде на Юлв.

— На кого го наричаш? — попита тихо той и понеже не получи отговор, предположи: — На Скюле ли да го дам?

Кристин тръсна глава, без да отваря очи.

— На Стайнюн. Обещах... да осигуря заупокойни служби за душата ѝ...

Кристин отвори очи и погледна пръстена в тъмната шепа на ковача. От очите ѝ рукна порой от сълзи. Едва сега проумя какво означава този пръстен за нея. Той я обрече на живот, който предизвикваше силното ѝ негодувание, бунт и отпор, ала въпреки това тя обичаше живота си и се радваше и на лошото, и на хубавото. Винаги ѝ се струваше непоносима мисълта да върне живота си на Господ. Беше готова ежедневно да се жертва за този живот и да понася негодите му, без да съжالياва.

Юлв размени няколко думи с монахинята, но Кристин не разбра какво си казаха. Поиска да вдигне ръка и да избърше очите си, ала силите не ѝ стигнаха. Дланта ѝ остана отпусната върху гърдите. Ръката ѝ се струваше ужасно тежка, а костите я боляха. Сякаш пръстенът още стоеше на пръста ѝ. Главата ѝ се замая. Изпитваше силна необходимост да разбере дали са свалили пръстена от ръката ѝ, или е сънувала. Вече не беше сигурна кое от случилото се през нощта е истина и кое — сън: детето в гроба, черното море с бързите леки проблясъци на вълните, трупа върху носилката... Не можеше да отвори очи.

— Сестро — прошепна монахинята. — Не заспивай. Юлв отиде да доведе свещеника.

Кристин се разбуди веднага и се втренчи в ръката си. Златният пръстен го нямаше, а на средния ѝ пръст, където стоеше той, остана петно. Върху покафенялата ѝ загрубяла кожа се виждаше ясно тънък бял кръг. Стори ѝ се, че вижда и две леки вдлъбнатини от рубините от двете страни на петното, а плочката на пръстена с гравирания свещен знак на Дева Мария бе отпечатала буквата „М“ върху кожата ѝ.

Последната ясна мисъл, която се оформи в главата ѝ, беше, че ще умре, преди този отпечатък да се е изличил. Това прозрение я изпълни с щастие. За нея си оставаше неразгадаема мистерия защо Господ цял живот неотклонно бдеше над нея и я обсипваше с любов. Въпреки своеволието ѝ, въпреки непокорната ѝ душа, неразривно свързана със земната кал, част от тази Божия любов остана в нея, топлеше я както слънцето топли земята, и я дари с благодатни плодове, които нито изпепеляващият любовен огън, нито бурната ярост на плътската любов са в състояние да унищожат. Кристин живя като опърничава, непокорна Божия слугиня, често се молеше без искрен молитвен плам в душата и без всеотдайност в сърцето, проявяваше леност и немарливост, липсваше ѝ търпение да понася порицанията Му и последователност в действията. И въпреки това Той не я изостави, а под блестящия ѝ златен пръстен тайно бе отбелязано, че тя е Негова рабиня, притежание на Небесния господар, Който пристигна в светите ръце на отец Айлив, за да ѝ донесе свобода и спасение.

Веднага след като свещеникът помаза умиращата с елей и ѝ даде последно причастие, Кристин Лаврансдатер изгуби съзнание. От гърлото ѝ течеше кръв, а тялото ѝ изгаряше в треска. Свещеникът предупреди монахините, че краят ѝ приближава. От време на време клетницата идваше за малко на себе си и виждаше лицата на отец Айлив, на сестрите, на абатисата, на Юлв. Мъчеше се да им покаже, че ги познава, че им е благодарна, задето бдят край смъртния ѝ одър. Те обаче само виждаха как болната мята неспокойно ръце в агонията си.

Веднъж пред очите на Кристин се мярна лицето на Мюнан. Малкият ѝ син надникна пред откренатата врата и се изгуби. Майката се вираше натам с надежда момчето отново да провере глава, ала вместо Мюнан се появи достопочтената Рагнхил и избърса лицето ѝ с мокра кърпа. Кристин изпита известно облекчение. После всичко се

изгуби в тъмночервена мъгла и в оглушителен грохот, който постепенно утихна. Алената мъгла изтъня и просветля. Накрая заприлича на ефирна сутрешна мараня преди изгрев-слънце. Настъпи пълна тишина и Кристин усети, че умира...

Отец Айлив и Юлв Халдуршон излязоха заедно от дормитория. Пристъпиха в двора на манастира и спряха...

Беше паднал сняг. Изобщо не бяха забелязали, докато бдяха над агонизиращата жена. Полегатият покрив на църквата срещу тях ги заслепи с бялото си сияние. Камбанарията лъщеше на фона на сивкавото небе. По прозоречните рамки и первази на сивата каменна църква се бе натрупал тънък бял слой. Двамата мъже се поколебаха, преди да накърнят със стъпките си тънката покривка от току-що паднал сняг.

Дишаха с пълни гърди. След задушливата миризма, в която потъваше стаята на болните от чума, свежият въздух им се услади: хладен, малко празен и лек, но този сняг сякаш изми епидемията и заразата от въздуха. Подейства им като чиста вода.

Разнесе се камбанен звън. Двамата мъже вдигнаха очи към прозорците на камбанарията, където се виждаше как се люлее камбаната. При трептенето от покрива се отделяха снежни зрънца, търкаляха се надолу и се превръщаха в малки топки, а под тях прозираше тъмната повърхност на буковите греди.

— Този сняг няма да се задържи дълго — отбеляза Юлв.

— Така е, до вечерта ще се е стопил — съгласи се свещеникът.

В облаците се появиха бледи, златисти процепи, а оттам слънцето плахо надникна над снега.

— Отче, мисля си... ще даря земи на Църквата — подхвана тихо Юлв. — А също и една чаша, която Кристин ми даде. Останала е от Лавранс Бьоргюлфсън. Искам да осигуря заупокойни литургии за душата ѝ и за синовете ѝ, които съм отгледал като свои деца. И за моя роднина Ерлен...

Свещеникът отговори съвсем тихо, без да поглежда събеседника си:

— Струва ми се редно да засвидетелстваш на Бог своята признателност, задето снощи те доведе в манастира. Иначе нямаше да получиш възможността да ѝ се притечеш на помощ...

— Да, това исках да направя, отче — кимна Юлв и се позасмя. — Май вече съжалявам, че съм се отнасял към нея толкова благоприлично!

— Безсмислено е да си пилееш времето в напразно разкажание — отвърна свещеникът.

— Как така?

— Никой не върши добрини без Божията помощ. И никой не постъпва праведно, ако Бог не го е подтикнал. Няма смисъл да съжаляваш за добрите си дела, Юлв, защото те не могат да се променят, дори всички планини да се сгромолясат, добрините ни остават вовеки...

— Добре де, добре. Не ги разбирам аз тези неща, отче. Изморен съм...

— Сигурно си и гладен. Ела да се отбием в готварницата.

— Благодаря, нямам апетит.

— Въпреки това ще дойдеш да хапнем — настоя свещеникът, хвана го за ръката и го поведе със себе си.

Докато вървяха по двора, двамата мъже несъзнателно стъпваха внимателно в старанието си да пощадят пресния сняг.

[1] *In nomine patris et filii et spiritus sancti* (лат.) — В името на Отца и Сина и Светия Дух. — Бел.прев. ↑

[2] Хел е повелителката на подземното царство в староскандинавската митология. — Бел.прев. ↑

[3] *Pater noster qui es in celis. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra* (лат.) — Отче наш, Който си на небесата. Да дойде Твоето царство. Да бъде Твоята воля, както на небето, тъй и на земята. — Бел.прев. ↑

[4] *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie* (лат.) — Насъщния ни хляб дай ни днес. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.